

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ
โดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู
เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย

นางสาวชบา พันธุ์ศักดิ์

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษานปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DEVELOPMENT OF EXPERIENTIAL AND COOPERATIVE LEARNING INSTRUCTIONAL
MODEL THROUGH EMPATHETIC PARENT-TEACHER COLLABORATION FOR
ENHANCING PRESCHOOL CHILDREN'S LIFE SKILLS

Miss Chaba Phansak

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Philosophy in Early Childhood Education

Department of Curriculum, Instruction and Educational Technology

Faculty of Education Chulalongkorn University

Academic Year 2007

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้
แบบร่วมมือโดยการ่วมงานอย่างร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อ
เสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย

โดย นางสาวชบา พันธุ์ศักดิ์

สาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย

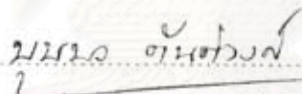
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.อรชชา ตูลานันท์

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.น้อมศรี เคท

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษบง ตันติวงศ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร.อรชชา ตูลานันท์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.น้อมศรี เคท)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ปัทมศิริ อีรานุรักษ์ จารุชัยนิวัฒน์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาพรรณ เขี่ยมสุภาษิต)

ชบา พันธุ์ศักดิ์ : การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการ
ร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย.

(DEVELOPMENT OF EXPERIENTIAL AND COOPERATIVE LEARNING INSTRUCTIONAL MODEL
THROUGH EMPATHETIC PARENT-TEACHER COLLABORATION FOR ENHANCING

PRESCHOOL CHILDREN'S LIFE SKILLS) อ.ที่ปรึกษา : อ. ดร.อรชยา ตูลานันท์ , อ.ที่ปรึกษาร่วม :

รศ.ดร.น้อมศรี เคท, 278 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบ
ร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย 2) เพื่อ
ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึก
ระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยที่มีต่อทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา
การสื่อสารและการจัดการกับอารมณ์ของนักเรียนชั้นอนุบาล

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึก
ระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย มีองค์ประกอบสำคัญ คือ หลักการ จุดมุ่งหมาย
กระบวนการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล
รูปแบบมีกระบวนการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู 3 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างกลุ่มของผู้ปกครอง
และครู 2) การปฏิบัติการของผู้ปกครองและครู 3) การประเมินผลการปฏิบัติ และรูปแบบมีขั้นตอนการจัดการเรียนการ
สอน 5 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมการก่อนรับประสบการณ์ 2) การได้รับประสบการณ์จริง เป็นการปฏิบัติของผู้เรียน
ด้วยการสืบสอบแบบกลุ่ม 3) การทบทวนความคิด 4) การสรุปข้อความรู้ 5) การนำไปปฏิบัติ

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบพบว่า

2.1 นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มทดลอง มีทักษะชีวิตหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมี
นัยสำคัญที่สถิติที่ระดับ 0.05

2.2 นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มทดลอง หลังการทดลองมีทักษะชีวิตสูงกว่านักเรียนที่อยู่ในกลุ่มควบคุมที่
ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญที่สถิติที่ระดับ 0.05

ภาควิชา หลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา
สาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย
ปีการศึกษา 2550

ลายมือชื่อนิสิต..... *ชบา พันธุ์ศักดิ์*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... *อ. ดร.อรชยา ตูลานันท์*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม..... *รศ.ดร.น้อมศรี เคท*

4584660627 : MAJOR EARLY CHILDHOOD EDUCATION

KEY WORD : EXPERIENTIAL AND COOPERATIVE LEARNING INSTRUCTIONAL MODE/ EMPATHETIC PARENT-TEACHER COLLABORATION/ PRESCHOOLER 'S LIFE SKILLS

CHABA PHANSAK : DEVELOPMENT OF EXPERIENTIAL AND COOPERATIVE LEARNING INSTRUCTIONAL MODEL THROUGH EMPATHETIC PARENT-TEACHER COLLABORATION FOR ENHANCING PRESCHOOL CHILDREN'S LIFE SKILLS. THESIS ADVISOR : ORACHA TULANANDA, Ph.D., THESIS COADVISOR : ASSOC. PROF.NORMSRI CATE, Ph.D., 278 PP.

The purposes of this research were; 1) to develop the experiential and cooperative learning instructional model through empathetic parent-teacher collaboration for enhancing preschool children's life skills 2) to study the effects of using the experiential and cooperative learning instructional model through empathetic parent-teacher collaboration for enhancing preschool children's life skills. Four preschool children's life skills selected were 1) problem solving, 2) decision making, 3) effective communication, and 4) coping with emotion.

The results of this research were as follows:

1. The instructional model consisted of 6 elements: principles, objectives, empathetic parent-teacher collaboration processes, instructional processes, and evaluation. The empathetic parent-teacher collaboration processes involved 3 steps: 1) The forming stage 2) The performing stage 3) The adjourning stage. The instructional processes involved 5 steps: 1) Planning and providing 2) Experiencing 3) Reviewing 4) Concluding 5) Applying
2. The results of testing the model were
 - a) The posttest average scores of life skills of the preschool children in experimental group were higher than those one of their pre-test at the .05 level of significance.
 - b) The posttest average scores of life skills of the preschool children in experimental group were higher than those one of the preschool children in controlled group at the .05 level of significance.

Department of Curriculum, Instruction and Educational Technology
 Field of study Early Childhood Education
 Academic Year 2007

Student's signature.....*ชบา พันสา*.....
 Advisor's signature.....*อรช่า ตูลานันดา*.....
 Co-advisor's signature.....*นรมศรี คเต*.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาในการให้คำปรึกษา คำแนะนำ ตลอดจนความห่วงใยในศิษย์ของอาจารย์ ดร.อรชา ตูลานันท์ และรองศาสตราจารย์ ดร.น้อมศรี เคท อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านและขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุษบง ตันติวงศ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาพรรณ เลี่ยมสุภาษิต และอาจารย์ ดร.ปัทมศิริ ธีรานุรักษ์ จารุชัยนิวัฒน์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้คำแนะนำ

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ สุภาพรรณ โคตรจรัส รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุขีวะ อาจารย์ ดร.อมรวิทย์ นาครทรรพ อาจารย์ ดร.วรนาท รักสกุลไทย ดร.อัฉรา วงษ์เอก ผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และให้คำแนะนำที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ ประสบการณ์ และอบรมสั่งสอนผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการสถิตย์ จงสมจิตต์ คุณครูสุนน ทองสา เด็กๆอนุบาล และเพื่อนครูโรงเรียนวัดพระธาตุ ตลอดจนคณะผู้ปกครอง ที่ให้ความร่วมมือในการรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ และน้องๆ ที่ให้กำลังใจและให้คำแนะนำแก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อขวัญชัย คุณแม่สมบุญรณ์ พันธุ์ศักดิ์ และสมาชิกครอบครัวบ้านสุขสมบุญร์ทุกคน ที่ให้ความรัก ให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนในทุกสิ่งทุกอย่างตลอดมา

คุณค่าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชา เพื่อน้อมระลึกถึงพระคุณของคุณพ่อ คุณแม่ และคณาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอน ให้ความรู้ และเป็นแรงผลักดันให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	10
สมมติฐานการวิจัย.....	11
ขอบเขตของการวิจัย.....	11
วิธีดำเนินการวิจัย	12
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	13
ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย.....	14
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
การออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน.....	17
ทักษะชีวิต.....	24
การเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ.....	45
การร่วมงานระหว่างครอบครัวและโรงเรียน	58
ความร่วมมือผู้ศึกษา.....	68
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	76
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	85
ตอนที่ 1 การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้ แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและครู เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย.....	88

ตอนที่ 2	การทดลองใช้รูปแบบและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอน เชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึก ระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย.....	112
ตอนที่ 3	การประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบ รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการ ร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต สำหรับเด็กปฐมวัย.....	130
4	ผลการวิจัย.....	131
ส่วนที่ 1	ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้ แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อ เสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย.....	131
ส่วนที่ 2	ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้ แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อ เสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย.....	151
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	162
สรุปผลการวิจัย.....		164
อภิปรายผลการวิจัย.....		169
ข้อสังเกตจากการปฏิบัติงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู.....		178
ข้อเสนอแนะ.....		180
รายการอ้างอิง.....		184
ภาคผนวก.....		196
ภาคผนวก ก	รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	197
ภาคผนวก ข	เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล.....	198
ภาคผนวก ค	เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลการพัฒนาความร่วมมือระหว่าง ผู้ปกครองและครู.....	217
ภาคผนวก ง	ข้อมูลเกี่ยวกับการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู.....	223

บทที่

หน้า

ภาคผนวก จ ตัวอย่างแผนการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น.....	239
ภาคผนวก ฉ ตัวอย่างแผนการสอนตามรูปแบบปกติ	250
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	278

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	ชื่อหน่วย กำหนดวันเดือนปีที่ใช้สอน และแหล่งเรียนรู้หน่วยที่ 1-20.....111
2	ตัวบ่งชี้ พฤติกรรมที่แสดงทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย.....113
3	รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นและรูปแบบการเรียนการสอนปกติ.....120
3	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุดคะแนนทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ของเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรม ตามรูปแบบการสอน ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง.....152
4	เปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการสอน เติงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สี่ระหว่าง ผู้ปกครองและครู ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง.....153
5	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุดคะแนนทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ของเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรม ตามรูปแบบการสอนกับเด็กที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบ หลังการทดลอง.....154
6	เปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการสอน เติงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สี่ระหว่าง ผู้ปกครองและครู กับเด็กที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบ ก่อนการทดลอง.....155
7	เปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการสอน เติงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สี่ระหว่าง ผู้ปกครองและครู กับเด็กที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบ หลังการทดลอง.....156

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1	รูปแบบการออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอนของ Knirk and Gustafson 21
2	รูปแบบการออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอนของ Leslin, Pollock and Reiguluth 23
3	มาตรวัดการมีประสบการณ์ของ Gibbons and Hopkins 49
4	วงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของ Kolb (1984)..... 50
5	องค์ประกอบของการร่วมมือ..... 64
6	ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย..... 87
7	กรอบแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ..... 93
8	ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลพื้นฐาน หลักการแนวคิด และองค์ประกอบของรูปแบบ..... 95
9	ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย และแนวคิดการเกี่ยวกับการสอนและการร่วมงานระหว่างครูและผู้ปกครอง..... 97
10	ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ การเรียนรู้แบบร่วมมือ และการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ..... 98
11	ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบและขั้นตอนการจัดกิจกรรมการสอนเชิงประสบการณ์ และการเรียนรู้แบบร่วมมือ..... 100
12	ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการทำงาน ความร่วมมือที่ดี และการร่วมงานอย่างร่วมมือ..... 101
13	ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการทำงานอย่างร่วมมือ และกระบวนการทำงาน อย่างร่วมมือ..... 103
14	ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลพื้นฐาน แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และ การเรียนรู้แบบร่วมมือ แนวคิดการทำงานอย่างร่วมมือ และหลักการของรูปแบบการเรียนการสอน 105
15	แนวคิด กระบวนการ/ขั้นตอน และผลที่ได้ 108
16	การวิเคราะห์สาระที่ควรเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 110
17	รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการทำงาน อย่างร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย..... 135

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมโลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับความรู้และวิทยาการใหม่ๆ ที่ทันสมัยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นยุคที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า โลกและพลโลกจะมีกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงทวีมากขึ้น ข้อมูลข่าวสารต่างๆ จะมีมากขึ้น ซึ่งสถานการณ์เช่นนี้ทำให้สังคมมีความซับซ้อนและเต็มไปด้วยปัญหามานานัปการ (ประเวศ วะสี, 2545) สังคมไทยโบราณมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย มีปู่ย่าตายายอยู่ร่วมกัน เด็กได้รับการเลี้ยงดูให้ความอบอุ่นทางจิตใจ แต่สภาพปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมากเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ประกอบกับภาวะบีบรัดทางเศรษฐกิจ ทำให้วิถีชีวิตและการดำรงอยู่ร่วมกันของคนไทยต้องเปลี่ยนแปลงไป ลักษณะครอบครัวขยายแต่เดิมก็เปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีขนาดเล็ก การพึ่งพาญาติพี่น้องในครอบครัวเดียวกันให้ช่วยเหลือดูแลเด็กน้อยลง ปัญหาความประพฤติที่กระทบต่อศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงาม ความรุนแรง ความขัดแย้งเกิดขึ้นทุกด้านทั้งในชีวิตและสังคม (กุศล สุทธธาดา และคณะ, 2540)

สภาพสังคมที่มีความเครียดสูงอันเนื่องมาจากการบีบรัดทางเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าวทำให้คนในสังคมยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ไม่ใส่ใจเอื้ออาทรซึ่งกันและกันเช่นสังคมไทยในอดีต ส่งผลให้เด็กไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างเหมาะสมจากบุคคลแวดล้อมในสังคม เด็กต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่ส่งผลต่อการทำร้ายทั้งร่างกายและจิตใจเด็ก เช่น การที่เด็กถูกทำร้าย ข่มขืน ล่อลวง อุบัติเหตุร้ายแรง และการหาประโยชน์จากตัวเด็กโดยบุคคลและสังคมรอบตัวเด็ก เป็นต้น (ผู้จัดการออนไลน์, 6 มิถุนายน 2548) เหตุการณ์ที่เด็กถูกทำอันตรายมักเกิดกับเด็กในวัยเด็กเล็ก สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2546) สรุปสถานการณ์เด็กในปัจจุบันว่า เด็กถูกละเมิดสิทธิ ได้แก่ การถูกทารุณทางร่างกาย จิตใจ และถูกละเมิดทางเพศมีจำนวนเพิ่มขึ้น และเป็นกลุ่มเด็กเล็กที่มีอายุต่ำกว่า 6 ปี และมีแนวโน้มว่ามีเด็กที่ถูกละเมิดทางเพศที่มีอายุน้อยลง มีบ่อยครั้งและรุนแรงมากขึ้น

นอกจากนี้ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ปัญหาพฤติกรรมเด็กเพิ่มมากขึ้นและปรากฏให้เห็นในกลุ่มเด็กที่มีอายุน้อยลง จากการศึกษาพบว่า ร้อยละ 10-25 ของเด็กก่อนวัยเรียน หรือวัยเข้าโรงเรียนระยะแรกมีปัญหาความผิดปกติในเชิงยั่วยุต่อต้าน หรือการกระทำที่สื่อเค้าวการมีปัญหา

เด็กมักแสดงพฤติกรรมก่อนท้อแท้ และอยู่หนึ่งไม่ได้อย่างมากจึงถึงขั้นที่ต้องพบแพทย์ (เว็บสเตอร์-สแตริตตัน, 2546) ทั้งนี้เป็นผลมาจากการซึมซับโดยไม่ได้ตั้งใจจากโลกแห่งข้อมูล ข่าวสาร และลักษณะตามวัยของเด็ก เช่น พฤติกรรมรุนแรงในครอบครัว การเลียนแบบพฤติกรรม ขาดความสามารถในการรู้คิด วิเคราะห์ แยกแยะระหว่างความจริงกับจินตนาการ ยังไม่เข้าใจ เหตุผลความเหมาะสม ถูกผิด ความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง การควบคุมอารมณ์ การรู้คิด ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ความสามารถในการคาดเดาเหตุการณ์ เป็นต้น (กรุงเทพธุรกิจ, 19 เมษายน 2545)

แนวโน้มการมีปัญหาในเด็กเล็กสามารถพยากรณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมาได้หลายอย่าง เช่น การใช้ยาเสพติด การซึมเศร้า การทำผิดกฎหมายของเยาวชน การมีพฤติกรรมต่อต้านสังคมและการกระทำที่รุนแรงในวัยรุ่นและผู้ใหญ่ การขาดกรรม ช่มชู้ ปล้น ลอบวางเพลิง ขั้บรลขณะเมาสุรา และการกระทำทารุณเพิ่มจำนวนขึ้นมากมายจากฝีมือของบรรดาบุคคลซึ่งมีประวัติก้าวร้าว ต่อเนื่องจากวัยเด็ก (เว็บสเตอร์-สแตริตตัน, 2546)

การพัฒนาบุคคลให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ มีความสามารถสอดคล้องกับวัย มีจริยธรรมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเริ่มพัฒนาตั้งแต่วัยเด็ก เนื่องจากเป็นวัยที่พัฒนาจะเป็นไปอย่างรวดเร็วทุกๆ ด้านและเป็นพื้นฐานของบุคลิกภาพในวัยผู้ใหญ่ต่อไป ดังนั้นในช่วงเวลา 20 กว่าปีที่ผ่านมาจึงได้มีการพัฒนากลยุทธ์และองค์ความรู้ลักษณะต่างๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือและป้องกันปัญหาพฤติกรรมตั้งแต่วัยเด็กเล็ก ซึ่งผลจากการวิจัยเพื่อประเมินการให้ความช่วยเหลือพบว่า ถ้ามีการให้ความช่วยเหลือตั้งแต่ต้นเมื่อเด็กอยู่ชั้นอนุบาลหรือวัยเข้าเรียนระยะแรกจะมีประสิทธิภาพและโอกาสมากกว่า และหากเด็กยิ่งเล็กมากก็ยิ่งเป็นผลดีต่อพฤติกรรมการปรับตัวทางสังคมทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน (เว็บสเตอร์-สแตริตตัน, 2546)

อมรวิชัย นาคทรพรพ (ม.ป.ป.) ผู้อำนวยการสถาบันรามจิตติและผู้จัดการเครือข่ายวิจัยด้านเด็กและการศึกษาของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กล่าวถึงกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงเป็นห่วงเยาวชนของชาติที่มีแนวโน้มเข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุขมากขึ้น นับเป็นนิมิตหมายสำคัญที่เป็นกำลังใจในการทำงานด้านเด็กให้ประสบผลสำเร็จ เพราะตลอดเวลาที่ผ่านมาปัญหาเด็กและเยาวชนมีความรุนแรงมากขึ้นเป็นประวัติการณ์ ดังนั้นช่วงเวลาต่อไปจึงต้องเป็นช่วงของการ “ซ่อมสังคม ซ่อมเยาวชน” โดยยุทธศาสตร์หนึ่งที่สำคัญคือ “โรงเรียนสอนชีวิต” กล่าวคือ สถานศึกษาควรสนับสนุนให้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะชีวิตให้มากขึ้น การเรียนรู้ทักษะชีวิตเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนรู้ในโลกยุคปัจจุบัน ในอดีตโรงเรียนเคยเป็นแหล่งสำคัญที่สุดในการเรียนรู้ โดยมีครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น เป็นสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ทักษะการดำรงชีวิตด้วยตนเองและจากบุคคลอื่น

ในปัจจุบันโลกแห่งการเรียนรู้ขยายตัวกว้างขวางขึ้น ทักษะชีวิตที่เด็กเคยได้รับในอดีตจึงเป็นสิ่งที่สมควรได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับการพัฒนาและปฏิรูปการศึกษาให้มากขึ้นยิ่งกว่าเดิม (วนิดา ขาวมงคล เอกแสงศรี, 2546)

ทักษะชีวิตเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตในฐานะมนุษย์ เป็นเครื่องมือที่แต่ละบุคคลต้องใช้ในการรับรู้และตอบสนองกับสถานการณ์เพื่อทำให้บุคคลสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2539) ทักษะชีวิตเป็นความสามารถ ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่บุคคลจะต้องเรียนรู้เพื่อความสำเร็จทั้งที่บ้าน โรงเรียน ที่ทำงาน และบริบทอื่นในสังคมที่ต้องเผชิญ (Rosen, 2003)

การมีทักษะชีวิต คือการมีความสามารถในการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพกับความต้องการและสิ่งท้าทายต่างๆ ในชีวิตประจำวัน สามารถที่จะรักษาสภาพจิตใจที่สมบูรณ์ รู้จักแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือสภาพแวดล้อมต่างๆ ของวัฒนธรรม เป็นภูมิคุ้มกันให้ดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข (รักษ์เด็ก, ม.ป.ป.) ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2539) กล่าวว่า “การเรียนรู้มีความสำคัญเท่า ๆ กันหรือมากกว่าการรู้ความรู้อื่นๆ เพราะการเรียนรู้เกี่ยวข้องกับศีลธรรมและจริยธรรมของการอยู่ร่วมกัน ฟังพาดำและฟังฟังอิงกัน รวมไปถึงการปลดปล่อยตนเองให้มีความเป็นอิสระ การรู้ชีวิตจึงต้องการทักษะ” การพัฒนาทักษะชีวิตจึงเป็นสิ่งที่มีมนุษย์จำเป็นต้องพัฒนาอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยเริ่มต้นจากขั้นพื้นฐานของชีวิตในวัยเด็กอย่างถูกต้องเหมาะสม และสอดคล้องกับวัฒนธรรม คุณธรรมพื้นฐานของแต่ละชุมชน เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความสามารถที่มีอยู่ในตนเอง เช่น ทักษะการรู้จักตนเอง ทักษะการแสวงหาและใช้ข้อมูล ทักษะความคิด ทักษะการตัดสินใจ แก้ปัญหา ทักษะการจัดการ ทักษะการปรับตัว ทักษะการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ทักษะการทำงานเป็นทีม เติบโตอย่างมีลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในด้านความคิด จิตใจ(อารมณ์) และสังคม สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข และอย่างมีคุณค่าทั้งต่อตนเองต่อผู้อื่น ต่อชุมชน ต่อสังคม ซึ่งกรมวิชาการ (2546) ได้เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการเสริมสร้างทักษะชีวิตตั้งแต่วัยเด็ก จึงได้วิเคราะห์หลักสูตร สุขศึกษาและกระบวนการคิดการพัฒนาทักษะชีวิตตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนั้นการเสริมสร้างทักษะชีวิตจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่เด็กระดับปฐมวัยจึงจะส่งผลดีกับตัวเด็กเมื่อเจริญวัยขึ้น

บริบทของสังคมไทยในชนบท เด็กปฐมวัยตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 3 ปี มักจะอยู่ในความดูแลของสถาบันครอบครัว และเมื่อเด็กอายุ 4 ปี จะเป็นเวลาที่เด็กจะได้เรียนรู้จากสภาพแวดล้อมที่ไกลตัวออกไป คือ สังคมโรงเรียน ช่วงที่เด็กเริ่มเข้าโรงเรียน เด็กต้องเผชิญกับการปรับตัวทั้งปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ เพื่อน ครู และบุคคลแวดล้อมที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ทำให้เด็กต้องปรับตัวในการดูแลการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน การสื่อสารกับบุคคล และการแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเอง ซึ่ง

สถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับเด็กวัยนี้ จึงอาจมีความขัดแย้งหรือสิ่งที่ไม่ตรงกับความต้องการของเด็ก จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจ และแก้ปัญหาเพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้บุคคลจำเป็นต้องมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข (วิจิตร ศรีสะอ้าน, 2538)

ตามทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์ (Piaget's theory of intellectual development) เด็กวัยนี้ไม่มีพัฒนาการทางสติปัญญาอยู่ในขั้น Preoperational stage ยังไม่สามารถคิดย้อนกลับได้ เพียงแต่เริ่มที่จะเข้าใจเรื่องการคงตัวของสสารบ้าง และยังไม่สามารถใช้สติปัญญาแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ เด็กวัยนี้จึงยังไม่สามารถคิดวิเคราะห์ระดับสูงได้ เด็กมีความสามารถในการคิดโดยอาศัยการเคลื่อนไหว สัมผัสและใช้ตัวแทนในการคิด เริ่มรู้จักใช้ความคิดเข้าใจเหตุผลง่ายๆ ซึ่งจะเป็พื้นฐานสำคัญของการพัฒนาสติปัญญาที่สูงขึ้นต่อไป หากเด็กได้รับการส่งเสริมให้รู้จักรับรู้สิ่งต่างๆ เพื่อใช้ความคิด ฝึกการตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเอง จะช่วยให้พัฒนาการคิดของเด็กไปไปอย่างรวดเร็ว จากการสรุปรายงานสถานการณ์เด็ก ของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ (2549) และรายงานการวิจัยเรื่อง ทบทวนสถานการณ์และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กไทย (กุศล สุนทรธาดาและคณะ, 2540) พบว่า เด็กนอกเขตเทศบาลมีระดับสติปัญญา (IQ) ลดลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น เด็กเล็กที่อยู่ในชนบทยังมีพัฒนาการทางภาษาและสติปัญญาช้ากว่าปกติ รวมทั้งขาดทักษะในการรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล จึงควรส่งเสริมให้เด็กได้ฝึกความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหา ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 ข้อ 2 ในสาระการจั้ดกระบวนการเรียนรู้ กำหนดให้ “สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา”

อารมณ์เป็นสิ่งที่มืบทบาทสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ อารมณ์ทำหน้าที่เป็นตัวจูงใจให้เกิดการกระทำ มีอิทธิพลต่อการรับรู้ เป็นตัวกำหนดคุณลักษณะในการปรับตัว ความเข้าใจเกี่ยวกับอารมณ์ช่วยให้เด็กสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ส่งผลต่อการคบเพื่อน การยอมรับของกลุ่มเพื่อน (Paul and John, 1990 อ้างถึงใน พจนีย์ สิทธิอำพรพรรณ, 2540) จากการสรุปรายงานสถานการณ์เด็ก ของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ (2549) พบว่า ด้านสุขภาพจิต วัยเด็กเล็กมีปัญหการปรับตัวต่อการเลี้ยงดู และการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อต้านสังคมและการกระทำที่รุนแรงในวัยรุ่นและผู้ใหญ่ พบว่าเป็นผลมาจากการถูกทอดทิ้ง ไม่ใส่ใจ ปรับตัวเข้ากับใครไม่ได้ และมีประวัติการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวในวัยเด็ก (เว็บสเตอร์-สแตรตัน, 2546) เด็กวัย 4-5 ปี จะมีการตอบสนองทางด้านอารมณ์

และเข้าใจว่าในเหตุการณ์เดียวกันจะเกิดอารมณ์ที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล เป็นวัยที่เด็กเริ่มต้นการควบคุมอารมณ์ตนเองให้เป็นไปตามมาตรฐานของสังคม (Goleman, 1995) การพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับอารมณ์จะเปลี่ยนแปลงไปตามวุฒิภาวะและการเรียนรู้ เด็กวัย 4 ขวบ มีการพัฒนาการทำงานของสมองส่วนที่เรียกว่า Limbic brain ซึ่งสมองส่วนนี้เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึก จึงเป็นช่วงที่เหมาะสมกับการฝึกการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม เด็กจะมีพฤติกรรมเลียนแบบบุคคลใกล้ชิด ที่เด็กประทับใจและรักใคร่ ผู้เกี่ยวข้องกับผู้เด็กจึงจำเป็นต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิต (Santrock, 2001)

นอกจากจะพบปัญหาความสามารถในการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การปรับตัวทั้งด้านอารมณ์-สังคม ในเด็กช่วงวัยเข้าเรียน อายุ 4-5 ปีแล้ว การสื่อความหมายเป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่ง จากการรวบรวมข้อมูลเพื่อสำรวจสถานะสุขภาพ พัฒนาการและการเจริญเติบโตเด็กปฐมวัย ระหว่างเดือนมิถุนายนถึงกันยายน 2547 ของสำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (ม.ป.ป) พบว่าพัฒนาการรวมทุกด้านสงสัยล่าช้า ร้อยละ 28.31 โดยเฉพาะด้านภาษาสังคมและการช่วยเหลือตนเอง เนื่องจากวัยนี้เป็นช่วงต้นของการซึมซับข้อมูลข่าวสารผ่านการปฏิสัมพันธ์และการมีประสบการณ์ร่วมกับเด็กและผู้ใหญ่คนอื่นๆ มีความสามารถจำกัดในการใช้คำศัพท์ การเข้าใจโครงสร้างประโยค ส่งผลให้เด็กวัย 4-5 ปี มีปัญหาในการฟัง การสนทนา การใช้คำศัพท์ ไวยากรณ์และการเชื่อมประโยค ตลอดจนปัญหาในการพูดไม่ชัด (American Medical Association, 1999) ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นอุปสรรคต่อการรับและนำเสนอข้อมูลต่างๆ ทั้งในรูปแบบของภาษาพูด และภาษาท่าทาง อย่างมีประสิทธิภาพ

จากสภาพปัญหา พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กวัย 4 ปี ที่มีความอยากรู้อยากเห็น ชอบการทดลองที่ทำหาย เริ่มมีการควบคุมอารมณ์ตนเองให้เป็นไปตามมาตรฐานสังคม สร้างบุคลิกภาพจากการปฏิสัมพันธ์ มีพฤติกรรมเลียนแบบคนใกล้ชิด และยังไม่สามารถคิดวิเคราะห์อย่างซับซ้อนได้ ประกอบกับปัจจัยอื่นได้แก่ สภาพแวดล้อมระหว่างบ้านและโรงเรียนที่เด็กต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน และสภาพสถานการณ์ของสังคมที่เด็กต้องเผชิญโดยทางอ้อม ทักษะชีวิตที่จำเป็นต้องเสริมสร้างให้กับเด็กวัย 4 ขวบ เพื่อให้เด็กสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมในขณะที่อยู่ที่บ้าน โรงเรียน และบริบทอื่นที่ต้องเผชิญคือ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสาร และทักษะการจัดการกับอารมณ์

การพัฒนาทักษะชีวิตจำเป็นที่เด็กจะต้องได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตเพื่อให้เด็กเกิดความเข้าใจ เชื่อมโยงกับประสบการณ์ สร้างองค์ความรู้ของตนเอง พัฒนาการรู้นั้นให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เผชิญ จนสามารถนำไปใช้ใน ชีวิตจริงได้ ซึ่งหลักการเรียนรู้ดังกล่าวนี้ มีพื้นฐานมาจากปรัชญาการศึกษาแบบพิพัฒนาการนิยม

(Progressivism) ที่เน้นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดทิศทางการพัฒนาตนเอง จากการศึกษาแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning) ในการจัดการศึกษาตามปรัชญาการศึกษาแนวนี้ Gibbons and Hopkins (1980 อ้างถึงใน Neill, 2004) เชื่อว่ามีระดับของการได้รับประสบการณ์ของแต่ละบุคคล และแบ่งรูปแบบของพฤติกรรมกรรมมีประสบการณ์เป็น 5 ลำดับชั้น ดังนี้

1. รูปแบบพฤติกรรมกรรมการรับรู้ ประสบการณ์ถูกนำเสนอต่อผู้เรียนในบทบาทของผู้ชม ผู้ฟัง
2. รูปแบบพฤติกรรมกรรมการวิเคราะห์ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ภาคสนามที่จะประยุกต์ความรู้เชิงทฤษฎีและทักษะในการทดสอบกับเหตุการณ์วิเคราะห์ ลักษณะของสภาพแวดล้อม หรือการแก้ปัญหา
3. รูปแบบพฤติกรรมกรรมการสร้าง ผู้เรียนเกิดกระบวนการทัศน์ในการเชื่อมโยงผลลัพธ์ กับบุคคลที่จะเรียนรู้การสร้าง การสร้างสรรค์ การแต่งเติม การจัดระบบและอื่นๆ ที่เหมาะสมกับบริบท
4. รูปแบบพฤติกรรมกรรมการพัฒนา ผู้เรียนจะมีความฉลาดในการย้อนยอวิธีการ
5. รูปแบบพฤติกรรมกรรมจิตวิทยาสังคม ผู้เรียนจะเข้าใจตนเองและความสัมพันธ์กับผู้อื่น ยอมรับบทบาท หน้าที่ ที่ถูกนำเสนอในขั้นของการพัฒนาไปสู่วุฒิภาวะและความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

จากที่กล่าวมา เห็นได้ว่าคุณลักษณะของผู้เรียนในรูปแบบพฤติกรรมกรรมจิตวิทยาสังคมก็คือคุณลักษณะของคนที่มีความสามารถในการจัดการกับชีวิตได้อย่างมีคุณภาพนั่นเอง ทำให้แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย จากการศึกษาวงจรรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ซึ่งมีฐานคิดจากปรัชญาการศึกษาของ John Dewey ซึ่งเป็นวงจรถิ่นธรรมชาติของประสบการณ์ที่เป็นฐานสำคัญของการศึกษา วงจรรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เป็นเหมือนการเตรียมแนวทางแบบกึ่งมีโครงสร้าง ซึ่งระยะเวลาที่ใช้ในแต่ละขั้นมีความหลากหลายตั้งแต่เป็นวินาที นาที ชั่วโมง หรือเป็นวัน แต่ส่วนใหญ่วงจรมักจะถูกนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมสั้นๆ ตั้งแต่ 10 – 60 นาที (Neill, 2004) Schneider (2004) ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมการสอนทักษะชีวิต : การเชื่อมต่อกับโลกแห่งความเป็นจริง โดยทำการศึกษาในกลุ่มเด็กพิเศษ และมีแนวคิดที่ว่าทักษะชีวิตต้องเป็นส่วนที่เป็นชีวิตจริง การฝึกทักษะในบริบทของโรงเรียนต้องเป็นการกระทำที่ได้รับผลลัพธ์เพื่อใช้ในชีวิตจริง ทักษะที่เรียนต้องมีศักยภาพในการนำไปใช้ได้ทันทีและในระยะยาวของชีวิตนักเรียนทั้งที่บ้านและโรงเรียน พบว่า การที่เด็กได้ออกไปทำกิจกรรมในสภาพการณ์จริงทำให้เด็กเกิดความสนใจ ตั้งใจทำกิจกรรม นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง เมื่อจบจากโรงเรียน เด็กสามารถใช้ประสบการณ์ที่ได้รับจากกิจกรรมในโรงเรียนดังกล่าวไปใช้ในการทำงานจริง

การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่มีพื้นฐานปรัชญาการศึกษา มาจากปรัชญาการศึกษาแบบพิพัฒนาการนิยม (Progressivism) เช่นเดียวกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning) เป็นแนวคิดที่เน้นที่การทำงานเป็นกลุ่มแบบพึ่งพาอาศัยกันขนาดเล็ก ซึ่งจากผลการนำแนวคิดไปใช้ในการจัดการเรียนสอนระดับต่าง ๆ มากมายยืนยันได้ว่า ผู้เรียนจะได้พัฒนาทางด้านสัมพันธภาพและการสื่อสาร ประกอบกับทำให้เด็กมีสุขภาพจิตที่ดีในการเรียนรู้ และทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น การเรียนรู้แบบร่วมมือต่างจากการทำงานกลุ่มทั่วไป ที่กระบวนการทำงานที่แต่ละคนได้รับผลงานของกลุ่มเท่าเทียมกัน ไม่เปรียบเทียบกันเองในกลุ่ม แต่อาจมีการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม ดังนั้นจึงทำให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มนำศักยภาพของตัวเองออกมาเพื่อพัฒนาผลงานของกลุ่มอย่างเต็มที่ จากการศึกษาผลการวิจัยของ Junge, Manglallan and Raskauskas (2003) เรื่องการเสริมสร้างทักษะชีวิตผ่านการมีส่วนร่วมในโปรแกรมการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือหลังเลิกเรียน โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงเกรด 6 ที่ลงทะเบียนในโปรแกรม 4-H หลังเลิกเรียน ซึ่งเป็นโปรแกรมที่เน้นการสอนเชิงประสบการณ์และกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยให้โอกาสเด็กได้ปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ที่มีศักยภาพ พบว่าเด็กที่ลงทะเบียนมีทักษะชีวิตเพิ่มขึ้น จึงสรุปได้ว่าลักษณะการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือมีความสอดคล้องกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย

จากการประชุมตัวแทนองค์กรที่มีส่วนในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของ World Health Organization (1999) ได้ข้อสรุปว่าการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตมีลักษณะที่หลากหลาย เป็นลักษณะของการศึกษาที่ควรจัดผ่านการดำเนินชีวิตประจำวันในโรงเรียนให้กับเด็ก ซึ่งทักษะชีวิตสามารถออกแบบให้สอดคล้องกับหลักสูตรต่างๆ ได้เป็นอย่างดี สามารถสอนแยกเป็นวิชาหรือบูรณาการร่วมกับวิชาอื่นก็ได้ การพัฒนาทักษะชีวิตมีลักษณะความเป็นพลวัตและเป็นกระบวนการที่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกันในการจัดการเรียนรู้จึงควรให้โรงเรียนได้มีส่วนร่วมกับเด็กหรือเยาวชน พ่อแม่ผู้ปกครอง และชุมชนท้องถิ่น ทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข และมีคุณค่าทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อชุมชน และ ต่อสังคมอย่างเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ข้อสรุปดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะชีวิตนอกจากสัมพันธ์และสอดคล้องกับแนวคิดการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้ แบบร่วมมือแล้ว ยังต้องอาศัยความร่วมมือของผู้ปกครองและชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งเพื่อให้การพัฒนาทักษะชีวิตเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในชีวิตประจำวันของเด็ก มิใช่เฉพาะการทำงานของโรงเรียนหรือสถานศึกษาเพียงด้านเดียว

การที่สถานศึกษาเป็นตัวแทนในการจัดการศึกษาอย่างเป็นทางการตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อบทบาทหน้าที่ของครอบครัวและชุมชน จากบทบาทดั้งเดิม

ในการให้การเรียนรู้เรื่องทักษะชีวิตแก่ลูกหลานกลายเป็นบทบาทหน้าที่ทางเศรษฐกิจและการดิ้นรนเรื่องอาชีพ การแยกส่วนกันระหว่างบ้านและโรงเรียนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในโรงเรียนของเด็ก (อภิญา เวชยชัย, 2544) การเรียนรู้ในระบบโรงเรียนด้านเดียวไม่สามารถช่วยให้เด็กมีความสามารถในการเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม การเรียนรู้ของเด็กต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้จากครอบครัวและชุมชนควบคู่กับการเรียนรู้จากโรงเรียน เป็นการบูรณาการความรู้คู่ไปกับการปฏิบัติและการแก้ปัญหาในวิถีชีวิตจริง เป็นการเรียนรู้ทักษะชีวิตจากประสบการณ์ ภูมิปัญญาเดิมของครอบครัวและชุมชน โดยพ่อแม่ ผู้ปกครองมีบทบาทเป็นผู้สร้างสิ่งแวดล้อมที่บ้านให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ เป็นผู้ส่งเสริมเด็กให้ยอมรับวินัยและกฎเกณฑ์ของโรงเรียน ช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดความพยายามในการทำงานได้สำเร็จ ส่งผลให้เด็กบรรลุประสิทธิภาพในการศึกษา (Virginia department of education, 2002)

การร่วมงานกัน (Collaboration) ระหว่างครอบครัวและโรงเรียน จะทำให้ความสำเร็จของเด็กเกิดขึ้นและมีความคงอยู่ของความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องระหว่างครูและชุมชน การร่วมงานนำความแยกส่วนระหว่างความเป็นเอกัตบุคคลหรือความเป็นองค์กรไปสู่ความสัมพันธ์ใหม่ด้วยข้อตกลงที่จะนำไปสู่เป้าหมายร่วมกัน (Rudo, 2000) ซึ่ง Mattesich and Monsey (1992) อธิบายการร่วมงานว่า เป็นความสัมพันธ์ที่รวบรวมข้อตกลงเพื่อที่จะระบุความสัมพันธ์ เป้าหมาย อำนาจความสามารถในการให้เหตุผล และความสำเร็จร่วมกัน เป็นการแบ่งปันแหล่งทรัพยากรและรางวัล เป็นความสัมพันธ์ที่ต้องการความเข้าใจในการวางแผน และการกำหนดการสื่อสารที่ดี

การร่วมงานคือการทำงานร่วมกันจากหลายฝ่าย โดยแต่ละฝ่ายมีความรับผิดชอบในงานส่วนของตนอย่างเท่าเทียมกันด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน เป็นคำที่มักใช้กับการทำงานร่วมกันของผู้ใหญ่ ที่พัฒนากระบวนการมาจากกาให้คำปรึกษา (Consultation) ซึ่งการให้คำปรึกษาเป็นการแสดงบทบาทของการร่วมงานที่ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้รู้หรือผู้ชำนาญการกับอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นผู้ไม่รู้ในเรื่องนั้น ๆ ต่อมาเมื่อบทบาทของการร่วมงานในแต่ละกรณีต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้รู้หลาย ๆ ฝ่าย หลายสาขาวิชา และแต่ละฝ่ายมีความรับผิดชอบอย่างเท่าเทียมกัน จึงใช้คำว่า “การร่วมงาน” การร่วมงานในลักษณะดังกล่าวนี้ทำให้มีความหลากหลายเกี่ยวกับความรู้ ความชำนาญและแหล่งข้อมูลที่ช่วยสนับสนุนการแก้ปัญหาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการร่วมงานได้แก่ ประสบการณ์ ภูมิหลังทางด้านวัฒนธรรม สถานภาพทางสังคม ภาษาพูด และระดับการศึกษา โครงสร้างโรงเรียน สังคมของนักวิชาการ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ ตลอดจนการรับรู้และความเข้าใจที่สมาชิกมีให้กัน (Friend and Cook, 2003) นอกจากนี้ความเสี่ยงของการร่วมงานกันอยู่ที่การติดขัดกับความเป็นเจ้าของ ของสมาชิกในกลุ่ม ทำให้สมาชิกมีการแบ่งปันผลการทำงานและแหล่งทรัพยากรกันน้อย (Mattesich and Monsey, 1992) ซึ่งครูมักจะรับรู้ว่าคุณปกครองดูแลเฉพาะลูกของตัวเอง ในขณะที่ตนเองดูแลเด็กมากมาย

และผู้ปกครองก็รับรู้ว่าคุณเพียงแค่อุเลเด็กตามหน้าที่เฉพาะในเวลาปฏิบัติงานเท่านั้น ในขณะที่ตนเองต้องดูแลลูกตลอดเวลา การรับรู้ที่ไม่ตรงกันดังกล่าวทำให้เกิดความคิดไม่ตรงกันในการปฏิบัติงานในลักษณะของความเท่าเทียมกัน คิดคิดว่าตัวเองมีหน้าที่สอน เป็นผู้รู้ในเชิงวิชาการ ในขณะที่พ่อแม่คิดว่ามีหน้าที่สนับสนุนงานที่ไม่ใช่ทางด้านวิชาการ การปฏิบัติเพื่อการเรียนรู้ของเด็กเป็นหน้าที่ของคุณ ส่งผลให้การ่วมงานยังคงเป็นไปในลักษณะเหมือนในอดีตที่ผ่านมา มีแต่เพียงหลักการที่เปลี่ยนไป แต่การปฏิบัติยังเหมือนเดิม ซึ่งจากรายงานโครงการติดตามประเมินผล การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544) พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับโรงเรียนจะเป็นไปในลักษณะการร่วมงานจัดกิจกรรมพิเศษเท่านั้น เช่น กิจกรรมวันแม่ วันเด็ก ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นการพัฒนาการร่วมงานระหว่างผู้ปกครองและครูในลักษณะร่วมแรงร่วมใจจำเป็นต้องเริ่มจากแต่ละฝ่ายจะต้องมีความเข้าใจและรับรู้ความรู้สึกที่เกิดกับอีกฝ่าย จึงจะทำให้เกิดการร่วมงานกันอย่างแท้จริง และทำให้งานบรรลุเป้าหมายสูงสุดร่วมกัน ไม่ใช่เป้าหมายของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2548) กล่าวถึงลักษณะของคนที่เป็นผู้ร่วมงานที่ดีต้องมีหลักพรหมวิหาร 4 เป็นพื้นฐานจิตใจและแสดงออกภายนอกตามหลักสังคหวัตถุ 4 กล่าวคือ 1) ให้อภัย หรือมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือ สงเคราะห์ 2) พุศอดอย่างรักกัน หรือกล่าวคำสุภาพ ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผล กล่าวคำแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ 3) ทำประโยชน์แก่เขา หรือ ช่วยเหลือ ช่วยแก้ไขปัญห และช่วยส่งเสริมในด้านจริยธรรม และ 4) เอาตัวเข้าสมาน หรือทำตัวให้เข้ากับเขาได้ ไม่เอาเปรียบ ร่วมทุกข์ ร่วมสุข ร่วมรับรู้ แก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน ซึ่งหลักธรรมดังกล่าวนี้ก็คือการเอาใจเขามาใส่ใจเรา และแสดงออกให้รู้ถึงการรับรู้ที่นั่นเอง ซึ่งลักษณะเหล่านี้สอดคล้องกับการตระหนักในภาวะภายในของผู้อื่นอย่างถูกต้องและแม่นยำทั้งองค์ประกอบทางอารมณ์และความหมาย ซึ่งเหมือนกับว่าเป็นคนคนนั้นโดยไม่ลืมสภาพเงื่อนไขของตนเองหรือความรู้สึกที่ตนเอง (Roger, 1975 อ้างถึงใน Cotton, 1992) ความร่วมรู้สึกช่วยทำให้บุคคลลดความแปลกแยกลง ทำให้บุคคลรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ทำให้แสดงออกอย่างเป็นธรรมชาติ (Rogers, 1964 อ้างถึงใน Clark, 2004) และ Cotton (1992) พบว่า การพัฒนาความร่วมรู้สึกจะนำไปสู่บุคลิกภาพที่เปิดเผย ความใส่ใจต่อความต้องการของผู้อื่นในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้น พัฒนาการทำงานเป็นทีม และความพึงพอใจในการทำงาน ความร่วมรู้สึกเป็นความสามารถที่จะเปิดใจของบุคคล เพื่อสิ่งๆมากกว่าความเข้าใจอารมณ์และประสบการณ์ของอีกคนหนึ่ง ความร่วมรู้สึกเป็นความเข้าใจว่าคนอื่นรู้สึกจริงๆ อย่างไร และต่างฝ่ายก็รับรู้ว่าคุณรู้สึกจริงๆ อย่างไร การพัฒนาความร่วมรู้สึกเป็นการฝึกการตระหนักในตนเองและการตระหนักผู้อื่น เพื่อตอบสนองทั้งด้านจิตใจและสติปัญญาต่อสถานการณ์อย่างร่วมรู้สึก

การพัฒนาความร่วมมือรู้สึก (Empathy training) เป็นกระบวนการที่นำมาใช้เพื่อลดความขัดแย้งในการทำงานร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องจากความร่วมมือรู้สึกคือ การรับรู้และเข้าใจภาวะของผู้อื่นตามกรอบอ้างอิงของบุคคลนั้น (Rogers, 1964 อ้างถึงใน Clark, 2004) การร่วมงานอย่างร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและครูจะทำให้แต่ละฝ่ายมีความเข้าใจและรับรู้ความรู้สึกที่เกิดกับอีกฝ่ายนำไปสู่บุคลิกภาพที่เปิดเผย ความใส่ใจต่อความต้องการของผู้อื่นในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งพัฒนาการทำงานเป็นทีม และความพึงพอใจในการทำงาน ทำให้เกิดการร่วมงานกันอย่างแท้จริงและทำให้งานบรรลุเป้าหมายสูงสุดร่วมกัน ไม่ใช่เป้าหมายของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งในการวิจัยนี้ผู้วิจัยจะได้พัฒนาระบบการร่วมงานอย่างร่วมมือรู้สึกขึ้นเพื่อการฝึกกำลังกันระหว่างผู้ปกครองและครูในการสร้างเสริมทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ ให้กับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1 เพื่อนำไปสู่ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุขและมีคุณค่าของเด็ก

จากสภาพปัญหาสังคมที่เด่นชัด เช่น คดีเด็กและเยาวชน สภาพความยากจน ภาวะบีบรัดทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง ตลอดจนปัญหาจากวุฒิภาวะและความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กวัย 4 ขวบ ตลอดจนสภาพและปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและครู ปัญหาการร่วมงานเพื่อจัดการเรียนการสอนของผู้ปกครองและครู ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะประยุกต์ใช้แนวคิดในการพัฒนาการร่วมงานอย่างร่วมมือรู้สึกและแนวคิดการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นหลักในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย ด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ ทั้งเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระดับเด็กปฐมวัยและพัฒนาระดับความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อสนับสนุนด้านการเรียนการสอนของเด็กตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมมือรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย
2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมมือรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยที่มีต่อทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสารและการจัดการกับอารมณ์ของนักเรียนชั้นอนุบาล 1

สมมติฐานการวิจัย

Junge, Manglallan and Raskauskas (2003) ได้ศึกษาเรื่องการเสริมสร้างทักษะชีวิตผ่านการมีส่วนร่วมในโปรแกรมการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือหลังเลิกเรียน โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงเกรด 6 ที่ลงทะเบียนในโปรแกรม 4-H หลังเลิกเรียน ซึ่งเป็นโปรแกรมที่เน้นการสอนเชิงประสบการณ์และกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยให้โอกาสเด็กได้ปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ที่มีศักยภาพ พบว่าเด็กที่ลงทะเบียนมีทักษะชีวิตเพิ่มขึ้น

Schneider (2004) ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมการสอนทักษะชีวิต : การเชื่อมต่อกับโลกแห่งความเป็นจริง โดยทำการศึกษาในกลุ่มเด็กพิเศษ และมีแนวคิดที่ว่าทักษะชีวิตต้องเป็นส่วนที่เป็นชีวิตจริง การฝึกทักษะในบริบทของโรงเรียนต้องเป็นการกระทำที่ได้รับคุณค่าอย่างชัดเจน ทักษะที่เรียนต้องมีศักยภาพในการนำไปใช้ได้ทันทีและในระยะยาวในชีวิตของนักเรียนทั้งที่บ้านและโรงเรียน ซึ่งพบว่า การที่เด็กได้ออกไปทำกิจกรรมในสภาพการณ์จริงทำให้เด็กเกิดความตั้งใจที่ดี นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง เมื่อเด็กจบจากโรงเรียนสามารถใช้ประสบการณ์ที่ได้รับจากกิจกรรมในโรงเรียนดังกล่าวไปใช้ในการทำงานจริง

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีสมมติฐานในการวิจัยว่า

1. เด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีทักษะชีวิตหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง
2. เด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีทักษะชีวิตสูงกว่าเด็กที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ตั้งอยู่ในชุมชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ มีฐานะค่อนข้างยากจน
2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย
 - 2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่
 - 2.1.1 รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สี่ระหว่างผู้ปกครองและครู
 - 2.1.2 รูปแบบการเรียนการสอนแบบปกติ
 - 2.2 ตัวแปรตาม คือ ทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ประกอบด้วยทักษะด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง 30 สัปดาห์ โดยเตรียมการสอนร่วมกับผู้ปกครองก่อน 10 สัปดาห์ และทดลองสอน 20 สัปดาห์

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย มีการดำเนินการดังนี้

ตอนที่ 1 การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อสร้างรูปแบบเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

2. การสร้างรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

3. การสร้างเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

4. การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

5. การปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

ตอนที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การเตรียมการก่อนการทดลอง

ขั้นที่ 2 การดำเนินการทดลอง

ขั้นที่ 3 การรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผลการทดลอง

ตอนที่ 3 การประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

การเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยที่ผู้เรียนสรุปความรู้ด้วยการสืบสอบแบบกลุ่มจากประสบการณ์จริงร่วมกับเพื่อนหรือผู้ใหญ่ โดยกำหนดเป้าหมาย ทำงาน ทบทวนความคิด สรุปข้อความรู้ นำไปประยุกต์ใช้ด้วยตนเอง ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งมีกระบวนการดังนี้ 1) การเตรียมการก่อนรับประสบการณ์ 2) การได้รับประสบการณ์จริง 3) การทบทวนความคิด 4) การสรุปข้อความรู้ 5) การนำไปปฏิบัติ

การร่วมงานอย่างร่วมรู้สี่ระหว่างผู้ปกครองและครู หมายถึง

กระบวนการร่วมงานกันของผู้ปกครองและครูแบบหุ้นส่วนอย่างเท่าเทียมด้วยความสมัครใจ รับผิดชอบและเข้าใจเงื่อนไขของแต่ละฝ่าย และมีการตอบสนองด้วยการแสดงออกที่เหมาะสม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การสร้างกลุ่มของผู้ปกครองและครู การปฏิบัติของผู้ปกครองและครู และการประเมินผลการปฏิบัติ

รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการ

ร่วมงานอย่างร่วมรู้สี่ระหว่างผู้ปกครองและครู หมายถึง แบบแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เด็กสรุปความรู้ด้วยการสืบสอบแบบกลุ่มจากประสบการณ์จริงผ่านแหล่งเรียนรู้ในชุมชนร่วมกับเพื่อนหรือผู้ใหญ่ มีการกำหนดเป้าหมาย ทำงาน ทบทวนความคิด สรุปข้อความรู้ นำไปประยุกต์ใช้ด้วยตนเอง ในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์และกิจกรรมสร้างสรรค์ตามตารางกิจกรรมประจำวัน โดยการสนับสนุนของผู้ปกครองและครูที่มีการร่วมงานกันแบบหุ้นส่วนอย่างเท่าเทียมด้วยความสมัครใจ หลังการเตรียมการก่อนปฏิบัติการสอนด้วยการพัฒนาการร่วมงานอย่างร่วมรู้สี่ระหว่างผู้ปกครองและครูในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์

รูปแบบการเรียนการสอนปกติ หมายถึง

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน ซึ่งพัฒนาตามแนวทางคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ เป็นแบบแผนที่ผู้เรียนจะได้รับการเตรียมและกระตุ้นความสนใจ ก่อนการจัดกิจกรรมหลากหลาย ได้แก่ การสนทนา ซักถาม อภิปราย การเล่านิทาน การสาธิต การศึกษานอกสถานที่ การทดลอง การเล่นเกมบทบาทสมมติ แล้วจึงสรุปสิ่งต่างๆ ที่เรียนไปทั้งหมด ในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ และทำกิจกรรมศิลปะศึกษาในกิจกรรมสร้างสรรค์ โดยครูและผู้ปกครองมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ช่วยกันพัฒนาเด็กให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน

ทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงความสามารถในการจัดการความต้องการและสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพ ประเมินจากความสามารถด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสารและการจัดการกับอารมณ์ตามระดับพัฒนาการของเด็กวัย 4 ขวบ

การตัดสินใจ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงความสามารถในการเลือกทางเลือกที่มีอยู่หลายทางเลือก โดยการเลือกทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดเพียงทางเดียว โดยประเมินจากการบอกทางเลือกก่อนการตัดสินใจ การคาดการณ์ผลที่อาจเกิดขึ้นเนื่องจากการตัดสินใจแล้วระบุทางเลือก และการประเมินผลการตัดสินใจ

การแก้ปัญหา หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงความสามารถในการหาคำตอบหรือแนวทางปฏิบัติเพื่อคลี่คลายความขัดแย้ง ข้อสงสัย คำถาม สิ่งที่ไม่ตรงกับความต้องการ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างเหมาะสม โดยประเมินจากการระบุปัญหา การวางแผนแก้ปัญหา และการกระทำเพื่อคลี่คลายปัญหา

การสื่อสาร หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงความสามารถในการรับสาร และส่งสาร ทั้งที่เป็นภาษาพูดและภาษาท่าทางได้อย่างเหมาะสม โดยประเมินจากการรับฟังผู้อื่น การแสดงออกเพื่อส่งสารกับผู้อื่น และการนำเสนอ

การจัดการกับอารมณ์ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงความสามารถในการรู้จักเข้าใจและแสดงอารมณ์ของตนเองอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ เป็นไปตามวัย โดยประเมินจากการรู้จักอารมณ์ การเข้าใจอารมณ์ และการแสดงอารมณ์สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม

ผู้ปกครอง หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่หลักในการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่บ้านและเป็นผู้รับผิดชอบในการตัดสินใจเกี่ยวกับเด็กร่วมกับทางโรงเรียน หรือบุคคลที่ร่วมอบรมเลี้ยงดูเด็กที่บ้านและได้รับมอบหมายจากผู้อบรมเลี้ยงดูหลักให้ทำหน้าที่แทน

เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กวัย 4-5 ขวบ ที่เรียนอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนระดับอนุบาลสามารถใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย

2. สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนระดับอนุบาลสามารถประยุกต์ใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอื่นๆ

3. สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนระดับอนุบาลหรือผู้ปกครองสามารถนำเครื่องมือในการวัดทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ไปใช้เพื่อประเมินความสามารถของเด็กปฐมวัยด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสารและการจัดการกับอารมณ์

4. หน่วยงานและองค์กรต่างๆ สามารถนำเครื่องมือวัดความร่วมมือรู้สึกร่วมไปใช้เพื่อประเมินความสามารถในการรับรู้และการตอบสนองอย่างเหมาะสมของผู้ร่วมงานเพื่อนำผลที่ได้ไปพัฒนาบุคลากรต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นพื้นฐานงานวิจัย ดังนี้

1. การออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
 - 1.1 ความหมายและองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน
 - 1.2 การออกแบบและพัฒนาระบบการเรียนการสอน
2. ทักษะชีวิต
 - 2.1 ความสำคัญ ความหมาย และองค์ประกอบของทักษะชีวิต
 - 2.2 หลักการสอนและการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต
 - 2.3 ทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย
 - 2.3.1 การตัดสินใจ
 - 2.3.2 การแก้ปัญหา
 - 2.3.3 การสื่อสาร
 - 2.3.4 การจัดการกับอารมณ์
3. การเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 3.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์
 - 3.2 มาตรฐานการมีประสบการณ์
 - 3.3 วงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์
 - 3.4 องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 3.5 ประเภทของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
4. การร่วมงานระหว่างครอบครัวและโรงเรียน
 - 4.1 การทำงานร่วมกับผู้ปกครอง
 - 4.2 การร่วมงาน
5. ความร่วมมือผู้ศึกษา
 - 5.1 ความหมายของความร่วมมือผู้ศึกษา
 - 5.2 การพัฒนาความร่วมมือผู้ศึกษา
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

1. ความหมายและองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน

ทิตานา แชมมณี (2545) อธิบายว่า รูปแบบเป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคำอธิบาย เป็นแผนผัง ไดอะแกรม หรือแผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับที่ เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2546) ให้ความหมายว่าเป็นวิธีการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ ตลอดจนทั้งจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใด ๆ ให้ปรากฏ โดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ เช่น ภาพวาด ภาพเหมือน แผนภูมิ แผนผังต่อเนื่อง หรือสมการทางคณิตศาสตร์ ให้สามารถเข้าใจได้ง่ายและในขณะที่เดียวกันก็สามารถนำเสนอเรื่องราวหรือประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างกระชับภายใต้หลักการอย่างมีระบบ

รูปแบบเป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบเสาะหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจ ในปรากฏการณ์ทั้งหลาย ปกติในการศึกษาวิจัยเรื่องใด ๆ ก็ตาม ผู้ศึกษาจะต้องตั้งคำถามที่ต้องการคำตอบ ซึ่งในกระบวนการวิจัยจะมีการตั้งสมมติฐานหรือชุดของสมมติฐานขึ้นมา ซึ่งก็คือคำตอบที่คาดคะเนไว้ล่วงหน้า สมมติฐานเหล่านี้มักได้มาจากข้อความรู้หรือข้อค้นพบที่ผ่านมาหรืออาจจะเกิดจากประสบการณ์หรือการหยั่งรู้ (Intuition) ของผู้ศึกษาวิจัยหรืออาจจะเกิดจากทฤษฎีหลักการต่าง ๆ สมมติฐานเป็นข้อความที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆ ของเรื่อง/สถานการณ์ปัญหานั้นๆ ซึ่งจะยังคงเป็นเพียงเครื่องมือในการแสวงหาคำตอบเท่านั้นจนกว่าจะได้รับการนำไปพิสูจน์ทดสอบ หากสมมติฐานเป็นจริง ข้อความนั้นก็จะสามารถนำไปใช้ในการทำนาย หรืออธิบายปรากฏการณ์นั้นๆ ได้ รูปแบบเช่นเดียวกับกับสมมติฐานที่บุคคลอาจสร้างขึ้น จากความคิด ประสบการณ์ การใช้อุปมาอุปไมย หรือจากทฤษฎีและหลักการต่างๆ ได้ แต่รูปแบบไม่ใช่ทฤษฎี

Keeves (1997 อ้างถึงใน ทิตานา แชมมณี, 2545) กล่าวว่า รูปแบบโดยทั่วไปจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนาย (Prediction) ผลที่ตามมา ซึ่งสามารถพิสูจน์ ทดสอบได้ กล่าวคือ สามารถนำไปสร้างเครื่องมือเพื่อไปพิสูจน์ทดสอบได้

2. โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal relationship) ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์หรือเรื่องนั้นได้

3. รูปแบบจะต้องสามารถช่วยสร้างจินตนาการ (Imagination) ความคิดรวบยอด (Concept) และความสัมพันธ์ (Interrelations) รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้

4. รูปแบบควรจะประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Structural relationships) มากกว่า ความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง (Associative relationship)

รูปแบบทางด้านศึกษาศาสตร์ มักจะเป็นรูปแบบเชิงสาเหตุ และการใช้คำว่ารูปแบบการเรียนการสอนมีความหมายในลักษณะเดียวกันกับระบบการเรียนการสอน หากพิจารณาตามนัยของคุณสมบัติอันเป็นองค์ประกอบสำคัญ กล่าวคือ เป็นลักษณะของการเรียนการสอนที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบทางปรัชญา ทฤษฎี หลักการ หรือความเชื่อต่างๆ โดยมีความครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญๆ ของระบบนั้น และได้รับการยอมรับหรือพิสูจน์ ทดสอบ ถึงประสิทธิภาพของระบบนั้นๆ มาแล้ว แต่ตามความนิยมแล้ว นักการศึกษาโดยทั่วไป นิยมใช้คำว่า “ระบบ” ในความหมายที่เป็นระบบใหญ่ ครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญๆ ของการศึกษาหรือการเรียนการสอนในภาพรวมและนิยมใช้คำว่า “รูปแบบ” กับระบบที่ย่อยกว่า โดยเฉพาะกับ “วิธีการสอน” นั้นเอง

ด้วยเหตุดังกล่าวจึงสามารถให้คำนิยามได้ว่า “รูปแบบการเรียนการสอน คือ สภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่างๆ โดยประกอบด้วย กระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือและได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถเป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้นๆ” ดังนั้น รูปแบบการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญๆ ดังนี้

ก. มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักของรูปแบบการสอนนั้นๆ

ข. มีการบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ

ค. มีการจัดระบบ คือ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้นๆ

ง. มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ อันจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนนั้นๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

รูปแบบการเรียนการสอนจะต้องสามารถทำนายผลที่จะเกิดตามมาได้และมีศักยภาพในการสร้างความคิดรวบยอดและความสัมพันธ์ใหม่ๆ ได้

2. การออกแบบและพัฒนาระบบการเรียนการสอน

Joyce and Weil (1986) เสนอหลักการสำคัญของการพัฒนารูปแบบการสอน ดังนี้

- 1) การสร้างรูปแบบการสอนควรมีทฤษฎีรองรับ เช่น ทฤษฎีด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ เป็นต้น
- 2) เมื่อพัฒนารูปแบบการสอนแล้ว ก่อนนำไปใช้อย่างแพร่หลาย ต้องมีการวิจัยเพื่อทดสอบทฤษฎี และตรวจสอบคุณภาพในเชิงการใช้ในสถานการณ์จริงและนำข้อค้นพบมาปรับปรุงแก้ไข
- 3) การพัฒนารูปแบบอาจออกแบบให้ใช้ได้อย่างกว้างขวางหรือเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้
- 4) การพัฒนารูปแบบการสอน จะมีจุดมุ่งหมายหลักที่ถือเป็นตัวตั้งในการพิจารณาเลือกรูปแบบไปใช้ กล่าวคือ ถ้าผู้ใช้นารูปแบบการสอนไปใช้ตรงกับจุดมุ่งหมายหลัก จะทำให้เกิดผลสูงสุดแต่ก็สามารถนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นๆ ถ้าเห็นว่าเหมาะสม

Madhumita and Kumar (อ้างถึงใน จรีลักษณ์ จีรวินุลย์, 2545) อธิบายถึงข้อควรปฏิบัติในการออกแบบและพัฒนาระบบการเรียน การสอนให้มีประสิทธิภาพไว้ดังนี้

- 1) การออกแบบและพัฒนาระบบการเรียนการสอนต้องเริ่มจากวัตถุประสงค์และเน้นวัตถุประสงค์อยู่ตลอดตั้งแต่การวางแผนไปจนถึงการประเมินผล การสื่อสารเรื่องวัตถุประสงค์กับผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อมจะทำให้ผู้เรียนได้เตรียมตัวเพื่อกระบวนการเรียนการสอนตลอดจนการประเมินผล
- 2) สร้างขอบข่ายหรือคุณลักษณะเกี่ยวกับผู้เรียนและความคาดหวังของผู้เรียนก่อนการสอน ในเหตุการณ์ทั้งหลายของการเรียนรู้ ควรออกแบบให้สอดคล้องกับความสามารถ โครงสร้างการเรียนรู้และความคาดหวังของผู้เรียน
- 3) จัดระดับการสอนให้สอดคล้องกับการรับรู้ของผู้เรียน เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องจัดระบบของเนื้อหาความรู้ด้านมโนทัศน์ หลักการและอื่นๆ ให้เป็นไปตามลำดับที่สอดคล้องกับระดับกระบวนการทางสมองของผู้เรียนและให้เอื้อต่อกระบวนการสมมูลของปัญญาทั้งด้านการซึมซับ การปรับโครงสร้าง และการปรับตัว
- 4) ให้แรงจูงใจผู้เรียนโดยการแนะนำเนื้อหาความรู้ที่สอดคล้องกับความสำคัญและประโยชน์ในอนาคต ความต้องการของผู้เรียนทั้งความต้องการในปัจจุบันและความต้องการสำหรับอนาคต

5) ให้ความคิดรวบยอดหรือมโนทัศน์ก่อนการเรียนรู้ เพื่อเป็นการอธิบายเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนมาแล้วในอดีตและในการกระตุ้นการใช้กลยุทธ์ด้านการเข้ารหัสของผู้เรียนได้อย่างดี

6) แยกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ซับซ้อนออกเป็นหน่วยเล็กๆ ให้นักเรียนรู้แต่ละหน่วยย่อยนั้นประสบความสำเร็จเป็นลำดับขั้นไป ควรจัดกิจกรรมจากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องยาก หรือจากเรื่องที่เป็นรูปธรรมสู่นามธรรม

7) ใช้วิธีการต่างๆ ของการจัดรูปแบบความคิดเพื่อส่งเสริมระบบการรับรู้ให้แก่ผู้เรียน

8) จัดสารสนเทศที่สลับซับซ้อนให้อยู่ในโครงสร้างที่ง่ายต่อการจำ จัดเนื้อหาข้อมูลความรู้ในลักษณะของตัวชี้นำ รูปแบบความคิด การอธิบายด้วยภาพ การกำหนดสัญลักษณ์เพื่อช่วยจำ และอื่นๆ ให้เชื่อมโยงกับการเรียนรู้เดิมที่มีอยู่จะช่วยให้การขยายการเรียนรู้ การระลึกได้และการจำ

9) เชื่อมโยงสิ่งเร้าใหม่ เหตุการณ์ที่เป็นไปในทางบวกกับกิจกรรมการเรียนการสอน จะทำให้การเรียนรู้ง่ายขึ้น ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยวิธีการนี้ได้อีกด้วยตนเอง

10) การสอนที่มีกิจกรรมที่หลากหลายจะทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจอยู่เสมอ

11) ควรมีการประเมินความเข้าใจผู้เรียนและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนโดยการถามตอบระหว่างการสอน

12) ให้ความรู้ผู้เรียนอย่างเพียงพอสำหรับกระบวนการทางปัญญา

13) สร้างบรรยากาศให้ส่งเสริมการเรียนรู้

14) ให้นักเรียนเรียนรู้แบบรู้แจ้งกับกิจกรรมการเรียนที่ค่อนข้างยาก

15) พัฒนาความสามารถทางสมองในระดับสูงโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมีการโต้ตอบสนทนาปัญหาในการเรียน

16) พัฒนาทักษะด้านการรู้คิดของผู้เรียน

17) ใช้วิธีการเสริมแรงตามอัตราส่วนที่ไม่แน่นอนเพื่อเพิ่มความสนใจของผู้เรียนให้มียาวนาน

18) ให้นักเรียนมีการวางแผนและฝึกปฏิบัติ การฝึกปฏิบัติของผู้เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนผ่านการใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ และผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่มีความหมายซึ่งจะเป็นการเพิ่มพูนและถ่ายโยงการเรียนรู้

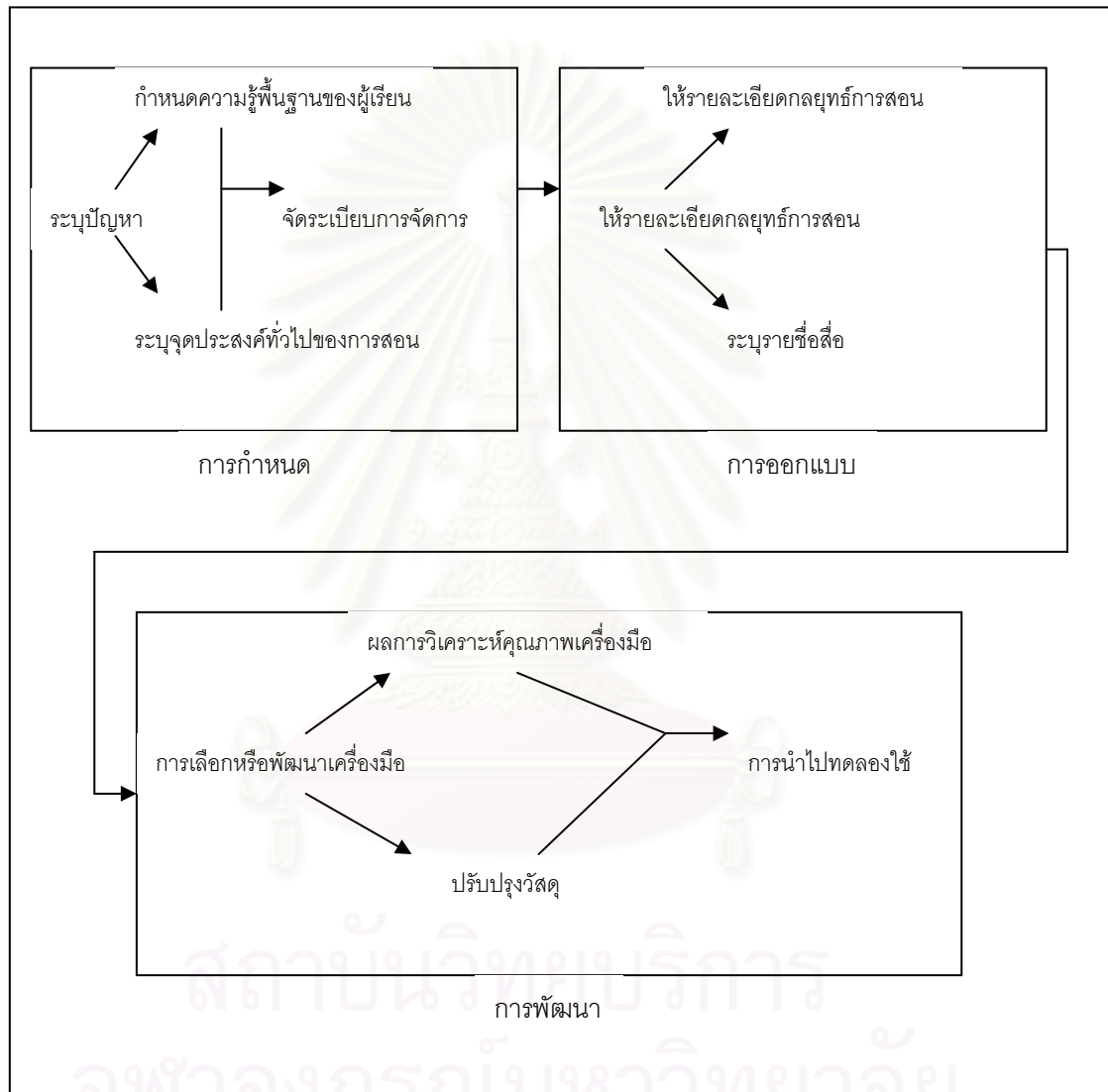
19) ควรมีการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างทันทีทันใดต่อการตอบสนองของผู้เรียน

20) มีการเตรียมแบบฝึกหัดให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง

21) ควรมีการสรุปจุดเด่นที่สำคัญเชื่อมโยงไปยังการเรียนในปัจจุบันสู่การเรียนในอนาคตอาจทำได้โดยการให้มโนทัศน์ไว้ล่วงหน้า และมีการคาดหวังสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนไว้

การออกแบบและพัฒนารสอนนั้นเน้นักการศึกษาเสนอรูปแบบของการออกแบบและพัฒนารเรียนการสอนไว้หลายท่าน สำหรับการออกแบบและพัฒนารเรียนการสอนที่ผู้วิจัยได้ศึกษามีดังนี้

รูปแบบการออกแบบและพัฒนารเรียนการสอนของ Knirk and Gustafson's Synthesized Model (1986)

แผนภูมิที่ 1 รูปแบบการออกแบบและพัฒนารเรียนการสอนของ Knirk and Gustafson (Knirk and Gustafson, 1986)

การพัฒนาการเรียนการสอนของ Knirk and Gustafson (1986) ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 3 องค์ประกอบ คือ การกำหนดปัญหา การออกแบบ และการพัฒนา องค์ประกอบที่ 1 การกำหนดปัญหาเริ่มด้วยการระบุปัญหาหรือสิ่งที่ต้องการแล้วกำหนดพฤติกรรมของผู้เรียนและจุดประสงค์ทั่วไปของการสอน จากนั้นจึงจัดระเบียบการจัดการซึ่งจะเข้าสู่ขั้นตอนของการออกแบบซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ 2 โดยเริ่มที่การกำหนดวัตถุประสงค์ของการสอน กำหนดรายละเอียดของกลยุทธ์ที่จะใช้ในการสอน กำหนดรายละเอียดของสื่อที่ใช้ จากนั้นเข้าสู่ขั้นตอนขององค์ประกอบที่ 3 คือการพัฒนาซึ่งเริ่มด้วยการคัดเลือกหรือพัฒนาเครื่องมือที่จะนำไปใช้ในการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน โดยพิจารณาจากผลของการวิเคราะห์เครื่องมือหรือผลของการปรับปรุงเครื่องมือ จากนั้นจึงนำไปทดลองใช้ ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายขององค์ประกอบในการออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอน

รูปแบบการออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอนของ Leslin, Pollock and Reiguluth (1992) เป็นรูปแบบการออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอนที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ การวิเคราะห์ความต้องการ การเลือกและจัดลำดับเนื้อหา การพัฒนาบทเรียนและการประเมินผลการสอน

การวิเคราะห์ความต้องการ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ปัญหาและการวิเคราะห์ขอบข่ายของปัญหาตลอดจนความต้องการในการจัดการเรียนการสอน

การเลือกและจัดลำดับเนื้อหา ประกอบด้วย การวิเคราะห์งานและการจัดลำดับของงานว่าในการจัดการเรียนการสอนนั้นควรจะนำสาระใดไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอันดับแรก สาระใดควรจะนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในอันดับต่อไป

การพัฒนาบทเรียน ประกอบด้วย การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนและการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะใช้ในการสอนแต่ละครั้ง แล้วจึงทดลองใช้รูปแบบที่ได้ออกแบบไว้

การประเมินผลการสอน เป็นขั้นตอนสำคัญที่ทำหลังจากได้ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนที่ได้พัฒนาขึ้น

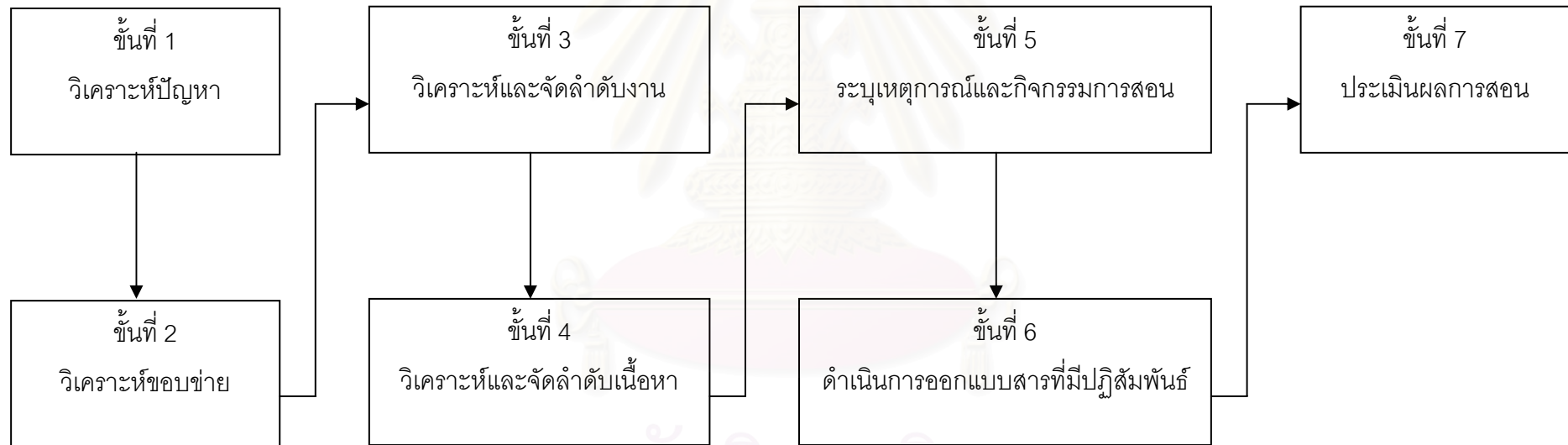
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวิเคราะห์ความต้องการ

การเลือกและการจัดลำดับเนื้อหา

การพัฒนาบทเรียน

การประเมินผลการสอน

แผนภูมิที่ 2 รูปแบบการออกแบบและพัฒนาการสอนของ Leslin, Pollock and Reiguluth (Leslin Pollock and Reiguluth, 1992)

ดังนั้นหลักการสำคัญของการพัฒนารูปแบบการสอนคือ การมีทฤษฎีรองรับ มีการวิจัยเพื่อทดสอบทฤษฎี และตรวจสอบคุณภาพในเชิงการใช้ในสถานการณ์จริงและนำข้อค้นพบมาปรับปรุงแก้ไข และมีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน โดยการออกแบบนั้นจะต้องประกอบด้วย การวิเคราะห์ความต้องการ การเลือกและการจัดลำดับเนื้อหา การพัฒนาบทเรียน และการประเมินผล การสอน

ทักษะชีวิต

1. ความสำคัญ ความหมาย และองค์ประกอบของทักษะชีวิต

ทักษะชีวิตเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตในฐานะมนุษย์ การพัฒนาทักษะชีวิต เป็นสิ่งที่มนุษย์จำเป็นต้องพัฒนาอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และสม่ำเสมอจนตลอดชีวิต เพื่อให้เกิดความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข และมีคุณค่าทั้งต่อตนเองต่อผู้อื่น ต่อชุมชน ต่อสังคมที่เริ่มต้นจากครอบครัวจนถึงสังคมโลก (Rosen, 2003) การพัฒนาทักษะชีวิต โดยเริ่มต้นจากขั้นพื้นฐานของชีวิตในวัยเด็กอย่างถูกต้องเหมาะสม และสอดคล้องกับวัฒนธรรม คุณธรรมพื้นฐานของแต่ละชุมชน สามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้เด็กได้เติบโตอย่างมีลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในด้านความคิด จิตใจ(อารมณ์) และสังคม จนสามารถพัฒนาความสามารถที่มีอยู่ในตนเอง เช่น ทักษะการรู้จักตนเอง ทักษะการแสวงหาและใช้ข้อมูล ทักษะความคิด ทักษะการตัดสินใจ แก้ปัญหา ทักษะการจัดการ ทักษะการปรับตัว ทักษะการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ทักษะการทำงานเป็นทีม เป็นต้น (วนิดา ขาวมงคล เอกแสงศรี, 2546) แก่นแท้ของการเรียนรู้ทักษะชีวิต คือ การยึดเอาชีวิตเป็นศูนย์กลางหรือเป็นตัวตั้งในการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความสามารถในการสร้างอุปนิสัยที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตให้ดำเนินไปอย่างเต็มศักยภาพของตนเอง ทำให้ชีวิตเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต การเรียนรู้ทักษะชีวิตจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนรู้ในโลกยุคปัจจุบัน ในอดีตโรงเรียนเคยเป็นแหล่งสำคัญที่สุดในการเรียนรู้ โดยมีครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น เป็นสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ทักษะการดำรงชีวิตด้วยตนเองและจากบุคคลอื่น ในปัจจุบันโลกแห่งการเรียนรู้ขยายตัวกว้างขวางขึ้น (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2539)

ทักษะชีวิต ทักษะการดำรงชีวิต ทักษะการเรียนรู้ชีวิต และทักษะการดำเนินชีวิต เป็นความหมายที่สอดคล้องตรงกับคำว่า Life skills ซึ่งองค์การอนามัยโลกเป็นผู้บัญญัติศัพท์นี้ขึ้น รวมทั้งให้ความหมายขององค์ประกอบของความสามารถด้านนี้ด้วยว่า “เป็นความสามารถของ

บุคคลด้านสังคมและจิตวิทยา (Psychosocial competence) นั่นคือ ความสามารถของบุคคลในการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพกับความต้องการและสิ่งท้าทายต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน สามารถที่จะรักษาสภาพจิตใจที่สมบูรณ์ รู้จักแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของวัฒนธรรมนั้น ๆ” (World Health Organization, 1999) องค์การอนามัยโลกได้กำหนดองค์ประกอบสำคัญของทักษะชีวิตไว้ 10 ประการคือ

1. การตัดสินใจ (Decision making) เป็นความสามารถในการระบุทางเลือก วิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของทางเลือก ประเมินทางเลือก ตัดสินใจเลือกอย่างเหมาะสม
2. การแก้ปัญหา (Problem solving) เป็นความสามารถในการรับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา หาแนวทางการแก้ปัญหา วิเคราะห์ข้อดีข้อเสีย และลงมือแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม
3. การคิดวิเคราะห์ (Critical thinking) เป็นความสามารถที่จะวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูล ข่าวสาร ปัญหาและสถานการณ์ต่างๆ รอบตัว
4. การคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) เป็นความสามารถในการคิดออกไปอย่างกว้างขวางโดยไม่ยึดติดอยู่ในกรอบ
5. การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (Effective communication) เป็นความสามารถในการใช้คำพูดและภาษาท่าทางเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเอง และรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งการแสดงความต้องการ ความชื่นชม และการปฏิเสธ
6. มนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal relationship) เป็นความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น
7. การตระหนักรู้ในตน (Self awareness) เป็นความสามารถในการค้นหาและเข้าใจในจุดดี จุดด้อยของตนเองและความแตกต่างที่บุคคลมีกับบุคคลอื่น ไม่ว่าจะในแง่ความสามารถ เพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา สีผิว ท้องถิ่น สุขภาพ
8. ความเห็นใจผู้อื่น (Empathy) เป็นความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกและเห็นอกเห็นใจบุคคลที่แตกต่างจากตนเอง ไม่ว่าจะเรื่องเพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา สีผิว สุขภาพ หรือ ถิ่นที่อยู่อาศัย
9. การเผชิญกับอารมณ์ต่าง ๆ (Coping with emotion) เป็นความสามารถในการประเมินอารมณ์ รู้เท่าทันอารมณ์ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของตน เลือกใช้วิธีการจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม
10. การเผชิญกับผู้สร้างความกดดัน (Coping with stressors) เป็นความสามารถที่จะรู้สาเหตุของความเครียด เรียนรู้วิธีการควบคุมระดับของความเครียด รู้วิธีผ่อนคลายและหลีกเลี่ยงสาเหตุหรือทั้งเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์

Darden, Gazda, and Ginter (1996) ให้นิยามของทักษะชีวิตว่า “เป็นทักษะและองค์ความรู้ ซึ่งเป็นส่วนของทักษะทางวิชาการและทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ การระบุเป้าหมายของชีวิต การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ มนุษยสัมพันธ์ และการรักษาสุขภาพร่างกาย

Clauer (2002) กล่าวว่า ทักษะเป็นความสามารถที่ได้เรียนรู้ที่จะทำบางสิ่งบางอย่างได้อย่างดี ทักษะชีวิตเป็นความสามารถส่วนบุคคลที่สามารถเรียนรู้ว่าจะอะไรที่จะช่วยให้ตนเองประสบความสำเร็จในการมีชีวิตอยู่อย่างพึงพอใจ

Junge, Manglallan and Raskauskas (2003) ให้คำจำกัดความของทักษะชีวิตว่า “เป็นความสามารถ ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่บุคคลจะต้องเรียนรู้เพื่อความสำเร็จในสังคม ทักษะชีวิตทำให้บุคคลสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมในขณะที่อยู่ที่บ้าน โรงเรียน ที่ทำงาน และบริบทอื่น ๆ ที่ต้องเผชิญ เป็นเครื่องมือที่แต่ละบุคคลต้องใช้ในการรับรู้และตอบสนองกับสถานการณ์ในชีวิต เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในชีวิตของแต่ละบุคคล”

วีระ นิยมวัน (2547) ได้แบ่งทักษะชีวิตซึ่งเป็นเป้าหมายในการพัฒนาคนออกเป็น 3 กลุ่ม พิสัย 9 องค์ประกอบดังนี้

ทักษะพิสัย (การกระทำ) ประกอบด้วย

- 1) มีการสื่อสาร และสัมพันธภาพ (จากการร่วมคิด)
- 2) มีการตัดสินใจ แก้ปัญหาเอง
- 3) มีการจัดการกับอารมณ์ (จากการได้逞)

จิตพิสัย (จิต) ประกอบด้วย

- 4) ตระหนักรู้ตน (จากการวิเคราะห์)
- 5) เห็นใจผู้อื่น (จากการเรียนรู้ประสบการณ์กันและกัน)
- 6) ภูมิใจตนเอง (จากการเสนอ และเลือกร่วมกัน)

พุทธิพิสัย (วุฒิภาวะ) ประกอบด้วย

- 7) รับผิดชอบต่อผู้อื่น (จากการยอมรับข้อวิจารณ์)
- 8) มีความคิดสร้างสรรค์ (จากการวิเคราะห์ เลือกร่วมกัน)
- 9) มีความคิดวิเคราะห์ แบบรวบยอด (จากการเรียนรู้ผู้อื่น)

วนิดา ขาวมงคล เอกแสงศรี (2546) ให้ความหมายของทักษะชีวิตไว้ดังนี้

- 1) ความสามารถของมนุษย์ที่มีติดตัวมาแต่กำเนิด
- 2) ความสามารถที่มนุษย์สามารถเรียนรู้จากตนเองและผู้อื่น ซึ่งรวมถึงสภาพแวดล้อม

ทั้งทางธรรมชาติและทางสังคมที่มนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น

3) ความสามารถที่ประกอบด้วยความรู้ เจตคติ และทักษะการจัดการชีวิตของตนเอง กับปัญหาสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้

4) ความสามารถที่มนุษย์ควรจะพัฒนาได้จนบรรลุจุดสูงสุดในชีวิต คือ ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

มูลนิธิเด็ก (ม.ป.ป.) ให้ความหมายทักษะชีวิตว่าเป็นความสามารถที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นสิ่งที่ต้องได้รับการสั่งสอนมาตั้งแต่ต้น พ่อแม่มีหน้าที่มีหน้าที่ต่อการสอนให้เด็กมีทักษะของชีวิตที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1) ทักษะในการใช้ความคิด มี "วิจารณญาณ" ก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อ โดยการรู้จักนำข้อมูล ข่าวสารมาวิเคราะห์ด้วยเหตุและผล

2) ทักษะในการหาความรู้ "วิชาชีพ" รู้จักการเรียนรู้หาประสบการณ์ในการศึกษา วิชาชีพในอนาคต ทั้งจากการอ่านหนังสือ ดูโทรทัศน์ ฟังข่าวให้ทันต่อเหตุการณ์

3) ทักษะในการ "วิเคราะห์คน" รู้จักอ่านนิสัยใจคอ ไม่ประมาทในการคบหาสมาคมกับบุคคล รู้จักหยุดคิดพิจารณาเหตุผลมาวิเคราะห์พฤติกรรม เจตนา ของบุคคลต่าง ๆ โดยอาศัยทั้งความรู้ ความคิดของพ่อแม่หรือผู้มีประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ในลักษณะปรึกษา

4) ทักษะใน "การวางตัวกับเพศตรงข้ามอย่างถูกต้องและเหมาะสม" รู้จักหน้าที่ บทบาท ขอบเขต การวางตัว และการควบคุมอารมณ์ทางเพศของตนเองอย่างถูกต้องและเหมาะสม เมื่อจะต้องติดต่อและมีความสัมพันธ์กับเพื่อนหรือคนต่างเพศ

5) การมี "ระเบียบ วินัย วัฒนธรรมอันดีงาม" มีจิตสำนึกที่ดีตลอดเวลา

สรุปได้ว่า ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถในการจัดการความต้องการและสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพทั้งอารมณ์และการรู้คิด สามารถแสดงพฤติกรรมอย่างเหมาะสม เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต

2. หลักการจัดกิจกรรมและการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

การพัฒนาทักษะชีวิต เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องพัฒนาอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และสม่ำเสมอจนตลอดชีวิต เพื่อให้เกิดความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข และมีคุณค่าทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น ต่อชุมชน ต่อสังคมที่เริ่มต้นจากครอบครัวจนตลอดถึงสังคมโลก World Health Organization (1999) สรุปจากการประชุมตัวแทนองค์กรที่มีส่วนในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ว่าจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตมีลักษณะที่หลากหลาย เป็นลักษณะของการศึกษาที่ควรจัดผ่านการดำเนินชีวิตประจำวันในโรงเรียนให้กับเด็ก ซึ่งทักษะชีวิตสามารถ

ออกแบบให้สอดคล้องกับหลักสูตรต่างๆ ได้เป็นอย่างดี สามารถสอนแยกเป็นวิชาหรือบูรณาการร่วมกับวิชาอื่นก็ได้ การพัฒนาทักษะชีวิตมีลักษณะความเป็นพลวัตและเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือกัน ในการจัดการเรียนรู้จึงควรให้โรงเรียนได้มีส่วนร่วมร่วมกับเด็กหรือเยาวชน พ่อแม่ผู้ปกครอง และชุมชนท้องถิ่นร่วมกันตัดสินใจ

หลักการจัดกิจกรรมและการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต (วนิดา ขาวมงคล เอกแสงศรี, 2546) มีดังนี้

- 1) กำหนดวัตถุประสงค์และแนวการสอนรวมทั้งการจัดกิจกรรมที่เน้นในด้านการปฏิบัติ อย่างชัดเจนที่สามารถวัดและประเมินผลได้
- 2) จัดกิจกรรมการสอนที่เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียนตามหลักจิตวิทยาการศึกษา และภูมิหลังหรือสภาพที่สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตของผู้เรียน
- 3) ใช้กระบวนการกลุ่ม และกระบวนการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดประสบการณ์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเกิดทักษะที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง
- 4) บูรณาการองค์ความรู้กับทักษะชีวิตเพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าของความสำคัญในสาระ ความรู้ที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาทักษะชีวิตอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
- 5) จัดโอกาสให้เกิดความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และชุมชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดการประชุมในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการระหว่างบ้าน และโรงเรียน การจัดงานหรือกิจกรรมเกี่ยวกับทักษะชีวิตที่เป็นที่สนใจของบุคคลทั่วไป
- 6) จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเวลา สถานที่ และสอดคล้องกับวิถีชีวิต วิสัยทัศน์ และความ เป็นจริงของบุคคลและเป้าหมายของสถานศึกษานั้น ๆ
- 7) มีการประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
- 8) นำผลที่ประเมินได้จากการจัดการในข้างต้นมาวิเคราะห์วิจัยอย่างเป็นระบบ โดยกระบวนการที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะชีวิตที่อยู่ในระดับสูงยิ่งขึ้นต่อไป

หลักการสอนที่สามารถนำมาใช้สอนการพัฒนาทักษะชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่

- 1) การเรียนการสอนที่เน้นการกระทำ (Learning by doing) เป็นการสอนขั้นพื้นฐานที่ใช้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ดึงความสนใจผู้เรียนมาในรูปแบบของการเรียนรู้ที่เรียกว่า Active learning โดยที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้จากการลงมือกระทำด้วยความสามารถของตนเอง การเรียนการสอนที่เน้นการกระทำจะกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาลักษณะนิสัยที่สำคัญและจำเป็นต่อการสร้างทักษะชีวิตเพื่อการพัฒนาต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การรู้จักตนเอง การรู้จักการทำงานเป็นทีม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นต้น

2) หลักการสอนเชิงประสบการณ์ (Experiential learning) เป็นการเรียนรู้ที่มีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากประสบการณ์เดิม อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียนทำให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ที่ทำทหายอย่างต่อเนื่อง เป็นการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) คือ ผู้เรียนต้องทำกิจกรรมตลอดเวลา มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและผู้เรียนกับผู้เรียน ทำให้เกิดการขยายองค์ความรู้ที่ผู้เรียนทำให้เกิดการขยายองค์ความรู้ของผู้เรียนทุกคนกว้างขวางขึ้น เป็นการเรียนที่อาศัยการสื่อสารในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การพูด อ่าน เขียน ดู ที่ทำให้ง่ายต่อการแลกเปลี่ยนความรู้และการนำไปวิเคราะห์ วิจัย

3) การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการบูรณาการ (Integrated learning) เป็นการนำเอาสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มาสัมพันธ์ เชื่อมโยง ผสมกลมกลืนจนกลายเป็นเรื่องเดียวกัน ผู้เรียนจะเกิดความรู้ความเข้าใจในลักษณะที่เป็นองค์รวม และสามารถนำความรู้ความเข้าใจประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

สรุปได้ว่าหลักการสอนที่สามารถนำมาใช้สอนเพื่อการพัฒนาทักษะชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีลักษณะร่วมกันคือ

- 1) เน้นการลงมือกระทำ
- 2) ประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้
- 3) เน้นการปฏิสัมพันธ์ที่ดี ความร่วมมือ ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน และผู้เรียนกับผู้สอน
- 4) เป็นการบูรณาการทั้งเนื้อหา และกระบวนการ
- 5) เน้นการวิเคราะห์ วิจัย ตัดสินใจ หาข้อสรุปที่เหมาะสมกับการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของเด็ก

3. ทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

การพัฒนาชีวิตเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการศึกษา เพราะชีวิตจะพัฒนาได้อย่างมีมาตรฐาน มีคุณภาพชีวิตที่ดีจะต้องอาศัยการศึกษาเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนา ชีวิตที่ได้รับการพัฒนาจะต้องพัฒนาในรูปองค์รวมของชีวิต คือ องค์ความรู้และทักษะชีวิต เพราะการศึกษาคือความเจริญงอกงามของชีวิต ที่จะต้องอาศัยทั้งด้านองค์ความรู้ต่าง ๆ ประกอบกับความสามารถในการดำเนินชีวิตให้บรรลุจุดประสงค์ของชีวิต คือ การมีชีวิตอย่างมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งในด้านความรู้สึกรู้จักคิด ความสามารถ การกระทำ และความเป็นคนดีมีศีลธรรมที่สามารถนำชีวิตของตนเองให้อยู่รอดปลอดภัยจากปัญหาต่าง ๆ ทั้งปัญหาที่เกิดจากตนเองและปัญหาที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมในชีวิตของตนเองได้ นอกเหนือจากการก้าวล่วงจากปัญหาของตนเองได้ดีแล้ว มนุษย์ก็

ควรนำสิ่งที่ดีงามในชีวิตของคนที่ได้จากการศึกษาไปสู่สังคมที่ใกล้ตัวที่สุดต่อไป และต่อไปจนถึงสังคมโลก ดังนั้นมาตรฐานชีวิตที่มนุษย์พึงมีนั้นนอกจากจะพัฒนาชีวิตให้คิดเป็น ทำเป็น จากองค์ความรู้แล้ว มนุษย์ควรจะพัฒนาการใช้ชีวิตให้เป็นสุขได้ทั้งกับตนเองและผู้อื่น

มนุษย์จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้สามารถเติบโตและเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตและต้องเริ่มตั้งแต่แรกเกิด การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี 11 เดือน 29 วัน บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กวัย 3-5 ปี จึงมุ่งให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงได้กำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ไว้ดังนี้

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
2. กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
3. มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
4. มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม
5. ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย
6. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
7. รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย
8. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
9. ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
10. มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
11. มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
12. มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ (2549)
สรุปรายงานสถานการณ์เด็กไว้ดังนี้

1. สถานการณ์ทั่วไป

1.1 ด้านโครงสร้างประชากรเด็ก จากข้อมูลของสำนักบริหารทะเบียนกรมการปกครอง มีประชากรเด็ก (อายุต่ำกว่า 18 ปี) ประมาณ 16,134,822 คน และประชากรเด็กและเยาวชน คิดเป็นประมาณร้อยละ 25 ของประชากรทั้งประเทศ โดย จำแนกตามอายุ ได้ดังนี้

อายุ	ชาย	หญิง	รวม	อายุ	ชาย	หญิง	รวม
น้อยกว่า 1 ปี	356,830	335,407	692,237	1 ปี	398,853	375,982	774,835
2 ปี	402,437	378,728	781,165	3 ปี	424,249	401,574	825,823
4 ปี	426,592	401,844	828,436	5 ปี	455,934	431,764	887,698
6 ปี	494,294	467,164	961,458	7 ปี	504,727	477,902	982,629
8 ปี	500,263	475,269	975,532	9 ปี	486,623	460,226	946,849
10 ปี	489,437	464,382	953,819	11 ปี	496,375	472,506	968,881
12 ปี	495,588	469,379	964,967	13 ปี	488,848	465,643	954,491
14 ปี	470,277	446,923	917,200	15 ปี	459,789	438,294	898,083
16 ปี	456,660	438,011	894,671	17 ปี	472,343	453,705	926,048

1.2 ด้านสภาพความเป็นอยู่ หากพิจารณาจากสถานการณ์สภาพความเป็นอยู่การดำรงชีวิตของเด็ก

จำแนกเด็กเป็น 3 กลุ่มสำคัญ ๆ คือ

1.2.1 กลุ่มเด็กในสภาวะยากลำบาก ซึ่งต้องได้รับความสนใจเป็นพิเศษ มี 6 กลุ่มคือ

- เด็กถูกปล่อยปละละเลย ได้แก่ เด็กเร่ร่อน/ขอทาน เด็กถูกทอดทิ้งและกำพร้า เด็กในสลัม/ชุมชนแออัด

- เด็กถูกละเมิดสิทธิ ได้แก่ เด็กถูกทารุณ โสเภณีเด็ก เด็กถูกข่มขืนและแรงงานเด็ก

- เด็กประพฤติดนไม่เหมาะสม ได้แก่ เด็กติดสารเสพติด ตั้งครรภ์นอกสมรส เด็กก่ออาชญากรรม/ต้องคดี เด็กได้รับการฝึกอบรมในสถานพินิจ เด็กมีว่สุ่มในสถานบริการและสถานเริงรมย์

- เด็กพิการทางกาย ทางจิตใจ ทางสติปัญญา

- เด็กขาดโอกาส ยากจน เข้าไม่ถึงบริการ ได้แก่ ไม่ได้เรียนหนังสือ ลูกกรรมกรว่างงาน

- เด็กได้รับผลกระทบจากเอดส์ ได้แก่ เด็กเป็นเอดส์ เด็กกำพร้า เพราะพ่อแม่เป็นเอดส์

1.2.2 เด็กที่มีความสามารถพิเศษ

1.3.3 เด็กปกติทั่วไป

2. สถานการณ์ปัญหาเกี่ยวกับเด็ก จำแนกเป็น 4 ด้าน สำคัญ ดังนี้

2.1 ด้านครอบครัว นันทนาการ และการมีส่วนร่วม

(1) สถานการณ์ปัญหาครอบครัว ครอบครัวไทยในปัจจุบันได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม ทำให้มีปัญหาต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อเด็ก ได้แก่ โครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป โดยจำนวนครอบครัวขยายลดลง ครอบครัวเดี่ยวเพิ่มมากขึ้น รูปแบบของครอบครัวมีความหลากหลาย ค่านิยมและความเชื่อของครอบครัวเปลี่ยนตามอิทธิพลตะวันตก ปัญหาความยากจนของครอบครัวสตรีต้องออกทำงานหารายได้นอกบ้าน ครอบครัวต้องเคลื่อนย้ายไปทำงานต่างถิ่น ปัญหาครอบครัวขาดความรู้และความพร้อมในการเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งสภาพปัญหาเหล่านี้เป็นเงื่อนไขสำคัญ ที่สร้างผลกระทบต่อเด็กเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพกายสุขภาพจิต ปัญหาด้านค่านิยมบริโภคนิยม นำไปสู่พฤติกรรมของเด็กในวัยต่าง ๆ ในทางไม่เหมาะสมและมีผลผลักดันให้เด็กจำนวนหนึ่งถูกปล่อยปละละเลย หรือทอดทิ้งต้องกลายเป็นเด็กในภาวะยากลำบาก

(2) สถานการณ์ด้านนันทนาการ แหล่งนันทนาการที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้เพื่อเปิดโลกทัศน์และพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กยังมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนเด็กทั้งประเทศและเด็กต่อพื้นที่ ยังขาดสถานที่นันทนาการที่เหมาะสมกับพัฒนาการตามวัยของเด็ก และสถานที่นันทนาการของรัฐที่มีอยู่ไม่ได้ใช้ให้เกิดประโยชน์ ขาดแรงจูงใจในการจัดกิจกรรมนันทนาการที่ดี สำหรับในส่วนตัวเด็กนั้น เด็กเล็กที่อยู่ในเมืองมักจะใช้เวลาวางชมรายการโทรทัศน์เป็นส่วนใหญ่เพราะไม่มีสถานที่นันทนาการใกล้บ้าน ส่วนเด็กในชนบทจะใช้เวลาวางในการเล่นสนุกกับเด็ก ๆ ที่เป็นเพื่อนบ้านกัน และในชนบทห่างไกลเด็กจะขาดโอกาสในการชมรายการโทรทัศน์ และเข้าไม่ถึงกิจกรรมนันทนาการและแหล่งเรียนรู้จากเทคโนโลยีที่ทันสมัย ส่วนเด็กวัยรุ่นจะใช้เวลาวางไปนันทนาการตามห้างสรรพสินค้า ร้านอาหาร โรงภาพยนตร์ และการเล่นเกมต่าง ๆ ตามร้านเกมอินเทอร์เน็ต

(3) สถานการณ์ด้านการมีส่วนร่วมของเด็ก เด็กยังมีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์แบบน้อย เนื่องจากความคิดความเชื่อของผู้ใหญ่ที่ยังมองเด็กเป็นเพียงผู้รับบริการ ประสบการณ์น้อยอาจก่อให้เกิดความเสียหายได้ และในกรณีที่มีการเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมมักจะเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในบางขั้นตอน และขาดการเตรียมความพร้อม

ให้กับเด็กในการเข้ามีส่วนร่วม ชาวสารภีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมมีการแพร่กระจายไม่กว้างขวางทำให้เด็กสามารถเข้ามามีส่วนร่วมเพียงบางกลุ่มเท่านั้น นอกจากนี้บางครั้งเด็กตกเป็นเหยื่อของการแสวงประโยชน์จากผู้ใหญ่ในกิจกรรมการเข้ามีส่วนร่วม ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และการเมือง

2.2 ด้านการจัดการศึกษา มีการจัดบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2 ระดับ คือ

(1) การจัดการศึกษาปฐมวัย(อายุ 0 - 5 ปี) มีปัญหาที่สำคัญคือ ยังขาดหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบอย่างชัดเจน ขาดการให้ความรู้แก่ พ่อ แม่ ผู้ปกครองอย่างทั่วถึง ยังไม่มีการนำมาตราฐานคุณภาพไปใช้ ขาดการประสานระหว่างหน่วยงานจัดบริการและพัฒนา ไม่มีการบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ ชุมชนไม่มีส่วนร่วม และขณะนี้มีปัญหาในการถ่ายโอนภารกิจ และขาดการปลูกฝังเรื่องศาสนา คุณธรรม จริยธรรม

(2) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน(ประถมศึกษปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3) มีปัญหาที่สำคัญคือ ปัญหาการตกซ้ำชั้น ซึ่งสาเหตุของปัญหาเนื่องจากครอบครัวยากจน ครอบครัวไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษา ปัญหาการออกกลางคัน เนื่องจากความยากจน ย้ายตามครอบครัว ต้องหารายได้ให้ครอบครัว มีปัญหาครอบครัว มีปัญหาในการปรับตัว ต้องคดี สมรส เจ็บป่วย/อุบัติเหตุ และในส่วนของจัดการศึกษาพบว่ามีปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาไม่ได้มาตรฐาน การจัดบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่เสมอภาคและเป็นธรรม ปัญหาภาวะทุพโภชนาการ ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการทางสมองและการเรียนรู้ และปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งการขาดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ทำให้เด็กในท้องถิ่นห่างไกลขาดโอกาสในการเข้าถึงความรู้ และเทคโนโลยีต่าง ๆ

2.3 ด้านการส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิต จำแนกเป็นกลุ่มเด็กตามความจำเป็นของการพัฒนา คือ กลุ่ม 0-5 ปี และ 6 – 18 ปี ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

(1) สุขภาพกาย

กลุ่มอายุ 0- 5 ปี สถานการณ์ทั่วไปพบว่าหญิงตั้งครรภ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีปัญหาภาวะขาดสารไอโอดีน ทารกมีน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ยังมีอัตราส่วนสูงเกินกว่าที่กำหนด ปัญหาภาวะอ้วนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เด็กนอกเขตเทศบาลมีระดับสติปัญญา(IQ) ลดลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะ มีปัญหาฟันน้ำนมผุเพิ่มขึ้น และในด้านสิ่งแวดล้อม สุขาภิบาล ยังมีปัญหาด้านคุณภาพน้ำบริโภคไม่ได้มาตรฐาน ส้วมส่วนใหญ่ยังไม่ถูกสุขลักษณะ สถานศึกษาบางแห่งยังไม่มีแยกขยะ

สำหรับการจัดการส่งเสริมสุขภาพยังมีปัญหาที่สำคัญคือ พ่อ แม่ขาดความรู้ และทักษะในการเลี้ยงดูบุตร การฝากครรภ์ช้า ทำให้ได้รับการบริการสาธารณสุขไม่ครบขั้นตอน อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ลดลง นโยบายสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้ามีผลกระทบอย่าง

มากต่อการส่งเสริมคุณภาพเด็ก ทำให้เด็กขาดสารอาหารที่มีสิทธิได้รับอาหารเสริม ไม่ได้รับถึงร้อยละ 47.2

2.4 ด้านการปกป้องคุ้มครอง

(2) สื่อกับเด็ก เด็กถูกละเมิดและกระทำความรุนแรงโดยสื่อเป็นประจำทั้งในด้านการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับเด็กที่สร้างผลกระทบต่อการดำรงชีวิตตามปกติของเด็กที่ตกเป็นข่าว สื่อนำเสนอสารสนเทศ แบบอย่าง ๆ ต่าง ๆ ที่ไม่เหมาะสม และเสริมสร้างค่านิยมบริโภคนิยม ความฟุ้งเฟ้อแก่เด็ก สื่อที่ดีมีคุณค่าเหมาะสมสำหรับเด็กยังมีน้อย และเด็กยังมีส่วนร่วมในการผลิตรายการสำหรับเด็กน้อยมาก นอกจากนี้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ยังเป็นช่องทางในการละเมิด ล่อลวง และแสวงประโยชน์จากเด็ก และในส่วนตัวเด็กนั้นยังขาดกระบวนการวิเคราะห์เพื่อเลือกรับสื่อ เนื่องจากไม่มีการชี้แนะจากผู้ใหญ่ อีกทั้งไม่มีมาตรการควบคุมสื่อที่มีประสิทธิภาพ

3. ความต้องการพัฒนาขีดความสามารถของเด็ก (ตามนโยบายและแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนระยะ 10 ปี (2545 – 2554)

3.1 ด้านร่างกาย ต้องการลดอัตราการตายของแม่และเด็ก ต้องการได้รับสารอาหารที่พอเพียงต่อการเจริญเติบโตของร่างกาย ได้รับภูมิคุ้มกันโรคที่ติดต่อและไม่ติดต่อ ต้องการการพัฒนาทักษะทางกายและทักษะการเคลื่อนไหวเพื่อให้มีพลังกำลังเพิ่มขึ้นและส่งผลที่ดีต่อการพัฒนาสติปัญญาและความสามารถรู้คิด

3.2 ด้านสติปัญญา วัยทารกต้องการการเคลื่อนไหวและประสาทสัมผัสเพื่อเสริมสร้างและเกิดพัฒนาการที่เป็นไปตามธรรมชาติ แล้วค่อยเรียนรู้ส่วนที่เป็นนามธรรม การรู้จักใช้เหตุผลระยะปฐมวัย (0-5 ปี) เป็นช่วงเวลาของการวางรากฐานทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างแท้จริง และเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นเป็นช่วงของการพัฒนาการรู้คิด เข้าใจตนเองและผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง และแสดงอารมณ์อย่างเหมาะสม สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างสันติสุข

3.3 ด้านอารมณ์และจิตใจ ความมั่นคงทางอารมณ์ของเด็กขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างเด็ก กับบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือผู้เลี้ยงดู หากได้รับการตอบสนองทางอารมณ์เป็นอย่างดี เด็กก็จะสามารถพัฒนาบุคลิกภาพที่มั่นคง และสามารถพึ่งตนเองได้ และเป็นที่ยิ่งของผู้อื่นตามศักยภาพของช่วงวัย

กุศล สุนทรธาดาและคณะ (2540) ศึกษาวิจัยเรื่อง ทบทวนสถานการณ์และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กไทย พบว่า เด็กนอกเขตเทศบาลมีระดับสติปัญญา (IQ) ลดลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น เด็กเล็กที่อยู่ในชนบทยังมีพัฒนาการทางภาษาและสติปัญญาช้ากว่าปกติ รวมทั้งขาดทักษะในการรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล

สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (ม.ป.ป) สำนวจสภาวะสุขภาพ พัฒนาการและการเจริญเติบโตเด็กปฐมวัยของประเทศไทย เพื่อศึกษาข้อมูลพัฒนาการ และการเจริญเติบโตเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กอายุ 1 ปี และ 4 ปี เป็นตัวแทนเด็กปฐมวัยจำนวน 3,096 คน 4 ภาค 9 จังหวัด ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล เก็บข้อมูลระหว่างเดือนมิถุนายน ถึงเดือนกันยายน 2547 ผลการศึกษาพบว่าพัฒนาการรวมทุกด้านของเด็กปฐมวัยปกติ ร้อยละ 71.69 สงสัยล่าช้า ร้อยละ 28.31 พัฒนาการแต่ละด้าน คือภาษา การใช้ กล้ามเนื้อมัดเล็กและการปรับตัว การใช้กล้ามเนื้อใหญ่และสังคม และการช่วยเหลือตนเอง พบเด็กสงสัยพัฒนาการล่าช้า ร้อยละ 13.66 10.12 4.10 และ 3.2 ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามของผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นอนุบาล 1 โรงเรียนวัดพระธาตุ ปีการศึกษา 2548 จำนวน 20 คน พบว่า ผู้ปกครองมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดจากพัฒนาการและความสามารถตามวัยของเด็ก ในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข กล่าวคือ มีความสามารถในการตัดสินใจ การแก้ปัญหาบ่อย มีความเข้าใจทางอารมณ์ระดับต่ำ และขาดทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของทักษะชีวิต จุดหมายซึ่งเป็นมาตรฐานของคุณลักษณะเด็กปฐมวัย ระดับพัฒนาการ วุฒิภาวะ และอายุของเด็ก ประกอบกับข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเด็กวัย 4 ขวบ ผู้วิจัยจึงกำหนดเป้าหมายของการเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กวัย 4 ขวบที่เรียนอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 เป็นทักษะชีวิต 4 ด้าน ได้แก่ ทักษะการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์

3.1 การตัดสินใจ

การตัดสินใจเป็นสิ่งสำคัญในทุกวันของชีวิต ดังนั้นการตัดสินใจจึงเป็นศิลปะที่ซับซ้อนในการดำเนินชีวิตซึ่งจากการศึกษาพบว่าคนส่วนใหญ่มักตัดสินใจได้ดีน้อยกว่าที่ตนเองคิด Harris (1998) ได้ให้ความหมายของการตัดสินใจไว้ดังนี้

1) การตัดสินใจ เป็นการระบุและเลือกทางเลือกบนพื้นฐานของค่านิยมและความชอบของผู้ตัดสินใจ การตัดสินใจนั้นเป็นการบอกผลของการพิจารณาทางเลือก และไม่เพียงแต่เป็นการเลือกทางเลือกจากหลายทางเลือกเท่านั้นแต่ยังเป็นการเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดที่ตรงกับเป้าหมาย ความต้องการ ค่านิยม รูปแบบการดำเนินชีวิตของตนเอง

2) การตัดสินใจเป็นกระบวนการลดข้อสงสัยและไม่แน่ใจเกี่ยวกับทางเลือกที่มีความเหมาะสม ความหมายนี้เน้นที่กระบวนการรวบรวมข้อมูลเพื่อตัดสินใจ ซึ่งการเลือกนี้เป็นการลดความสงสัยมิใช่การจำกัดทางเลือก การตัดสินใจส่วนใหญ่ไม่สามารถทำอย่างมั่นใจเต็มที่

เนื่องจากแทบเป็นไปไม่ได้ที่จะมีความรู้ความเข้าใจในทางเลือกอย่างสมบูรณ์ ดังนั้นการตัดสินใจจึงเป็นการเสี่ยง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ให้ความหมายของการตัดสินใจว่า เป็นการกระทำของบุคคลในการที่จะเลือกทางเลือกที่มีอยู่หลายทางเลือก โดยการรวบรวมและประเมินข้อมูลและสิ่งประกอบอื่นๆ ที่สำคัญ โดยการเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด เพียงทางเดียวเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติอย่างเหมาะสม

ทิพย์วัลย์ สีสจันทร์ และคณะ (2546) ให้ความหมายของการตัดสินใจว่าเป็นการเลือกทางเลือกมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ซึ่งการตัดสินใจจะเกิดขึ้นได้ต้องมีทางเลือกหลายทางเลือกเกิดขึ้นก่อน จากนั้นจึงนำทางเลือกเหล่านั้นมาพิจารณาเปรียบเทียบกัน จนได้ทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดแล้วจึงนำแนวทางที่เลือกนั้นมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่อไป

Harris (1998) แบ่งชนิดของการตัดสินใจไว้ดังนี้

1) การตัดสินใจว่าใช่หรือไม่ การตัดสินใจว่าใช่หรือไม่จะต้องทำก่อนที่จะดำเนินการเลือกทางเลือก เช่น ควรจะซื้อโทรทัศน์หรือไม่ ควรจะเดินทางในช่วงวันหยุดหรือไม่ การตัดสินใจว่าใช่หรือไม่เป็นการชี้แนะระหว่างดีกับไม่ดี

2) การตัดสินใจว่าสิ่งไหน เป็นการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับทางเลือกหนึ่งหรือมากกว่าจากทางเลือกที่เป็นไปได้ ทางเลือกจะอยู่บนพื้นฐานของการวัดว่าทางเลือกที่มีเป็นทางเลือกที่ดี แต่ต้องเลือกที่ดีที่สุด

3) การตัดสินใจเพื่ออนาคต เป็นการตัดสินใจที่ทำไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะพบเงื่อนไข เช่น ฉันตัดสินใจที่จะซื้อรถยนต์ถ้าฉันซื้อได้ในราคาถูก ฉันจะเขียนบทความถ้าฉันมีเวลา

องค์ประกอบของการตัดสินใจ

1) สภาพแวดล้อม ในการตัดสินใจทุกครั้งเกิดขึ้นในบริบท ซึ่งหมายถึงการรวบรวมข้อมูล ทางเลือก ค่านิยม ความชื่นชอบ ที่มีขณะที่ทำการตัดสินใจ การคิดถึงสภาพแวดล้อมในการตัดสินใจจะรวมถึงข้อมูลที่เป็นไปได้ มีความถูกต้อง และทางเลือกที่เป็นไปได้ทุกทาง ซึ่งทั้งข้อมูลและทางเลือกก็จะถูกบังคับโดยเวลาและความพยายามในการชั่งชั่งข้อมูลหรือทางเลือกที่มีอยู่อย่างจำกัด การถูกบังคับโดยสภาพภาพ พลังกำลังและ การเงิน

2) ปริมาณข้อมูล ผู้ที่ตัดสินใจหลายคนมีแนวโน้มที่จะค้นหาข้อมูลมากกว่าต้องการที่จะตัดสินใจอย่างดี เมื่อมีข้อมูลจำนวนมากก็จะทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนเนื่องจากการตัดสินใจช้าเกิดขึ้นเพราะเวลาในการสะสมข้อมูลและการแสดงข้อมูล ภาวะที่มีข้อมูลมากเกินไปจะเกิดขึ้น ทำให้เกิดการลืม เมื่อมีข้อมูลมากเกินไปในช่วงเวลาของการตัดสินใจสั้นๆ ข้อมูล

บางอย่างจะขาดหายไป จำเป็นต้องเลือกใช้ข้อมูล เกิดความเครียดทำให้งานช้าและมีคุณภาพลดลง และทำให้เกิดการตัดสินใจผิดพลาด

3) กระแสนิยม การตัดสินใจผิดพลาดมักเป็นมาจากบุคคลอื่นที่รวบรวมข้อมูลสำรวจทางเลือก และกำหนดตัวเลือก โดยปราศจากการคำนึงถึงสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้

Washington State University (2001) กล่าวถึงการประเมินการพัฒนาทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจของเด็กและเยาวชน ว่าเป็นเรื่องของการเลือกทางเลือกที่มีอยู่หลายๆ ทางเลือก การเข้าใจลักษณะของทางเลือกที่มีอยู่ทุกทางเลือก จะทำให้สามารถตัดสินใจได้ดีขึ้น การประเมินความสามารถในการตัดสินใจ วิเคราะห์ที่ได้จากความสามารถในการบอกทางเลือกที่มีก่อนการตัดสินใจ การคิดจินตนาการว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นจากผลของการตัดสินใจ และการประเมินผลของการตัดสินใจ

ดังนั้น ทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ หมายถึง ความสามารถในการเลือกทางเลือกที่มีอยู่หลายทางเลือก โดยการเลือกทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดเพียงทางเดียว

3.2 การแก้ปัญหา

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน “ปัญหา” หมายถึง ข้อสงสัย ความสงสัย สิ่งที่ยากจะเข้าใจ สิ่งที่ไม่รู้ หรือคำถาม อันได้แก่ โจทย์ในแบบฝึกหัดหรือข้อสอบเพื่อประเมินผล เป็นต้น

รศนา อัครชกิจ (2539) ให้นิยามของการแก้ปัญหาว่าเป็นกระบวนการเชื่อมโยงช่องว่างระหว่างปัญหากับข้อเฉลยหรือทางออกของปัญหา และเป็นกระบวนการลดความเบี่ยงเบน (ด้านลบ) ของปัญหาให้เป็นวัตถุประสงค์ (ด้านบวก) และลดความเบี่ยงเบน (ด้านลบ) ของสาเหตุให้เป็นเป้าหมาย (ด้านบวก)

สุมน อมรวิวัฒน์ (2534) ให้ความหมายของการแก้ปัญหา ว่าหมายถึงการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่เป็นไปตามความคาดหวังหรือสภาวะการณ์ที่ทำให้เกิดภาวะที่จะต้องเลือกทางใดทางหนึ่ง การแก้ปัญหาเป็นกระบวนการทำงานที่สลับซับซ้อนที่ต้องอาศัยทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ การคิด เพื่อหาแนวทางปฏิบัติให้ปัญหานั้นหมดสิ้นไป บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการอย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544)

การแก้ปัญหามีความแตกต่างกันไปตามสภาพของปัญหาและลักษณะของผู้แก้ปัญหา กล่าวคือสภาพของปัญหาจะมีความยากง่ายสลับซับซ้อนแตกต่างกัน การศึกษาพิจารณาปัญหา และการรวบรวมความรู้ความคิดและประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อใช้แก้ปัญหาจึงต่างกัน ส่วนในลักษณะของผู้แก้ปัญหานั้นมีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านสติปัญญา ความรู้หรือ

ประสบการณ์ตลอดจนระดับของแรงจูงใจในการแก้ปัญหา ผู้ที่มีสติปัญญาสูงย่อมสามารถแก้ปัญหาได้ดีกว่าผู้ที่มีสติปัญญาต่ำ ผู้ที่คาดหวังความสำเร็จในการแก้ปัญหาสูง ย่อมประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหามากกว่าผู้ที่คาดหวังต่ำ นอกจากนี้การมีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาก็มีผลต่อการเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหาที่ต่างกันอย่าง (นุตอนงค์ ทัดบัวขำ, 2540) Dewey (1910 อ้างถึงใน Russell, 1956) ได้สรุปขั้นตอนในการแก้ปัญหา และเรียกว่าการแก้ปัญหาแบบวิทยาศาสตร์ มี 5 ขั้นตอน คือ

- 1) กำหนดปัญหา
- 2) ตั้งสมมติฐานการแก้ปัญหา
- 3) ทดลองและรวบรวมข้อมูล
- 4) วิเคราะห์ข้อมูล
- 5) สรุปผล

สรุปได้ว่า ปัญหาหมายถึง สภาพการณ์ที่ยู่ยากไม่พึงประสงค์ และหาคำตอบไม่ได้ และการแก้ปัญหา หมายถึง กิจกรรมทางความคิดในการรวบรวม วิเคราะห์ และตรวจสอบข้อมูลเพื่อตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งในการแก้ไขปัญหาเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาหรือสถานการณ์ที่มีความยุ่งยากนั้น ทั้งนี้เพื่อให้ได้แบบแผนในการแก้ปัญหาต่อไป

ความสามารถในการแก้ปัญหานั้นเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาและการเรียนรู้ ซึ่งตามทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของPiaget (Piaget's theory of intellectual development อ้างใน Gormon, 1972) เด็กเป็นผู้ที่พยายามศึกษาและสำรวจสิ่งต่างๆรอบๆตัวทั้งที่เป็นวัตถุ สิ่งของ เหตุการณ์และบุคคล จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆเหล่านี้ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆอย่างเป็นรูปธรรม แล้วพัฒนาต่อไปเรื่อยๆจนสามารถจะเรียนรู้สิ่งที่เป็นนามธรรมได้ เป้าหมายในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กตามความคิดของPiaget คือ การที่สามารถคิดอย่างมีเหตุผลกับสิ่งที่เป็นนามธรรม การคิดตั้งสมมติฐานอย่างมีเหตุผล และสามารถแก้ปัญหาได้ การเรียนรู้ของเด็กเกิดจาก กระบวนการใหญ่ๆภายในตัวเด็ก 2 กระบวนการคือ การจัดโครงสร้างทางความคิดภายใน (Organization) และการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม (Adaptation) ซึ่งการปรับตัวประกอบด้วยกระบวนการ 2 กระบวนการคือ การดูดซึม (Assimilation) และการปรับเปลี่ยน (Accommodation) ในการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งใดๆในเบื้องต้นเด็กจะพยายามทำความเข้าใจประสบการณ์ใหม่ด้วยความคิดเก่า หรือ ประสบการณ์เดิม ด้วยกระบวนการดูดซึม (Assimilation) แต่เมื่อปรากฏว่าถ้าสามารถทำความเข้าใจได้สำเร็จ เด็กจะเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆใหม่ ด้วยกระบวนการปรับเปลี่ยน (Accommodation) จนสามารถผสมผสานความคิดใหม่นั้นให้กลมกลืนเข้ากันได้กับความคิดเก่า สภาพการณ์เช่นนี้ก่อให้เกิดความสมดุล (Equilibration) กระบวนการที่เด็กมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและทำให้เกิดสภาวะที่สมดุลนี้ จะนำไปสู่การ

พัฒนาการทางสติปัญญาจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่ง จนถึงขั้นสูงสุด คือขั้นใช้ความสามารถทางสมองในการแก้ปัญหา (Operation) ขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาของPiaget แบ่งออกเป็น 4 ขั้นใหญ่ๆ ดังนี้

1. Sensory-motor stage ช่วงอายุ 0-2 ปี เป็นช่วงวัยของการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ประกอบด้วย 6 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 แรกเกิดถึง 1 เดือน เป็นการแสดงพฤติกรรมที่เป็นลักษณะตอบสนองทางด้านร่างกาย (Reflex) เช่น การดูด การร้อง

ระยะที่ 2 อายุประมาณ 1-4 เดือน เด็กจะมีทั้งการดูดซึม (Assimilation) และการปรับเปลี่ยน (Accommodation) เด็กจะเริ่มฟัง และเริ่มมอง

ระยะที่ 3 อายุประมาณ 4-8 เดือน เด็กเริ่มค้นพบกฎแห่งการกระทำ เช่น รู้ว่าเคาะแล้วจะมีเสียง เด็กจะเคาะซ้ำแล้วซ้ำอีก

ระยะที่ 4 อายุประมาณ 8-12 เดือน เด็กเริ่มเข้าใจเรื่อง การคงอยู่ของวัตถุ (Object permanent)

ระยะที่ 5 อายุประมาณ 12-18 เดือน เริ่มมีการทดลองและเริ่มเรียนแบบผู้ใหญ่

ระยะที่ 6 อายุประมาณ 18-24 เดือน เริ่มคิดเกี่ยวกับการกระทำสิ่งต่างๆ แทนการกระทำ

2. Preoperational stage ช่วงอายุ 2-7 ปี เด็กวัยนี้ยังไม่สามารถคิดย้อนกลับได้ เพียงแต่เริ่มที่จะเข้าใจเรื่องการคงตัวของสสารบ้าง และยังไม่สามารถใช้สติปัญญาแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ วัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 อายุ 2-4 ปี เรียกว่าระยะ Preconcept เพราะเป็นวัยที่เด็กเริ่มมีความคิดรวบยอดกับสิ่งต่างๆ แต่ยังไม่สมบูรณ์และยังไม่มีเหตุผล ความคิดความเข้าใจขึ้นอยู่กับการรับรู้จากประสาทสัมผัสเป็นส่วนใหญ่ ยังไม่สามารถใช้เหตุผลได้

ระยะที่ 2 อายุ 4-7 ปี เรียกว่าระยะ Intuitive การคิดของเด็กเริ่มมีเหตุผลขึ้นบ้าง แต่ก็ยังเป็นลักษณะการคิดจากการรับรู้มากกว่าความเข้าใจ เด็กเริ่มมีปฏิริยากับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น สนใจอยากรู้ ซักถามและเริ่มเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ เริ่มใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการคิด

3. Concrete operational stage อายุ 7-12 ปี สามารถใช้สมองคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักการแก้ปัญหากับสิ่งต่างๆ ที่เป็นรูปธรรมได้ เข้าใจเรื่องการคงที่ของสสาร สามารถคิดย้อนกลับได้

4. Operational stage อายุ 11-15 ปี สามารถคิดอย่างมีเหตุผลกับปัญหาทุกชนิด สามารถแก้ปัญหามีระบบระเบียบ สามารถนำหลักการไปใช้กับสถานการณ์ต่างๆ ได้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2537) จำแนกปัญหาของเด็ก เป็น 4 ประเภทคือ

1. ปัญหาของตนเองที่แก้ไขได้ทันที คือ ปัญหาที่เกิดจากความต้องการหรือการกระทำของตนเองไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น และจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขทันทีในช่วงเวลานั้น เช่น ปัญหาจากการหิว ปัญหาจากความเจ็บ เป็นต้น

2. ปัญหาของตนเองที่ไม่ต้องแก้ไขทันที คือ ปัญหาที่เกิดจากความต้องการหรือการกระทำของตนเอง โดยไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น และไม่จำเป็นต้องแก้ไขในทันที เช่น ปัญหาจากความอยากได้ ความชอบ หรือความต้องการให้ผู้อื่นรัก เป็นต้น

3. ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น คือ ปัญหาที่เกิดจากความต้องการหรือการกระทำของตนเองหรือผู้อื่น โดยมีผลเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันโดยตรง เช่น การทะเลาะวิวาท เป็นต้น

4. ปัญหาของผู้อื่น คือ ปัญหาที่เกิดจากความต้องการหรือการกระทำของผู้อื่นแต่ไม่เกี่ยวข้องกับตนเอง แต่ตนเองเห็นเหตุการณ์หรืออยู่ในเหตุการณ์นั้นด้วย เช่น เห็นลูกแมวดกน้ำ เป็นต้น

ในการพัฒนาให้เด็กมีความสามารถในการแก้ปัญหา นั้น ต้องให้เด็กรับรู้ปัญหา และมองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหา ซึ่งต้องอาศัยประสบการณ์เดิม ความรู้ ความเข้าใจ และการแยกแยะสาเหตุของปัญหา จึงจะทำให้เด็กสามารถสรุปลักษณะและคุณสมบัติที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับปัญหามาแก้ปัญหาได้ (กองวิชาการ, 2527) จากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของPiaget ที่กล่าวว่า เด็กในแต่ละช่วงอายุจะมีความสามารถในการแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ในระยะที่เด็กมีอายุแรกเกิดถึง 2 ปี เด็กจะแก้ปัญหาแบบลองผิดลองถูก และเมื่อพบปัญหาใหม่ที่คล้ายกับปัญหาเดิม เด็กก็จะใช้วิธีการแก้ปัญหาแบบเดิมที่เคยใช้ได้ผลสำเร็จมาแล้ว เมื่อเด็กมีประสบการณ์มากขึ้น หรือมีโอกาสฝึกทักษะต่างๆ มากขึ้น ก็จะช่วยให้เด็กเข้าใจปัญหาและสามารถแก้ปัญหาที่มีความยุ่งยากและซับซ้อนได้ดีขึ้น เด็กในช่วงอายุ 4-7 ปี จะเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้นและเริ่มใช้ความคิดรวบยอดในการหาเหตุผล รวมทั้งการนำเอาประสบการณ์มาใช้ในการแก้ปัญหาด้วย ดังนั้น เมื่อเด็กอายุมากขึ้น ก็จะมีทักษะในการแก้ปัญหามากขึ้นด้วย แต่มีใช่อายุเพียงอย่างเดียวที่เป็นปัจจัยสำคัญในการเกิดทักษะการแก้ปัญหา สภาพแวดล้อมและการอบรมเลี้ยงดูก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เด็กมีความสามารถในการแก้ปัญหาได้แตกต่างกัน (นุตอนงค์ ทัดบัวขำ, 2540)

ดังนั้นทักษะชีวิตด้านการแก้ปัญหา จึงเป็นความสามารถในการหาคำตอบหรือแนวทางปฏิบัติเพื่อคลี่คลายข้อสงสัย คำถาม สิ่งที่ทำให้คับข้องใจ สิ่งที่ไม่รู้ สิ่งที่เขาอยากของเด็ก ให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างเหมาะสม โดยประเมินจากการระบุปัญหา การวางแผนแก้ปัญหา และการกระทำเพื่อคลี่คลายปัญหา

3.3 การสื่อสาร

การสื่อสาร หมายถึง ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้องและชัดเจนซึ่งกันและกัน ในการติดต่อสื่อสารมีหลายวิธี เช่น การใช้ภาษาพูดเพื่อบรรยายลักษณะสิ่งของต่าง ๆ การใช้สัญลักษณ์ เช่น รูปภาพ ตลอดจนการสรุปและแปลความหมายจากกราฟ เป็นต้น ทักษะการสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญที่ควรส่งเสริมแก่เด็ก เพราะเด็กที่มีพื้นฐานความสามารถในการติดต่อสื่อสารที่ดี จะส่งผลให้สังคมที่แวดล้อมเด็กมีความเข้าใจที่ดีต่อเด็ก (สุภาวดี ลัภยานุกูล, 2532)

Vygotsky เชื่อว่า เด็กใช้ภาษาในการสื่อสารกับคนอื่นก่อนที่จะใช้ภาษาเพื่อการคิดของตนเอง เด็กใช้ภาษาไม่เฉพาะการสื่อสารทางสังคมเท่านั้น แต่รวมถึงการวางแผน การแนะนำ และการตรวจสอบพฤติกรรมของตนในการกำกับตนเองด้วย การใช้ภาษาในการกำกับตนเอง เรียกว่า Inner speech (คำพูดภายใน) หรือ Private speech (คำพูดกำกับตนเอง) เด็กต้องสื่อสารภายนอกและใช้ภาษาเป็นเวลานาน ก่อนที่คำพูดภายนอกจะเคลื่อนเข้าสู่ภายใน ช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงจะอยู่ในช่วงวัย 3 – 7 ปี หลังจากนั้นการพูดกับตนเองจะกลายเป็นธรรมชาติอันดับแรกของเด็ก โดยที่เด็กสามารถกระทำโดยปราศจากการพูด กล่าวคือ เกิดการเคลื่อนจากคำพูดที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง สู่รูปแบบของคำพูดภายใน ซึ่งต่อมากลายเป็นความคิด ไวโกตสกีเชื่อว่า เด็กที่ใช้คำพูดกำกับตนเองมาก จะมีความสามารถทางสังคมสูงกว่าเด็กที่ใช้คำพูดกำกับตนเองน้อย การที่เด็กพูดกับตัวเองก็เพื่อต้องการควบคุมพฤติกรรมและกำกับกระทำของตน (Santrock, 2001)

Gallaudet University (2003) ได้พัฒนาหลักสูตรในการฝึกทักษะการสื่อสารสำหรับเด็ก ซึ่งประกอบไปด้วยการพัฒนาความสามารถต่าง ๆ ดังนี้

- 1) การเรียนรู้มารยาทในการสื่อสาร เป็นการเรียนรู้ทักษะสังคมที่จะทำให้การสื่อสารของเด็กประสบความสำเร็จ
- 2) การเรียนรู้ภาษา เป็นการพัฒนาทักษะในเรื่องโครงสร้างประโยคและคำศัพท์
- 3) การพูด เด็กจะได้พัฒนาการฟังและการพูด การเรียนรู้การใช้ระดับเสียง ควบคุมการเปล่งเสียงที่เหมาะสม
- 4) การเรียนรู้ภาษาท่าทาง เป็นฝึกให้เด็กได้เรียนรู้วิธีการอ่านการแสดงออกทางสีหน้าท่าทางของผู้พูด การเชื่อมโยงกับสถานการณ์
- 5) การฟัง เป็นการพัฒนาทักษะการฟัง
- 6) การเรียนรู้เกี่ยวกับหนังสือ
- 7) การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร

8) การสื่อสารต่อสาธารณะ

Utah State Office of Education (2007) ให้ความหมายของการสื่อสารในขอบเขตของทักษะชีวิตว่าเป็นศิลปะในการแสดงออก การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และความรู้สึก การสื่อสารเป็นกระบวนการทบทวนเพื่อแสดงออกที่รวมการเลือก การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ต่อบุคคลอื่นด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยมีตัวบ่งชี้ทักษะการสื่อสารดังนี้

- 1) การเลือก วางแผน และการจัดระบบความคิดเพื่อการสื่อสาร
- 2) การสื่อสารด้วยความชัดเจน ตรงจุดประสงค์ และทำให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจ
- 3) การเป็นผู้ฟังที่ดี ตอบสนองอย่างเหมาะสม ยอมรับและเข้าใจความคิดเห็นของผู้อื่น
- 4) บูรณาการการใช้ทักษะและรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย เช่น ภาษาพูด ภาษาท่าทาง เป็นต้น
- 5) ใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารอย่างเหมาะสม
- 6) จัดระบบ วิเคราะห์และประเมินรูปแบบที่หลากหลายของการสื่อสาร

Washington State University (2001) กล่าวถึงการประเมินการพัฒนาทักษะชีวิตด้านการสื่อสารของเด็กและเยาวชน ว่าเป็นเรื่องของการแลกเปลี่ยนความคิด ข้อมูลข่าวสารหรือข้อความ ระหว่างศิลปะการแสดงออกและความสามารถส่วนบุคคลในการพูด การเขียน และท่าทางการประเมินความสามารถในการสื่อสาร วิเคราะห์ที่ได้จากการนำเสนอหรือแสดงผลงาน มารยาทในการฟัง การกล่าวความคิดเห็น ความรู้สึก และความคิดของตนเองต่อผู้อื่นอย่างชัดเจน สามารถจัดการกับความไม่เห็นด้วยด้วยวิธีการที่ไม่รุนแรง

สรุปได้ว่าทักษะชีวิตด้านการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับสาร และส่งสาร ทั้งที่เป็นภาษาพูดและภาษาท่าทางได้อย่างเหมาะสม

3.4 การจัดการกับอารมณ์

World Health Organization (1999) ให้ความหมายของการจัดการกับอารมณ์ว่าเป็นความสามารถในการประเมินอารมณ์ที่เกิดขึ้น รู้เท่าทันอารมณ์ว่ามีอิทธิพลทำให้เกิดพฤติกรรม ทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ ดังนั้นจึงต้องเลือกใช้ชีวิตที่ถูกต้องและเหมาะสมจัดการกับอารมณ์ที่อาจก่อให้เกิดปัญหาอย่างต่อเนื่อง

การจัดการกับอารมณ์ขึ้นอยู่กับพัฒนาการด้านอารมณ์ของเด็ก ซึ่งเป็นการพัฒนาความสามารถในการควบคุมอารมณ์ อารมณ์เป็นความรู้สึกหรือเป็นผลที่เกี่ยวข้องกับการ

ผสมผสานระหว่างการปลูกกระตุ้นทางสรีรวิทยา เช่น การที่หัวใจเต้นเร็ว ๆ กับการแสดงออกทางพฤติกรรมที่ชัดเจน เช่น การยิ้ม การทำหน้าตาบูดบึ้ง เป็นต้น อารมณ์สามารถแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ อารมณ์ดีกับอารมณ์ไม่ดี อารมณ์เป็นข้อมูลแรกที่พ่อแม่และเด็กทารกติดต่อสื่อสารกันก่อนที่เด็กจะสามารถพูดได้ พ่อแม่ควรฝึกให้เด็กควบคุมอารมณ์มากกว่าปล่อยปละละเลย เมื่อเด็กเข้าสู่สถานรับเลี้ยงเด็กหรือโรงเรียน อารมณ์จะมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน เด็กที่แสดงความพยายามในการควบคุมอารมณ์จะเข้ากับเพื่อนและมีความสามารถทางสังคมมากกว่าเด็กที่ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ ความสามารถในการควบคุมอารมณ์จะเพิ่มขึ้นตามลักษณะพัฒนาการตามอายุ และความสามารถทางสติปัญญา(Santrock, 2001)

Goleman (1995) กล่าวถึงการจัดการกับอารมณ์ว่าเป็นส่วนหนึ่งของความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional intelligence) ซึ่งความฉลาดทางอารมณ์หมายถึง การรู้จักอารมณ์ของตนเอง ควบคุมอารมณ์ของตนเอง และจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม มีแรงจูงใจ เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ และเสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ดังนี้

1) การตระหนักรู้ในตนเอง เป็นการตระหนักรู้ความรู้สึกและความโน้มเอียงของตนเอง ประกอบด้วย

1.1 รู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง รู้ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้น ๆ และคาดคะเนผลที่เกิดตามมา

1.2 สามารถประเมินตนเองได้ตามความเป็นจริง รู้จุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง

1.3 มีความมั่นใจในตนเอง เชื่อมั่นในความสามารถ และความมีคุณค่าของตนเอง

1.4 สามารถจัดการกับความรู้สึกของตนให้อยู่ในสภาวะที่เหมาะสมได้

2) ความสามารถในการควบคุมตนเอง ประกอบด้วย

2.1 สามารถจัดการกับภาวะอารมณ์หรือความฉุนเฉียวได้

2.2 มีความซื่อสัตย์ รักษาคุณงามความดี

2.3 มีสติปัญญา มีความรับผิดชอบ

2.4 มีความสามารถในการปรับตัว ยืดหยุ่นในการจัดการกับความเปลี่ยนแปลง

ที่เกิดขึ้น

2.5 สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ยอมรับความคิด แนวทางและข้อมูลใหม่ๆ

3) การมีแรงจูงใจ ประกอบด้วย

3.1 มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยพยายามทำภารกิจให้ไปสู่มาตรฐานยอดเยี่ยม

3.2 มีความจงรักภักดี ยึดมั่นต่อเป้าหมายขององค์กร

3.3 มีความคิดริเริ่ม และพร้อมที่จะปฏิบัติเมื่อมีโอกาส

3.4 มองโลกในแง่ดี เผชิญกับปัญหา และอุปสรรคได้ด้วยดี

4) การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ประกอบด้วย

4.1 การเข้าใจผู้อื่น

4.2 มีจิตใจใฝ่บริการ

4.3 ส่งเสริมผู้อื่น

4.4 การให้โอกาสคน

4.5 การเข้าใจความคิดเห็นของกลุ่ม

5) การมีทักษะสังคม สามารถติดต่อกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี

ประกอบด้วย

5.1 ความสามารถในการโน้มน้าวใจ

5.2 มีทักษะการสื่อสารที่ดี

5.3 ความเป็นผู้นำ

5.4 สามารถกระตุ้น ริเริ่มให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี

5.5 บริหารจัดการกับความขัดแย้งได้ดี

5.6 สร้างความสัมพันธ์ เสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติภารกิจ

5.7 ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม

5.8 พัฒนาประสิทธิภาพของกลุ่ม

Wintre and Valence (1994) ศึกษาเกี่ยวกับความเข้าใจอารมณ์ของเด็กวัย 4-8

ปี กล่าวว่า ความเข้าใจอารมณ์เป็นความสามารถในการระบุถึงการรับรู้ความรู้สึกที่มีต่อ

สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง โดยแบ่งองค์ประกอบความเข้าใจอารมณ์ของเด็กเป็น 4 ด้าน คือ

- 1) การจำแนกแยกแยะอารมณ์
- 2) ระดับความเข้มของอารมณ์
- 3) การร่วมกันของอารมณ์
- 4) ทิศทางของอารมณ์ที่ร่วมกัน

ดังนั้นทักษะชีวิตด้านการจัดการกับอารมณ์ เป็นความสามารถในการรู้จัก เข้าใจ และแสดงอารมณ์ของตนเองอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ เป็นไปตามวัย สามารถประเมินจากการรู้จักอารมณ์ การเข้าใจอารมณ์ และการแสดงอารมณ์สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่าการเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยทุกด้านเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลักสำคัญ คือ การประสานความร่วมมือกันระหว่างบ้านและสถานศึกษาเพื่อพัฒนาอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ซึ่งมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องคือ การคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การฝึกทักษะกระบวนการ การมีประสบการณ์จริงหรือการเผชิญสถานการณ์ การทบทวน การฝึกปฏิบัติในชีวิตประจำวันโดยได้รับความช่วยเหลือแนะนำและปฏิสัมพันธ์ที่ดีจากบุคคลแวดล้อม

การเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ความเป็นมาและความสำคัญของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning) หมายถึง การเรียนรู้จากประสบการณ์ หรือการเรียนรู้โดยการลงมือกระทำ โดยการดึงเอาประสบการณ์จากตัวผู้เรียน แล้วกระตุ้นให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดเกี่ยวกับประสบการณ์นั้นออกมาเพื่อพัฒนาความคิด เจตคติและทักษะใหม่ ไปสู่ความรู้ใหม่ (พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2548) การเรียนรู้เชิงประสบการณ์เป็นแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ที่มีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากประสบการณ์ที่ได้รับ ซึ่งมีพื้นฐานความคิดจากทฤษฎีของ Dewey นักจิตวิทยา นักการศึกษาและนักปรัชญาที่ เชื่อว่า การศึกษาเพื่อการพัฒนามนุษย์ คือ การทำให้ทุกคนมีจิตสำนึกทางสังคม จิตสำนึกทางสังคมนี้เริ่มต้นตั้งแต่เราเกิดโดยที่เราไม่รู้ตัว เด็กจะถูกสถานการณ์ทางสังคมกระตุ้นให้ค่อยๆลดการกระทำและความรู้สึกที่ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง และเพิ่มการกระทำและความรู้สึกที่สังคมที่เขาอยู่ การศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคมที่ปลูกฝังความรู้สึกรู้จักนึกคิดของเด็กทำให้เขาตระหนักถึงขอบเขตการกระทำของตน และมีนิสัยที่เหมาะสมแก่

การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ด้วยเหตุนี้ Dewey จึงถือว่าโรงเรียนคือชีวิตในชุมชนที่ทำให้เด็กได้มีโอกาสแบ่งปัน เสียสละสิ่งที่มีเพื่อสร้างสรรค์ส่วนรวม (Lewiz, 1994)

การศึกษาเชิงประสบการณ์ (Experiential education) เป็นปรัชญาและวิถีวิทยาการที่นักการศึกษามุ่งให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงและเน้นที่การสะท้อนความคิดเพื่อการเพิ่มความรู้พัฒนาทักษะและค่านิยมที่ชัดเจน หลักของการศึกษาเชิงประสบการณ์ (Association for experiential education, n.d.) มีดังนี้

1) การเรียนรู้เชิงประสบการณ์จะเกิดขึ้นเมื่อมีการเลือกประสบการณ์ที่ดีเพื่อส่งเสริมการสะท้อนความคิด การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์

2) ประสบการณ์จะถูกสร้างเพื่อความต้องการของผู้เรียน เพื่อการริเริ่ม การตัดสินใจ และเป็นสิ่งที่ชี้แจงผลลัพธ์ได้

3) การผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ผู้เรียนเป็นผู้สร้างคำถาม ตรวจสอบ ทดลอง เป็นผู้อยากรู้ อยากเห็น แก้ปัญหา ยอมรับในความรับผิดชอบ เป็นผู้สร้างสรรค์และสร้างความหมาย

4) ผู้เรียนถูกส่งเสริมทางด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม ทั้งด้านกายภาพและจิตใจ ซึ่งเป็นการร่วมกระบวนการด้วยบทบาทการเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ

5) ผลของการเรียนจะเป็นบุคลิกภาพและรูปแบบพื้นฐานของประสบการณ์และการเรียนรู้ในอนาคต

6) ปฏิสัมพันธ์จะถูกพัฒนาและได้รับการหล่อเลี้ยงจากตัวผู้เรียนเอง ผู้เรียนกับผู้อื่นและผู้เรียนกับโลกใบใหญ่

7) นักการศึกษาและผู้เรียนอาจมีประสบการณ์ของความล้มเหลว ความล้มเหลว การผจญภัย การเสี่ยง และความไม่แน่นอน เพราะผลของประสบการณ์ไม่สามารถทำนายได้

8) โอกาสจะถูกสนับสนุนให้ผู้เรียนและนักการศึกษาได้สำรวจและทดสอบค่านิยมของตัวเอง

9) กฎเบื้องต้นของนักศึกษารวมถึงการกำหนดสถานการณ์ของประสบการณ์ การตั้งปัญหา กำหนดขอบเขต สนับสนุนผู้เรียน ดูแลความปลอดภัยทางร่างกายและอารมณ์ และการอำนวยความสะดวกในกระบวนการเรียนรู้

10) นักการศึกษาจะต้องต่อสู้กับความลำเอียง การตัดสินใจ การให้หมิ่นโทศน์ และอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียน

11) การออกแบบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เป็นการคำนึงถึงการเรียนรู้ความต่อเนื่องของธรรมชาติ ทั้งความผิดพลาดและความสำเร็จ

Luckner and Nadler (2002) กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้การเรียนรู้เชิงประสบการณ์มีประสิทธิภาพสูง มีดังนี้

1) ความเท่าเทียม การเรียนรู้แบบนี้ผู้เรียนจะมีโอกาสอย่างเท่าเทียมในประสบการณ์ที่เป็นสิ่งใหม่และเป็นปกติในชีวิต

2) การพัฒนาความสัมพันธ์อย่างรวดเร็ว ผู้เข้าร่วมการเรียนรู้แบบนี้มีการปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดขณะทำงาน การสื่อสาร การร่วมมือ และพยายามมุ่งไปสู่สิ่งที่ต้องการจะช่วยพัฒนาความสัมพันธ์อย่างรวดเร็ว

3) ความไม่สมดุล (Disequilibrium) อุปสรรคที่ทำให้ท้อและปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุคคลในภาวะไม่สมดุล จะทำให้เกิดการปรับกระบวนการและหน้าที่เพื่อให้อาจจัดการระบบได้

4) เทคนิคที่เป็นโครงการ ความไม่สมดุลจะทำให้เกิดทักษะการแก้ปัญหา ความสามารถในการจัดการ ความเป็นผู้นำ

5) การลดวงจรของเวลา ช่องว่างระหว่างความท้อและผลลัพธ์จะถูกย่อลง ความสามารถในการจัดการระบบจะง่ายขึ้น

6) เป็น Meta learning ห้องปฏิบัติการการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เป็นการฉายภาพของการทำงานเป็นทีม กลุ่มจะถูกทบทวนการทำงาน การประเมินผลงาน ได้ทบทวนเกี่ยวกับตนเอง ความเป็นผู้นำ ทักษะการแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม การสื่อสาร และการเปลี่ยนแปลงการจัดการ

7) ความสับสนและวิกฤตการณ์ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย กลุ่มจะสามารถพัฒนากลยุทธ์และการกระทำที่ดีที่สุด ในสภาพแวดล้อมนั้น

8) เป็นรอยประทับในการทำงานของสมอง การเรียนรู้เชิงประสบการณ์การหยั่งรากของสติปัญญา ผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์ทางสมองจากการเรียนรู้ของร่างกาย ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับร่างกาย สมองและพฤติกรรม

9) ประสบการณ์จะจัดเตรียมภาษาทั่วไป ประสบการณ์และเรื่องราว ซึ่งสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม ประสบการณ์จะจัดเตรียมทางลัดไปสู่การสื่อสารที่จะแปรผันความคิดเห็นอย่างรวดเร็ว

10) การให้กำลังใจต่อการเสี่ยง ประสบการณ์จะปล่อยให้ผู้เรียนสร้างความเสี่ยง พยายามกับกฎเกณฑ์และทำความผิดพลาดที่ไม่อันตรายและไม่เสียหาย

11) ความหลากหลายของความเข้มแข็ง ผู้เรียนต้องการให้ผลลัพธ์ของมาดีทุกคนจึงพยายามทำบทบาทของตนเองให้ดีที่สุด

12) ความสนุก การเรียนรู้ที่เป็นการพัฒนาทักษะกระบวนการจะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่สนุกสนานทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ

มาตรวัดการมีประสบการณ์ (Scale of experiential)

Gibbons and Hopkins (1980 อ้างถึงใน Neill, 2004) เชื่อว่า ประสบการณ์มีระดับของการได้รับประสบการณ์จากกิจกรรม จึงสร้างบันได 10 ขั้น ที่เป็นระดับของการมีประสบการณ์ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงจุดแตกต่างของการได้รับประสบการณ์ของแต่ละบุคคล และแบ่งแบบแผนของพฤติกรรม การมีประสบการณ์เป็น 5 แบบแผน ซึ่งแต่ละแบบแผนจะมีลักษณะที่อยู่ในแบบแผนก่อนหน้านั้น บวกกับประสบการณ์ที่ได้รับเพิ่มมาเติมเต็มดังนี้

1) แบบแผนของการรับรู้ ประสบการณ์ถูกนำเสนอต่อผู้เรียน ยังคงเป็นการรับรู้ผ่านการเป็นผู้ฟัง ประกอบด้วย ประสบการณ์ที่ถูกกระตุ้น ได้แก่ การชมสไลด์ รูปภาพ ภาพยนตร์ หรือสิ่งกระตุ้นอื่น และประสบการณ์การเป็นผู้ชม คือผู้เรียนจะมีประสบการณ์กับวัตถุในการเรียนแต่เพียงแคผู้สังเกต

2) แบบแผนของการวิเคราะห์ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ภาคสนามที่จะประยุกต์ความรู้เชิงทฤษฎี และทักษะในการทดสอบกับเหตุการณ์วิเคราะห์ ลักษณะของสภาพแวดล้อม หรือการแก้ปัญหา ประกอบด้วย ประสบการณ์การสำรวจ จากการเล่น ทดลอง สำรวจ และเผชิญกับสถานการณ์ และ ประสบการณ์การวิเคราะห์ซึ่งผู้เรียนจะได้เรียนรู้ระบบฝึกการประยุกต์ทฤษฎีไปสู่การแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่ฝึกปฏิบัติ

3) แบบแผนของการสร้าง ผู้เรียนจะเชื่อมโยงผลลัพธ์ กิจกรรม และการอำนวยความสะดวก เกิดกระบวนการทัศน์ในการเชื่อมโยงกับบุคคลที่จะเรียนรู้การสร้าง การสร้างสรรค์ การแต่งเติม การจัดระบบและอื่นๆ ที่เหมาะสมกับบริบท

4) แบบแผนของการพัฒนา ผู้เรียนจะเรียนรู้ในการย่อวิธีการศึกษา กิจกรรม และความอดทน ผู้เรียนจะมุ่งไปที่การมีส่วนร่วมภาคสนามเพื่อการฝึกทักษะ การซึมซับจากกิจกรรม และการบรรลุผลสำเร็จของความสามารถ ต้นแบบของประสบการณ์จะส่งเสริมผู้เรียนไปสู่การพัฒนาศักยภาพ

5) แบบแผนของจิตวิทยาสังคม ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการเป็นแบบอย่าง การทำหน้าที่ของสมาชิกของชุมชนหรือสังคมของตน ทำให้เกิดความเข้าใจตนเองและความสัมพันธ์กับผู้อื่น เขาจะยอมรับบทบาท หน้าที่ พัฒนาไปสู่วุฒิภาวะและความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

Psychosocial mode									10 - Social Growth	Becomes exemplary community member
									9 - Personal Growth	Pursues excellence and maturity
Development mode								8 - Mastery	Develops high standard of quality performance	
								7 - Competence	Strives to become skilful in important activities	
Productive mode							6 - Challenge	Sets difficult but desirable tasks to accomplish		
							5 - Generative	Creates, builds, organizes, theorizes, or otherwise produces		
Analytic mode						4 - Analytical	Studies the setting and experience systematically			
						3 - Exploratory	Plays, experiments, explores, and probes the setting			
Receptive mode						2 - Spectator	Sees the real thing in normal setting			
						1 - Stimulated	Sees motives, TV, and slides			

แผนภูมิที่ 3 มาตรฐานการมีประสบการณ์ของGibbons and Hopkins (1980)

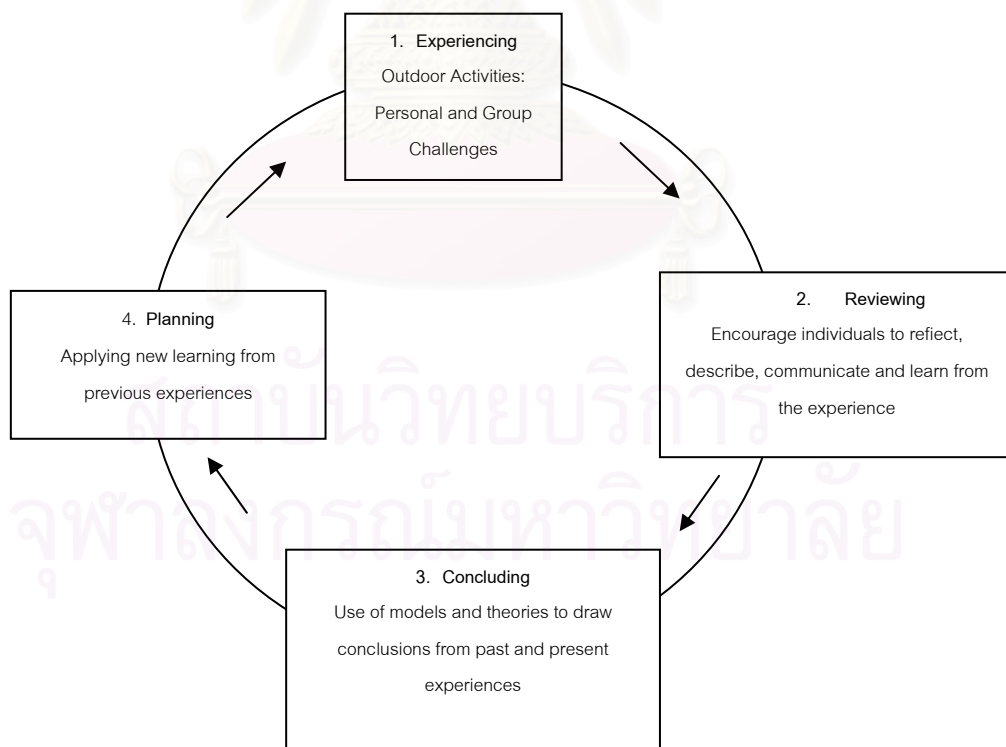
วงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning cycles)

วงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เป็นรูปแบบที่จะเข้าใจกระบวนการของการทำงาน ซึ่งแบ่งจากรูปแบบของการเรียนรู้ เช่น รูปแบบทางพฤติกรรมหรือรูปแบบการเรียนรู้ทางสังคม วงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ มักจะถูกใช้เพื่อช่วยในการฝึกการมีประสบการณ์และช่วยในเรื่องการเรียนรู้ เหตุผลที่ต้องแบ่งกระบวนการเป็นลำดับขั้นก็เพื่อประโยชน์ในการทำความเข้าใจที่ดีกว่า การทดสอบ และการใช้ป็นองค์ประกอบหลัก อย่างไรก็ตามนักศึกษาที่ใช้รูปแบบที่มีอยู่จำเป็นต้องคำนึงถึงผู้เรียน หากเลือกไม่เหมาะสมก็จะก่อให้เกิดปัญหามากกว่าการแก้ปัญหา วงจรการเรียนรู้

เชิงประสบการณ์ มีฐานคิดจากปรัชญาการศึกษาของ John Dewey ซึ่งเป็นวงจรที่เน้นธรรมชาติของประสบการณ์ที่เป็นฐานสำคัญของการศึกษา วงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เป็นเหมือนการเตรียมแนวทางแบบกึ่งมีโครงสร้าง ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถที่จะก้าวข้ามกิจกรรมและประสบการณ์ ระยะเวลาที่ใช้ในแต่ละขั้น มีความหลากหลายตั้งแต่เป็นวินาที นาที ชั่วโมง หรือเป็นวัน แต่ส่วนใหญ่วงจรมักจะถูกนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมสั้นๆ ตั้งแต่ 10 – 60 นาที (Neill, 2004)

วงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของ Kolb (1984) เป็นวงจรรูปแบบ 4 ขั้นตอน มีลักษณะเป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์ของผู้เรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนต้องทำกิจกรรมตลอดเวลาที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และผู้เรียนกับผู้เรียน ทำให้เกิดการขยายตัวของความรู้ที่ผู้เรียนทำให้เกิดการขยายตัวของความรู้ที่ผู้เรียนทุกคนที่อยู่กว้างขวางยิ่งขึ้น และเป็นการเรียนที่อาศัยการสื่อสารในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การพูด อ่าน เขียน ดู ที่ทำให้ง่ายต่อการแลกเปลี่ยนความรู้และการนำไปวิเคราะห์

Kolb เสนอแนวคิดและรูปแบบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ในปี ค.ศ. 1984 ว่า “ประสบการณ์เป็นแหล่งของการเรียนรู้และการพัฒนา” วงจรการเรียนรู้ของ Kolb หรือ Kolb's model เป็นวงจรที่ประกอบขึ้นจากองค์ประกอบที่เป็นกระบวนการ 4 องค์ประกอบดังนี้

แผนภูมิที่ 4 วงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของ Kolb (1984)

องค์ประกอบของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์มี 4 ประการ ดังนี้

- 1) ประสบการณ์ โดยครูเป็นผู้ช่วยให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมของตนมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้
- 2) การสะท้อนความคิดและอภิปราย โดยครูช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงออกเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างลึกซึ้ง
- 3) ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและนำไปสู่การเกิดความคิดรวบยอด อาจเกิดขึ้นโดยผู้เรียนเป็นฝ่ายริเริ่มแล้วครูช่วยเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ หรือครูเป็นผู้นำทาง และผู้เรียนเป็นผู้สานต่อจนความคิดนั้นสมบูรณ์เป็นความคิดรวบยอด
- 4) การทดลองหรือการประยุกต์แนวคิด ผู้เรียนได้นำการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ไปประยุกต์ใช้ในลักษณะหรือสถานการณ์อื่นๆ จนเกิดเป็นแนวทางปฏิบัติของนักเรียนเอง ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง 4 ประการจะเป็นไปอย่างพลวัต โดยอาจเริ่มจากจุดใดจุดหนึ่งและเคลื่อนย้ายไปมาระหว่างองค์ประกอบ ดังนั้นในการสอนสามารถเริ่มต้นที่จุดใดก่อนก็ได้ ที่สำคัญคือ ต้องจัดกระบวนการให้ครบทุกองค์ประกอบ (พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2548)

วงจรของ Kolb เป็นวงจรการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ได้รับองค์ความรู้ ทักษะ และทักษะแนวคิดนี้สามารถนำมาใช้เป็นหลักการสอนการพัฒนาทักษะชีวิตได้ องค์ประกอบที่เป็นกระบวนการ Kolb's model นั้นมีความสอดคล้องกับองค์ประกอบของทักษะชีวิตในด้านการใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะในด้านคุณธรรม และทักษะการทำงานที่ต้องใช้ความสามารถในการแก้ปัญหา ฯลฯ เป็นต้น (วนิดา ขาวมงคล เอกแสงศรี, 2546)

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยใช้วิธีสอนที่เน้นการเรียนรู้จากการกระทำ มีความเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการกระทำจริง ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่โดยเริ่มจากการรับรู้ปัญหา คิดหาแนวทางแก้ไข ลงมือปฏิบัติจนเกิดประสบการณ์จากการปฏิบัติ ผู้เรียนจะเป็นผู้สร้างความรู้ของตนเอง เกิดการปรับเปลี่ยนความรู้เดิมให้เป็นความรู้ใหม่ ซึ่งจะเป็นความรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการคิดและการกระทำจนก่อให้เกิดการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ มีหลักสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

- 1) เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์ของผู้เรียน
- 2) เป็นการเรียนรู้ด้วยการกระทำจนทำให้เกิดความรู้ใหม่
- 3) ปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้อย่างกว้างขวาง
- 4) มีการสื่อสารด้วยการพูดหรือการเขียนเพื่อสังเคราะห์ความรู้

องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning)

การเรียนรู้แบบร่วมมือมีพื้นฐานมาจากปรัชญาการศึกษาแบบพิพัฒนาการนิยม (Progressivism) ที่เน้นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดทิศทางการพัฒนาตนเอง เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนามาจากปรัชญาการศึกษาของ Dewey และ Lewin เน้นว่าการพึ่งพิงซึ่งกันและกันเป็นตัวกำหนดวิธีการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นวิธีการที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน แต่ละคนจะต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้ และในความสำเร็จของกลุ่มทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นกำลังใจแก่กันและกัน สมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองเท่านั้น แต่จะต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละคนคือความสำเร็จของกลุ่ม (Martin, 1992)

Johnson and Johnson (1991) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการเรียนที่จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเรียนเป็นกลุ่มเล็ก กลุ่มละประมาณ 3 – 5 คน โดยที่สมาชิกในกลุ่มมีความแตกต่างกันทั้งทางด้านเพศ เชื้อชาติ ความสามารถในการเรียน ฯลฯ ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รับผิดชอบการทำงานของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มร่วมกัน

Katz (2002) กล่าวว่า ความสำเร็จที่สำคัญของเด็กวัยอนุบาลอย่างหนึ่งก็คือความสามารถในการสื่อสาร ทักษะการสื่อสารจะพัฒนาเมื่อเป็นสถานการณ์ที่มีความหมายกับตัวเด็ก ซึ่งในการเรียนรู้แบบร่วมมือ เด็กจะมีเป้าหมาย มีบริบทที่เป็นธรรมชาติ มีความหมายต่อชีวิตที่เด็กได้จากการสื่อสารกับเด็กด้วยกัน เด็กได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการทำงานด้วยกัน หาเหตุผล คิดวิเคราะห์ เชื่อมโยง ดังนั้นเด็กจะได้ฝึกทักษะที่จำเป็นในชีวิตจากการเรียนรู้แบบร่วมมือ

Johnson and Johnson (1991) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างแท้จริงว่ามี 5 องค์ประกอบ คือ

1) การพึ่งพิงกันทางบวก (Positive interdependent)

สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในทางบวกหรือมีการพึ่งพาอาศัยกัน มีเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน มีการแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ในการทำงาน และมีความเชื่อว่าพวกเขาทุกคนจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวด้วยกัน สมาชิกในกลุ่มจะมีความรู้สึกประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จด้วย

2) มีปฏิสัมพันธ์กันแบบเผชิญหน้า (Face to face interaction)

สมาชิกมีการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์กันระหว่างสมาชิกคนอื่นๆ ภายในกลุ่ม โดยสมาชิกต้องให้ความสนใจ เอาใจใส่ที่จะรับฟังและเสนอความคิดเห็นต่อกัน ซึ่งจะช่วยทำให้สมาชิกคนอื่นๆ เกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น การมีปฏิสัมพันธ์แบบนี้จะส่งเสริมให้สมาชิกเกิดการเรียนได้ดี

3) ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละบุคคล (Individual accountability)

ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละบุคคล จะช่วยให้กลุ่มมีสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการทำงาน ซึ่งความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับความสำเร็จของสมาชิกแต่ละคน ซึ่งอาจจะประเมินจากการทดสอบสมาชิกแต่ละคน การสุ่มเลือกสมาชิกในกลุ่มเป็นตัวแทนรายงานผลงานของกลุ่ม

4) ทักษะระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย (Interpersonal and small group skill)

เป็นการใช้ทักษะระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย เป็นทักษะที่สำคัญในการทำงานกลุ่มให้ประสบความสำเร็จ และนักเรียนควรได้รับการฝึกหรือสอนทักษะเหล่านี้เสียก่อนเพื่อการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5) กระบวนการกลุ่ม (Group processes)

กระบวนการกลุ่ม เป็นการทำงานที่มีขั้นตอนในการทำงาน มีการสะท้อนสิ่งที่สมาชิกได้อภิปรายและแสดงออก มีการตัดสินใจว่าควรมีการเปลี่ยนแปลงหรือดำเนินการอะไรต่อไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มที่ตั้งไว้

หลักการของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

Slavin (1989) ได้อธิบายไว้ว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ คือ วิธีการเรียนรู้แบบกลุ่ม วิธีการเรียนแบบร่วมมือทุกวิธีการ (เทคนิค) นั้นมีแนวความคิดร่วมกันคือ นักเรียนทำงานร่วมกันเพื่อเรียนรู้ และนักเรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกในกลุ่มให้เรียนรู้ได้เท่าๆกับการเรียนรู้ของตนเอง หลักการเรียนรู้เป็นกลุ่มประกอบด้วย

1) การได้รับรางวัลเป็นกลุ่ม (Team reward) กลุ่มอาจจะได้รับรางวัลหรือประกาศนียบัตร (Certificates) ถ้านักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2) ความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับความสำเร็จของแต่ละคน (Individual accountability) เป็นการเน้นให้สมาชิกในกลุ่มต้องรับผิดชอบการเรียนรู้ของเพื่อนๆ ซึ่งจะทำให้เกิดการช่วยกันอธิบายให้แก่คนอื่นในกลุ่ม

3) ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการประสบความสำเร็จ (Equal opportunities for success) หมายความว่า นักเรียนสามารถช่วยกลุ่มได้โดยการพัฒนาการเรียนของตนเองให้ดีขึ้นกว่าเดิม เป็นการเน้นให้เห็นว่าไม่ว่าผู้เรียนจะเก่ง อ่อน หรือปานกลาง ผู้เรียนทุกคนก็มีโอกาสเท่าๆกันในการที่จะทำได้ดีที่สุด

สรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการจัดการเรียนการสอนโดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มละประมาณ 2-6 คน โดยสมาชิกในกลุ่มจะมีการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีส่วนร่วมในการทำงาน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ทั้งต่อตนเองและกลุ่ม มีเป้าหมายร่วมกันในการทำงาน

ประเภทของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือมีกระบวนการมากมาย ซึ่งแต่ละประเภทสามารถนำไปใช้ได้หลากหลายตามวัตถุประสงค์ การเรียนรู้แบบร่วมมือแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้ (Johnson and Johnson, 1991)

1. การเรียนแบบร่วมมืออย่างเป็นทางการ (Formal cooperative learning groups) ครูจะมีบทบาทดังต่อไปนี้

1) กำหนดวัตถุประสงค์ที่เฉพาะเจาะจงในการเรียนแต่ละบทเรียนว่าต้องการให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อะไรบ้าง เช่น ความรู้หรือทักษะทางสังคม กำหนดบทบาทของกลุ่ม วิธีการจัดนักเรียนเข้ากลุ่ม กำหนดบทบาทของนักเรียน วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการเรียนและจัดเตรียมความพร้อมด้านอื่นๆในห้องเรียน

2) อธิบายงานและให้ผู้เรียนมีการพึ่งพากัน ครูอธิบายงานที่มอบหมายให้ชัดเจน โดยเน้นการคิดและกลวิธี และต้องให้มีการพึ่งพากัน มีความรับผิดชอบส่วนบุคคลบอกเกณฑ์ความสำเร็จที่ตั้งไว้และอธิบายทักษะทางสังคมที่ต้องใช้

3) มีการดูแลและเข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่ม เพื่อช่วยเหลือหรือเพื่อให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กันและใช้ทักษะทางสังคมมากขึ้น ครูควรใช้การสังเกตอย่างมีระบบและรวบรวมข้อมูลในแต่ละกลุ่ม ในขณะที่นักเรียนกำลังทำงาน ครูอาจเข้าไปให้ความช่วยเหลือเมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือเพื่อให้งานมีความถูกต้องและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4) ประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนและช่วยนักเรียนในการประมวลผลการทำงานของกลุ่มว่าสามารถทำอะไรได้ดีบ้าง ครูต้องประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างระมัดระวังโดย

ประเมินจากการแสดงออก สมาชิกภายในกลุ่มจะเกิดการเรียนรู้จากการอภิปรายที่มีประสิทธิภาพ มีการทำงานร่วมกัน และมีการแก้ไขเพื่อปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไปให้ดีขึ้น

2. กลุ่มเรียนแบบร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการ (Informal cooperative learning groups)

นักเรียนจะทำงานและเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้ประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย บางครั้งกลุ่มอาจทำงานร่วมกันเพียงไม่กี่นาทีในแต่ละคาบ ในระหว่างการจดคำบรรยายการสาธิต การเรียนแบบร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการสามารถนำไปใช้ได้ดังนี้

- 1) ให้นักเรียนสนใจสื่อที่ต้องการให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้
- 2) ปรับสภาวะอารมณ์นักเรียนให้พร้อมในการเรียน
- 3) เตรียมประสบการณ์ที่นักเรียนจะต้องนำไปใช้ในชั่วโมงเรียน
- 4) เพื่อให้แน่ใจว่านักเรียนเกิดความคิดในสิ่งที่เราสอน และ
- 5) มีการใช้สื่ออุปกรณ์ในการเรียน

ในระหว่างที่ครูกำลังสอนจะมีการใช้สื่ออุปกรณ์เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากสื่อ มีการอธิบาย สรุป และผสมผสานสิ่งที่เรียนรู้เป็นโครงสร้างความรู้ กลุ่มประเภทนี้จะใช้เวลาประมาณ 3 – 5 นาที ในการให้นักเรียนอภิปรายก่อน – หลังการบรรยาย และใช้เวลาประมาณ 2 – 3 นาที ในการอภิปรายกับเพื่อนในสิ่งที่ได้จากการฟังคำบรรยาย

3. กลุ่มพื้นฐานในการเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative base groups)

กลุ่มร่วมมือประเภทนี้จะอยู่ร่วมกันเป็นระยะเวลานาน สมาชิกภายในกลุ่มจะมีความหลากหลาย มีสมาชิก 3 – 4 คน ที่อยู่ประจำกลุ่ม กลุ่มพื้นฐานหลักนี้จะให้การสนับสนุน ช่วยเหลือให้กำลังใจสมาชิกคนอื่นๆ เพื่อให้มีผลการเรียนดีขึ้น เช่น กระตุ้นสมาชิกคนอื่นๆ ให้สนใจในการเรียน ทำงานที่ได้รับมอบหมาย เกิดการเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาการคิดและทักษะทางสังคมขึ้นด้วยกลุ่มพื้นฐานหลักนี้อาจมีการพบปะกับสมาชิกคนอื่นๆ ทุกวันในระดับประถมศึกษา หรือสองครั้งต่อสัปดาห์ในระดับมัธยมศึกษาหรือเมื่อมีการเรียน นักเรียนในกลุ่มพื้นฐานแบบร่วมมือนี้จะอยู่ร่วมกันเป็นระยะเวลานานอาจเป็นปีหรือหลายปี โดยดูแลและรักษาสัมพันธภาพที่จะส่งผลต่อสมาชิกคนอื่นๆ ให้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพในโรงเรียน

การใช้กลุ่มร่วมมือพื้นฐานประเภทนี้จะช่วยเพิ่มความสนใจ การทำงานและประสบการณ์ต่างๆในโรงเรียน อีกทั้งยังช่วยเพิ่มคุณภาพและปริมาณในการเรียนรู้ โรงเรียนควรส่งเสริมให้มีกลุ่มประเภทนี้ขึ้นเพื่อช่วยในการปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียนให้ดีขึ้น โรงเรียน/ห้องเรียนที่มีขนาดใหญ่จะมีความซับซ้อนมาก อีกทั้งนักเรียนก็ต้องเรียนรู้เนื้อหาวิชาต่างๆ ที่ยาก

มากมายกลุ่มพื้นฐานนี้ยิ่งมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นโดยอาจใช้กลุ่มประเภทนี้ช่วยครูในการโฮมรูมในกรณีที่มีนักเรียนมาขอคำปรึกษาจำนวนมาก

การเรียนรู้แบบร่วมมือมีเทคนิคการเรียนรู้ที่หลากหลายที่สามารถนำไปใช้ในการสอน โดยคำนึงถึงลักษณะและขั้นตอนที่สำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือ Johnson and Johnson (1991) ได้เสนอลักษณะของการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ดังนี้

- 1) สมาชิกกลุ่มมีความรับผิดชอบต่อกัน ช่วยกันทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน แบ่งปันข้อมูลและอุปกรณ์ในการทำงานระหว่างสมาชิก
- 2) สมาชิกกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ต่อกัน มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
- 3) สมาชิกกลุ่มแต่ละคนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและงานที่ได้รับมอบหมาย จุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ การที่แต่ละคนพยายามทำงานอย่างเต็มความสามารถ
- 4) สมาชิกกลุ่มจะมีทักษะในการทำงานกลุ่ม (Group skill) และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี คุรสอนทักษะการทำงานกลุ่ม และประเมินการทำงานกลุ่มของนักเรียน

Kagan (1988 อ้างถึงใน Johnson and Johnson, 1991) กล่าวถึงโครงสร้างของการเรียนรู้แบบร่วมมือในลักษณะของการจัดวิธีปฏิสัมพันธ์ของนักเรียนได้หลายลักษณะ ตั้งแต่การมีปฏิสัมพันธ์โครงสร้างธรรมดาและการมีปฏิสัมพันธ์แบบมีโครงสร้างซับซ้อน

- 1) โครงสร้างแบบธรรมดา คือ การสัมภาษณ์ 3 ขั้นตอน เป็นการกำหนดให้นักเรียนจับคู่กัน นักเรียน A สัมภาษณ์นักเรียน B นักเรียน B สัมภาษณ์นักเรียน A และนักเรียน A และ B แลกเปลี่ยนกันในกลุ่ม 4 คน
- 2) โครงสร้างแบบซับซ้อน คือ การสืบสอบแบบกลุ่ม เป็นการสร้างของความร่วมมือตามหัวข้อที่สนใจ สมาชิกกลุ่มทุกคนจะช่วยกันวางแผนวิธีการที่จะค้นคว้าตามหัวข้อของกลุ่ม จากนั้นจะมีการแบ่งงานกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม สมาชิกแต่ละคนจะทำงานส่วนที่ตนเองได้รับมอบหมายให้ค้นคว้า กลุ่มจะนำแต่ละส่วนมาสังเคราะห์และสรุปงานร่วมกัน และนำเสนอข้อความรู้หรือข้อค้นพบต่อสมาชิกทั้งชั้นเรียน

Martin (1992) สรุปว่าเทคนิควิธีของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่สามารถนำไปใช้กับผู้เรียนได้ทุกระดับ ได้แก่

- 1) การตรวจสอบเป็นกลุ่ม เป็นโครงสร้างการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดระดับสูงเช่นการวิเคราะห์ประเมินผล

2) STAD (Students teams - Achievement divisions) มักใช้กับนักเรียนเกรด 2-12 เป็นการทำงานเป็นกลุ่มของนักเรียนที่มีความสามารถหลากหลายกลุ่มละ 4-5 คน เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มประสบผลสำเร็จสูงสุด นักเรียนจะถูกทดสอบรายบุคคล และกลุ่มจะได้รับประกาศนียบัตรที่บอกระดับสติปัญญาของสมาชิกในกลุ่มที่ก้าวหน้าเพิ่มขึ้นจากครั้งที่ผ่านมา

3) Jigsaw II เป็นการเรียนรู้ที่สมาชิกของแต่ละทีมจะรับผิดชอบการเรียนรู้เฉพาะส่วนของหัวเรื่อง หลังจากการประชุมกับสมาชิกของกลุ่มอื่น ผู้ที่เป็นผู้รู้มากที่สุดในแต่ละส่วนจะกลับไปในกลุ่มของตนเองและนำเสนอข้อค้นพบ สมาชิกในกลุ่มก็จะต่อเติมการเรียนรู้จนครบทั้งหัวข้อ

นิตยา คงเกษม (2544) ได้สรุปความแตกต่างของการเรียนแบบกลุ่มไว้ดังนี้

1. การเรียนรู้แบบกลุ่มไม่แท้

เป็นการทำงานที่นักเรียนได้รับมอบหมายให้ทำงานด้วยกัน แต่นักเรียนไม่มีความสนใจในการทำงานและเชื่อว่าเขาจะถูกประเมินโดยการจดลำดับ จึงปิดบังข้อมูลซึ่งกันและกัน พยายามที่จะไม่เป็นผู้นำกลุ่ม ไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน

2. กลุ่มเรียนรู้ในห้องเรียนแบบดั้งเดิม

นักเรียนได้รับมอบหมายงานที่ให้ทำด้วยกัน และเขายอมรับว่าต้องทำงานที่มอบหมายแบบมีโครงสร้าง แต่จะถูกประเมินและได้รับรางวัลเป็นรายบุคคลไม่ใช่ทั้งกลุ่ม ผู้เรียนจึงไม่มีแรงจูงใจที่จะสอนสิ่งที่ตนเองรู้ให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่ม

3. กลุ่มเรียนรู้แบบร่วมมือ

นักเรียนทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ด้วยกัน นักเรียนจะค้นหาวิธีการเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกทุกคน นักเรียนมีการช่วยเหลือส่งเสริมซึ่งกันและกัน การประเมินผลการเรียนรู้จะประเมินจากความก้าวหน้าที่เพิ่มขึ้นของแต่ละคน และผลงานของกลุ่ม

จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือมีหลักการบางประการที่คล้ายคลึงกับการเรียนแบบกระบวนการกลุ่มแต่แตกต่างกันในรายละเอียด เช่น โดยหลักการนักเรียนทำงานเป็นกลุ่มเล็กๆ เหมือนกัน แต่สมาชิกกลุ่มย่อยของการเรียนแบบร่วมมือจะประกอบด้วย ผู้เรียนที่มีลักษณะแตกต่างกันอยู่ในกลุ่มเดียวกัน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแต่ละคนได้นำศักยภาพของตนเองมาเสริมสร้างความสำเร็จของกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้นำศักยภาพของตนเองมาเสริมสร้างความสำเร็จของกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสช่วยเหลือกัน สมาชิกของกลุ่มต้องมีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงบวก จะต้องไว้วางใจกัน ยอมรับในบทบาทและผลงานของเพื่อน ผู้เรียนจะต้องฝึกฝนทักษะทางสังคมเพื่อการทำงานกลุ่ม

การร่วมงานระหว่างครอบครัวและโรงเรียน

การทำงานร่วมกับผู้ปกครอง

การทำงานร่วมกับผู้ปกครองทำให้การพัฒนาเด็กง่ายขึ้น และประสบผลสำเร็จ และในการป้องกันและรักษาปัญหาทางการศึกษาและพัฒนาการ (Rhoda, 1986) ดังนี้

1) ประโยชน์ที่เกิดกับเด็ก มีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าเด็กที่พ่อแม่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมีการพัฒนาทางด้านสติปัญญาและความสามารถทางวิชาการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และเด็กจะถูกพัฒนาและพ่อแม่จะมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมของเด็กมากขึ้น พ่อแม่จะมีการติดต่อกับโรงเรียนมากขึ้นและเข้าใจพัฒนาการของลูกตัวเองมากขึ้น นอกจากนี้พ่อแม่จะกลายเป็นครูที่ดีของลูกที่บ้านและใช้รูปแบบการเสริมแรงทางบวกมากขึ้น

2) ผลของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง รายงานการวิจัยระบุว่าพ่อแม่ที่เข้าร่วมในโปรแกรมทางการศึกษาจะพัฒนาทัศนคติทางบวกต่อตนเอง มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น และมักจะสมัครเข้าโปรแกรมการพัฒนาตนเองมากขึ้น มีความรู้สึกทางบวกกับโรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียนมากกว่าพ่อแม่ที่ไม่เข้ามามีส่วนร่วม ช่วยให้เกิดชุมชนทางการศึกษา และมีบทบาทในกิจกรรมของชุมชน

3) ผลของแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ผู้ปกครองมาเยี่ยมศูนย์ โรงเรียน หรือชั้นเรียน การประชุมผู้ปกครอง และการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง เป็นผลในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในด้านการศึกษาของลูกพวกเขา การเขียนและคำพูดของครูเกี่ยวกับโปรแกรมและความก้าวหน้าของเด็กเป็นสิ่งที่เป็ประโยชน์ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความสุขในการมีส่วนร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน การประชุมผู้ปกครอง และการวางแผนนโยบาย

โรงเรียนหรือสถานรับเลี้ยงเด็กจะต้องมีวิธีการที่หลากหลายที่จะส่งเสริมการเข้ามีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง เปิดโอกาสให้พ่อแม่ได้ตัดสินใจว่าเขาต้องการเข้ามามีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใดและกิจกรรมหรือประสบการณ์อะไรที่จำเป็นต้องเข้าร่วม โรงเรียนสามารถส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และเด็กด้วยการจัดตารางที่ยืดหยุ่น การให้ผู้ปกครองมาเยี่ยมโรงเรียน การให้การศึกษากับผู้ปกครอง การสื่อสารแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการประชุมแบบไม่เป็นทางการ (King, 1990)

Raffaele and Knoff (1999) ได้กล่าวถึงการที่ผู้ปกครองจะสนับสนุนกระบวนการจัดการศึกษาได้ดังนี้

- 1) มีส่วนร่วมกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน เช่น อาสาสมัครในห้องเรียน เข้าร่วมการสร้างข้อตกลงกับทางโรงเรียน
- 2) สนับสนุนการพัฒนาการศึกษาของเด็กด้วยกิจกรรมที่บ้าน เช่น ช่วยเหลือเด็กในเรื่องการบ้าน อ่านหนังสือกับเด็ก
- 3) ดูแลความก้าวหน้าทางการศึกษาของเด็ก เช่น ทบทวนจากรายงาน เข้าร่วมการประชุมสัมมนาของผู้ปกครอง
- 4) ทำงานร่วมกับนักการศึกษาเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาของเด็ก เช่น สมาคมครูผู้ปกครอง
- 5) ร่วมกับโรงเรียนในการพัฒนาโปรแกรมหรือนโยบายบนพื้นฐานความต้องการของทั้งบ้านและโรงเรียน เช่น ทำงานในระดับเขตในเรื่องหลักสูตรในห้องเรียน หรือความพร้อมของโรงเรียน

Christenson (1995) เสนอว่านักจิตวิทยาหรือนักวิจัยที่ต้องการจะทำงานร่วมกับผู้ปกครองควรตระหนักถึงปัจจัยดังนี้

- 1) การร่วมมือของผู้ปกครองจะมีความหมายเมื่อส่งผลต่อความสำเร็จของนักเรียน
- 2) ฝ่ายบุคลากรของโรงเรียนจะต้องมีกิจกรรมการเชิญผู้ปกครองที่ดีกว่าการเชิญเข้ามามีส่วนร่วมแบบธรรมดา
- 3) การสื่อสารในทางบวกเป็นเครื่องมือที่ดี เช่น ความต่อเนื่อง ความเป็นระบบ และเป็น การสื่อสารแบบสองทาง
- 4) การประเมินผลเด็กร่วมกันระหว่างบ้านกับโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพเป็นงานที่ย่างยากซับซ้อน

Mole (1993 อ้างถึงใน Berger, 1995) เสนอว่าการร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียนจะง่ายขึ้นถ้าผู้ปกครองและนักการศึกษามีความคาดหวังกับเด็กที่คล้ายคลึงกัน รู้สึกสะดวกสบายในการติดต่อสื่อสารกับกัน ร่วมกันให้โอกาสเด็ก ดูแลความก้าวหน้าของเด็ก และให้เหตุผลของการแสดงพฤติกรรมเด็กได้ ดังนั้น การร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและครูจะง่ายขึ้นถ้ามีภูมิหลังทางด้านวัฒนธรรม สถานภาพทางสังคม ภาษาพูด และ/หรือมีระดับการศึกษาคล้ายกัน ดังนั้นอุปสรรคสำคัญในการสร้างความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียนคือ การด้อยโอกาสของผู้ปกครองและโรงเรียนให้การศึกษาแก่เด็กโดยมีช่องว่างและขาดทักษะในการสื่อสารกับผู้อื่น จึงเป็นการจำกัดโอกาสในการปฏิสัมพันธ์อย่างมีความหมาย ประสบการณ์ทางด้านจิตวิทยาและอุปสรรคทาง

วัฒนธรรมก็เป็นข้อจำกัดความเข้าใจผู้อื่น ตลอดจนการรับรู้และความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ความคาดหวังทางลบ ทศนคติของกลุ่ม การบังคับ และความไม่ไว้วางใจ ดังนั้น ต้องมีหลักสำคัญที่จะนำไปสู่การสร้างความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (Raffaele and Knoff, 1999) ดังนี้

1) การร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพต้องเป็นปฏิกริยาที่ก้าวไปข้างหน้ามากกว่าการสะท้อนกลับ ซึ่งรวมถึงการต้อนรับครอบครัวทั้งหมดของโรงเรียนในการเริ่มต้นมากกว่าการเลือกกลุ่มครอบครัวที่เป็นเป้าหมาย ซึ่งจะยากในการที่จะมีส่วนร่วม

2) การร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพเกี่ยวข้องกับกรอบยอมรับภูมิหลังทางด้านวัฒนธรรมของเด็กและครอบครัว เมื่อพบว่าวัฒนธรรมไม่เชื่อมต่อกับบ้านและโรงเรียน นักการศึกษาจะต้องพยายามที่จะเข้าใจและยอมรับความแตกต่างเหล่านี้และช่วยเหลือเด็กและครอบครัวเหล่านั้นอย่างเท่าเทียมกัน

3) สิ่งที่ทำให้ผู้ปกครองในการร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพต้องสร้างและให้คุณค่าความสำคัญกับกระบวนการทางการศึกษาที่ไม่มีในประสบการณ์ศึกษาทั่วไป ซึ่งทั้งพ่อแม่และครูต้องมีทักษะและความรู้ที่สำคัญที่จะส่งต่อให้นักเรียน

ดังนั้น การทำงานร่วมกับผู้ปกครองทำให้การพัฒนาเด็กง่ายขึ้น และประสบผลสำเร็จ และเป็นการป้องกันและรักษาปัญหาทางด้านการศึกษาและพัฒนาการ ส่งผลดีต่อทั้งตัวเด็ก ครู ผู้ปกครองและโรงเรียน ซึ่งการทำงานร่วมกับผู้ปกครองให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารที่ดี การสร้างความเข้าใจอย่างตรงไปตรงมาและเป็นแนวทางเดียวกัน มีความเข้าใจและแนวทางปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

การร่วมงาน (Collaboration)

Virginia Department of Education (2002) สรุปวิวัฒนาการของมโนทัศน์ในการร่วมงานกับผู้ปกครองในการจัดการศึกษาไว้ 3 ยุคดังนี้

ยุคแรกเป็นยุคของการให้ความรู้ผู้ปกครอง (Parents education) ซึ่งพัฒนามาจากความพยายามบนความเชื่อที่ว่าพัฒนาการของเด็กสามารถเสริมสร้างได้จากการปฏิบัติของผู้เลี้ยงดู โปรแกรมการให้ความรู้ผู้ปกครองจึงถูกพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองของความต้องการข้อมูลของพ่อแม่เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก

ยุคที่สองเป็นยุคของการมีส่วนร่วมกับผู้ปกครอง (Parents involvement) พัฒนามาจากความต้องการที่จะรวมพ่อแม่เข้าไปในการจัดการศึกษาลูก แต่เป็นในวิถีทางที่โรงเรียนกำหนด ผล

จากการความเชื่อนี้กิจกรรมการมีส่วนร่วมจึงถูกจำกัดแค่การเป็นอาสาสมัคร การสนับสนุนทางการเงิน และการช่วยทำการบ้าน การสื่อเป็นแบบทางเดียวทางจากโรงเรียนสู่บ้าน และมักจะมุ่งที่การประเมินความก้าวหน้าของครูหรือครูแนะนำว่าผู้ปกครองควรปฏิบัติอย่างไร ความสำเร็จของรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบนี้วัดได้จากจำนวนของผู้ที่มาติดต่อ หรือการที่ผู้ปกครองเข้ามามีกิจกรรมและความคิดเห็นที่มีต่อโรงเรียน

ยุคที่สามเป็นการทำงานแบบเป็นหุ้นส่วนระหว่างครอบครัวและโรงเรียน (Family-school partnership) เป็นการทำงานของชุมชนที่จ้างครูที่อาศัยอยู่ในชุมชน เพื่อความสะดวกต่อการติดต่อและส่งเสริมความใกล้ชิดระหว่างบ้านและโรงเรียนโดยมีพื้นฐานวัฒนธรรมชุมชนเดียวกัน การทำงานแบบหุ้นส่วนนี้มีความเชื่อในการร่วมกันรับผิดชอบในการจัดการศึกษาและการร่วมอยู่ในสังคมของเด็กและเยาวชน แนวทางนี้เน้นไปที่การร่วมกันแก้ปัญหาและการใช้ยุทธศาสตร์การร่วมกันตัดสินใจ

บริบทของการพัฒนาการร่วมงานกันระหว่างครอบครัวและโรงเรียน (Collaborate family-school relationships) มีพื้นฐานมาจากการปฏิบัติในอดีต รูปแบบของการร่วมงานกันระหว่างครอบครัวและโรงเรียนกำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน มีแนวทางที่หลากหลายเกิดขึ้นเพื่อสร้างช่องทางการทำงานร่วมกันระหว่างพ่อแม่และโรงเรียนเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก รูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญก็คือการปรับกระบวนการที่พิจารณาเกี่ยวกับการเป็นองค์กรรวมหรือการรับรู้จากระบบนิเวศวิทยาซึ่งนักการศึกษาและนักจิตวิทยายอมรับว่าสภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่อเด็ก

ความหมายของการร่วมงาน (Collaboration)

ความหมาย Collaboration จะมีความหมายคล้ายกับคำว่า Cooperation จาก Webster's New World Colledge Dictionary ให้ความหมายว่า "การร่วมมือ" (Collaboration) หมายถึง การทำงานร่วมกัน (To work together) ซึ่งสอดคล้องกับ Shaw and Cuzanzo (1982) ได้ให้ความหมายการให้ความร่วมงานว่า เป็นกระบวนการทางสังคมซึ่งสมาชิกของกลุ่มทุกคนสามารถทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้โดยที่สมาชิกทุกคนช่วยกัน

Friend and Cook (2003) ให้ความหมายทางเทคนิคว่า การร่วมงานเป็นการประสานความร่วมมือระหว่างบุคคลเป็นรูปแบบ (Style) ของการปฏิสัมพันธ์โดยตรงอย่างน้อยระหว่างสองหุ้นส่วนที่สมัครใจจะแบ่งปันการตัดสินใจในงานที่มีเป้าหมายร่วมกันอย่างเท่าเทียมกัน การร่วมงานเป็นการใช้สไตลระหว่างบุคคลหรือวิธีการในการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นของแต่ละบุคคล เนื่องจากการร่วมงานเป็นสไตลของการปฏิสัมพันธ์จึงไม่สามารถอยู่อย่างแยกส่วน การร่วมงานสามารถเกิดขึ้นเพียงเมื่อถูกนำมาใช้โดยบุคคลที่ถูกส่งเสริมในกระบวนการ หน้าที่หรือกิจกรรม

เฉพาะ เช่น เพื่อนร่วมงานบอกว่าเขากำลังร่วมมือ โดยไม่รู้ว่าเขาทำอะไรกัน บางทีอาจจะไม่ใช่การร่วมมือ อาจวางแผนร่วมกัน แบ่งความรับผิดชอบ หรือวางแผนร่วมกับเหตุการณ์ของสังคม สิ่งที่การร่วมงานถ่ายทอดคือวิธีที่ทำให้เกิดกิจกรรมเหล่านั้นขึ้น นั่นคือ ธรรมชาติของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิสัมพันธ์และวิธีที่แต่ละบุคคลสื่อสารกับคนอื่น ๆ

การร่วมงานเป็นรูปแบบของการทำงานและความรู้สึกของการเป็นชุมชนที่สมาชิกจะได้ร่วมกันตัดสินใจ มองตัวเองเป็นส่วนที่เสริมให้ชุมชนมีความสมบูรณ์และการสนับสนุนให้ผู้ที่ถูกคิดค้นเข้ามาในชุมชน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การร่วมงานประกอบด้วย การพัฒนาสถานการณ์ที่ดี การสร้างภาพรวมด้วยกันมากกว่าการสรุปแต่ละส่วน การแบ่งปันความรับผิดชอบ และการแบ่งปันความสำเร็จ (Rudo, 2000) บุคคลที่ร่วมงานกันมองว่าคนอื่น ๆ เป็นหุ้นส่วน ส่งเสริมให้คนอื่นมีลักษณะที่นำไปสู่ความหมายของความเป็นเลิศ สร้างเป้าหมายร่วมกันและใช้พลังของแต่ละคนและองค์กรเพื่อความสำเร็จร่วมกัน (Himmelman, 1992)

Mattesich and Monsey (1992) อธิบายการร่วมงานว่า “เป็นความสัมพันธ์ที่รวบรวมข้อตกลงเพื่อที่จะระบุมความสัมพันธ์และเป้าหมายร่วม อำนาจและความสามารถในการให้เหตุผลกับความสำเร็จร่วมกัน และการแบ่งปันแหล่งทรัพยากรและรางวัล” ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ต้องการความเข้าใจในการวางแผน และการกำหนดการสื่อสารที่ดี ความเสี่ยงของการร่วมงานอยู่ที่การติดขัดกับความเป็นเจ้าของ (ลาภ ยศ สรรเสริญ) ของสมาชิกในกลุ่ม สมาชิกมีการแบ่งปันผลการทำงานและแหล่งทรัพยากรกันน้อย

ยิ่ง กิริติบุญณะ (2544) สรุปความหมายของการร่วมมือ (Collaboration) ว่า หมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่ได้กระทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งต่างก็มุ่งไปยังเป้าหมาย เมื่อการกระทำของคนหนึ่งสามารถบรรลุถึงเป้าหมายของตนเองได้ ก็จะช่วยส่งเสริมให้อีกคนหนึ่งสามารถบรรลุเป้าหมายของเขาได้ด้วย หรือได้ง่ายขึ้น

สรุปได้ว่า การร่วมงาน (Collaboration) เป็นกระบวนการของการทำงานร่วมกัน ด้วยความรู้สึกร่วมกัน เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน โดยใช้ศักยภาพของหุ้นส่วนแต่ละคนเพื่อความสำเร็จร่วมกัน ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ต้องอาศัยบรรยากาศหรือสถานการณ์ที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

หลักการร่วมงาน (Collaboration)

Friend and Cook (2003) กล่าวถึงลักษณะของการร่วมงาน (Collaboration) ไว้ดังนี้

1) การร่วมงานเป็นความสมัครใจ

เป็นไปได้ที่จะบังคับให้คนใช้รูปแบบพิเศษในการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น รัฐอาจจะออกกฎหมายให้โรงเรียนปฏิบัติตามนโยบายแต่แต่ละบุคคลก็อาจจะไม่ได้ตั้งใจอย่างจริงจัง หรือไม่ได้ใช้การร่วมมือในทางปฏิบัติ แสดงให้เห็นว่าคนจะไม่มีส่วนร่วมกันถ้าหากโปรแกรมมาจากการบังคับ หรือการออกคำสั่ง ในขณะที่โรงเรียนแห่งหนึ่งมีชั้นเรียนที่ครูต้องการเตรียมการเพื่อรองรับจำนวนนักเรียนพิเศษที่จะเพิ่มขึ้นใน 2 ปีข้างหน้า ครูวิทยาศาสตร์ชั้นเกรด 8 อาจจะพูดว่า “ฉันคิดว่าคงมีความเป็นไปได้ที่เด็กพิเศษอาจจะประสบความสำเร็จในชั้นเรียนของฉัน แต่ฉันไม่แน่ใจ ฉันจะยินดีถ้าหากได้ทำงานร่วมกับครูคนอื่นด้วย” นี่เป็นความสมัครใจที่จะทำให้บรรลุหน้าที่ แม้ว่าครูคนอื่น ๆ อาจจะไม่สนใจก็ตาม

2) การร่วมงานต้องการความเท่าเทียมกันระหว่างผู้มีส่วนร่วม

ความเท่าเทียมกันเป็นสถานการณ์ที่ให้ความสำคัญหรือคุณค่ากับปฏิสัมพันธ์ของแต่ละบุคคลอย่างเท่าเทียมกัน และแต่ละคนมีอำนาจในการตัดสินใจเท่ากัน

3) การร่วมงานตั้งอยู่บนเป้าหมายเดียวกัน

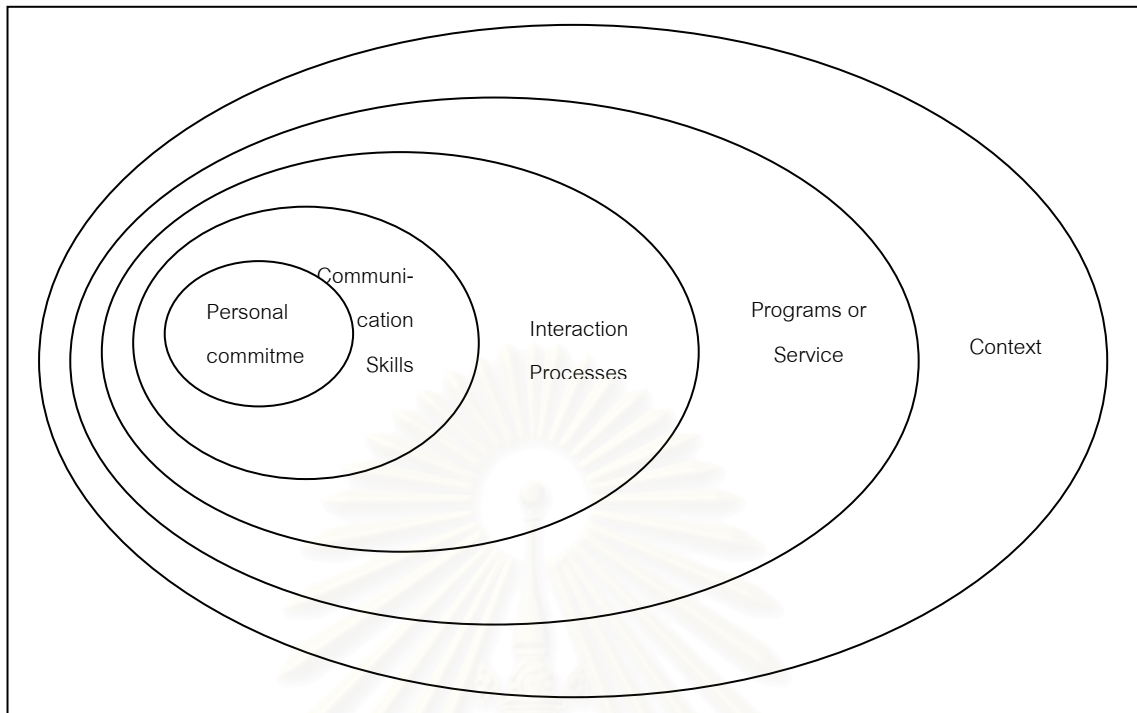
แต่ละคนที่เข้ามาร่วมมีส่วนร่วม ต้องมีเป้าหมายร่วมกันอย่างน้อย 1 เป้าหมาย เช่น ในการประชุมเพื่อตัดสินใจจะต้องแจ้งผู้เกี่ยวข้องให้มากที่สุด อย่างน้อยต้องมีการนำเสนอ 2 เป้าหมาย ผู้เชี่ยวชาญไม่จำเป็นต้องแชร์เป้าหมายทั้งหมด แต่ควรเป็นเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงและสำคัญพอที่จะทำให้เกิดการแชร์ในการประชุม

4) การร่วมงานขึ้นอยู่กับารับผิดชอบและการตัดสินใจร่วมกันของผู้มีส่วนร่วม

5) ผู้มีส่วนร่วมแต่ละคนต้องแบ่งปันแหล่งข้อมูล

6) ผู้มีส่วนร่วมแต่ละคนต้องมีโอกาสได้แบ่งปันผลลัพธ์ร่วมกัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 5 องค์ประกอบของการร่วมมือ (Friend and Cook, 2003: 22)

หลักการพื้นฐานของการร่วมงานที่ประสบความสำเร็จระหว่างครอบครัวและโรงเรียน (Liontos, 1992) มีดังนี้

- 1) ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและโรงเรียนควรมุ่งเป้าหมายไปที่ความก้าวหน้าหรือความสำเร็จของนักเรียน
- 2) ครอบครัวมีความเป็นหุ้นส่วนที่เท่าเทียมกันในการได้มาซึ่งเป้าหมายของการศึกษาของนักเรียน
- 3) เวลาทั้งในและนอกโรงเรียนสามารถสร้างความสำเร็จในโรงเรียนของนักเรียน
- 4) การแบ่งปันข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนผ่านสถานการณ์ที่มีคุณค่า
- 5) การผสมผสานความสัมพันธ์เป็นปัจจัยทางบวกในการเรียนรู้ของนักเรียน
- 6) ครอบครัวควรเป็นหุ้นส่วนที่ดีในการร่วมตัดสินใจ
- 7) การแก้ปัญหาร่วมกันและปราศจากการตำหนิคนอื่น
- 8) การแก้ปัญหาเป็นพื้นฐานทางบวกและพื้นฐานความเข้มแข็งของการปรับตัวเข้ากับสภาพการณ์
- 9) ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและโรงเรียนถูกขัดเกลาและคงมีอยู่ตลอดเวลา

องค์ประกอบของการร่วมงาน

Friend and Cook (2003) กล่าวถึงองค์ประกอบของการร่วมงาน (Collaboration) ไว้ดังนี้

- 1) ในการศึกษาเกี่ยวกับ การร่วมมือ เกี่ยวข้องกับการอุทิศตนของแต่ละคนที่จะทำ ให้บรรลุผลสำเร็จของความรับผิดชอบ รวมถึงความเชื่อเกี่ยวกับประโยชน์ของการทำงานอย่าง ใกล้ชิดกับเพื่อนร่วมงานและพ่อแม่หรือครอบครัว และเป็นการเพิ่มคุณค่าของการเรียนรู้จากการ รับรู้ของผู้อื่น
- 2) ทักษะการสื่อสาร เป็นพื้นฐานของการต่อบล็อกความสัมพันธ์แบบร่วมมือ
- 3) กระบวนการปฏิสัมพันธ์ คือขั้นตอนของการปฏิสัมพันธ์ตั้งแต่เริ่มจนจบ โดยทั่วไปมักจะเป็นการแก้ปัญหา และการตอบสนองต่อข้อขัดแย้ง แต่ทุกกระบวนการต้องอาศัย ทักษะการสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็น
- 4) โปรแกรมหรือการบริการที่จะส่งเสริมให้การร่วมมือ
- 5) บริบท คือภาพรวมของสภาพแวดล้อมที่เกิดการร่วมมือขึ้น

ลักษณะที่เกิดขึ้นในระยะเริ่มของการร่วมมือ

- 1) แต่ละคนที่มีส่วนร่วมจะเห็นคุณค่าของวิธีการร่วมมือระหว่างบุคคล
- 2) ผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานร่วมกันจะไว้วางใจผู้อื่น
- 3) ความรู้สึกเป็นชุมชนจะก่อรูปขึ้นจากการร่วมมือ

Cramer (1998) กล่าวว่า การร่วมงานช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผล ของการแก้ปัญหาและการแสวงหาทางออก ซึ่งบางครั้งก็สามารถทำได้ด้วยตนเอง แต่ในบาง กรณีต้องอาศัยความร่วมมือจากทีมงาน และการร่วมงานมีหลักการดังนี้

- 1) เป็นการทำงานที่มีเป้าหมายเพื่อการสร้างบรรยากาศความร่วมมือทางวิชาการ โดยมีเป้าหมายที่ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุศักยภาพสูงสุดของเขา
- 2) การร่วมงานเป็นเครื่องมือที่จะอำนวยความสะดวกในการแก้ปัญหาของผู้ที่มี ส่วนร่วม
- 3) การร่วมงานเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่ทำให้เกิดทีมของผู้เชี่ยวชาญที่ หลากหลายที่จะหาทางออกของปัญหา ผลลัพธ์ กระบวนการผลิต ที่ไม่สามารถแก้ปัญหาได้เพียง ลำพัง เมื่อเกิดความพยายามที่จะแก้ปัญหา
- 4) การร่วมงานเป็นความพยายามที่จะทำให้สิ่งที่สนใจร่วมกันมีความหลากหลาย มากขึ้นด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์การทำงานจากการมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน

การร่วมงาน (Collaboration) เป็นคำที่มักใช้กับการทำงานร่วมกันของผู้ใหญ่ ที่พัฒนากระบวนการจากการให้คำปรึกษา (Consultation) ซึ่งการให้คำปรึกษาเป็นการแสดงบทบาทของการร่วมงานที่ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้รู้หรือผู้ชำนาญการกับอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นผู้ไม่รู้ในเรื่องนั้น ๆ ต่อมาเมื่อบทบาทของการร่วมงานในแต่ละกรณีต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้รู้หลาย ๆ ฝ่าย หลายสาขาวิชา และแต่ละฝ่ายมีความรับผิดชอบในส่วนของตนที่มีโครงการอย่างเท่าเทียมกันด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน จึงใช้คำว่า “การร่วมงาน” การร่วมงานในลักษณะดังกล่าวนี้ทำให้มีความหลากหลายเกี่ยวกับความรู้ความชำนาญและแหล่งข้อมูลที่ช่วยสนับสนุนการแก้ปัญหาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การร่วมงานตามลักษณะนี้อาศัยกระบวนการทำงานซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน (Cramer, 1998) ดังนี้

1) การสร้างกลุ่ม (Forming stage)

ความรับผิดชอบเบื้องต้นของการทำงานเป็นทีมแบบพหุสาขาวิชาคือวิธีการแก้ปัญหาโดยผ่านการอภิปรายหรือถกเถียงกัน ในขั้นการสร้างกลุ่มนี้สมาชิกจะได้อภิปรายเกี่ยวกับกรณีที่ต้องการหาทางแก้ปัญหา กำหนดกรอบเวลา แหล่งที่มาของข้อมูลที่เป็นไปได้ การแบ่งปันแหล่งข้อมูล การทบทวนเกี่ยวกับภูมิหลังและมุมมองของสมาชิก

2) การระดมสมอง (Storming stage)

เป็นช่วงที่หลีกเลี่ยงไม่ได้สำหรับการทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นทีม เป็นช่วงเวลาที่มีความขัดแย้งทางความคิดเกิดขึ้นอย่างชัดเจนทุกคนมีความเท่าเทียมกันในการนำเสนอความคิดเห็นของตนเพื่อหาวิธีที่จะนำมาใช้ดำเนินงานต่อไป กระบวนการนี้อาศัยความแตกต่างทางความคิดที่หลากหลายเพื่อช่วยให้ได้กระบวนการหรือผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ

3) การกำหนดแนวทางปฏิบัติ (Norming stage)

เป็นช่วงที่พัฒนามาจากการอธิบายความแตกต่างทางความคิดของช่วงการระดมสมอง สมาชิกได้เจรจาต่อรองเพื่อหาทางแก้ปัญหาร่วมกัน กำหนดกฎเกณฑ์พื้นฐานของกลุ่ม การตกลงเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น สรุปที่มาของการร่วมกลุ่มกันทำงาน แนวทางที่ได้สรุปร่วมกัน และผลลัพธ์ที่จะตามมา

4) การลงมือปฏิบัติ (Performing stage)

การประชุมกันตามตารางเพื่อทบทวนและประเมินสถานการณ์โดยการประชุมจะเริ่มและจบลงตรงเวลาที่กำหนดไว้ สมาชิกที่มาร่วมประชุมจะต้องเตรียมนำเสนองานที่ได้ทำให้ลุล่วงตามที่กำหนดไว้ สมาชิกร่วมกันอภิปรายสะท้อนความคิดของตนเองและสมาชิกในประเด็นต่อไป

4.1 การกระทำเพื่อเป้าหมายของกลุ่ม

4.2 การมีส่วนร่วมในบรรยากาศแบบถ่วงความคิดหรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ของสมาชิก

4.3 ความก้าวหน้าของการแก้ปัญหาและทักษะที่ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5) การประเมินผลการปฏิบัติ (Adjourning stage)

เป็นช่วงเวลาของการสิ้นสุดโครงการ สมาชิกจะได้ทบทวนการดำเนินตลอดโครงการ สิ่งที่ได้พัฒนาระหว่างที่ดำเนินโครงการ ผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินงานร่วมกัน การนำไปใช้ทั้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเรา กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ และการวางแผนโครงการต่อไป การร่วมงานเป็นกระบวนการของการแก้ปัญหาร่วมกันบนพื้นฐานของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ตามทัศนะของ Cramer (1998) การร่วมงานจึงต้องอาศัยคุณลักษณะของการรับรู้ตนเอง (Intrapersonal) และการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (Interpersonal) สมาชิกจึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าวเพื่อให้การร่วมงานกันมีประสิทธิภาพมากขึ้น

Rudo (2000) สรุปการใช้กระบวนการร่วมงานระหว่างครอบครัวและโรงเรียนว่าจะทำให้ความสำเร็จของเด็กเกิดขึ้นและมีความคงอยู่ของความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องระหว่างครูและชุมชน การร่วมงานนำความแยกส่วนระหว่างความเป็นเอกัตบุคคลหรือความเป็นองค์กรไปสู่ความสัมพันธ์ใหม่ด้วยข้อตกลงที่จะนำไปสู่เป้าหมายร่วมกัน

ทักษะในการร่วมงานเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้จากตำราและสามารถนำไปใช้และพัฒนารายละเอียดในการตั้งเป้าหมายและให้คำจำกัดความของความสัมพันธ์ในการทำงานใหม่ๆ ประสิทธิภาพของการร่วมงานประกอบด้วย การออกแบบและการใช้กิจกรรม ซึ่งส่งผลต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นระหว่างครูตามเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง ความรับผิดชอบต่อการร่วมงานสามารถเป็นได้ทั้งความรับผิดชอบส่วนบุคคลของผู้ที่ค้นหาความสัมพันธ์ทางวิชาชีพที่ดีขึ้น หรือความร่วมมือของคณะกรรมการที่มีสองคนหรือมากกว่าผู้ซึ่งต้องการจะทำให้ความสัมพันธ์ในการทำงานดีขึ้น การร่วมงาน ขึ้นอยู่กับความสามารถในการประเมินความต้องการของสถานการณ์อย่างถูกต้อง พัฒนาความคาดหวังอย่างเหมาะสม และการริเริ่มกระทำที่จะทำให้การร่วมงานเกิดขึ้น เมื่อสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นทั้งนักเรียนและครูก็จะได้ประโยชน์ สรุปว่าครูและผู้บริหารที่รู้จักการที่จะมีส่วนร่วมโดยอัตโนมัติอาจจะไม่เป็นความจริง Glenn (1989) อ้างถึงใน Cramer, 1998) อธิบายว่า ส่วนผสมที่ขาดหายไปโรงเรียนส่วนมากคือพลังในการเรียนรู้ที่เกิดจากการอุทิศตนของครูและผู้นำที่จะร่วมในโครงการและการอุทิศตนของครูและนักเรียนเพื่อโรงเรียน

Davis and Thomas (1989 อ้างถึงใน Cramer, 1998) อธิบายว่าบรรยากาศความไว้วางใจและการสื่อสารที่ดีระหว่างคณะทำงานและผู้บริหารในโรงเรียนเป็นเงื่อนไขแรกของการร่วมงานที่มีประสิทธิภาพ การเริ่มเป็นนักการศึกษาพิเศษต้องเริ่มต้นจากการเป็นคนมองโลกในแง่ดีเป็นพื้นฐาน เพราะเขาจะมองว่ามีความไว้วางใจและการสื่อสารที่ดีมีอยู่ทุกแห่งหน เขาจะเริ่มต้นด้วยการมองว่าทุกคนเป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน ส่วนมากเขาจะไม่เตรียมตัวที่จะพบกับสิ่งที่ไม่คาดหวัง

ดังนั้นหลักการที่สำคัญของการร่วมงานระหว่างครอบครัวและโรงเรียนจึงควรมีลักษณะดังนี้

1. การสร้างบรรยากาศที่เชิญชวนแสดงถึงการยินดีต้อนรับ
2. การใช้กลยุทธ์ในการสื่อสารที่ดีเพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกัน
3. การสร้างความตระหนักในปัญหาร่วมกัน
4. การอุทิศตนของผู้เข้าร่วมกระบวนการร่วมงาน
5. การให้ครอบครัวร่วมในการตัดสินใจและการแก้ปัญหาขัดแย้ง

ความร่วมมือรู้สึก

ความหมายของความร่วมมือรู้สึก (Empathy)

คำว่า ความร่วมมือรู้สึก (Empathy) ถูกใช้ครั้งแรกในปี 1920 โดย E.B.Titchner นักจิตวิทยาชาวอเมริกา ที่อ้างอิงถึงกลไกการแสดงการล้อเลียนที่สังเกตได้ใน خوابปีแรกของคนที่เลียนแบบการแสดงความรู้สึกของคนอื่น Titchner เชื่อว่าความร่วมมือรู้สึกเกิดจากการเลียนแบบทางด้านร่างกายของการถูกทำให้เป็นทุกข์ของคนอื่น ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึกเดียวกันในตัวเอง Bach (1983 อ้างถึงใน Barnes and Thagasd, 1997) ระบุว่า Empathy มาจากรากศัพท์ของกรีก em- หมายถึง “ in “ หรือ “ within “ ขณะที่ sym- หมายถึง “ with “ ดังนั้น Sympathy จึงหมายถึงการแบ่งปันประสบการณ์กับผู้อื่น ส่วน Empathy มีความหมายมากกว่านั้นคือหมายถึงความสามารถที่จะเข้าใจภาวะของผู้อื่นทั้งที่ไม่ได้มีประสบการณ์อย่างแท้จริงกับภาวะนั้น คำว่า Sympathy จึงมักจะอ้างถึงความตระหนักและมีส่วนรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น ขณะที่ Empathy อ้างถึงความพยายามที่จะเข้าใจภาวะที่บวกลบของผู้อื่น

ความร่วมมือรู้สึกเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของสัมพันธภาพระหว่างบุคคล หมายถึง การเข้าใจบุคคลโดยการรับรู้โลกทัศน์ (Internal frame of reference) ของบุคคลที่สื่อสารด้วยได้อย่างชัดเจนราวกับว่าเป็นโลกส่วนตัวของตน แต่บุคคลจะต้องไม่สูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง กล่าวคือการที่

จะเข้าใจอย่างร่วมรู้สึกเป็นความสามารถที่จะเข้าใจบุคคลที่ตนสื่อสารด้วยถึงความรู้สึกที่เขาเผชิญอยู่ไม่ว่าจะเป็นความสุข ความทุกข์ ความกลัว ความเจ็บปวด และอื่นๆ เป็นความสามารถที่จะเข้าใจถึงความคิด และประสบการณ์ของบุคคลที่ตนสื่อสารด้วยโดยการมองจากโลกทัศน์ของเขา โดยที่บุคคลจำเป็นต้องเข้าถึงโลกส่วนตัวของเขา เพื่อที่จะเข้าไปปรับฟังถึงอารมณ์ ความรู้สึก คำพูด หรือแม้กระทั่งการแสดงออกของเขา และสามารถสื่อถึงความเข้าใจตามที่เขารับรู้อย่างชัดเจนที่สุด โดยที่บุคคลไม่สูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง (Roger, 1961) หรือกล่าวได้ว่า ภาวะของการร่วมรู้สึก คือการตระหนักในภาวะภายในของผู้อื่นอย่างถูกต้องและแม่นยำทั้งองค์ประกอบทางอารมณ์ และความหมาย ซึ่งเหมือนกับว่าเป็นคนคนนั้นโดยไม่ลืมสภาพเงื่อนไข (Roger, 1975 อ้างถึงใน Cotton, 1992)

Long and Gomberg (1996) กล่าวว่า การร่วมรู้สึกเป็นลักษณะของการตัดสินใจโดยใช้ วิจารณ์ญาณ เป็นการใช้รูปแบบการยอมรับ การเข้าใจความรู้สึกที่เป็นธรรมดา และการใช้เหตุผล ไตร่ตรองอย่างรอบคอบ Rawnsley(1980 อ้างถึงใน ปาหนัน บุญหลง, 2528) แบ่งการร่วมรู้สึก ออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ด้านเนื้อหาการร่วมรู้สึก หมายถึง อารมณ์ที่เกิดขึ้นเนื่องจากบุคคลได้รับรู้เรื่องราวหรือประสบการณ์ของผู้อื่นที่กำลังประสบอยู่ และด้านกระบวนการการร่วมรู้สึก หมายถึง กระบวนการที่ความรู้สึกถูกถ่ายทอดจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่งได้ เมื่อบุคคลสองคนนี้มี ความสัมพันธ์กันในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

Bavolek (n.d.) ให้คำจำกัดความของการร่วมรู้สึกไว้ใน 2 ลักษณะ ลักษณะแรกเป็น ลักษณะทางจิตพิสัยที่ร่วมแบ่งปันความรู้สึกของผู้อื่น และลักษณะที่สองเป็นความสามารถทาง สติปัญญาที่จะเข้าใจและรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น บางครั้งการร่วมรู้สึกยังรวมถึงความสามารถใน การสื่อสารด้วยความรู้สึกและความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อความหมายของบุคคลอื่นทั้งที่เป็นภาษา พูดและไม่พูด ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาความรู้สึกจะเกี่ยวข้องกับ การตระหนักถึงบุคคลอื่น การ เข้าใจเงื่อนไข การเข้าใจกาลเทศะ และการตอบสนองด้วยจิตใจที่ดี

Mehrabian (2005) ให้คำจำกัดความของการร่วมรู้สึกทางอารมณ์ (Emotional empathy) ว่าเป็นประสบการณ์ที่เป็นความรู้สึกแทนของบุคคลที่มีต่อประสบการณ์ทางอารมณ์ของ อีกคนหนึ่ง คือเป็นความรู้สึกว่าบุคคลอื่นรู้สึกอย่างไร ในบริบทของการวัดบุคลิกภาพ การร่วมรู้สึก ทางอารมณ์จะอธิบายความแตกต่างระหว่างบุคคลในเรื่องนิสัยที่มีการร่วมรู้สึกทางอารมณ์ กับบุคคลอื่น การร่วมรู้สึกเป็นความสามารถที่จะเปิดใจของบุคคล เพื่อสิ่งๆมากกว่าความเข้าใจ อารมณ์และประสบการณ์ของอีกคนหนึ่ง การร่วมรู้สึกเป็นความเข้าใจว่าคนอื่นรู้สึกจริงๆ อย่างไร และต่างฝ่ายก็รับรู้ว่ามีอีกฝ่ายรู้สึกจริงๆ อย่างไร การร่วมรู้สึกประกอบด้วย

1. การสื่อทางอารมณ์ซึ่งกันและกัน
2. การเชื่อมโยงความรู้สึกและการแสดงออกทางอารมณ์

3. การตระหนักรู้ในตนเองและตระหนักถึงผู้อื่น
4. ความสม่ำเสมอของการตอบสนองทางอารมณ์ของผู้อื่น

ความร่วมมือรู้สึกเป็นความสามารถที่จะอ่านและเข้าใจคนและอยู่ในระดับโทนหรือตอบกลับด้วยโทนเดียวกัน เป็นลักษณะของบุคคลที่ทำด้วยความตั้งใจและไม่ตั้งใจ ความร่วมมือรู้สึกเป็นความรับผิดชอบต่อผู้อื่นในระดับสูง ความร่วมมือรู้สึกเป็นทั้งลักษณะทางพันธุกรรม การอบรมเลี้ยงดู และลักษณะทางจิตวิญญาณ (Broederlow, 2005)

สรุปได้ว่า ความร่วมมือรู้สึกเป็นความสามารถของบุคคลทั้งด้านจิตพิสัยและพุทธิพิสัย ที่จะเข้าใจผู้อื่นโดยการรับรู้โลกทัศน์ของบุคคลที่สื่อสารด้วยได้อย่างชัดเจนทั้งความคิด ความรู้สึก และการแสดงออก แต่บุคคลจะต้องไม่สูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง และสามารถสื่อถึงความเข้าใจตามที่รับรู้ได้อย่างชัดเจนที่สุดด้วยการสื่อสารที่เหมาะสม

การพัฒนาความร่วมมือรู้สึก (Empathy training)

การพัฒนาความร่วมมือรู้สึก (Empathy training) เป็นกระบวนการที่นำมาใช้เพื่อลดความขัดแย้งในการทำงานร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องจากความร่วมมือรู้สึกคือ การรับรู้และเข้าใจภาวะของผู้อื่นตามกรอบอ้างอิงของบุคคลนั้น (Rogers, 1964 อ้างถึงใน Clark, 2004) ซึ่ง Clark (2004) อธิบายทฤษฎีของ Carl R. Rogers ว่าความร่วมมือรู้สึกมีองค์ประกอบดังนี้

1) การรับรู้และเข้าใจ

1.1 รับรู้และเข้าใจตนเอง

เป็นการรับรู้ความรู้สึกซึ่งแต่ละบุคคลสามารถที่จะรับรู้อย่างร่วมมือรู้สึกกับภาวะภายในของตนเองในบริบทที่ทันทีทันใด ปฏิกริยาตอบสนองของบุคคลจะยอมรับกลางสังหรณ์และไหลไปตามความรู้สึกภายใน ลักษณะแบบนี้รวมถึงการตอบสนองต่อความรัก ความเกลียด ความสนุกสนาน ความเบื่อหน่าย ความรู้สึก และการรับรู้ การรู้และเข้าใจด้วยประสบการณ์การตอบสนองของตนเองมีพื้นฐานมาจากชีวิตประจำวัน บุคคลจะสร้างสมมติฐานภายในและพิสูจน์ด้วยการกระทำและการกระตุ้นภายนอก ปฏิสัมพันธ์เหล่านี้จะทำให้บุคคลพยายามจะเข้าใจความหมายที่ชัดเจนของประสบการณ์ของตนเอง เพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดเกี่ยวกับการตอบสนองตามการรู้และเข้าใจของตนเอง

1.2 รับรู้และเข้าใจจากการปฏิสัมพันธ์

เป็นการรับรู้และเข้าใจโลกของแต่ละบุคคลจากมิติของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นความพยายามที่จะเข้าใจปรากฏการณ์ของผู้อื่นด้วยท่าทีระหว่างบุคคล การปฏิสัมพันธ์โดยตรงต่อมีความเป็นไปได้ที่จะร่วมรับรู้ด้วยการใช้ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตบุคคลอื่น

1.3 การรับรู้และเข้าใจจากบริบท

เป็นการรับรู้และเข้าใจบุคคลด้วยข้อมูลจากบริบททั้งบุคคล สถานที่ สภาพแวดล้อมของบุคคลนั้น ข้อมูลจากบริบทเอื้อประโยชน์ต่อการเข้าใจอย่างร่วมรู้สึก การสังเกตพฤติกรรมจะทำให้เห็นมิติของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสถานการณ์นอกเหนือจากบริบทที่ได้ปฏิสัมพันธ์กันโดยตรง

2) การแสดงให้เห็นด้วยการตอบสนองอย่างเหมาะสม เป็นความสามารถในการใช้วิธีการสื่อสารทั้งภาษาพูดและภาษาท่าทาง เพื่อแสดงให้เห็นบุคคลเข้าใจการรับรู้ของผู้ส่งสารและทำให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกที่ดี

พฤติกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้บุคคลสามารถแสดงออกถึงความร่วมรู้สึกมีดังนี้ (Carkhuff and Berenson, 1977)

1) บุคคลจะสื่อถึงความเข้าใจอย่างร่วมรู้สึกเมื่อบุคคลรับรู้ถึงการแสดงออกทางพฤติกรรมและคำพูดของบุคคลที่สื่อสารด้วยอย่างมีสมาธิ (Concentrate) เพราะการรับรู้อย่างมีสมาธิจะช่วยให้บุคคลสามารถรับรู้และตอบสนองต่อสิ่งต่างๆ ได้ดีและมีความผิดพลาดลดลง

2) บุคคลจะสื่อถึงความเข้าใจอย่างร่วมรู้สึกเมื่อบุคคลมีความมั่นใจและเชื่อมั่นในสิ่งที่ตนเองเข้าใจ

3) บุคคลจะสื่อถึงความเข้าใจอย่างร่วมรู้สึกเมื่อบุคคลตอบสนองต่อความรู้สึกของบุคคลที่ตนติดต่อสื่อสารได้ สามารถสะท้อนถึงอารมณ์ ความรู้สึกของบุคคลที่ติดต่อสื่อสารให้เขารับรู้ได้

4) บุคคลจะสื่อถึงความเข้าใจอย่างร่วมรู้สึกเมื่อบุคคลมีความชัดเจนต่อประสบการณ์ที่เกิดขึ้นของบุคคลที่ติดต่อสื่อสารด้วย

5) บุคคลจะสื่อถึงความเข้าใจอย่างร่วมรู้สึกเมื่อบุคคลให้ความสนใจในสิ่งที่บุคคลสื่อสารด้วยยังไม่ได้แสดงออกมา

Ingram (2000) กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาความร่วมรู้สึกด้วยการพัฒนาการรับรู้และเข้าใจตนเองและผู้อื่น มีดังนี้

1) การรับรู้เรื่องราว

การเล่าเรื่องราวหรือบรรยายประสบการณ์ชีวิตเป็นการแบ่งปันสิ่งที่คนได้เผชิญกับการรับรู้โลกที่เขาเผชิญ การฟังเรื่องราวจากผู้อื่นทำให้เกิดการกระตุ้นและปลุกความเข้าใจในตนเอง เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มที่มีความหลากหลายของความสามารถในการรู้หนังสือ หรือผู้ที่ไม่ชอบการเขียนและการวิเคราะห์ ซึ่งเรื่องราวของบุคคลหนึ่งอาจทำให้ต้องการที่จะเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตัวเขาได้ ดังนั้นมุมมองเกี่ยวกับตนเองและผู้อื่นจะพัฒนาจากกระบวนการนี้

2) การทบทวน

เป็นกิจกรรมการเตรียมพร้อมเพื่อที่จะใช้จินตนาการทางด้านความรู้สึก คล้ายกับนักแสดงที่ทบทวนบทเพื่อให้เข้าใจถึงบทบาทความรู้สึกนึกคิดที่คนเขียนบทต้องการให้แสดง เป็นช่วงเวลาของการค้นหาความเข้าใจและความรู้สึกที่มีมาเกี่ยวกับเรื่องราวที่ได้รับฟังมากกว่าที่จะเป็นการแสดงความไว้วางใจด้วยท่าทางผิวเผินที่ไม่จริงจัง

3) การถามคำถาม/หาข้อมูลเพิ่มเติม

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนของการสืบสอบเพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติม อาจต้องจินตนาการถึงผู้ดำเนินรายการที่เป็นผู้สัมภาษณ์ในรายการโทรทัศน์ เพื่อค้นหาประสบการณ์ที่ผ่านมา ความรู้สึก และทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวหรือบทบาทที่ได้แสดงในชีวิตจริง บางครั้งต้องใช้การอภิปรายหรือถกเถียงกันอย่างจริงจังทั้งคำถามที่ถามไป และคำตอบที่ได้เกี่ยวกับความหมายที่แท้จริงที่ต้องการให้คนฟังเข้าใจ

4) การจินตนาการ

เป็นช่วงของการใช้ความคิดของแต่ละคนสมมติว่าถ้าเราเป็นเขา หรือเป็นการเอาใจเขามาใส่ใจเรา เราจะทำอย่างไรเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ยากที่จะเข้าใจ เราจะทำเช่นเดียวกับที่เขาทำเราต้องรู้สึกเช่นเดียวกัน การจะแสดงการกระทำเหมือนกันได้ต้องเข้าใจความคิด ความรู้สึก เมื่อเราได้จินตนาการตัวเองเป็นคนอื่นในสถานการณ์ที่เขาเผชิญ และการได้แสดงบทบาทสมมติตามนั้น จะทำให้เราวิเคราะห์ความแตกต่าง องค์ประกอบของพฤติกรรมที่ยากที่จะเข้าใจนั้นได้ดีขึ้น (Blatner, 2002)

5) การแสดงข้อมูลย้อนกลับ

เป็นช่วงเวลาของการแสดงความเข้าใจที่เกิดขึ้นจากการจินตนาการ แล้วแสดงให้เห็นว่าเราเข้าใจว่าเขาเป็นอย่างไรด้วยภาษาพูดและภาษาท่าทาง ขณะเดียวกันผู้ที่เล่าเรื่องราวก็จะแสดงให้รู้ด้วยเช่นกันว่าเราเข้าใจถูกต้องหรือไม่

ความร่วมมือรู้สึกเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของนักจิตวิทยาเป็นอย่างมากในปัจจุบัน ความร่วมมือรู้สึกในการให้การเลี้ยงดูเป็นหัวใจของการพัฒนาจิตวิทยาด้านสุขภาพ เนื่องจากความรู้สึกร่วม

ในการเลี้ยงดูเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างความเสี่ยงต่อการหลอหลอมบุคลิกภาพ และเป็นที่มาของพฤติกรรมความรุนแรงในผู้ใหญ่ (Montana, 2003)

Hardee (2003) สรุปเปรียบเทียบว่า ความร่วมรู้สึกเป็นความสามารถที่จะเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Put oneself in another's shoes) ความร่วมรู้สึกเป็นสิ่งที่สามารถสอนหรือเรียนรู้ได้ และการฝึกการสื่อสารอย่างร่วมรู้สึกด้วยวิธีการทางคลินิกมีขั้นตอนดังนี้

- 1) การจัดสถานการณ์ทางความรู้สึกที่รุนแรง เช่น ความกลัว ความโกรธ หรือความผิดหวัง
- 2) หยุดคิดเพื่อจินตนาการว่าจินตนาการว่าคนไข้จะรู้สึกอย่างไร
- 3) กล่าวการรับรู้ความรู้สึกของคนไข้ เช่น “ฟังดูเหมือนคุณกำลังเสียใจเกี่ยวกับ...”
- 4) ใช้เป็นแนวทางในความรู้สึกนั้น
- 5) ยอมรับความพยายามของคนไข้ที่เผชิญกับสถานการณ์ที่ยากลำบาก
- 6) เสนอการส่งเสริมและความร่วมมือ เช่น “ดูซิว่ามีอะไรที่เราจะสามารถช่วยกันทำได้บ้างเพื่อให้...”

การสอนและการฝึกความร่วมรู้สึกเป็นการเสริมสร้างความร่วมรู้สึกทั้งด้านจิตใจและด้านสติปัญญาซึ่งทำได้ทั้งในเด็กและผู้ใหญ่ เป็นการฝึกเพื่อนำไปสู่พฤติกรรมที่ดีทางสังคม ซึ่งการฝึกความร่วมรู้สึกมีหลักดังนี้ (Bavolek, n.d.)

- 1) การฝึกการรับรู้และการตอบสนองต่ออารมณ์ของผู้อื่น
- 2) กิจกรรมเน้นไปที่การเริ่มจากความรู้สึกของคนหนึ่งที่จะเป็นจุดเชื่อมอารมณ์ของผู้อื่น
- 3) กิจกรรมเน้นไปที่ความคล้ายคลึงกันของความรู้สึกแต่ละคน
- 4) กิจกรรมบทบาทสมมติที่ได้จินตนาการหรือแสดงออกถึงบทบาทของผู้อื่น
- 5) การฝึกความคงอยู่ในจินตนาการหรือการรับรู้ในการรับรู้ของผู้อื่น
- 6) การเปิดเผยถึงอารมณ์ที่เกิดขึ้น
- 7) การตอบสนองทางบวก การให้กำลังใจอย่างเป็นธรรมชาติ
- 8) ครู ผู้ฝึกหรือผู้ทดลองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นต้นแบบของพฤติกรรมการร่วมรู้สึก
- 9) กิจกรรมที่ชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมความร่วมรู้สึกของผู้ที่มีชื่อเสียง

Cotton (1992) ได้สังเคราะห์เอกสารงานบทความ หนังสือ และสิ่งพิมพ์จำนวน 58 เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการร่วมรู้สึก เขาได้เสนอกระบวนการในการพัฒนาความร่วมรู้สึกที่สามารถนำไปใช้ได้ทั้งในเด็กและผู้ใหญ่ และใช้ได้ทั้งโปรแกรมระยะยาวและใช้เป็นตัวแปรจัดกระทำระยะสั้น Cotton (1992) พบว่า การพัฒนาความร่วมรู้สึกจะนำไปสู่บุคลิกภาพที่เปิดเผย ความใส่ใจต่อความต้องการของผู้อื่นในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้น พัฒนาการทำงานเป็นทีม และความพึงพอใจในการ

ทำงาน และองค์ประกอบเฉพาะของแนวทางการพัฒนาการร่วมรู้สึกที่ส่งผลให้เกิดความร่วมมือรู้สึกเพิ่มขึ้นมีดังนี้

1) การฝึกการรับรู้การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการตอบสนองอย่างเห็นอกเห็นใจ เป็นแนวทางด้านพุทธิพิสัย ที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้ว่า ความร่วมรู้สึกคืออะไร พัฒนาอย่างไร ทำอย่างไรกับอารมณ์ที่แตกต่างของผู้อื่น และทำอย่างไรที่จะตอบสนองผู้อื่นในทางบวก เป็นสร้างเสริมทักษะและการรับรู้

2) เริ่มจากการมุ่งไปที่ความรู้สึกของตนเอง ในขณะที่ต้องการพัฒนาความสามารถในการรับรู้ผู้อื่นให้เกิดขึ้น ต้องเริ่มจากการมุ่งไปที่ความรู้สึกของตนเอง ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ต่างจากความรู้สึกของคนที่เกี่ยวข้องในสถานการณ์นั้น

3) มุ่งไปที่ความรู้สึกที่คล้ายคลึงกันระหว่างคนหนึ่งกับคนอื่น กิจกรรมที่มุ่งไปที่ความตั้งใจที่คล้ายคลึงกันระหว่างผู้เรียนที่มีผู้อื่น เป็นการร่วมรู้สึกทั้งด้านจิตใจและสติปัญญา

Carkhuff and Berenson, (1977) ได้เสนอมาตรฐานวัดความร่วมมือรู้สึกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 บุคคลมีการแสดงออกทางพฤติกรรมและคำพูดสัมพันธ์กับพฤติกรรมและคำพูดของบุคคลที่สื่อสารได้น้อยกว่าที่บุคคลสื่อออกมา บุคคลจะสื่อสารออกมาได้ไม่ชัดเจน สื่อสารโดยไม่ตระหนักถึงประสบการณ์ที่ตนได้รับมา ในบางครั้งบุคคลอาจสื่อถึงความรู้สึกผิวเผินที่บุคคลที่สื่อสารด้วยสื่อออกมาได้ บุคคลอาจมีการตอบสนองด้วยท่าทีที่แสดงถึงความเบื่อหน่าย ไม่สนใจ หรือมีการตอบสนองตามความรู้สึกของตน

ระดับที่ 2 บุคคลมีการแสดงออกทางพฤติกรรมและคำพูดที่สื่อถึงการตอบสนองต่อความรู้สึกของบุคคลที่สื่อสารด้วยได้น้อยกว่าที่เขาสื่อออกมา บุคคลจะตอบสนองต่อเนื้อหาสาระที่บุคคลที่ตนสื่อสารด้วยแสดงออกมาอย่างชัดเจนเท่านั้น บุคคลจะตอบสนองต่อความรู้สึกได้อย่างผิวเผิน ในบางครั้งบุคคลอาจจะรับรู้ถึงความรู้สึกที่แท้จริงของบุคคลที่ติดต่อสื่อสารด้วยได้แต่ยังขาดความเข้าใจถึงความรู้สึกและความหมายที่แท้จริง ทำให้บุคคลตอบสนองกลับไปได้น้อยกว่าที่เขาสื่อออกมา และมีการตอบสนองโดยปราศจากอารมณ์ หรือในบางครั้งบุคคลอาจแสดงความคิดเห็นส่วนตัวของตนเองออกมาโดยไม่สัมพันธ์กับประสบการณ์ที่เกิดขึ้น

ระดับที่ 3 บุคคลมีการแสดงออกทางพฤติกรรมและคำพูดที่สื่อออกมาให้เห็นว่าบุคคลเข้าใจในเนื้อหาสาระสำคัญที่สุดที่บุคคลที่สื่อสารด้วยสื่อออกมา สามารถตอบสนองต่อความรู้สึกและความหมายที่บุคคลที่สื่อสารด้วยสื่อออกได้ในระดับเดียวกัน บุคคลอาจจะรับรู้และเข้าใจถึงความรู้สึกที่ซ่อนเร้นของบุคคลที่ตนสื่อสารด้วยแต่ไม่สามารถตอบสนองต่อความรู้สึกที่ซ่อนเร้นได้

ระดับที่ 4 บุคคลมีการแสดงออกทางพฤติกรรมและคำพูดที่สื่อออกมา แสดงให้เห็นว่าบุคคลเข้าใจเนื้อหาสาระและสามารถตอบสนองต่อความรู้สึกที่บุคคลที่สื่อสารด้วยสื่อออกมาอย่าง

ชัดเจน สามารถตอบสนองต่อความรู้สึกที่ซ่อนเร้นที่บุคคลที่สื่อสารด้วยไม่ได้สื่อออกมาได้เพียงบางส่วนแต่ยังมีความรู้สึกอื่นๆ ที่ซ่อนเร้นอยู่ที่บุคคลไม่สามารถรับรู้และสื่อออกมาได้

ระดับที่ 5 บุคคลมีการแสดงออกทางพฤติกรรมและคำพูดที่สื่อออกมา แสดงให้เห็นว่าบุคคลสามารถตอบสนองต่อความรู้สึกและความหมายที่บุคคลที่สื่อสารด้วยสื่อออกมาได้ในระดับลึก มีการตอบสนองที่แสดงถึงการตระหนักรู้อย่างเต็มที่ มีความชัดเจนต่อความร่วมมือรู้สึกระดับที่ลึกที่สุดและสามารถตอบสนองต่อความรู้สึกที่ซ่อนเร้นที่บุคคลที่สื่อสารด้วยยังไม่ได้แสดงออกได้

ความร่วมมือรู้สึกตามมาตรวัดนี้ ระดับที่ 3 เป็นระดับต่ำที่สุดที่สื่อถึงความร่วมมือรู้สึก บุคคลสามารถตอบสนองต่อพฤติกรรมและคำพูดของบุคคลที่ตนสื่อสารด้วยได้ถึงเนื้อหาสาระสำคัญที่บุคคลสื่อออกมา ในระดับนี้บุคคลจะสามารถแสดงถึงการตอบสนองและสื่อถึงความหมายที่บุคคลที่ตนสื่อสารด้วยสื่อออกมาได้ระดับเดียวกัน

ศิริบุรณ์ สายโกสุม (ม.ป.ป.) ได้ยกตัวอย่างคำพูดที่บุคคลแสดงให้เห็นการตอบสนองระดับต่างๆ จากสถานการณ์การสนทนาระหว่าง X กับ Y เกี่ยวกับปัญหาในครอบครัว ดังนี้

X : “ผมพยายามจะเข้ากับพ่อแม่ให้ได้ แต่มันไม่เป็นผล ท่านเข้มงวดกับผมเหลือเกิน”

ระดับ	คำพูดที่ Y แสดงต่อ X	ลักษณะคำพูด
ระดับที่ 1	ฉันเชื่อว่ามันคงจะได้ผลในวันหนึ่ง คุณควรจะพยายามมากขึ้นเพื่อให้มีความเข้าใจในตัวท่าน ทำไมคุณกับคุณพ่อถึงเข้ากันไม่ได้	ทำให้แน่ใจและปฏิเสธ แนะนำ ถาม
ระดับที่ 2	คุณลำบากในในการปรับตัวเข้ากับคุณพ่อคุณ	เป็นการตอบสนองส่วนที่เป็นความคิดเห็นของข้อความ โดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของ X
ระดับที่ 3	คุณรู้สึกท้อแท้ที่ได้พยายามจะเข้ากับคุณพ่อ แต่ไม่ประสบความสำเร็จ	มีความเข้าใจแต่ไม่มีทิศทาง เป็นการตอบสนองที่สะท้อนความรู้สึกและสภาพการณ์
ระดับที่ 4	คุณรู้สึกท้อเพราะคุณเข้ากับคุณพ่อไม่ได้ คุณอยากให้ท่านให้โอกาสคุณบ้าง	บอกความรู้สึก และเข้าใจว่า X ก็ยอมรับว่าตัวเองมีความบกพร่องที่เข้ากับพ่อไม่ได้
ระดับที่ 5	คุณรู้สึกท้อเพราะคุณเข้ากับคุณพ่อไม่ได้ คุณอยากให้ท่านให้โอกาสคุณบ้าง ขึ้นแรกคุณสามารถบอกความรู้สึกนี้ให้ท่านได้ทราบ	ตอบสนองในระดับที่ 4 และบอกถึงการปฏิบัติที่จะช่วยจัดการกับข้อบกพร่องของตนและทำให้บรรลุเป้าหมาย

สรุปได้ว่า การพัฒนาความร่วมมือรู้สึกเป็นการฝึกการตระหนักรู้ในตนเองและการตระหนักรู้ผู้อื่น เพื่อตอบสนองด้านจิตใจและสติปัญญาต่อสถานการณ์อย่างร่วมมือกัน มีกระบวนการดังนี้

- 1) การฝึกการรับรู้การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยการฝึกการเผชิญกับสถานการณ์
- 2) การใช้สติไตร่ตรองความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น
- 3) การตอบสนองด้วยการสื่อสารทางบวกทั้งภาษาพูดและภาษาท่าทาง

นอกจากนี้ความร่วมมือรู้สึกยังมีระดับของการแสดงความร่วมมือรู้สึก กล่าวคือ ระดับที่ 1 เป็นระดับที่เข้าใจน้อยที่สุด ไม่รับรู้ความรู้สึก เป็นการวิจารณ์ ตัดสิน แสดงด้วยการถาม ปฏิเสธหรือแนะนำ ระดับที่ 2 เป็นการตอบสนองที่เนื้อหาหรือส่วนที่เป็นความคิดเห็นโดยไม่รับรู้ถึงความรู้สึก ระดับที่ 3 เป็นการตอบสนองที่สะท้อนความรู้สึกและกล่าวถึงสภาพการณ์ ระดับที่ 4 เป็นการตอบสนองที่สะท้อนความรู้สึก ความต้องการหรือเป้าหมาย รวมทั้งข้อบกพร่องหรือปัญหาที่เผชิญ และระดับที่ 5 เป็นการตอบสนองที่สะท้อนความรู้สึก เข้าใจปัญหาและเป้าหมาย ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับทักษะชีวิต

Junge, Manglallan and Raskauskas (2003) ได้ศึกษาเรื่องการสร้างทักษะชีวิตผ่านการมีส่วนร่วมในโปรแกรมการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือหลังเลิกเรียน โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงเกรด 6 ที่ลงทะเบียนในโปรแกรม 4-H หลังเลิกเรียน ซึ่งเป็นโปรแกรมที่เน้นการสอนเชิงประสบการณ์และกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ และให้โอกาสเด็กได้ปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ที่มีศักยภาพ พบว่าเด็กที่ลงทะเบียนมีทักษะชีวิตเพิ่มขึ้น

Ferrari, Hogue and Scheer (2004) ศึกษาการรับรู้ของผู้ปกครองเกี่ยวกับพัฒนาการทักษะชีวิตในโปรแกรม 4-H Cloverbud Program ซึ่งเป็นโปรแกรมออกแบบมาเพื่อพัฒนาความเชื่อมั่น ความสามารถ และความเป็นพลเมืองสำหรับเด็กอายุ 5-8 ปี พบว่า พ่อแม่ที่ถูกล้อมรอบด้วยความเห็นว่าเป็นโปรแกรมนี้มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทักษะชีวิต ด้านต่างๆ คล้ายกับวิจัยที่ผ่านมาในอดีต คือทักษะการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การเรียนรู้ และการพัฒนาส่วนบุคคล อย่างไรก็ตามสิ่งที่ต่างจากการศึกษาในอดีตของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือการให้ผู้ปกครองระบุว่ากิจกรรมอะไรที่จะส่งเสริมให้เกิดทักษะชีวิต ซึ่งผู้ปกครองเน้นให้เห็นความสำคัญของสภาพแวดล้อมที่ทำให้เด็กสนุกสนานขณะที่เรียนรู้ทักษะสำคัญเป็นประโยชน์ต่อชีวิตของเด็กทั้งในปัจจุบันและอนาคต นอกจากนี้ผู้ปกครองยังได้กล่าวถึงทักษะหลายอย่างภายใต้หมวดของสุขภาพอนามัยว่าเป็นสิ่งสำคัญ แต่ไม่ได้ถูกกำหนดให้เป็นเป้าหมายเฉพาะของโปรแกรมนี้อย่างชัดเจน

Schneider (2004) ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมการสอนทักษะชีวิต : การเชื่อมต่อกับโลกแห่งความเป็นจริง Schneider ได้มีโอกาสทำงานกับเด็กพิเศษ เป็นครูที่สอนในโปรแกรมทักษะชีวิตในโรงเรียนมัธยม Smithers Secondary School มาแล้ว 12 ปี หลักการที่ใช้คือ ทักษะชีวิตต้องเป็นส่วนที่เป็นชีวิตจริง การฝึกทักษะในบริบทของโรงเรียนต้องเป็นการกระทำที่ได้รับความเข้าใจอย่างชัดเจน ทักษะที่เรียนต้องมีศักยภาพในการนำไปใช้ได้ทันทีและในระยะยาวในชีวิตของนักเรียนทั้งที่บ้านและโรงเรียน เริ่มต้นจากเรื่องง่าย ๆ เช่น การรับประทานอาหาร เด็กได้เรียนรู้เทคนิคการเตรียมอาหารเบื้องต้น วิธีการเสิร์ฟ มารยาทบนโต๊ะอาหาร และการทำความสะอาด เริ่มจากการไปซื้อของที่ซูเปอร์มาร์เก็ต เด็กได้เรียนรู้การเลือกอาหาร การอ่านฉลาก ประเมินคุณภาพ สรุปรายการที่ต้องการ พบว่า การก้าวออกไปนอกโรงเรียนทำให้เด็กเกิดความตั้งใจที่ดี นักเรียนได้รับประสบการณ์การทำงาน เมื่อเขาออกจากโรงเรียนเขาสามารถใช้ประสบการณ์ที่ได้จากในโรงเรียนไปใช้ในการทำงานจริง

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นนักระบวนกรพัฒนาทักษะชีวิตไปใช้กับเด็กในช่วงวัยรุ่นหรือระดับมัธยมศึกษาที่มุ่งเน้นไปในเรื่องการเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาโรคเอดส์ เป็นต้น และมีนักการศึกษาได้นำกระบวนการพัฒนาทักษะชีวิตไปสอนในชั้นเรียนระดับประถมศึกษาบ้าง แต่สำหรับในระดับชั้นอนุบาลยังไม่ปรากฏเป็นรายงานการวิจัยที่เผยแพร่ ซึ่งงานวิจัยต่าง ๆ ได้รวบรวมจากการค้นคว้าจากฐานข้อมูลการวิจัยการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้มีผู้ที่ทำวิจัยเกี่ยวกับทักษะชีวิตไว้ดังนี้

เพียงเพ็ญ เอี่ยมละออ ศึกษาเรื่องผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มต่อการพัฒนาทักษะชีวิตในเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำ พบว่า เยาวชนที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม มีคะแนนทักษะชีวิตโดยรวม หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง และมีคะแนนทักษะชีวิตโดยรวมทั้งด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล การจัดการกับอารมณ์ สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

ภัทราภรณ์ อุณนะนันท์ ศึกษาเรื่องการเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาบ้าในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า หลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยของการเห็นคุณค่าในตนเองและพฤติกรรมการป้องกันการเสพยาบ้าสูงกว่าก่อนการทดลอง ส่วนคะแนนเฉลี่ยของความตระหนักรู้ในตน ทักษะการตัดสินใจและทักษะการปฏิเสธ ไม่มีความแตกต่างกัน และพบว่าตัวแปรที่ศึกษามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันการเสพยาบ้า

สมปอง สงนุ้ย ศึกษาเรื่อง ค่านิยม ความรู้ และทักษะชีวิตเกี่ยวกับสารเสพติดประเภทแอมเฟตามีน (ยาบ้า) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีค่านิยมเกี่ยวกับเรื่องยาบ้าอยู่ในระดับปานกลาง มีความรู้และทักษะชีวิตเกี่ยวกับยาบ้าอยู่ในระดับดี โดย

นักเรียนเพศหญิงมีค่านิยม ความรู้และทักษะชีวิตเกี่ยวกับยาบ้าสูงกว่านักเรียนเพศชาย ส่วนระดับชั้นไม่มีผลต่อค่านิยม ความรู้และทักษะชีวิต

แพรวดา บุญมาก ศึกษาเรื่อง ทักษะชีวิตกับการป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พบว่า นักเรียนมีความรู้อยู่ในระดับดี มีเจตคติในระดับปานกลาง และมีทักษะการป้องกันโรคเอดส์อยู่ในระดับสูง โดยความรู้ เจตคติและระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะการป้องกันโรคเอดส์ ส่วนสถานภาพการพักอาศัย รายได้ของครอบครัว อาชีพของครอบครัว และประสบการณ์ทางเพศไม่ส่งผลต่อทักษะการป้องกันโรคเอดส์

งานวิจัยเกี่ยวกับทักษะชีวิตมีทั้งการศึกษาสำรวจและการทดลองใช้โปรแกรม โดยมีการศึกษากับเด็กตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงวัยรุ่น ทั้งเด็กปกติ เด็กพิเศษ และเด็กกลุ่มเสี่ยง ซึ่งวิธีการที่นำมาใช้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต คือการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การสอนเชิงประสบการณ์ และการเรียนรู้แบบร่วมมือ

งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ

Powell and Wells (2002) ศึกษาประสิทธิผลของการสอนเชิงประสบการณ์ 3 แนวทางที่มีต่อการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนเกรด 5 ในโรงเรียนของรัฐ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของ Kolb (1984) เป็นกรอบในการทำความเข้าใจกระบวนการที่นักเรียนเกิดการเรียนรู้เมื่อมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์จากสภาพแวดล้อม แนวทางการสอนวิทยาศาสตร์ 3 รูปแบบได้แก่ การสอนตามหลักสูตร FOSS เป็นการสอนวิทยาศาสตร์ที่เน้นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ การสอนตามหลักสูตร WILD เป็นการสอนวิทยาศาสตร์ผ่านการสืบสอบภาคสนาม และการสอนตามหลักสูตร WAFWA ซึ่งเป็นการสอนที่เน้นเนื้อหาในภาคสนามและสภาพแวดล้อม ผลการวิจัย พบว่า ผลจากการใช้ตัวแปรทั้งสามกลุ่มมีคะแนนไม่มีความแตกต่างกัน แต่ในแต่ละกลุ่มมีคะแนนหลังการทดลองสูงขึ้น สรุปว่าการให้เด็กได้จัดกระทำ ทำให้เด็กมีการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ดีขึ้น

Vermette (2004) ได้รวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ถูกนำมาใช้กับเด็กวัยอนุบาลนั้น เพื่อใช้ผลจากวิจัยเป็นพื้นฐานในการตอบคำถามที่จะเกิดจากลักษณะของเด็กในวัยนี้ จากการศึกษพบว่า แม้จะมีหลักฐานงานวิจัยมากมายสนับสนุนว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือจะส่งผลด้านบวกต่อตัวเด็ก แต่ก็ยังมีคำถามจากนักการศึกษาว่า เด็กวัยอนุบาลยังมีลักษณะของการยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางมากเกินไปที่จะร่วมเป็นส่วนหนึ่งส่วนทางสังคมและด้านสติปัญญา ในความเป็นจริงทักษะการทำงานร่วมกันเป็นสิ่งที่ต้องให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการทำงานตามวัยของเด็ก

Slavin (1983 อ้างถึงใน นิตยา คงเกษม, 2544) ได้สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยวิธี Meta-analysis พบว่า งานวิจัยร้อยละ 60 แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติ แต่มีงานวิจัยร้อยละ 30 พบว่ากลุ่มที่เรียนแบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ไม่แตกต่างจากกลุ่มที่เรียนแบบปกติ และมีงานวิจัยร้อยละ 4 พบว่า กลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนแบบร่วมมือ

สวัสดี ภูทอง (2546) พัฒนารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ ซึ่งรูปแบบประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การทบทวนประสบการณ์เดิม ประสบการณ์ใหม่ การคิดวิเคราะห์ การทดลอง และการนำไปใช้ ผลจากการทดลองใช้รูปแบบพบว่า คะแนนของผลการเรียนรู้หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองทั้งด้านความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรม และความแตกต่างด้านลักษณะบุคคลไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต แต่มีเงื่อนไขที่ประสบการณ์ ค่านิยม ความเชื่อ และวัฒนธรรมของชุมชน

สุริน คล้ายรามัญ (2543) พัฒนาระบบการฝึกอบรมโดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมเพื่อเสริมสร้างความรู้ เจตคติและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำชุมชนที่เป็นสตรี กระบวนการฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ รวบรวมประสบการณ์เดิม ให้ประสบการณ์ใหม่ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เข้าอบรมสะท้อนความคิดและอภิปราย สรุปความคิดรวบยอด ประยุกต์ใช้ความรู้โดยการวางแผนการรับใช้สังคม และให้ผู้เข้ารับการอบรมปฏิบัติกิจกรรมการรับใช้สังคม

อังค์สุมล เชื้อชัย (2543) ได้พัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมความรู้เรื่องเพศศึกษาสำหรับนักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือแบบต่อจิ๊กซอว์ พบว่า เด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนความรู้เรื่องเพศสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานและสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

สมพันธ์ วงษ์ดี (2544) พัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือในรายวิชาพื้นฐานดนตรี นาฏศิลป์และการละคร โดยการแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อยเริ่มจากการแบ่งนักศึกษาออกเป็นกลุ่มละ 2 คน หลังจากนั้นมีการเปลี่ยนกลุ่ม โดยแบ่งนักศึกษาออกเป็นกลุ่มละ 3, 4 และ 5 คน ตามลำดับ หลังการทดลองใช้พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ทักษะสังคม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่ากลุ่มควบคุม และสูงกว่าก่อนการทดลอง

งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นรูปแบบการสอนที่นำมาใช้ทั้งกับเด็กและผู้ใหญ่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาเกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์ สัมพันธภาพระหว่างบุคคล และการปรับปรุงคุณภาพชีวิต

งานวิจัยเกี่ยวกับการร่วมงานระหว่างครอบครัวและโรงเรียน

Yuen (2001) ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การประเมินผลโครงการการพัฒนาการร่วมงานของผู้ปกครอง 3 ปี ซึ่งการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการตรวจสอบประสิทธิผลของโครงการการพัฒนาการร่วมงานของผู้ปกครองตามกรอบแนวคิดเรื่องการสร้างทีม ซึ่งมี 5 ขั้นตอน คือ การสร้างทีม การหาแหล่งสนับสนุน การกำหนดจุดเริ่มต้น การพัฒนาขอบข่ายแผนการทำงาน 3 ปีและแผนการทำงาน 1 ปี และขั้นตอนสุดท้ายคือ การดำเนินการตามแผนและการทำงาน ซึ่งในการศึกษานี้พบว่า ผู้ปกครองมีความเข้าใจในหลักสูตร โปรแกรมและกิจกรรมของโรงเรียน ตลอดจนมีโอกาสได้ทำงานใกล้ชิดกับครูมากขึ้น ครูรู้สึกเป็นบวกกับประสบการณ์การสอนมากขึ้น และตระหนักในการรับรู้ของผู้ปกครองมากขึ้น และชี้แนะพ่อแม่บ่อยลง

Christenson and others (1997) ศึกษาเรื่อง การรับรู้ของนักจิตวิทยาในโรงเรียนและพ่อแม่ที่มีต่อกิจกรรมการมีส่วนร่วม เพื่ออธิบายการรับรู้ของผู้ปกครองและนักจิตวิทยาโรงเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสำเร็จของนักเรียนในโรงเรียนจำนวน 33 คน

Morris and others (1996) ศึกษาเรื่อง การเตรียมครูเพื่อออกไปสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชน การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปขอบเขตของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจากจากรับรู้ของนักศึกษาโดยการวางแผนและนำโปรแกรมการมีส่วนร่วมไปใช้ในโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม

Zellman and Waterman (1998) ศึกษาเรื่อง การเข้าใจอิทธิพลของการร่วมงานระหว่างครอบครัวและโรงเรียนที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็ก ซึ่งจากการทดสอบความสัมพันธ์พบว่า ลักษณะของครอบครัว วิธีการเลี้ยงดู และระดับของการรายงานการมีส่วนร่วมที่โรงเรียนส่งผลต่อระดับ IQ ของเด็ก

ในประเทศไทย อภิญา เวชชัย (2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองในการพัฒนาการศึกษา เพื่อเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงแนวคิด รูปแบบ และบทบาทของพ่อแม่ ผู้ปกครองในการเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาการศึกษาเด็กในลักษณะต่าง ๆ ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น และแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่เหมาะสมกับประเทศไทย มีผลสรุปดังนี้

1) แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญและคุณค่าของระบบครอบครัวได้รับความสนใจและการยอมรับจากประเทศต่าง ๆ เป็นอย่างมาก

2) ครอบครัวมิได้มีเพียงการพัฒนาสัมฤทธิผลทางการศึกษาของเด็กเท่านั้น แต่ยังคงมีบทบาทในการพัฒนาบุคลิกภาพ ศักดิ์ศรีในตนเอง ทักษะชีวิต และทักษะทางสังคมให้แก่เด็ก ๆ ด้วย

3) สถานการณ์ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็กที่อ่อนแอลงในภาพรวม และ สถานการณ์พลวัตของปัญหาสังคมมีผลกระทบต่อเด็กอย่างรวดเร็ว มีมิติที่ซับซ้อนมากขึ้น ทำให้ โรงเรียนและครูทำหน้าที่ในการดูแลและพัฒนาเด็กได้ยากลำบากยิ่งขึ้น สถานการณ์เช่นนี้ทำให้ โรงเรียนต่างเรียกร้องความเอาใจใส่และการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง เพื่อมาร่วมดูแล ช่วยเหลือและพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมในระยะยาว

4) สถานการณ์ปัญหาการศึกษาในแต่ละโรงเรียนและแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน เป้าหมายหลักทางการศึกษาของแต่ละสังคมก็มีความแตกต่างกัน สถานการณ์ดังกล่าวมีผลให้ บทบาทพ่อแม่ ผู้ปกครองในการเข้ามาพัฒนาการศึกษาของเด็กมีความแตกต่างกันไปด้วย

5) แนวคิดที่โรงเรียนจะแสวงหาการมีส่วนร่วมจากพ่อแม่ ผู้ปกครองควรเป็นแนวคิดที่อยู่บน พื้นฐานความสัมพันธ์ที่เสมอภาคเท่าเทียม แบบเป็น “เพื่อน” หรือ “หุ้นส่วน” ที่ทั้ง 2 ฝ่ายต่างต้อง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งปันกัน สร้างการยอมรับในความคิดและวิธีการบางด้านที่แตกต่างกัน และหาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดในการดำเนินงานหรือแก้ปัญหา มิใช่ความสัมพันธ์แบบเดิมที่อยู่ บนฐานความเกรงใจ ความกลัว หรือความไม่กล้าเผชิญหน้ากัน

6) แนวคิดที่จะนำไปสู่การสร้างและพัฒนาสัมพันธภาพที่เหมาะสมระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครองและครู คือการให้ความสำคัญกับการสื่อสารแบบสองทาง ในรูปแบบความสัมพันธ์ที่เป็น ทั้งแบบไม่เป็นทางการ และแบบเป็นทางการ เพราะจะสามารถสร้างแบบแผนที่เป็นธรรมชาติ ที่จะ เข้าถึงพ่อแม่ ผู้ปกครองที่มีหลากหลายลักษณะได้

7) รูปแบบของการมีส่วนร่วมของครอบครัว โรงเรียน มีหลากหลายลักษณะ ได้แก่ การเข้า มามีส่วนร่วมตามความสนใจรายบุคคล การรวมกลุ่มของพ่อแม่ที่รวมตัวกันเอง การเข้าร่วมใน ฐานะกรรมการ จนถึงการขยายเครือข่ายความสัมพันธ์ไปสู่กลุ่ม ชุมชนผู้ปกครองอื่น ๆ

8) บทบาทการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ที่สำคัญ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูที่บ้าน การ มีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติเป็นความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับโรงเรียน การมีส่วนร่วมใน ระดับบริหารและการตัดสินใจเป็นการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมพิจารณาปัญหา ร่วมตัดสินใจ เลือกแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสม จนถึงการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการ ดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมในฐานะผู้พิทักษ์สิทธิ ซึ่งเป็นบทบาทที่ยังไม่แพร่หลาย

9) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาส่งผลดีต่อเด็ก ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และ องค์การภาคธุรกิจ

10) ปัญหาและอุปสรรคในการร่วมงานระหว่างครอบครัวและโรงเรียน ได้แก่ ปัญหา ความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้ปกครองที่เคยชินกับความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกัน ขาดการจัด สภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วม และปัญหาความคาดหวังของ ผู้ปกครองที่มีต่อบทบาทครู การขาดการสื่อสารเชิงข้อมูลในความเคลื่อนไหวของนโยบายโรงเรียน

การบริหารจัดการเวลาที่ไม่เหมาะสม และปัญหาทัศนคติ ความคิดที่แตกต่างกันระหว่างครูกับพ่อแม่ผู้ปกครอง

นิภาพรรณ หงษ์ชูเกียรติ (2544) ศึกษาสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาล พบว่า ผู้บริหารและผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปฏิบัติบ้างไม่ปฏิบัติบ้าง ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด ด้านการช่วยเหลือสนับสนุน ได้แก่ การบริจาค การจัดหาสื่อ การร่วมเป็นกรรมและประเมินผลการจัดกิจกรรมของศูนย์

เจนจิรา คงสุข (2540) พัฒนาโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง ในการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายเด็กวัยอนุบาล ด้วยรูปแบบการให้ประชาชนในชนบทมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา จากการทดลองใช้โปรแกรมพบว่า ผู้ปกครองเลือกปัญหาสุขภาพในช่องปากและฟันของเด็กวัยอนุบาล หลังการทดลองผู้ปกครองมีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนพฤติกรรมจากการที่ไม่ได้ติดตามดูแล หรือติดตามไม่สม่ำเสมอ มาเป็นการดูแลติดตามอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ และมีการเปลี่ยนแปลงด้านการให้เด็กรับประทานอาหารที่มีประโยชน์

วัชรภรณ์ อภิวัชรวงกูร (2546) พัฒนารูปแบบการสร้างแรงจูงใจชุมชนในการร่วมพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โดยศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชน และศึกษายุทธวิธีในการสร้างแรงจูงใจในการทำงานของชุมชน พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย ด้านสภาพแวดล้อมทั้งเรื่องเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และสังคมวัฒนธรรม ด้านชุมชนประกอบด้วย ความศรัทธา ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความห่วงใย สวัสดิภาพบุตรหลาน ความผูกพันและความคาดหวังที่มีต่อโรงเรียน ด้านโรงเรียนประกอบด้วย บุคลากร วิธีการปฏิบัติงาน และผลการปฏิบัติงาน ผลการศึกษายุทธวิธีในการสร้างแรงจูงใจในการทำงานของชุมชน พบว่ามีดังนี้

- 1) กระตุ้นให้สมาชิกตั้งเป้าหมายที่ท้าทายในการทำงาน
- 2) กระตุ้นให้มีการวางแผนยุทธวิธี
- 3) จัดประชุมเพื่อการประกาศเป้าหมายในการทำงาน
- 4) สนับสนุนให้ลงมือกระทำตามแผน
- 5) จัดประชุมกลุ่มเพื่อวิเคราะห์อุปสรรคในการทำงาน
- 6) สนับสนุนให้มีการเปลี่ยนแปลงตนเองและวัฒนธรรมการทำงาน
- 7) จัดให้มีการสร้างบรรยากาศของการสนับสนุนจากผู้ร่วมงาน
- 8) จัดกิจกรรมสะท้อนการวิเคราะห์ตนเอง

ศศิลักษณ์ ขยันกิจ (2544) สร้างและทดลองใช้โปรแกรมสารนิทัศน์ เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและครูในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยอนุบาล จากการทดลองใช้โปรแกรม

พบว่า ผู้ปกครองมีคะแนนความร่วมมือสูงกว่าก่อนการทดลอง และผู้ปกครองและครูมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินการใช้โปรแกรมในระดับมากที่สุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการร่วมงานระหว่างครูและผู้ปกครอง มีทั้งการศึกษาสำรวจและการพัฒนาโปรแกรม ผลจากการศึกษาสำรวจพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีส่วนร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กน้อย ส่วนการพัฒนาโปรแกรมมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งผลที่ได้เกิดผลทางบวกกับทั้งครู ผู้ปกครองและเด็ก ตลอดจนชุมชนด้วย

งานวิจัยเกี่ยวกับความร่วมมือรู้สึก

Cotton (1992) ได้ศึกษาสังเคราะห์เอกสารงานบทความ หนังสือ และสิ่งพิมพ์จำนวน 58 เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการร่วมรู้สึก เขาได้เสนอกระบวนการในการพัฒนาความรู้สึกที่สามารถนำไปใช้ได้ทั้งในเด็กและผู้ใหญ่ และใช้ได้ทั้งโปรแกรมระยะยาวและใช้เป็นตัวแปรจัดกระทำระยะสั้น องค์ประกอบเฉพาะของแนวทางการพัฒนาการร่วมรู้สึกที่ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเพิ่มขึ้น คือ การฝึกการรับรู้การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการตอบสนองอย่างเห็นอกเห็นใจ โดยเริ่มจากการมุ่งไปที่ความรู้สึกของคน ในขณะที่ต้องการพัฒนาความสามารถในการรับรู้ผู้อื่นให้เกิดขึ้น ต้องเริ่มจากการมุ่งไปที่ความรู้สึกของตนเอง ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ต่างจากความรู้สึกของคนที่เกี่ยวข้องในสถานการณ์นั้น จากนั้นจึงมุ่งไปที่ความคล้ายคลึงกันระหว่างคนหนึ่งกับคนอื่น กิจกรรมที่มุ่งไปที่ความตั้งใจที่คล้ายคลึงกันระหว่างผู้เรียนที่มีผู้อื่น เป็นการร่วมรู้สึกทั้งด้านจิตใจและสติปัญญา โดยเมื่อพิจารณากระบวนการการร่วมรู้สึกจะเห็นความเชื่อมโยงระหว่างการตอบสนองอย่างร่วมรู้สึกกับบุคคลอื่นและการรับรู้ว่ามีคนอื่นที่คิดเหมือนกับเรา และในงานเดียวกันนี้ พบว่า การพัฒนาการร่วมรู้สึกจะนำไปสู่บุคลิกภาพที่เปิดเผย ความใส่ใจต่อความต้องการของผู้อื่นในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้น พัฒนาการทำงานเป็นทีม และความพึงพอใจในการทำงาน

Baron-Cohen (2004) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสามารถในการร่วมรู้สึก โดยศึกษาจากผู้ใหญ่ที่เป็นออทิสติกระดับสูงและออทิสติกทั่วไปเพื่อดูความแตกต่างระหว่างเพศ ซึ่งเขาได้ศึกษาทฤษฎีทางด้านจิตวิทยาของความรู้สึกและการวัดความรู้สึก นอกจากเขาจะสร้างแบบวัดสำหรับผู้เข้าร่วมวิจัยแล้วเขายังได้สร้างเครื่องมือวัดความรู้สึกสำหรับคนทั่วไปด้วย ซึ่งประกอบด้วยข้อความให้เลือกตอบ แบ่งคะแนนเป็น 3 ระดับคือ 2,1,0 เพราะฉะนั้น คนที่ทำแบบทดสอบจะได้คะแนนสูงสุดที่ 80 คะแนนและต่ำสุดที่ 0 คะแนน เขาพบว่าเพศหญิงมีความร่วมรู้สึกมากกว่าเพศชาย ทั้งในกลุ่มออทิสติก ระดับสูงและออทิสติกทั่วไป

Erera (1997) ศึกษาเรื่อง รูปแบบและการประเมินการฝึกความรู้สึกเพื่อการช่วยเหลือผู้เชี่ยวชาญ โดยเสนอโปรแกรมการฝึกความรู้สึกในมิติทางด้านสติปัญญาเพื่อเสริมสร้างความ

ร่วมรู้สึกและการเข้าใจเชิงลึก โปรแกรมนี้จะใช้เปรียบเทียบกับการฝึกความร่วมมือรู้สึกทางด้านจิตใจ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าไม่มีความแตกต่างกันทางค่าสถิติ แต่ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า โปรแกรมการฝึกความร่วมมือรู้สึกทางด้านสติปัญญาช่วยให้ผู้เรียนประเมินและเข้าใจลูกค้ำในเชิงลึก และช่วยเพิ่มการตอบสนองและเสริมสร้างความเป็นอิสระ

Shapiro, Morrison, and Boker (2004 อ้างถึงใน Mehrabian, 2005) ใช้โปรแกรมทดสอบความร่วมมือรู้สึก ในการฝึกความรู้สึกของนักเรียนเกรดมัธยมศึกษาปีแรก พบว่านักเรียนที่มีส่วนร่วมในโปรแกรมมีความสามารถในการสร้างสัมพันธ์กับหมอและคนไข้ดีขึ้น

Farkas (2002 อ้างถึงใน Mehrabian, 2005) ใช้เทคนิคการกระตุ้นประสาทสัมผัสอย่างหลากหลายเพื่อฝึกให้นักเรียนร่วมรู้สึกในเรื่องการคุกคามทางเผ่าพันธุ์ ผลของการฝึกพบว่ามีความตระหนักรู้ร่วมรู้สึกเพิ่มขึ้น

Macaskill, Malthy, and Day (2002 อ้างถึงใน Mehrabian, 2005) ศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้โปรแกรมทดสอบความสมดุลของอารมณ์ร่วมรู้สึกกับการช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นพบว่าทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีคะแนนความสมดุลความร่วมมือรู้สึกสูง ชอบช่วยเหลือผู้อื่นสูง แต่ไม่พบความสัมพันธ์ในการช่วยเหลือตนเอง

ประภาพรรณ มั่นเจริญ (2544) ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมพัฒนาความร่วมมือรู้สึกและการใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ที่มีพฤติกรรมเอื้อเพื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า กิจกรรมพัฒนาความร่วมมือรู้สึกทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเอื้อเพื่อเพิ่มขึ้น

วลัยรัตน์ ประจักษ์วิกรานต์ (2535) ศึกษาผลของฝึกทักษะในการฟังตามแนวของไอวี่ต่อการเพิ่มความร่วมมือรู้สึกของนักศึกษาพยาบาล พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความร่วมมือรู้สึกเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ศาสตร์ของการพยาบาล ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับความร่วมมือรู้สึกที่สัมพันธ์กับคุณลักษณะอื่น ๆ เช่น เหวดี ศิรินคร(2531) ศึกษาความระหว่างปัจจัยคัดสรร กับความร่วมมือรู้สึกของพยาบาลวิชาชีพที่มีต่อผู้ป่วยในโรงพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร เพ็ญศรี รักสละ (2539) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์การทำงาน อัตราโนทัศน์ สภาพแวดล้อมทางคลินิก สัมพันธภาพในทีมสุขภาพ ความร่วมมือรู้สึกกับความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหาทางการพยาบาล ของพยาบาลวิชาชีพ แผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลชุมชน เขตพัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลตะวันออก เป็นต้น

การวิจัยเกี่ยวกับความร่วมมือรู้สึก มีการนำโปรแกรมการพัฒนาความร่วมมือรู้สึกไปใช้ทั้งกับเด็กและผู้ใหญ่ ซึ่งผลที่ได้พบว่า การพัฒนาความร่วมมือรู้สึกจะนำไปสู่บุคลิกภาพที่เปิดเผย ความใส่ใจต่อความต้องการของผู้อื่นในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้น พัฒนาการทำงานเป็นทีม และความพึงพอใจในการทำงาน เข้าใจลูกค้ำในเชิงลึก ช่วยเพิ่มการตอบสนองและเสริมสร้างความเป็นอิสระ มีความสามารถในการสร้างสัมพันธ์ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น และมีพฤติกรรมเอื้อเพื่อ

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้ระหว่างครูและผู้บริหารเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ซึ่งมีขั้นตอนในการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ปรัชญาการศึกษา กำหนดกรอบแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน
2. สร้างรูปแบบการเรียนการสอน
3. สร้างเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอน
4. ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอน
5. ปรับปรุง แก้ไขรูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอน

ตอนที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้ระหว่างครูและผู้บริหาร เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย

1. การเตรียมการก่อนการทดลอง
 - 1.1 การสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบวัดทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ และแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้
 - 1.1.1 กำหนดจุดมุ่งหมายในการวัด
 - 1.1.2 ศึกษาเอกสาร ตำรา ที่เกี่ยวข้องกับสร้างแบบวัด
 - 1.1.3 กำหนดชนิดและวิธีการของแบบวัด
 - 1.1.4 กำหนดเนื้อหาในเครื่องมือตามนิยามเชิงปฏิบัติการ
 - 1.1.5 กำหนดวิธีการให้คะแนน
 - 1.1.6 สร้างแบบวัดและคู่มือการใช้แบบวัดทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย
 - 1.1.7 นำแบบประเมินไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาความตรงด้านโครงสร้าง เนื้อหาและความเหมาะสมของภาษา

1.1.8 ปรับปรุงแก้ไข

1.1.9 นำไปทดลองใช้

1.2 การเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างได้จากการเลือกแบบเจาะจงเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนวัดพระธาตุ สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี

1.3 กำหนดแบบแผนและระยะเวลาในการทดลอง

2. การดำเนินการทดลอง

2.1 จัดกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

2.2 วัดทักษะชีวิตก่อนสอน

2.3 ดำเนินการสอนตามรูปแบบ

2.4 วัดทักษะชีวิตหลังสอน

3. การรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผลการทดลอง

3.1 เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ ทั้งข้อมูลเชิงคุณลักษณะและการใช้แบบวัดทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

3.2 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอน

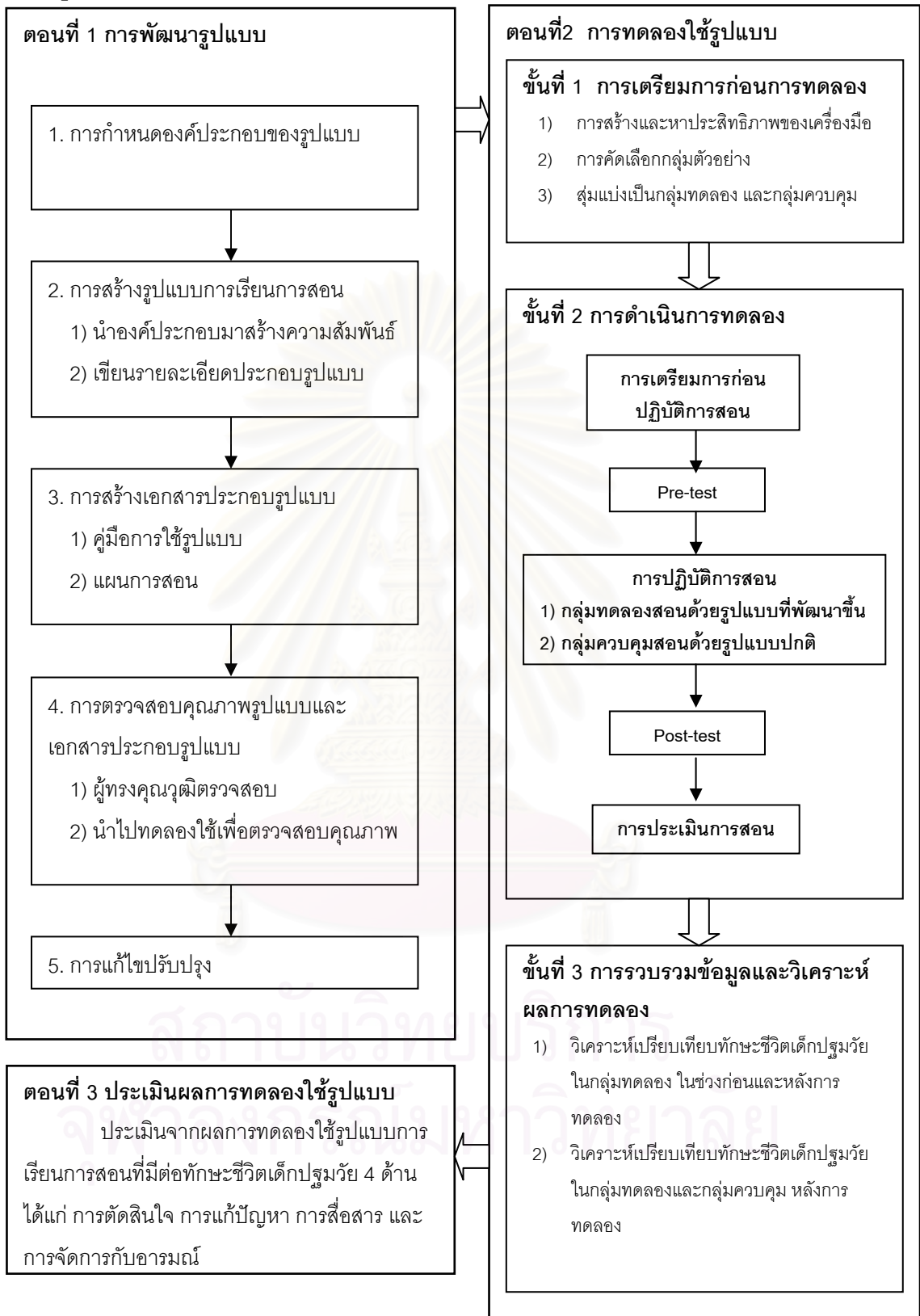
3.3 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนกับเด็กที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอน

ตอนที่ 3 การประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการ่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างครูและผู้ปกครอง เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

การประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนดำเนินการโดยพิจารณาจากข้อสรุปที่ได้จากการเปรียบเทียบทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ ในขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย แสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 6 ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

จากแผนภูมิที่ 6 การดำเนินงานอธิบายได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการ่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย

ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน

การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการ่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย ดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย โดยเฉพาะปัญหาทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยในชนบทที่เริ่มเข้าโรงเรียน ซึ่งจากการศึกษาเอกสาร รายงานการวิจัยของหน่วยงานต่าง ๆ และจากการสัมภาษณ์และสอบถามผู้ปกครองเด็กวัยนี้ เพื่อนำมาระบุเป็นจุดมุ่งหมายที่ต้องการพัฒนา พบปัญหาดังนี้

สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2546) สรุปสถานการณ์เด็กในปัจจุบันว่าเด็กถูกละเมิดสิทธิ ได้แก่ การถูกทารุณทางร่างกาย จิตใจ และถูกละเมิดทางเพศมีจำนวนเพิ่มขึ้น และเป็นกลุ่มเด็กเล็กที่มีอายุต่ำกว่า 6 ปี และมีแนวโน้มว่ามีเด็กที่ถูกละเมิดทางเพศที่มีอายุน้อยลง มีบ่อยครั้งและรุนแรงมากขึ้น

จากรายงานการวิจัยเรื่อง ทบทวนสถานการณ์และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กไทย (กุลล สุนทรธาดาและคณะ, 2540) พบว่า เด็กนอกเขตเทศบาลมีระดับสติปัญญา (IQ) ลดลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น เด็กเล็กที่อยู่ในชนบทยังมีพัฒนาการทางภาษาและสติปัญญาช้ากว่าปกติ รวมทั้งขาดทักษะในการรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล

จากการรวบรวมข้อมูลเพื่อสำรวจสภาวะสุขภาพ พัฒนาการและการเจริญเติบโตเด็กปฐมวัย ระหว่างเดือนมิถุนายนถึงกันยายน 2547 ของสำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (ม.ป.ป) พบว่าพัฒนาการรวมทุกด้านสงสัยล่าช้า ร้อยละ 28.31 โดยเฉพาะด้านภาษา สังคมและการช่วยเหลือตนเอง

สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2549) สรุปสถานการณ์เด็กปฐมวัยว่ามีพัฒนาการที่สงสัยล่าช้าด้านภาษา สังคมและการช่วยเหลือตนเอง เด็กนอกเขตเทศบาลมีระดับ

สติปัญญาต่ำลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น ขาดกระบวนการวิเคราะห์เพื่อเลือกรับสื่อ มีปัญหาปรับตัวต่อการ
เลี้ยงดู

จากการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามของผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นอนุบาล
1 โรงเรียนวัดพระธาตุ ปีการศึกษา 2548 จำนวน 20 คน พบว่า ผู้ปกครองมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับ
ปัญหาที่เกิดจากพัฒนาการและความสามารถตามวัยของเด็ก ในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข
กล่าวคือ มีความสามารถในการตัดสินใจ การแก้ปัญหาบ่อย มีความเข้าใจทางอารมณ์ระดับต่ำ
และขาดทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

จากรายงานโครงการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
(จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544) พบปัญหาในการร่วมงานระหว่างครูและผู้ปกครองว่า การมีส่วน
ร่วมของผู้ปกครองกับโรงเรียนจะเป็นไปในลักษณะการร่วมงานจัดกิจกรรมพิเศษเท่านั้น เช่น
กิจกรรมวันแม่ วันเด็ก ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนของเด็ก ขาดการให้ความรู้แก่
พ่อแม่ ผู้ปกครอง

ยุทธศาสตร์ที่สำคัญเพื่อสนองกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว ที่ทรงเป็นห่วงใยของชาติที่มีแนวโน้มเข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุขมากขึ้น คือ
“โรงเรียนสอนชีวิต” กล่าวคือ สถานศึกษาควรสนับสนุนให้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะชีวิต
ให้มากขึ้น การเรียนรู้ทักษะชีวิตเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนรู้ในโลกยุคปัจจุบัน

การพัฒนาทักษะชีวิตเป็นสิ่งที่มนุษย์จำเป็นต้องพัฒนาอย่างเป็นกระบวนการ
ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยเริ่มต้นจากขั้นพื้นฐานของชีวิตในวัยเด็กอย่างถูกต้องเหมาะสม และ
สอดคล้องกับวัฒนธรรม คุณธรรมพื้นฐานของแต่ละชุมชน เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความสามารถที่มี
อยู่ในตนเอง เติบโตอย่างมีลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในด้านความคิด จิตใจ(อารมณ์) และสังคม
สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข และอย่างมีคุณค่าทั้งต่อตนเองต่อผู้อื่น ต่อชุมชน ต่อสังคม แต่
จากการศึกษารายงานการวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนทักษะชีวิต พบว่า ส่วนใหญ่
มุ่งเน้นที่การแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนในระดับประถมศึกษาตอนปลายและมัธยมศึกษา ยังไม่พบ
รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยในประเทศไทย

จากสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยดังกล่าว กำหนดเป็นจุดมุ่งหมายของการพัฒนา
รูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย หรือความสามารถในการ
จัดการความต้องการและสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพสำหรับเด็กปฐมวัย ดังนี้

- 1) เพื่อเสริมสร้างทักษะการตัดสินใจ
- 2) เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหา
- 3) เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสาร
- 4) เพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการกับอารมณ์

1.2 กำหนดปรัชญาการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและประเด็นที่ต้องการพัฒนา เพื่อใช้แนวคิดของปรัชญาการศึกษาเป็นทิศทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

ผู้วิจัยเลือกปรัชญาพัฒนาการนิยมมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ทั้งนี้เนื่องจากมีแนวคิดทางการศึกษาสอดคล้องกับสภาพปัญหาและจุดมุ่งหมายของรูปแบบ กล่าวคือ มีจุดมุ่งหมายที่มุ่งให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข มุ่งสร้างสรรค์ประสบการณ์ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนในปรัชญานี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยนำหลักการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ เน้นบรรยากาศของการเรียนแบบประชาธิปไตย ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแสดงความคิดอย่างเสรี

1.3 กำหนดขอบข่ายและวิธีการกำหนดกรอบแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการเรียนการสอน โดยกำหนดจากจุดมุ่งหมายที่ต้องการพัฒนาที่กำหนดในข้อ 1.1 และแนวทางของปรัชญาการศึกษาที่กำหนดในข้อ 1.2 โดยดำเนินการดังนี้

1.3.1 กรอบแนวคิด ทฤษฎีนั้นจะต้องสอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานและแนวคิดทางการศึกษาของปรัชญาพัฒนาการนิยม

1.3.2 กรอบแนวคิด ทฤษฎีนั้นต้องส่งผลโดยตรงหรือมีส่วนเกี่ยวข้องต่อการเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย

1.3.3. กรอบแนวคิด ทฤษฎีนั้นสนับสนุนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย

1.4 กำหนดกรอบแนวคิดหลักการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ดังนี้

1.4.1 หลักการเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1999) ให้ความหมายของทักษะชีวิตว่าเป็นความสามารถในการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพในสภาพแวดล้อมต่างๆ ของวัฒนธรรมนั้นๆ ข้อสรุปในการประชุมตัวแทนองค์กรที่มีส่วนในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ว่าจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตมีลักษณะที่หลากหลาย เป็นลักษณะของการศึกษาที่ควรจัดผ่านการดำเนินชีวิตประจำวันในโรงเรียนให้กับเด็ก ซึ่งทักษะชีวิตสามารถออกแบบให้สอดคล้องกับหลักสูตรต่างๆ ได้เป็นอย่างดี สามารถสอนแยกเป็นวิชาหรือบูรณาการร่วมกับวิชาอื่นก็ได้ การพัฒนาทักษะ

ชีวิตมีลักษณะความเป็นพลวัตและเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือกันในการจัดการเรียนรู้จึงควรให้โรงเรียนได้มีส่วนร่วมร่วมกับเด็กหรือเยาวชน พ่อแม่ผู้ปกครอง และชุมชนท้องถิ่น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2545 หมวด 3 มาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

(2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

(3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

(4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

(5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

(6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

นอกจากนี้มาตรา 29 กล่าวว่า ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ ชุมชน องค์การชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน

1.4.2 กรอบแนวคิดในการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning) หมายถึง การเรียนรู้จากประสบการณ์หรือการเรียนรู้โดยการลงมือกระทำ โดยการตั้งเป้าประสบการณ์จากตัวผู้เรียน แล้วกระตุ้นให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดเกี่ยวกับประสบการณ์นั้นออกมาเพื่อพัฒนาความคิด เจตคติ และทักษะใหม่ ไปสู่ความรู้ใหม่ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์เป็นแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ที่มีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากประสบการณ์ที่ได้รับ

วิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ มีหลักสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

- 1) เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์ของผู้เรียน
- 2) เป็นการเรียนรู้ด้วยการกระทำจนทำให้เกิดความรู้ใหม่
- 3) ปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้อย่าง

กว้างขวาง

- 4) มีการสื่อสารด้วยการพูดหรือการเขียนเพื่อสังเคราะห์ความรู้
องค์ประกอบของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์มีดังนี้

- 1) ประสบการณ์ โดยครูเป็นผู้ช่วยให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมของตนมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้
- 2) การสะท้อนความคิดและอภิปราย โดยครูช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงออกเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างลึกซึ้ง
- 3) ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและนำไปสู่การเกิดความคิดรวบยอด อาจเกิดขึ้นโดยผู้เรียนเป็นฝ่ายริเริ่มแล้วครูช่วยเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ หรือครูเป็นผู้นำทาง และผู้เรียนเป็นผู้สานต่อจนความคิดนั้นสมบูรณ์เป็นความคิดรวบยอด
- 4) การทดลองหรือการประยุกต์แนวคิด ผู้เรียนได้นำการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ไปประยุกต์ใช้ในลักษณะหรือสถานการณ์อื่นๆ จนเกิดเป็นแนวทางปฏิบัติของนักเรียนเอง

การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นวิธีการที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน แต่ละคนจะต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้และในความสำเร็จของกลุ่มทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นกำลังใจแก่กันและกัน สมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองเท่านั้น แต่จะต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละคนคือความสำเร็จของกลุ่ม Johnson and Johnson (1991) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างแท้จริงว่ามี 5 องค์ประกอบ คือ 1) การพึ่งพากันทางบวก 2) มีปฏิสัมพันธ์กันแบบเผชิญหน้ากัน 3) ความสำเร็จของสมาชิกแต่ละบุคคล 4) ทักษะระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย 5) กระบวนการกลุ่ม

1.4.3 กรอบแนวคิดในการร่วมงานอย่างร่วมรู้สี่ระหว่างผู้ปกครองและครู

การร่วมงาน (Collaboration) เป็นรูปแบบของการทำงานและความรู้สี่ของการเป็นชุมชนที่สมาชิกจะได้ร่วมกันตัดสินใจ มองตัวเองเป็นส่วนที่เสริมให้ชุมชนมีความสมบูรณ์ และการสนับสนุนให้ผู้ทีอุทิศตนเข้ามาในชุมชน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การร่วมงานประกอบด้วย การ

พัฒนาสถานการณ์ที่ดี การสร้างภาพรวมด้วยกันมากกว่าการสรุปแต่ละส่วน การแบ่งปันความ
รับผิดชอบ และการแบ่งปัน บุคคลที่ร่วมงานกันมองว่าคนอื่น ๆ เป็นหุ้นส่วน ส่งเสริมให้คนอื่นมี
ลักษณะที่นำไปสู่ความหมายของความเป็นเลิศ สร้างเป้าหมายร่วมกันและใช้พลังของแต่ละคนและ
องค์กรเพื่อความสำเร็จร่วมกัน การร่วมงานเป็นกระบวนการของการแก้ปัญหาด้วยกันบนพื้นฐาน
ของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การร่วมงานจึงต้องอาศัยคุณลักษณะของการรับรู้ตนเอง
(Intrapersonal) และการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (Interpersonal) สมาชิกจึงจำเป็นต้องพัฒนา
คุณลักษณะดังกล่าวเพื่อให้การร่วมงานกันมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ความร่วมมือรู้สึก (Empathy) ประกอบด้วย การรับรู้และเข้าใจ และการแสดงให้เห็น
ด้วยการตอบสนองอย่างเหมาะสม การพัฒนาความร่วมมือ เป็นกระบวนการที่นำมาใช้เพื่อลด
ความขัดแย้งในการทำงานร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องจากความร่วมมือคือการรับรู้และเข้าใจภาวะของผู้อื่น
ตามกรอบอ้างอิงของบุคคลนั้น Ingram (2000) เสนอกระบวนการพัฒนาความร่วมมือด้วยการ
พัฒนาการรับรู้และเข้าใจตนเองและผู้อื่น 5 ขั้นตอน คือ 1) การรับรู้เรื่องราว 2) การทบทวน 3) การ
ถามคำถาม/หาข้อมูลเพิ่มเติม 4) การจินตนาการ 5) การแสดงข้อมูลย้อนกลับ

1.5 กำหนดกรอบแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนา ดังแผนภูมิที่ 7

แผนภูมิที่ 7 กรอบแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ

1.6 กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน โดยให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่กำหนดในข้อ 1.4 และแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในข้อ 1.5 โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาองค์ประกอบและหลักการของการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ซึ่ง Leslin, Pollock and Reiguluth (1992) เสนอว่ารูปแบบการออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอนประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ การวิเคราะห์ความต้องการ การเลือกและการจัดลำดับเนื้อหา การพัฒนาบทเรียน และการประเมินผลการสอน และทิสนา แชมมณี (2545) อธิบายว่ารูปแบบการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญ คือ มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักของรูปแบบการเรียนการสอนนั้นๆ มีการบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ รูปแบบการเรียนการสอนจะต้องสามารถทำนายผลที่จะเกิดตามมาได้ มีการจัดระบบ คือ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ

ผู้วิจัยกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบ แนวคิดพื้นฐาน หลักการ จุดมุ่งหมาย สาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กระบวนการร่วมงานอย่างร่วมรู้สี่ระหว่างผู้ปกครองและครู บทบาทครู ผู้ปกครอง หลักการปฏิบัติงานของผู้ปกครองและครู และการวัดประเมินผล ดังแสดงในแผนภูมิที่ 8

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลพื้นฐาน หลักการแนวคิด และองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน

2. การสร้างรูปแบบการเรียนการสอน

การสร้างรูปแบบการเรียนการสอนผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการ่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยที่ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบ แนวคิดพื้นฐาน หลักการ จุดมุ่งหมาย สาระการเรียนรู้ ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน กระบวนการ่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู หลักการ่วมงานอย่างร่วมรู้สึก บทบาทครู ผู้ปกครอง และการวัดประเมินผล โดยคำนึงถึงการนำไปใช้ภายใต้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 มีวิธีการดำเนินดังนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสถานการณ์ สภาพปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับเด็กปฐมวัย และการศึกษาแนวคิด หลักการพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนดังต่อไปนี้

1. หลักการเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยจากข้อสรุปขององค์การอนามัยโลก ระบุว่า การพัฒนาทักษะชีวิตจำเป็นต้องพัฒนาเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือกันในการจัดการเรียนรู้จึงควรให้โรงเรียนได้มีส่วนร่วมร่วมกับเด็กหรือเยาวชน พ่อแม่ผู้ปกครอง และชุมชนท้องถิ่น

2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2545 หมวดที่ 3 มาตราที่ 24 และ 28

3. ทฤษฎี แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย

3.1 การสอนเชิงประสบการณ์ของ Kolb (1984)

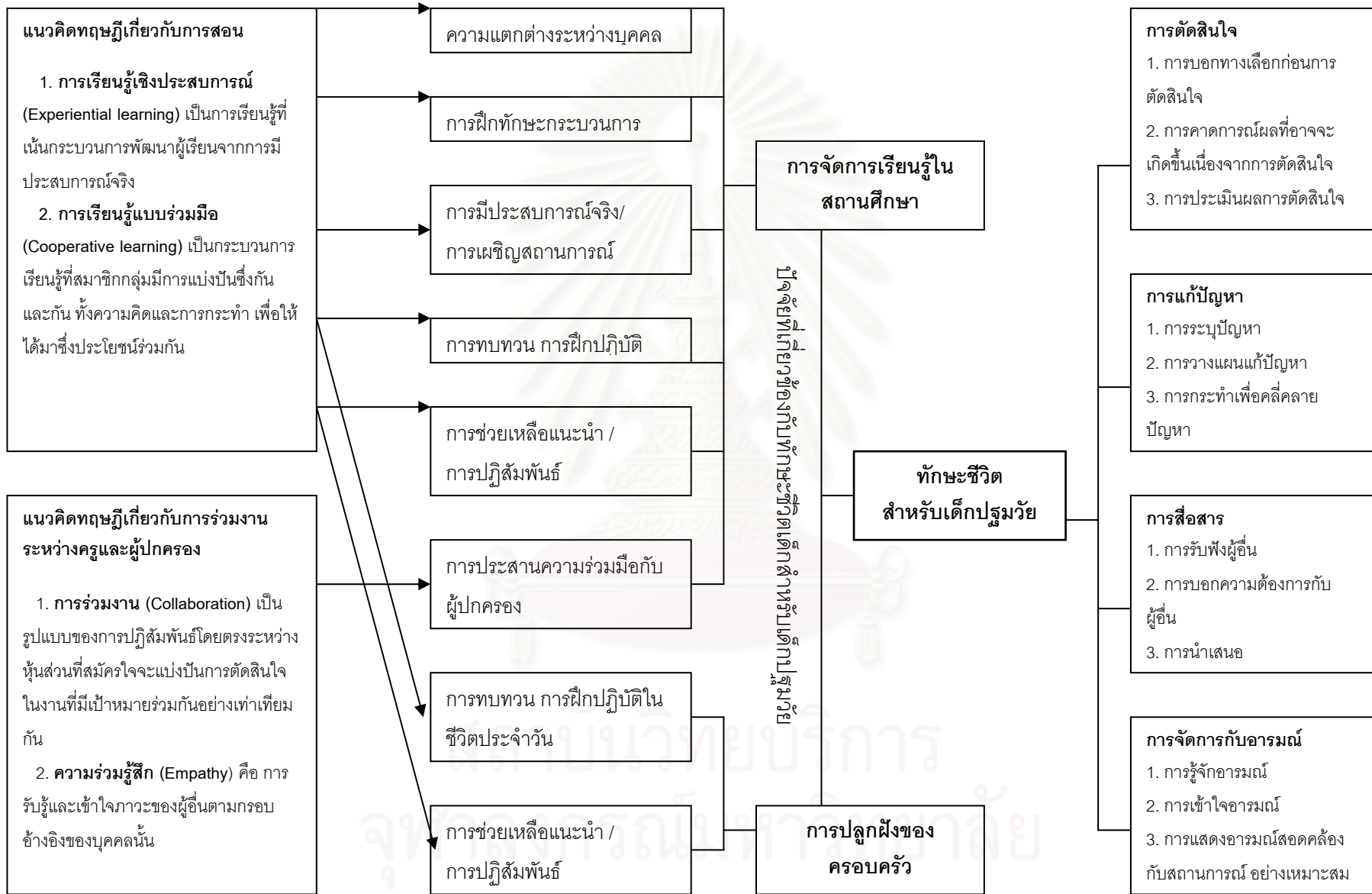
3.2 การเรียนรู้แบบร่วมมือ ของ Johnson and Johnson (1991)

4. ทฤษฎี แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ได้แก่

4.1 การร่วมงาน (Collaboration) ของ Cramer (1998)

4.2 การพัฒนาความร่วมรู้สึก (Empathy training) ของ Ingram (2000)

สร้างความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำหลักการ แนวคิด ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย และจุดมุ่งหมายของรูปแบบมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ สามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ และแนวคิดเกี่ยวกับการ่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างครูกับผู้ปกครองได้ดังแผนภูมิ ต่อไปนี้

แผนภูมิ 9

ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย และแนวความคิดเกี่ยวกับการสอนและการร่วมงานระหว่างครูและผู้ปกครอง

จากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ตามวงจรของ Kolb (1984) และการเรียนรู้แบบร่วมมือของ Johnson and Johnson (1991) สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบของการจัดกิจกรรมการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยได้ดังนี้

- 1) ประสบการณ์ของผู้เรียน
- 2) การสื่อสารเพื่อสังเคราะห์ความรู้
- 3) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- 4) กระบวนการกลุ่ม

แผนภูมิที่ 10 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ การเรียนรู้แบบร่วมมือ และการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ

จากองค์ประกอบดังกล่าวสามารถนำมาพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน
เชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยได้
5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการก่อนรับประสบการณ์

- 1) การตัดสินใจก่อนการสอน เป็นการเตรียมการก่อนการได้รับ
ประสบการณ์ ครูเป็นผู้กำหนดขนาดและจำนวนกลุ่ม วางแผนเรื่องสถานที่ สื่อ วัสดุอุปกรณ์
- 2) การมอบหมายงาน เป็นการอธิบายว่างานที่ต้องทำคืออะไร เกี่ยวข้อง
กับบทเรียนอย่างไร กำหนดเกณฑ์การประเมินกระบวนการทำงานบนพื้นฐานการพึ่งพาอาศัยและ
การใช้ศักยภาพส่วนบุคคล
- 3) การตรวจสอบความรู้เดิมของผู้เรียน

ขั้นที่ 2 การได้รับประสบการณ์จริง เป็นการปฏิบัติของผู้เรียนด้วยการสืบสอบแบบ
กลุ่ม (Group investigation) ที่สมาชิกในกลุ่มย่อยร่วมกันกำหนดจุดประสงค์วางแผน กำหนด
หน้าที่ ปฏิบัติตามแผนและสรุปผลการปฏิบัติงานร่วมกันในกลุ่มย่อยก่อนการนำเสนอต่อกลุ่มใหญ่

ขั้นที่ 3 การทบทวนความคิด

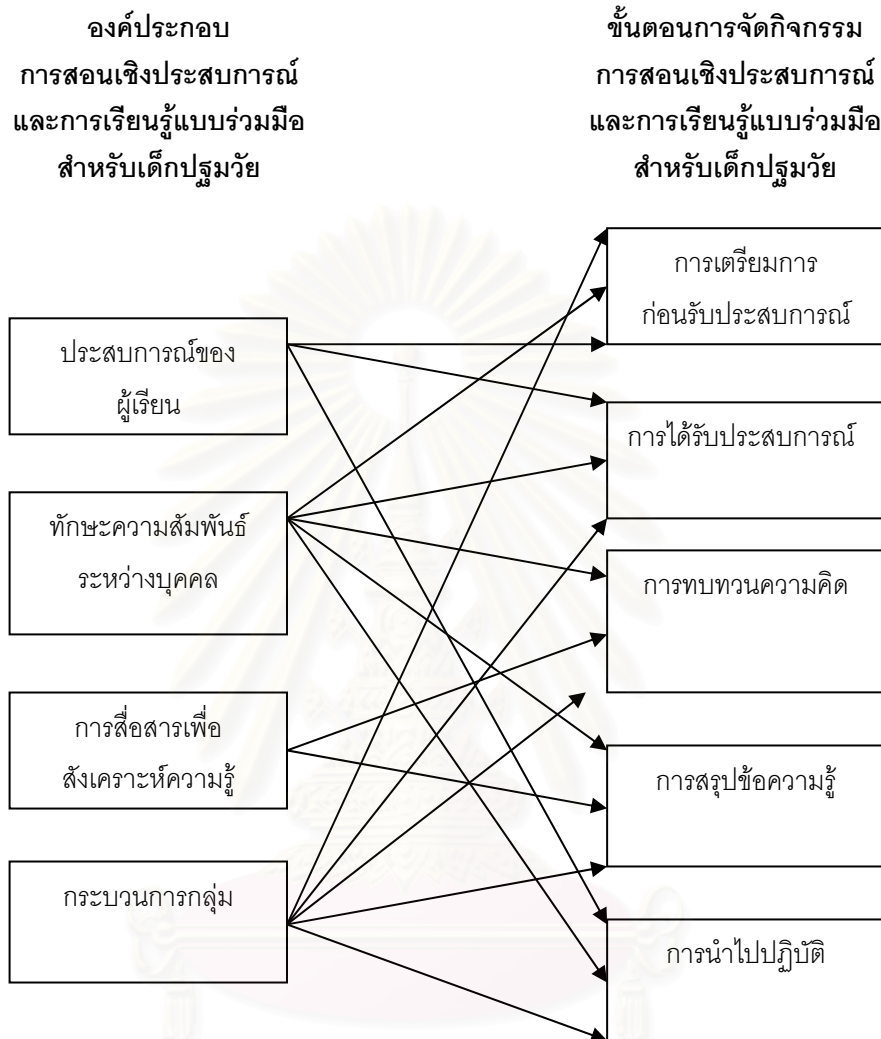
- 1) การทบทวนงานที่ได้รับมอบหมาย
- 2) การรายงานกระบวนการปฏิบัติงาน
- 3) การบอกข้อความรู้ ความรู้สึก และสิ่งที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
- 4) ประเมินผลการปฏิบัติงาน

ขั้นที่ 4 การสรุปข้อความรู้

- 1) การอภิปรายสิ่งที่ได้เรียนรู้ทั้งด้านทักษะกระบวนการและเนื้อหา
- 2) การร่วมกันตัดสินใจแนวทางที่สามารถนำไปปฏิบัติต่อไป

ขั้นที่ 5 การนำไปปฏิบัติ เป็นการนำข้อสรุปที่ได้ไปใช้ในการทำกิจกรรมใน
ชีวิตประจำวันทั้งที่บ้านและโรงเรียน

แผนภูมิที่ 11 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบและขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
เชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ

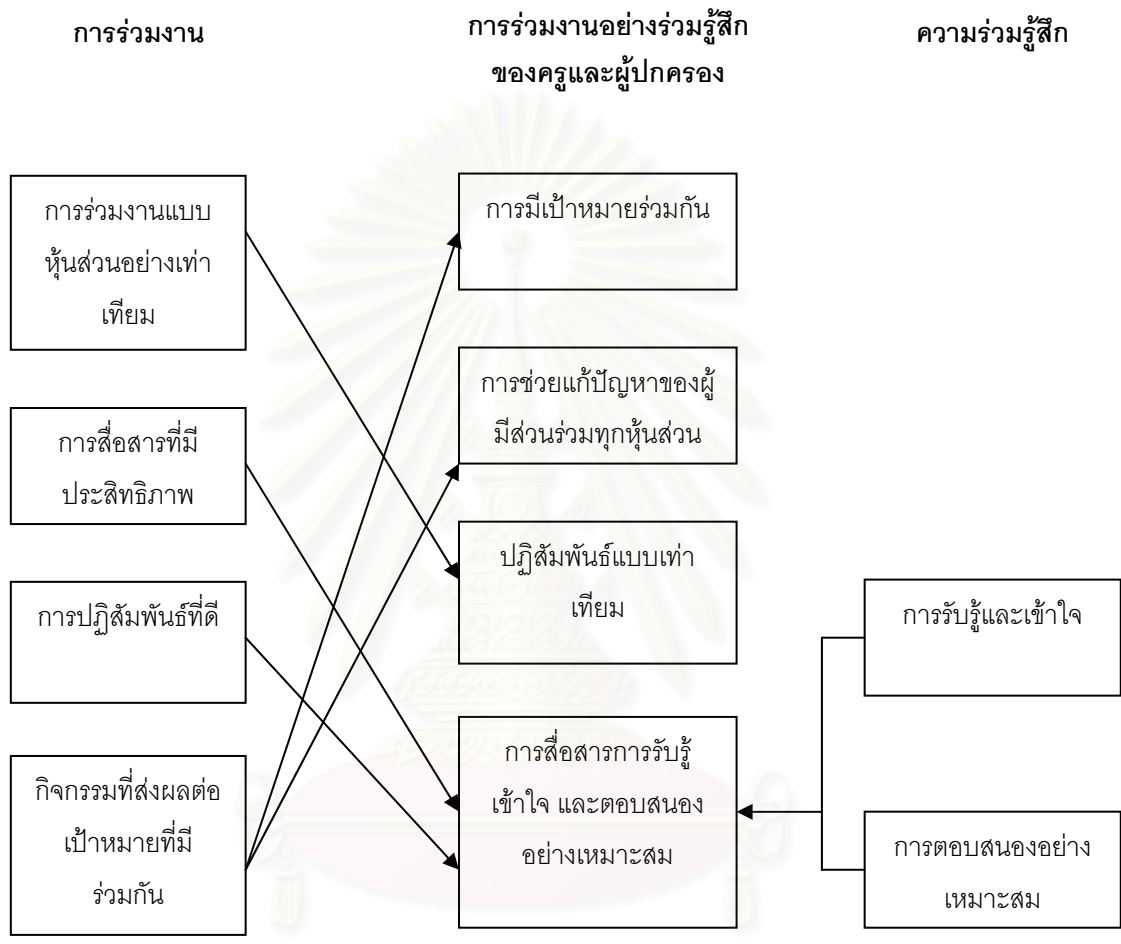
จากการศึกษาแนวคิดการร่วมงานและความร่วมมือที่ดี สามารถสังเคราะห์เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยโดยการร่วมงานอย่างร่วมมือระหว่างครูและผู้ปกครองที่มีลักษณะสำคัญคือ

1. เป็นการทำงานที่มีเป้าหมายร่วมกัน
2. การร่วมงานเป็นเครื่องมือช่วยแก้ปัญหาของผู้ที่มีส่วนร่วม
3. การร่วมงานเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่ทำให้เกิดทีมของผู้เชี่ยวชาญที่หลากหลาย

หลากหลายที่จะหาทางออกของปัญหาร่วมกันอย่างหลากหลาย

4. การร่วมงานในบรรยากาศของการสื่อสารด้วยการรับรู้ เข้าใจและการแสดงออกต่อกันด้วยการตอบสนองอย่างเหมาะสม

แผนภูมิที่ 12 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการ่วมงาน ความร่วมรู้สึก และ การ่วมงานอย่างร่วมรู้สึก

จากการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบของการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึก สามารถสังเคราะห์ และพัฒนาเป็นกระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างครูและ ผู้ปกครองได้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างกลุ่ม ในขั้นการสร้างกลุ่มนี้สมาชิกจะได้อภิปรายเกี่ยวกับกรณีศึกษาที่ต้องการหาทางแก้ปัญหา กำหนดกรอบเวลา แหล่งที่มาของข้อมูลที่เป็นไปได้ การแบ่งปัน แหล่งข้อมูล การทบทวนเกี่ยวกับภูมิหลังและมุมมองของสมาชิก

ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย คือ การทำแบบประเมิน การอภิปราย การบรรยายให้ความรู้ การเล่าประสบการณ์ชีวิต การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การสะท้อนความคิด การเยี่ยมบ้าน

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติการของครูและผู้ปกครอง ประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก ได้แก่

1) การระดมสมอง เป็นช่วงที่ครูและผู้ปกครองทุกคนมีความเท่าเทียมกันในการนำเสนอความคิดเห็นของตนเพื่อหาวิธีที่จะนำมาใช้ดำเนินงานต่อไป 2) การหาแนวทางปฏิบัติ เป็นช่วงที่พัฒนาจากการอธิบายความแตกต่างทางความคิดของช่วงการระดมสมอง ครูและผู้ปกครองได้เจรจาต่อรองเพื่อหาทางแก้ปัญหาร่วมกัน กำหนดกฎเกณฑ์พื้นฐานของกลุ่ม การตกลงเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น สรุปที่มาของการร่วมกลุ่มกันทำงาน และผลลัพธ์ที่จะตามมา และ 3) การลงมือปฏิบัติ เป็นการประชุมกันตามตารางเพื่อทบทวนและประเมินสถานการณ์โดยการประชุมจะเริ่มและจบลงตรงเวลาที่กำหนดไว้ สมาชิกที่มาร่วมประชุมจะต้องเตรียมนำเสนองานที่ได้ทำให้ลุล่วงตามที่กำหนดไว้

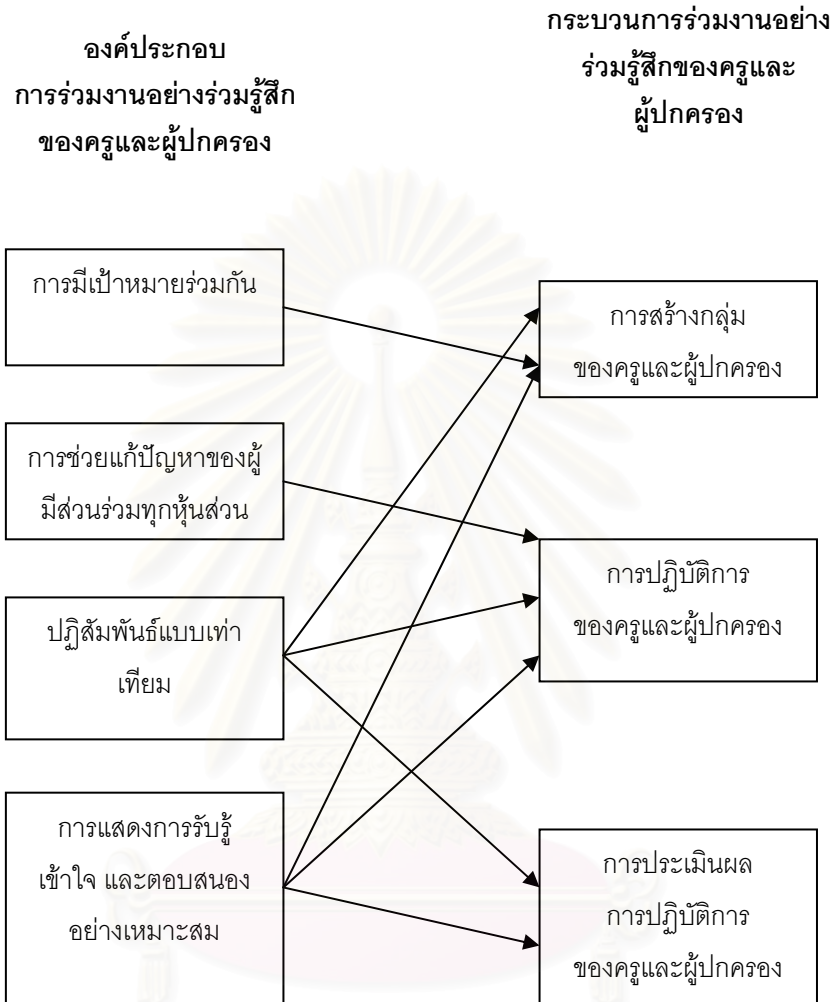
ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย คือ การเล่าประสบการณ์ชีวิต การอภิปราย การร่วมกันตัดสินใจ การสะท้อนความคิด การส่งสารสัมพันธ์ผู้ปกครอง การเยี่ยมบ้าน ผู้ปกครองอาสาสมัครในห้องเรียน

ขั้นที่ 3 การประเมินผลการปฏิบัติ เป็นช่วงเวลาของการสิ้นสุดโครงการ สมาชิกจะได้ทบทวนการดำเนินตลอดโครงการ สิ่งที่ได้พัฒนาระหว่างที่ดำเนินโครงการ ผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินงานร่วมกัน การนำไปใช้ทั้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเรา กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ และการวางแผนโครงการต่อไป

ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย คือ การเล่าประสบการณ์ชีวิต การสะท้อนความคิด การทำแบบประเมิน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 13 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการทำงานอย่างร่วมรู้สึก และ
กระบวนการทำงานอย่างร่วมรู้สึก

จากการศึกษาแนวคิดและข้อมูลพื้นฐานสังเคราะห์เป็นหลักการของรูปแบบการเรียนการสอนได้ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนมุ่งให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงผ่านแหล่งเรียนรู้ในชุมชนของตนเอง ช่วยให้ผู้ปกครองนำประสบการณ์เดิมของตนมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ที่ทำทหายอย่างต่อเนื่อง เด็กต้องทำกิจกรรมตลอดเวลาที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ เด็กกับเด็ก และเด็กกับสถานการณ์ ทำให้เกิดการขยายตัวขององค์ความรู้ เด็กได้นำการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ไปประยุกต์ใช้ในลักษณะหรือสถานการณ์อื่นๆ จนเกิดเป็นแนวทางปฏิบัติของตนเอง

2. การจัดการเรียนการสอนมุ่งให้โอกาสเด็กได้คิด ตัดสินใจ ไตร่ตรอง สรุปผลของการกระทำด้วยตนเอง และพูดหรือแสดงออกเป็นการให้เด็กได้ทบทวนสิ่งที่เด็กกระทำหรือเผชิญสะท้อนประสบการณ์และความเข้าใจ ได้เรียนรู้วิธีการพูดที่เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น รู้จักการสื่อความหมาย การฟัง

3. การจัดการเรียนการสอนมุ่งให้เด็กได้สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่งกัน ทั้งเด็กกับเด็กและเด็กกับผู้ใหญ่ คิดวิเคราะห์ห้สืบสอบความคิดของตนเอง ตรวจสอบการทำงาน จากการร่วมงานเป็นกลุ่ม

4. การจัดการเรียนการสอนมุ่งให้โรงเรียนและครอบครัวร่วมกันขัดเกลาเด็ก สังเกต ค้นหาความตั้งใจและความสนใจของเด็ก รับฟังและส่งเสริมให้เด็กคิดและทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง เด็กได้ซึมซับจากต้นแบบที่ดีและเรียนรู้ได้ตลอดเวลา เชื่อมโยงการนำสิ่งที่ได้รู้ไปใช้ในชีวิตจริง โดยมีบรรยากาศของการร่วมงานระหว่างผู้ปกครองและครูที่มีการสื่อสารด้วยการรับรู้ เข้าใจและการแสดงออกต่อกันด้วยการตอบสนองอย่างเหมาะสม

ความสัมพันธ์ของข้อมูลพื้นฐาน แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ แนวคิดการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึก และหลักการของรูปแบบการเรียนการสอน แสดงได้ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 14 ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลพื้นฐาน แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ แนวคิดการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างครูและผู้ปกครอง และหลักการของรูปแบบการเรียนการสอน

จากการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างทักษะชีวิต ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ และแนวคิดการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึก สามารถสังเคราะห์เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย โดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างครูและผู้ปกครองที่ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างกลุ่มของครูและผู้ปกครอง ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย คือ การทำแบบประเมิน การอภิปราย การบรรยายให้ความรู้ การเล่าประสบการณ์ชีวิต การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมรู้สึก การสะท้อนความคิด การเยี่ยมบ้าน

การจัดกิจกรรมในขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ
2. เพื่อหาอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการ
3. เพื่อประเมินความพร้อมรู้สึกก่อนการทดลอง
4. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกในโครงการ
5. เพื่อให้มีความรู้เรื่องการเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย
6. เพื่อพัฒนาความสามารถในการร่วมรู้สึก
7. เพื่อกำหนดปฏิทินการทำงานร่วมกัน

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติการของครูและผู้ปกครอง ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย คือ การเล่าประสบการณ์ชีวิต การอภิปราย การร่วมกันตัดสินใจ การสะท้อนความคิด การส่งสารสัมพันธ์ ผู้ปกครอง การเยี่ยมบ้าน ผู้ปกครองอาสาสมัครในห้องเรียน มี 3 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) การระดมสมอง เป็นขั้นที่ครูและผู้ปกครองทุกคนมีความเท่าเทียมกันในการนำเสนอความคิดเห็นของตนเกี่ยวกับหน่วยการสอน แนวทางการจัดกิจกรรม แหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหน่วยการสอนสำหรับเด็ก เพื่อหาข้อสรุปที่จะนำมาปฏิบัติร่วมกัน
- 2) การหาแนวทางปฏิบัติ เป็นช่วงที่พัฒนามาจากการอธิบายความแตกต่างทางความคิดของช่วงการระดมสมอง ครูและผู้ปกครองได้เจรจาต่อรองเพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับหน่วยการสอน แนวทางการจัดกิจกรรม แหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหน่วยการสอนสำหรับเด็ก กำหนดกฎเกณฑ์พื้นฐานของกลุ่ม การตกลงเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการสอนแต่ละหน่วย การจัดกิจกรรม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน และผลลัพธ์ที่จะตามมา
- 3) การลงมือปฏิบัติ คือการที่ผู้ปกครองและครูนำข้อตกลงหรือแนวทางที่ได้จากการประชุมหาแนวทางร่วมกันตามหลักการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือในขั้นที่ 2 ไปปฏิบัติ โดยครูปฏิบัติการสอนที่โรงเรียน และผู้ปกครองนำไปใช้ที่บ้าน ระหว่างการปฏิบัติจะมีสารผู้ปกครองที่เสนอแนะกิจกรรมที่ผู้ปกครองสามารถนำไปใช้ปฏิบัติกับลูกที่บ้านซึ่งเป็นผลมา

จากการข้อสรุปแนวทางร่วมกันในขั้นที่ 2 ครูจัดตารางการเยี่ยมบ้าน ผู้ปกครองมาเป็นอาสาสมัคร
ในห้องเรียน หลังจากนั้นกลับมาประชุมกันตามตารางที่กำหนดเพื่อทบทวนและประเมิน
สถานการณ์ หรือนำปัญหาที่พบมาหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขร่วมกันต่อไป

การจัดกิจกรรมในขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อเลือกหน่วยการสอน
2. เพื่อหาแนวทางในการจัดกิจกรรมตลอดภาคเรียน
3. เพื่อหาแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กในหน่วยการสอนต่างๆ
4. เพื่อปฏิบัติงานตามแผน
5. เพื่อติดตามผลการปฏิบัติงาน

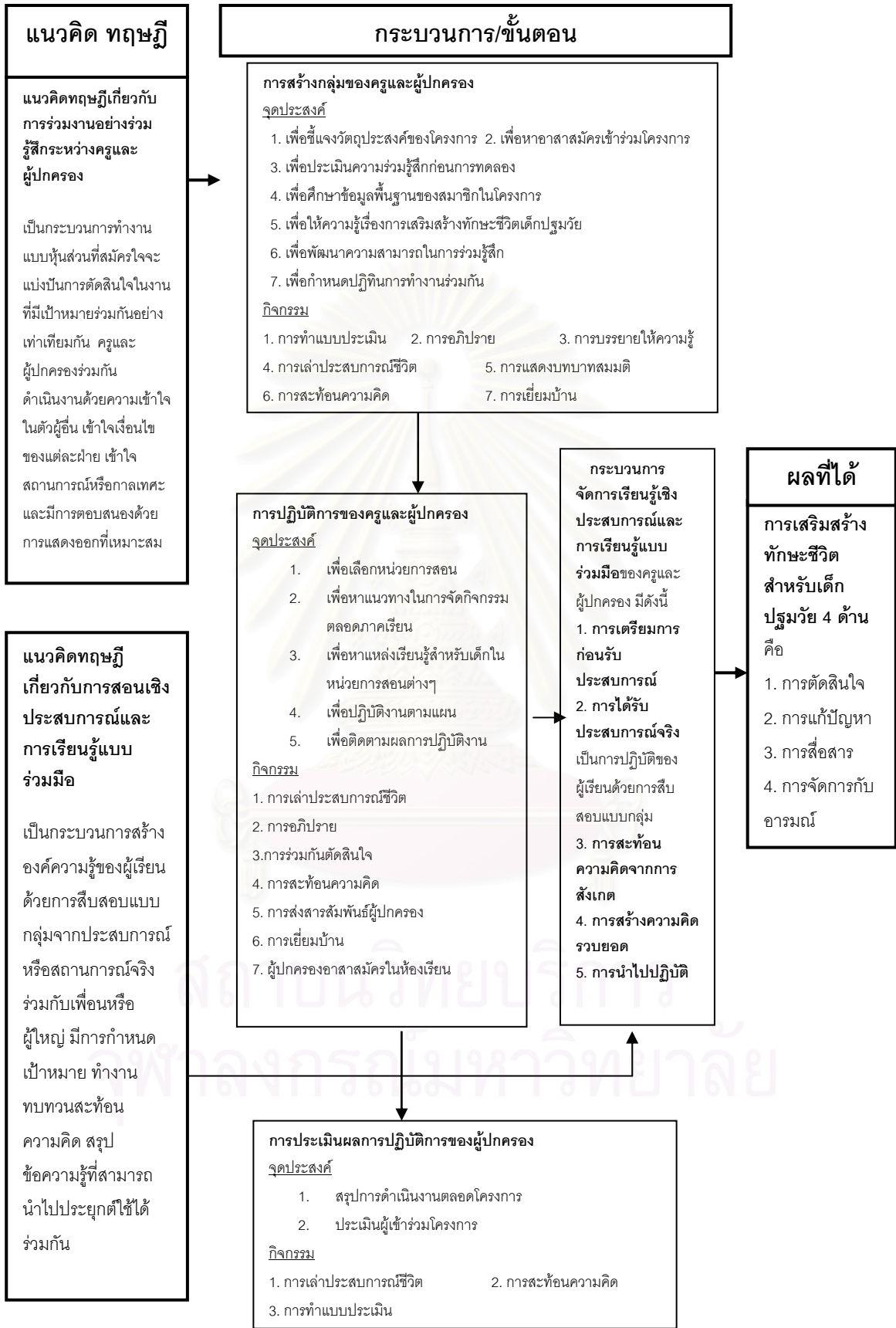
ขั้นที่ 3 การประเมินผลการปฏิบัติการของครูและผู้ปกครอง ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย
คือ การเล่าประสบการณ์ชีวิต การสะท้อนความคิด การทำแบบประเมิน

การจัดกิจกรรมในขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. สรุปการดำเนินงานตลอดโครงการ
2. ประเมินผู้เข้าร่วมโครงการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 15 แนวคิด กระบวนการ/ขั้นตอน และผลที่ได้

3. การสร้างเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอน เป็นการเตรียมเอกสารต่าง ๆ ที่สามารถอธิบายการนำรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างครูและผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปใช้ในการปฏิบัติจริง ประกอบด้วย

3.1 คู่มือการใช้รูปแบบ เป็นเอกสารแนะนำให้ครูได้ทราบถึงการเตรียมการสอนและการปฏิบัติตนในการสอน ซึ่งจะช่วยให้ครูที่จะใช้รูปแบบการเรียนการสอนนี้เกิดความเข้าใจในการใช้รูปแบบการเรียนการสอนมากขึ้น เนื้อหาสาระในคู่มือประกอบด้วย

3.1.1 การเตรียมการสอน

3.1.2 การจัดกิจกรรมพัฒนาการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู

3.2 แผนการสอน เป็นเอกสารที่กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักการของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น สำหรับผู้สอนใช้เป็นแนวปฏิบัติในการจัดกิจกรรม โดยแต่ละแผนการสอนมีองค์ประกอบย่อย ดังนี้

3.2.1 ชื่อหน่วยการสอน

3.2.2 จุดประสงค์

3.2.3 สาระที่ควรรู้

3.2.4 กิจกรรมและประสบการณ์

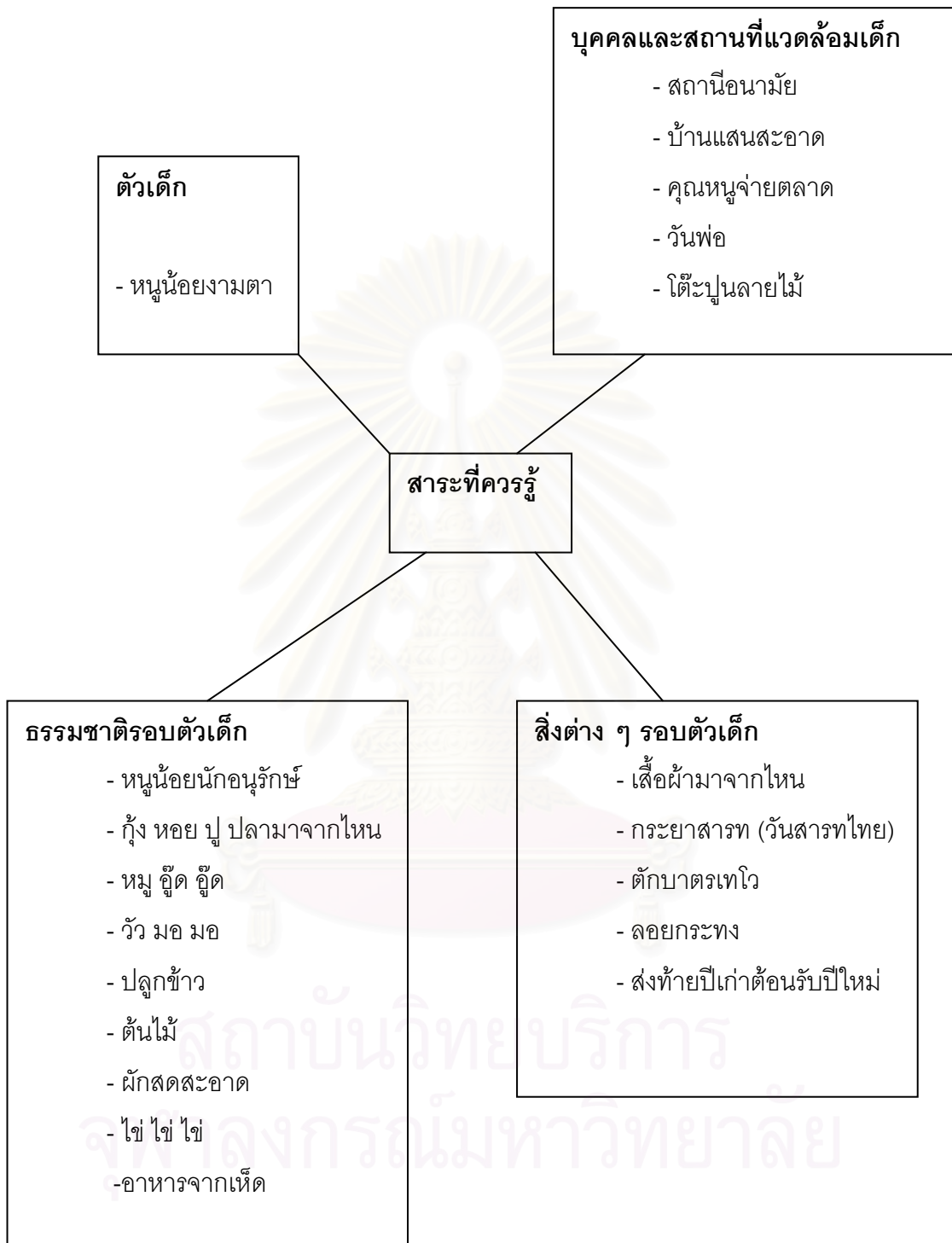
3.2.5 การประเมินผล

3.2.6 กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้

3.2.7 ภาคผนวก

การจัดทำแผนการสอนดำเนินการดังนี้

1) ผู้วิจัยจัดทำหน่วยการสอนจากการวิเคราะห์สาระที่ควรเรียนรู้ตามหลักสูตร การศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ประกอบด้วย เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคล และสถานที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก ที่นำมาเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ไม่เน้นการท่องจำเนื้อหา

2) ผู้วิจัยร่วมกับผู้ปกครองกำหนดรายละเอียดของหน่วยการสอนขึ้น โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับวัย ความต้องการ และความสนใจของเด็ก ประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงของเด็ก

3) จากนั้นนำหน่วยการสอนที่ได้มาเรียงลำดับก่อนหลังตามฤดูกาล และประเพณีท้องถิ่นของชุมชนเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นตอนของรูปแบบ มีจำนวน 20 แผน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ชื่อหน่วย กำหนดวันเดือนปีที่ใช้สอน และแหล่งเรียนรู้หน่วยที่ 1 -20

ที่	ชื่อหน่วย	วัน/เดือน/ปี	แหล่งเรียนรู้
1	กระยาสารท (วันสารทไทย)	21 ก.ย. 49	บ้านนางสำอางค์ (น้ำปุม)
2	เสื่อผ้ามajak ไท	2 ต.ค. 49	บ้านป้าน้องโอ
3	ตักบาตรเทโว	5 ต.ค. 49	วัดพระธาตุ
4	โต๊ะปูลายไม้	16 ต.ค. 49	บ้านน้องเอส
5	ลอยกระทง	1 พ.ย. 49	แม่ น้องเอส, แม่ น้องจี
6	หนูน้อยนักอนุรักษ์	6 พ.ย. 49	คุณครูช่อทิพย์
7	หนูน้อยงามตา	8 พ.ย. 49	เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย
8	สถานีอนามัย	13 พ.ย. 49	สถานีอนามัย (หมอธีรยุทธ)
9	บ้านแสนสะอาด	18 พ.ย. 49	บ้านป้าน้องโอ
10	กุง หอย ปู ปลามาจากไหน	22 พ.ย. 49	บ้านน้องเค, พี่น้องพี, พี่น้องเอ็น
11	คุณหนูจ่ายตลาด	28 พ.ย. 49	ตลาดสวนแดง (แม่ น้องซี)
12	วันพ่อ	4 ธ.ค. 49	คุณพ่อทุกคนรอบครัว, คุณครู
13	อาหารจากเห็ด	12 ธ.ค. 49	บ้านคุณตาน้องเอ
14	หมู กล้วย กล้วย	18 ธ.ค. 49	บ้านน้องอา
15	ส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่	29 ธ.ค. 49	โรงเรียนวัดพระธาตุ
16	วัว มอ มอ	3 ม.ค. 50	บ้านน้องเอ็ม
17	ผักสดสะอาด	8 ม.ค. 50	บ้านน้องคิวิ
18	ไข่ ไข่ ไข่	15 ม.ค. 50	บ้านน้ำปุม
19	ต้นไม้	22 ม.ค. 50	บริเวณโรงเรียนวัดพระธาตุ
20	ปลูกข้าว	29 ม.ค. 50	บ้านน้องที

4. การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอน ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

4.1 นำเอกสารรูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบแก้ไข และเสนอแนะ

4.2 นำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบคุณภาพของผู้ทรงคุณวุฒิ มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

4.3 นำแผนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ห้องเรียน 1 สัปดาห์ เพื่อตรวจสอบระยะเวลาในการใช้และปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น

5. การปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอน

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบในขั้นที่ 4 มาพิจารณาเพื่อใช้ประกอบการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อให้ได้รูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนฉบับสมบูรณ์ที่จะนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมมือระหว่างครูและผู้ปกครอง เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

ขั้นที่ 1 การเตรียมก่อนการทดลอง

เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือเพื่อทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการดังนี้

1. การสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ได้แก่ แบบวัดทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ และแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมเด็ก

1.1 แบบวัดทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์จำนวน 27 ข้อ และแบบสังเกต 9 ข้อ รวมทั้งหมด 36 ข้อ คะแนนเต็ม 70 คะแนน ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1.1.1 ศึกษาหลักสูตร พัฒนาการเด็กปฐมวัย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป้าหมายทักษะชีวิต นำมากำหนดนิยามศัพท์เฉพาะสำหรับความสามารถที่ต้องการวัด

1.1.2 ดำเนินการสร้างเครื่องมือ

1.1.2.1 กำหนดวัตถุประสงค์ในการวัด

1.1.2.2 กำหนดชนิดและวิธีการของเครื่องมือ

1.1.2.3 กำหนดเนื้อหาในเครื่องมือตามนิยามศัพท์เฉพาะ ได้ดังแสดง

ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตัวบ่งชี้ พฤติกรรมที่แสดงทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

ทักษะ	ตัวบ่งชี้	พฤติกรรม
การตัดสินใจ ความสามารถในการเลือก ทางเลือกที่มีอยู่ หลายทางเลือก	1. การบอกทางเลือกก่อนการตัดสินใจ	-การบอกทางเลือกหรือตัวเลือกที่มี -การบอกลักษณะและคุณสมบัติของสิ่งต่างๆ -การสอบถามเกี่ยวกับลักษณะและคุณสมบัติของสิ่งต่างๆ เช่น การถามอะไร ทำไม และอย่างไร
	2. การคาดการณ์ผลที่อาจจะเกิดขึ้นเนื่องจากการตัดสินใจและระบุทางเลือก	-การเปรียบเทียบข้อจำกัดและข้อดีของสิ่งต่างๆ ได้ -การระบุหรือบอกทางเลือกที่ต้องการ
	3. การประเมินผลการตัดสินใจ	- การสรุปความพึงพอใจและปฏิบัติตามที่ตัดสินใจ

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวบ่งชี้ พฤติกรรมที่แสดงทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

ทักษะ	ตัวบ่งชี้	พฤติกรรม
การแก้ปัญหา ความสามารถในการหาคำตอบหรือแนวทางปฏิบัติเพื่อคลี่คลายข้อสงสัย คำถาม สิ่งที่ทำให้คับข้องใจ สิ่งที่ไม่รู้ สิ่งที่น่าใจยาก ให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างเหมาะสม	1. การระบุปัญหา	-การบอกปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและ/หรือผู้อื่น -การอธิบายสาเหตุของปัญหา
	2. การวางแผนแก้ปัญหา	-การบอกเป้าหมายหรือผลที่ต้องการได้รับการแก้ปัญหา -การคิดหาวิธีแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย -การอธิบายแนวทางในการแก้ปัญหาแต่ละแนวทางที่มี -การบอกข้อดีข้อเสียของแนวทางการแก้ปัญหาแต่ละแนวทาง -การเลือกแนวทางการแก้ปัญหา
	3. การกระทำเพื่อคลี่คลายปัญหา	-การกระทำตามขั้นตอนของแนวทางการแก้ปัญหาที่เลือก -การตรวจสอบผลลัพธ์กับความต้องการที่ตั้งเป้าหมายไว้ -การปรับเปลี่ยนการกระทำเมื่อผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามที่ตั้งเป้าหมาย - การสรุปผลของการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวบ่งชี้ พฤติกรรมที่แสดงทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

ทักษะ	ตัวบ่งชี้	พฤติกรรม
การสื่อสาร ความสามารถในการรับสาร และส่งสารทั้งที่เป็นภาษาพูดและภาษาท่าทางได้อย่างเหมาะสม	1. การรับฟังผู้อื่น	- การแสดงความตั้งใจและกระตือรือร้นที่จะฟังผู้อื่น - การอดทนฟังผู้พูดพูดจนจบโดยไม่พูดสอดแทรกหรือรบกวนผู้พูด
	2. การแสดงออกเพื่อส่งสารกับผู้อื่น	- การถามคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่รับฟังอย่างเหมาะสม - การสนทนาโต้ตอบเป็นเรื่องราว
	3. การนำเสนอ	- การแนะนำตนเอง มีคำขึ้นต้น-ลงท้าย - การบอกจุดประสงค์ของการนำเสนอ - การใช้คำสุภาพ น้ำเสียงเหมาะสมไม่ตะโกน - การแสดงออกทางสีหน้า ท่าทาง น่าสนใจ และชวนติดตาม - การใช้สื่อประกอบการนำเสนอ
การจัดการกับอารมณ์ ความสามารถในการรู้จัก เข้าใจ และแสดงอารมณ์ของตนเองอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ เป็นไปตามวัย	1. การรู้จักอารมณ์	- การบอกชื่ออารมณ์ เช่น ดีใจ เสียใจ โกรธ - การบอกลักษณะอาการของอารมณ์ต่างๆ
	2. การเข้าใจอารมณ์	- การจำแนกแยกแยะอารมณ์ - การบอกความเข้มของอารมณ์ - การบอกอารมณ์ร่วมกันมากกว่า 1 อารมณ์ - การแสดงทิศทางของอารมณ์
	3. การแสดงอารมณ์สอดคล้องกับสถานการณ์ อย่างเหมาะสม	- การแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม

1.1.2.4 กำหนดวิธีการให้คะแนนดังนี้

การให้คะแนนกำหนดเป็น 0 1 2 ตามระดับคุณภาพของการตอบคำถามของเด็กโดยด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา และการจัดการกับอารมณ์ประหม่นจากการตอบคำถามและการเลือกรูปภาพสีหน้าท่าทางการแสดงอารมณ์ ส่วนการสื่อสาร ประหม่นจากการสนทนาและการสังเกตการทำกิจกรรมในห้องเรียน

เกณฑ์การให้คะแนน

0 หมายถึง ปฏิบัติไม่ได้

1 หมายถึง ปฏิบัติได้บ้าง

2 หมายถึง ปฏิบัติได้ดี

1.1.2.5 จัดทำคู่มือการใช้แบบวัดทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

1.1.3 นำแบบประเมินและคู่มือไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความตรงด้านโครงสร้าง เนื้อหาและความเหมาะสมของภาษา

1.1.4 นำไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นอนุบาล 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน เพื่อตรวจสอบการใช้ภาษา และเวลาที่ใช้

1.1.5 ปรับปรุงแก้ไข

1.2 แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมเด็ก เป็นแบบบันทึกสั้น (Anecdotal record) ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) การบันทึกข้อความที่อธิบายพฤติกรรมเด็กโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบอกว่าเกิดอะไรขึ้น เมื่อไร ที่ไหน และ 2) การแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม หรือวิเคราะห์พฤติกรรมที่ได้จากการบันทึก เพื่อสะท้อนทักษะชีวิตที่สังเกตพบ (ตัวอย่างในภาคผนวก ข) การบันทึกสั้นมีลักษณะ 5 ประการ ดังนี้

- 1) เป็นผลจากการสังเกตโดยตรง
- 2) เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นฉับพลัน ถูกต้องและเฉพาะเจาะจง
- 3) การบันทึกต้องบันทึกเกี่ยวกับบริบทของพฤติกรรมด้วย
- 4) การแปลความหมายของเหตุการณ์จะต้องบันทึกแยกจากเหตุการณ์
- 5) การบันทึกแบบย่อเน้นการบันทึกพฤติกรรมที่ไม่ใช่พฤติกรรมทั่วไป

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล ผู้ปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีรายได้น้อย

2.2 กลุ่มตัวอย่างได้จากการเลือกแบบเจาะจงเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนวัดพระธาตุ สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี มีเกณฑ์ในการเลือกดังนี้

2.2.1 เป็นโรงเรียนที่ให้บริการแก่เด็กที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล

2.2.2 เป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ตั้งแต่ 2 ห้องเรียนขึ้นไป

2.2.3 เป็นโรงเรียนที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอก จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา รอบ 2 และได้ผลการประเมินระดับพอใช้ หรือปรับปรุง

2.3 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน บริบทของชุมชน คุณลักษณะของเด็กและผู้ปกครองของโรงเรียนวัดพระธาตุ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ปัจจุบันจัดการเรียนการสอนเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับการศึกษาปฐมวัย ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 565 คน ระดับการศึกษาปฐมวัยมีนักเรียนจำนวน 84 คน ระดับประถมศึกษาจำนวน 363 คน และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 118 คน มีบุคลากรทั้งสิ้น จำนวน 25 คน สภาพการคมนาคมของโรงเรียนวัดพระธาตุมีความสะดวก มีรถยนต์โดยสารประจำทางผ่านถนนมาลัยแมนหน้าโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนอยู่ห่างจากตัวจังหวัดสุพรรณบุรีประมาณ 18 กิโลเมตร

สภาพท้องถิ่นของโรงเรียนเป็นชุมชนใหญ่ พื้นที่เขตบริการของโรงเรียนคือ ตำบลศาลาขาว หมู่ 1 หมู่ 6 และ หมู่ 7 หรือบริเวณหมู่บ้านคลองมโนรา บ้านเกาะวังเพลง บ้านปากแฉก บ้านดอนหัวฝ้าย และบ้านศาลาขาว สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่มจึงประกอบอาชีพเกษตรกรรมการทำนาเป็นส่วนใหญ่ ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ทำสวน และรับจ้างทั่วไป ประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนมีฐานะค่อนข้างยากจน เพราะประสบปัญหาด้านการผลิต การตลาด ราคาผลผลิตตกต่ำ ประสิทธิภาพวิถีธรรมชาติ สภาพดินฟ้าอากาศแปรปรวน ซึ่งเฉลี่ยรายได้ต่อเดือนประมาณ 3,000 บาทต่อครอบครัว นอกจากนี้จากการศึกษาข้อมูลของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองสุพรรณบุรี ปี พ.ศ. 2547 พบว่าพื้นที่ตำบลศาลาขาวเป็นพื้นที่สีแดง กล่าวคือมีคดีที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดอยู่ในระดับสูงมาก และที่สำคัญมีคดีเด็กและเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง การพกพาอาวุธ การมีสารเสพติดในครอบครอง สูงที่สุดในเขตอำเภอเมืองสุพรรณบุรี

สภาพการจัดการศึกษาและผู้เรียนระดับชั้นอนุบาล จากการประเมินคุณภาพภายนอก จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา รอบ 2 ได้ผลการประเมินระดับปรับปรุง มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มี

วิจารณ์ญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษา ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา และได้ระดับพอใช้ มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อีกทั้ง ได้รับข้อเสนอแนะให้ครูจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการคิดให้หลากหลาย ให้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง เรียนรู้นอกห้องเรียนในสภาพชีวิตจริง ผู้เรียนควรเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง ฝึกทักษะกระบวนการ ทำงานกลุ่ม ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง และจากการศึกษาระดับพัฒนาการจากสมุด ประเมินพัฒนาการ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 ถึงปีการศึกษา 2548 พบว่า พัฒนาการด้านร่างกายมี ระดับสูงสุด รองลงมาคือด้านอารมณ์-จิตใจและสังคม และต่ำที่สุดคือด้านสติปัญญา

จากการศึกษาสภาพความต้องการของผู้ปกครอง จากการตอบ แบบสอบถามความต้องการของผู้ปกครอง พบว่าผู้ปกครองมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับเด็กในเรื่อง สติปัญญาในการคิดแก้ปัญหา การตัดสินใจคบเพื่อน ความปลอดภัยจากบุคคลภายนอกครอบครัว ความกล้าแสดงออก การสื่อสารอย่างมีความหมาย และกังวลเกี่ยวกับการแสดงออกทางอารมณ์ อย่างเหมาะสมเนื่องจากสื่อต่างๆ

2.4 นำนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ของโรงเรียนวัดพระธาตุ สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาเขต 1 จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 2 ห้องเรียน มาสุ่มแยกเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียน และกลุ่มควบคุม 1 ห้องเรียนด้วยการจับฉลาก ดังนี้

กลุ่มทดลอง ได้แก่ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1/1 จำนวน 21 คน

กลุ่มควบคุม ได้แก่ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1/2 จำนวน 22 คน

2.5 กำหนดเกณฑ์การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ดังนี้

2.5.1 รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนที่ลงทะเบียนเรียนอย่าง ถูกต้อง

2.5.2 รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนที่มีเวลาเรียนอย่างน้อย 70% ของเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ขั้นที่ 2 การดำเนินการทดลอง

การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนมีขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดแบบแผนการทดลอง

แบบแผนการทดลองที่ใช้ในการวิจัยนี้ เป็นแบบที่มีกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ซึ่งมีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง เพื่อเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

2. ระยะเวลาในการทดลอง

การทดลองนี้ใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 30 สัปดาห์ โดยเริ่มจากกระบวนการทำงานระหว่างครูและผู้ปกครองโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึก ก่อนเปิดภาคเรียน 10 สัปดาห์ จากนั้นผู้วิจัยจึงนำแผนการสอนไปทดลองใช้กับเด็กในห้องเรียน ควบคู่กับการทำงานของผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยที่บ้าน เป็นเวลา 20 สัปดาห์

3. การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยตนเอง โดยดำเนินการสอนกับเด็กทั้งห้องเรียน

3.1 ก่อนดำเนินการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น
จัดให้มีการประเมินและทดสอบก่อนการสอน

3.2 ดำเนินการสอนโดย

1) กลุ่มทดลอง ผู้วิจัยทำการสอนด้วยกิจกรรมตามแผนการสอน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามหลักการของรูปแบบการสอนที่สร้างขึ้น จำนวน 20 แผนการสอน ใช้สอนสัปดาห์ละ 1 แผนการสอน เป็นเวลา 20 สัปดาห์ โดยใช้เวลาในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์และกิจกรรมสร้างสรรค์เล่นตามมุม ของตารางกิจกรรมประจำวัน ส่วนกิจกรรมเกมการศึกษา เล่นกลางแจ้ง เคลื่อนไหวและจังหวะ ดำเนินการสอนตามคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546

2) กลุ่มควบคุม ครูประจำชั้นซึ่งมีประสบการณ์สอนระดับปฐมวัยไม่น้อยกว่า 5 ปีการศึกษา และเข้ารับการอบรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัยไม่น้อยกว่าปี การศึกษาละ 30 ชั่วโมง สอนด้วยกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ตามคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 เป็นเวลา 20 สัปดาห์

รายละเอียดรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แสดงในตารางที่ 3

3.3 สัปดาห์สุดท้ายของการสอน ผู้วิจัยประเมินและทดสอบทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยหลังการสอน

ตารางที่ 3 รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นและรูปแบบการเรียนการสอนปกติ

รายการ	รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น	รูปแบบการสอนปกติ
<p>1. หลักการ</p>	<p>1. การจัดการเรียนการสอนมุ่งให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ผ่านแหล่งเรียนรู้ในชุมชน</p> <p>2. การจัดการเรียนการสอนมุ่งให้โอกาสเด็กได้คิด ตัดสินใจ ไตร่ตรอง สรุปผลของการกระทำของตนเอง ด้วยการพูดหรือแสดงออกสิ่งที่เด็กกระทำ หรือมีประสบการณ์ เป็นการทบทวนประสบการณ์และความเข้าใจ ได้เรียนรู้วิธีการพูดที่เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น รู้จักการสื่อความหมาย การฟัง</p> <p>3. การจัดการเรียนการสอนมุ่งให้เด็กได้สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ทั้งเด็กกับเด็กและเด็กกับผู้ใหญ่ คิดวิเคราะห์ สืบสอบความคิดของตนเอง ตรวจสอบการทำงาน จากการร่วมงานเป็นกลุ่ม</p> <p>4. การจัดการเรียนการสอนมุ่งให้โรงเรียนและครอบครัวร่วมกันขัดเกลาเด็ก สังเกต ค้นหาความตั้งใจและความสนใจของเด็ก รับฟังและส่งเสริมให้เด็กคิดและทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง เด็กได้ซึมซับจากต้นแบบที่ดีและเรียนรู้ได้ตลอดเวลา เชื่อมโยงการนำสิ่งที่ได้รู้ไปใช้ในชีวิตรจริง</p>	<p>1. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ต้องสามารถตอบสนองความต้องการ ความสนใจของเด็ก มีสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัย</p> <p>2. การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะ สนับสนุนอำนวยความสะดวกในการจัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์ และกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการ และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก</p> <p>3. เด็กเป็นผู้ลงมือกระทำ เรียนรู้ และค้นพบด้วยตนเอง</p> <p>4. การบูรณาการการเรียนรู้ ครูต้องวางแผนการจัดประสบการณ์ในแต่ละวันให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการ</p> <p>5. ครู พ่อแม่และผู้ปกครองต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ร่วมมือกันรับผิดชอบช่วยกันพัฒนาเด็กให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ</p>

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นและรูปแบบการเรียนการสอนปกติ

รายการ	รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น	รูปแบบการสอนปกติ
2. จุดมุ่งหมาย	มุ่งส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย ความสามารถและความแตกต่าง ระหว่างบุคคลทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา และเน้นการเสริมสร้างทักษะชีวิตด้าน การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์	มุ่งส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสม ตามวัย ความสามารถและความ แตกต่างระหว่างบุคคลทั้ง ทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา
3. สาระการเรียนรู้	1. เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก 2. บุคคลและสถานที่ที่แวดล้อมเด็ก 3. ธรรมชาติรอบตัวเด็ก 4. สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก	1. เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก 2. บุคคลและสถานที่ที่แวดล้อม เด็ก 3. ธรรมชาติรอบตัวเด็ก 4. สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก
4. กระบวนการจัด กิจกรรมการเรียน การสอน	การดำเนินกิจกรรมมี 5 ขั้นตอน ขั้นตอน ที่ 1-2 ดำเนินการช่วงกิจกรรมเสริม ประสบการณ์ในวันที่ 1 ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการวันที่ 2 ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการวันที่ 3 และขั้นตอนที่ 5 จัดเป็นกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ในวันที่ 3-5 ของการใช้แผนการสอน ขั้นที่ 1 การเตรียมการก่อนรับ ประสบการณ์ เป็นการใช้เพลง เกม คำถาม คำคล้อง จอง กระตุ้นความสนใจเด็กสำรวจ ตรวจสอบพร้อมทั้งให้ความรู้พื้นฐาน เกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียนรู้ด้วยคำถาม และ มอบหมายงาน	การดำเนินกิจกรรมมี 3 ขั้นตอน ทุกขั้นตอนดำเนินการช่วง กิจกรรมเสริมประสบการณ์ทุกวัน ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นการเตรียมเด็กให้พร้อมและ กระตุ้นให้เด็กสนใจร่วมกิจกรรม โดยใช้กิจกรรมการร้องเพลง คำ คล้องจอง ปริศนาคำทาย

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นและรูปแบบการเรียนการสอนปกติ

รายการ	รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น	รูปแบบการสอนปกติ
<p>4. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ต่อ)</p>	<p><u>บทบาทเด็ก</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ฝึกการใช้ทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา - เลือกสมาชิกกลุ่ม - สนทนาแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษา - เลือกหัวข้อที่สนใจศึกษา - ตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษา - วางแผนเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบของคำถามที่สงสัย <p><u>บทบาทครู</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ประสานงานกับผู้ปกครองเกี่ยวกับสถานที่ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ - กำหนดขนาดและจำนวนกลุ่ม - วางแผนเรื่องสถานที่ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ - กำหนดเกณฑ์การประเมิน - อธิบายว่างานที่ต้องทำคืออะไร เกี่ยวข้องกับบทเรียนอย่างไร - แนะนำเด็กในการตัดสินใจเลือกหัวข้อ โดยการใช้คำถามที่กำหนดในแผนการสอน - บันทึกการตัดสินใจเลือกของเด็ก และปัญหาหรือคำถามที่เด็กสงสัย <p><u>บทบาทผู้ปกครอง</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นพี่เลี้ยงประจำกลุ่ม - สรุปเป้าหมาย คำถาม และหน้าที่ของแต่ละกลุ่ม - เตรียมวัสดุอุปกรณ์ 	<p><u>บทบาทเด็ก</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ร่วมกิจกรรม เช่น การร้องเพลง เล่นเกม - แสดงความคิดเห็น - ตอบคำถาม <p><u>บทบาทครู</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - วางแผนเรื่องสถานที่ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ - อธิบายว่างานที่ต้องทำคืออะไร เกี่ยวข้องกับบทเรียนอย่างไร - แนะนำเด็กเกี่ยวกับหัวข้อโดยการใช้คำถามตามที่กำหนดในแผนการสอน <p><u>บทบาทผู้ปกครอง</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - เตรียมวัสดุอุปกรณ์

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นและรูปแบบการเรียนการสอนปกติ

รายการ	รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น	รูปแบบการสอนปกติ
<p>4. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ต่อ)</p>	<p>ขั้นที่ 2 การรับประสบการณ์</p> <p>รับประสบการณ์ผ่านการเรียนรู้ในแหล่งชุมชน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ส่งเสริมทักษะการสื่อสารและอารมณ์</p> <p><u>บทบาทเด็ก</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ปฏิบัติตามแผนของกลุ่มเพื่อให้ได้คำตอบของคำถามที่สงสัย - สรุปผลการปฏิบัติงานร่วมกันในกลุ่ม <p><u>บทบาทครูและผู้ปกครอง</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - แนะนำแนวทาง อำนวยความสะดวกในการหาคำตอบของเด็ก - สังเกต ค้นหาความตั้งใจและความสนใจของเด็ก - รับฟังและส่งเสริมให้เด็กคิดและทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง - สังเกตการร่วมกิจกรรมของเด็ก 	<p>ขั้นที่ 2 ขั้นสอน</p> <p>เป็นการจัดกิจกรรมที่ต้องการให้เด็กได้รับความรู้และประสบการณ์ด้วยกิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบ ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 2.1 การสนทนา ชักถาม อภิปราย 2.2 การเล่านิทาน 2.3 การสาธิต 2.4 การศึกษานอกสถานที่ 2.5 การทดลอง / ปฏิบัติการ 2.6 การเล่นเกม ท่องคำคล้องจอง <p><u>บทบาทเด็ก</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ร่วมกิจกรรมหรือลงมือกระทำกิจกรรมตามที่ครูกำหนด <p><u>บทบาทครู</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - แนะนำแนวทาง อำนวยความสะดวกในการหาคำตอบของเด็ก - สังเกต ค้นหาความตั้งใจและความสนใจของเด็ก - รับฟังและส่งเสริมให้เด็กคิดและทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง - สังเกตการร่วมกิจกรรมของเด็ก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นและรูปแบบการเรียนการสอนปกติ

รายการ	รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น	รูปแบบการสอนปกติ
<p>4. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ต่อ)</p>	<p>ขั้นที่ 3 การทบทวนความคิด เพื่อตรวจสอบผลการตัดสินใจ และการแก้ปัญหาของตนเองและกลุ่ม</p> <p><u>บทบาทเด็ก</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ร่วมสนทนาเพื่อทบทวนเกี่ยวกับประสบการณ์และงานที่ได้รับมอบหมาย - รายงานเกี่ยวกับหัวข้อที่เลือกไปศึกษา และวิธีการทำงานของกลุ่มตนเองต่อกลุ่มใหญ่ - การบอกความเข้าใจ ความรู้ ความรู้สึก และสิ่งที่นำไปใช้ใน - ประเมินผลงานของกลุ่มตนเอง กลุ่มของเพื่อน มีอะไรที่คิดว่าทำได้ดีแล้ว และอะไรบ้างที่ไม่ต้องการให้เกิดขึ้นอีก <p><u>บทบาทครู</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ใช้คำถามเพื่อช่วยเด็กทบทวนประสบการณ์ - ให้โอกาสเด็กได้คิด และพูดหรือแสดงออก - แสดงรูปถ่ายจากการทำกิจกรรมของเด็กๆ ชั้นที่ 1-2 - สังเกตการสนทนาโต้ตอบ และการประเมินของเด็ก <p><u>บทบาทผู้ปกครอง</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นที่ปรึกษาและแนะนำในการเตรียมนำเสนอ 	<p>ขั้นที่ 3 การสรุปทเรียน เป็นการสรุปสิ่งต่างๆ ที่เรียนไปทั้งหมดให้เด็กได้เข้าใจดียิ่งขึ้น</p> <p><u>บทบาทเด็ก</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ร่วมสนทนาเพื่อทบทวนเกี่ยวกับกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่ได้รับ - การบอกความเข้าใจ และสิ่งที่นำไปใช้ใน <p><u>บทบาทครู</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ใช้คำถามเพื่อช่วยเด็กทบทวนประสบการณ์ - ให้โอกาสเด็กได้คิด และพูดหรือแสดงออก - สังเกตการสนทนาโต้ตอบ และการประเมินของเด็ก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นและรูปแบบการเรียนการสอนปกติ

รายการ	รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น	รูปแบบการสอนปกติ
<p>4. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ต่อ)</p>	<p>ขั้นที่ 4 การสรุปข้อความรู้ เป็นการสรุปทั้งทักษะกระบวนการและความรู้</p> <p><u>บทบาทเด็ก</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - สนทนาทบทวนประสบการณ์ในขั้นที่ผ่านมา - ร่วมกันจัดทำป้ายนิเทศ - อภิปราย และสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม - ร่วมกันตัดสินใจแนวทางที่สามารถนำไปปฏิบัติ <p><u>บทบาทครู</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - สนทนากับเด็กเพื่อทบทวนประสบการณ์ในขั้นที่ผ่านมา - ใช้คำถามเพื่อหาข้อสรุปที่จะนำไปปฏิบัติ - สังเกตและสรุปรวบความคิดเห็นของเด็ก <p>ขั้นที่ 5 การประยุกต์ใช้ เป็นการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันทั้งที่บ้าน และโรงเรียน โดยที่โรงเรียนเป็นการจัดกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ 4 กิจกรรมที่เน้นทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ (ดูรายละเอียดภาคผนวก ง)</p>	<p>กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับงานศิลปะศึกษา ได้แก่ การวาดภาพระบายสี การปั้น การพิมพ์ภาพ การพับ ตัด ฉีก ปะ และประดิษฐ์เศษวัสดุ</p>

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นและรูปแบบการเรียนการสอนปกติ

รายการ	รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น	รูปแบบการสอนปกติ
<p>4. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ต่อ)</p>	<p><u>บทบาทเด็ก</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ทำกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ - นำข้อสรุปที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันที่บ้านและโรงเรียน <p><u>บทบาทครู</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ - สังเกตการปฏิบัติกิจกรรมของเด็ก - สังเกตการนำข้อสรุปจากการทำกิจกรรมไปปฏิบัติ <p><u>บทบาทผู้ปกครอง</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นผู้ช่วยครูในการจัดกิจกรรม - ช่วยครูเตรียมวัสดุอุปกรณ์ - นำข้อสรุปจากการทำกิจกรรมไปปฏิบัติที่บ้าน 	<p><u>บทบาทเด็ก</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ลงมือทำกิจกรรมศิลปะศึกษา <p><u>บทบาทครู</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดกิจกรรมศิลปะศึกษา - สังเกตการปฏิบัติกิจกรรมของเด็ก
<p>5. กระบวนการร่วมงานกับผู้ปกครอง</p>	<p>กระบวนการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึก มี 3 ขั้นตอน</p> <p>1. การสร้างกลุ่มของครูและผู้ปกครอง</p> <p>เป็นช่วงของการสร้างความคุ้นเคย การพัฒนาความร่วมมือ และการให้ความรู้ที่จำเป็นกับครูและผู้ปกครอง ซึ่งความรู้ที่ให้ในขั้นนี้ได้แก่ หลักสูตร การศึกษาปฐมวัย การเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย การสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ กิจกรรมย่อยประกอบด้วย การทำแบบประเมิน การอภิปราย การบรรยายให้ความรู้ การเล่าประสบการณ์ชีวิต</p>	<p>การร่วมงานระหว่างครูกับผู้ปกครอง มีกิจกรรมดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การประชุมปฐมนิเทศ ผู้ปกครองภาคเรียนที่ 1 ของปีการศึกษา 2. การประชุมรายงานผลการประเมินพัฒนาการเมื่อสิ้นสุดภาคเรียน ปีละ 2 ครั้ง 3. การส่งสารสัมพันธ์ผู้ปกครอง เดือนละ 1 ครั้ง 4. การเชิญผู้ปกครองมาร่วมกิจกรรมวันสำคัญหรือกิจกรรมพิเศษของโรงเรียน เช่น วันพ่อ วันแม่ วันเด็ก เป็นต้น

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นและรูปแบบการเรียนการสอนปกติ

รายการ	รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น	รูปแบบการสอนปกติ
<p>5. กระบวนการ ร่วมงานกับ ผู้ปกครอง (ต่อ)</p>	<p>การพัฒนาความรู้สึกร่วมกัน การสะท้อน ความคิด การเยี่ยมบ้าน</p> <p>2. การปฏิบัติการของครูและ ผู้ปกครอง</p> <p>เป็นการระดมสมอง หาแนวทาง ปฏิบัติจากองค์ความรู้ที่ได้รับร่วมกันใน ขั้นที่ 1 ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย คือ การเล่าประสบการณ์ชีวิต การอภิปราย การร่วมกันตัดสินใจ การสะท้อน ความคิด การส่งสารสัมพันธ์ผู้ปกครอง การเยี่ยมบ้าน ผู้ปกครองอาสาสมัครใน ห้องเรียน มี 3 ขั้นตอน ได้แก่</p> <p>1) การระดมสมอง เป็นขั้นที่ครู และผู้ปกครองทุกคนนำเสนอความ คิดเห็นของตนเกี่ยวกับหน่วยการสอน แนวทางการจัดกิจกรรม แหล่งเรียนรู้ที่ สอดคล้องกับหน่วยการสอนสำหรับเด็ก เพื่อหาข้อสรุปที่จะนำมาปฏิบัติร่วมกัน</p> <p>2) การหาแนวทางปฏิบัติ ครูและ ผู้ปกครองได้เจรจาต่อรองเพื่อหาข้อสรุป เกี่ยวกับหน่วยการสอน แนวทางการจัด กิจกรรม แหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ หน่วยการสอนสำหรับเด็ก กำหนด กฎเกณฑ์พื้นฐานของกลุ่ม การตกลง เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการสอนแต่ละ หน่วย การจัดกิจกรรมเพื่อให้บรรลุ จุดมุ่งหมายทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน และ ผลลัพธ์ที่จะตามมา</p>	

รายการ	รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น	รูปแบบการสอนปกติ
<p>5. กระบวนการ ร่วมงานกับ ผู้ปกครอง (ต่อ)</p>	<p>3) การลงมือปฏิบัติ คือการที่ผู้ปกครองและครูนำข้อตกลงหรือแนวทางที่ได้จากการประชุมหาแนวทางร่วมกันตามหลักการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือจากกลุ่มไปปฏิบัติ โดยครูปฏิบัติการสอนที่โรงเรียน และผู้ปกครองนำไปใช้ที่บ้าน ระหว่างการปฏิบัติจะมีสารผู้ปกครองที่เสนอแนะกิจกรรมที่ผู้ปกครองสามารถนำไปใช้ปฏิบัติกับลูกที่บ้านซึ่งเป็นผลมาจากการหาข้อสรุปแนวทางร่วมกัน ครูจัดทำรายการเยี่ยมบ้าน ผู้ปกครองมาเป็นอาสาสมัครในห้องเรียน หลังจากนั้นกลับมาประชุมกันตามตารางที่กำหนดเพื่อทบทวนและประเมินสถานการณ์หรือนำปัญหาที่พบมาหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขร่วมกันต่อไป</p> <p>3. การประเมินผลการปฏิบัติการของครูและผู้ปกครอง</p> <p>เป็นช่วงที่ครูและผู้ปกครองได้ลงมือปฏิบัติตามที่ได้หาแนวทางร่วมกันครบทุกขั้นตอนแล้ว จึงกลับมาประเมินผลของการปฏิบัติทั้งของตนเองและของกลุ่มสมาชิกร่วมกัน ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย คือ การเล่าประสบการณ์ชีวิต การสะท้อนความคิด</p>	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นและรูปแบบการเรียนการสอนปกติ

รายการ	รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น	รูปแบบการสอนปกติ
6. การประเมินพัฒนาการ	<p>การประเมินพัฒนาการเด็กตามรายการของสมุดประเมินพัฒนาการ และการประเมินทักษะชีวิตดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. วัดความสามารถในการการบอกทางเลือกก่อนการตัดสินใจ การคาดการณ์ผลที่อาจเกิดขึ้นเนื่องจากการตัดสินใจ และการประเมินผลการตัดสินใจ 2. วัดความสามารถในการระบุปัญหา การวางแผนแก้ปัญหา และการกระทำเพื่อคลี่คลายปัญหา 3. วัดความสามารถในการรับฟังผู้อื่น การบอกความต้องการกับผู้อื่น และการนำเสนอ 4. วัดความสามารถในการรู้จักอารมณ์ การเข้าใจอารมณ์ และการแสดงอารมณ์สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม 	การประเมินพัฒนาการเด็กตามรายการของสมุดประเมินพัฒนาการ

ขั้นที่ 3 การรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผลการทดลอง

การรวบรวมและวิเคราะห์ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน ดำเนินการดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ ทั้งข้อมูลเชิงคุณลักษณะและการใช้แบบวัดทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย
2. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการทดสอบมาวิเคราะห์โดยดำเนินการดังนี้

2.1 เปรียบเทียบทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้ระหว่างครูและผู้ปกครอง ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้การทดสอบค่า t-test

2.2 เปรียบเทียบทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้ระหว่างครูและผู้ปกครอง กับเด็กที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบ โดยใช้การทดสอบค่า t-test

3. นำเสนอผลการวิเคราะห์ที่ได้จากค่าสถิติเป็นตารางประกอบความเรียง และนำเสนอผลจากการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณลักษณะด้วยการบรรยาย

ตอนที่ 3 การประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้ระหว่างครูและผู้ปกครอง เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

การประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนพิจารณาจากการเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้ระหว่างครูและผู้ปกครอง กับคะแนนทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบ โดยกำหนดเกณฑ์ที่แสดงประสิทธิภาพของรูปแบบ คือ คะแนนทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบที่สร้างขึ้นสูงกว่าคะแนนทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้ดีระหว่างครูและผู้ปกครอง เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ซึ่งผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้ดีระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย

ส่วนที่ 2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้ดีระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย

ส่วนที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้ดีระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในครั้งนี้ ดำเนินการพัฒนาตามกรอบการออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนของ Leslin, Pollock and Reiguluth (1992) ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ การวิเคราะห์ความต้องการ การเลือกและการจัดลำดับเนื้อหา การพัฒนาบทเรียน และการประเมินผลการสอน และข้อสรุปของทิสนา แชมมณี (2545) เกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนที่ประกอบด้วยปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักของรูปแบบการเรียนการสอนนั้นๆ มีการบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ รูปแบบการเรียนการสอนจะต้องสามารถทำนายผลที่จะเกิดตามมาได้ มีการจัดระบบ คือ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยได้กำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนได้ดังนี้

1. ผลการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน

1.1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ปัญหาและการวิเคราะห์ขอบข่ายของปัญหาตลอดจนความต้องการในการจัดการเรียนการสอน จากการวิเคราะห์สภาพและปัญหาต่างๆ มีข้อค้นพบดังนี้

1.1.1 เด็กถูกละเมิดสิทธิ มีจำนวนเพิ่มขึ้น และเป็นกลุ่มเด็กเล็กที่มีอายุต่ำกว่า 6 ปี และมีแนวโน้มว่ามีเด็กที่ถูกละเมิดทางเพศที่มีอายุน้อยลง มีบ่อยครั้งและรุนแรงมากขึ้น

1.1.2 เด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการที่สงสัยล่าช้าด้านภาษา สังคมและการช่วยเหลือตนเอง เด็กนอกเขตเทศบาลมีระดับสติปัญญาต่ำลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น ขาดกระบวนการวิเคราะห์เพื่อเลือกรับสื่อ มีปัญหาปรับตัวต่อการเลี้ยงดู

1.1.3 ผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัยมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดจากพัฒนาการและความสามารถตามวัยของเด็ก ในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

1.1.4 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับโรงเรียนจะเป็นไปในลักษณะการร่วมงานจัดกิจกรรมพิเศษเท่านั้น ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนของเด็ก

1.1.5 การประเมินคุณภาพภายนอก สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา รอบ 2 โรงเรียนได้รับผลการประเมินระดับปรับปรุง มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา และได้ระดับพอใช้ มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.1.6 ยุทธศาสตร์ “โรงเรียนสอนชีวิต”

1.1.7 ยังไม่พบรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยในประเทศไทย

จากสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยดังกล่าว กำหนดเป็นจุดมุ่งหมายของการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย หรือความสามารถในการจัดการความต้องการและสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพสำหรับเด็กปฐมวัย 4 ด้าน ได้แก่ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์

1.2 ผลการกำหนดปรัชญาการศึกษา

ผู้วิจัยนำสภาพปัจจุบันและจุดมุ่งหมายที่ต้องการพัฒนา มากำหนดปรัชญาการศึกษาที่สอดคล้องเพื่อใช้เป็นเป็นทิศทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งผู้วิจัยเลือกปรัชญาพัฒนาการนิยมมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

1.3 ผลการกำหนดขอบข่ายแนวคิด ทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนและสอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม ได้ดังนี้

1.3.1 หลักการเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย

1.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการสอนประกอบด้วย 2 แนวคิด คือ 1) แนวคิดเกี่ยวกับการสอนเชิงประสบการณ์ 2) การเรียนรู้แบบร่วมมือ

1.3.3 แนวคิดเกี่ยวกับการร่วมงานระหว่างผู้ปกครองและครู ประกอบด้วย 2 แนวคิด คือ 1) แนวคิดการร่วมงาน 2) แนวคิดการพัฒนาความร่วมมือ

1.4 ผลการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ

ผู้วิจัยกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนจากข้อมูลสถานการณ์เกี่ยวกับเด็กปฐมวัย แนวคิดและหลักการพื้นฐาน ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบ แนวคิดพื้นฐาน หลักการ จุดมุ่งหมาย สาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กระบวนการร่วมงานอย่างร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและครู บทบาทครู ผู้ปกครอง หลักการปฏิบัติงานของผู้ปกครองและครู และการวัดประเมินผล

2. ผลการสร้างรูปแบบการเรียนการสอน

การสร้างรูปแบบการเรียนการสอนดำเนินการโดย นำองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนที่ได้กำหนดไว้แล้ว มาสร้างความสัมพันธ์กันดังนี้

2.1 จัดกลุ่มองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนการสอนเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

2.1.1 กลุ่มองค์ประกอบด้านการวางแผน ประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียน แนวคิดพื้นฐาน จุดมุ่งหมาย และหลักการ

2.1.2 กลุ่มองค์ประกอบด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประกอบด้วย ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย 1) การเตรียมการก่อนรับประสบการณ์ โดยใช้ทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ และการแก้ปัญหา 2) การรับประสบการณ์ ผ่านการเรียนรู้ในแหล่งชุมชน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม เสริมสร้างทักษะการสื่อสารและการจัดการกับอารมณ์ 3) การทบทวนความคิด เพื่อตรวจสอบผลการตัดสินใจ และการแก้ปัญหาของตนเองและของกลุ่ม 4) การสรุปข้อความรู้ ทั้งทักษะกระบวนการและความรู้ 5) การนำข้อความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในการทำกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ที่โรงเรียน และที่บ้าน

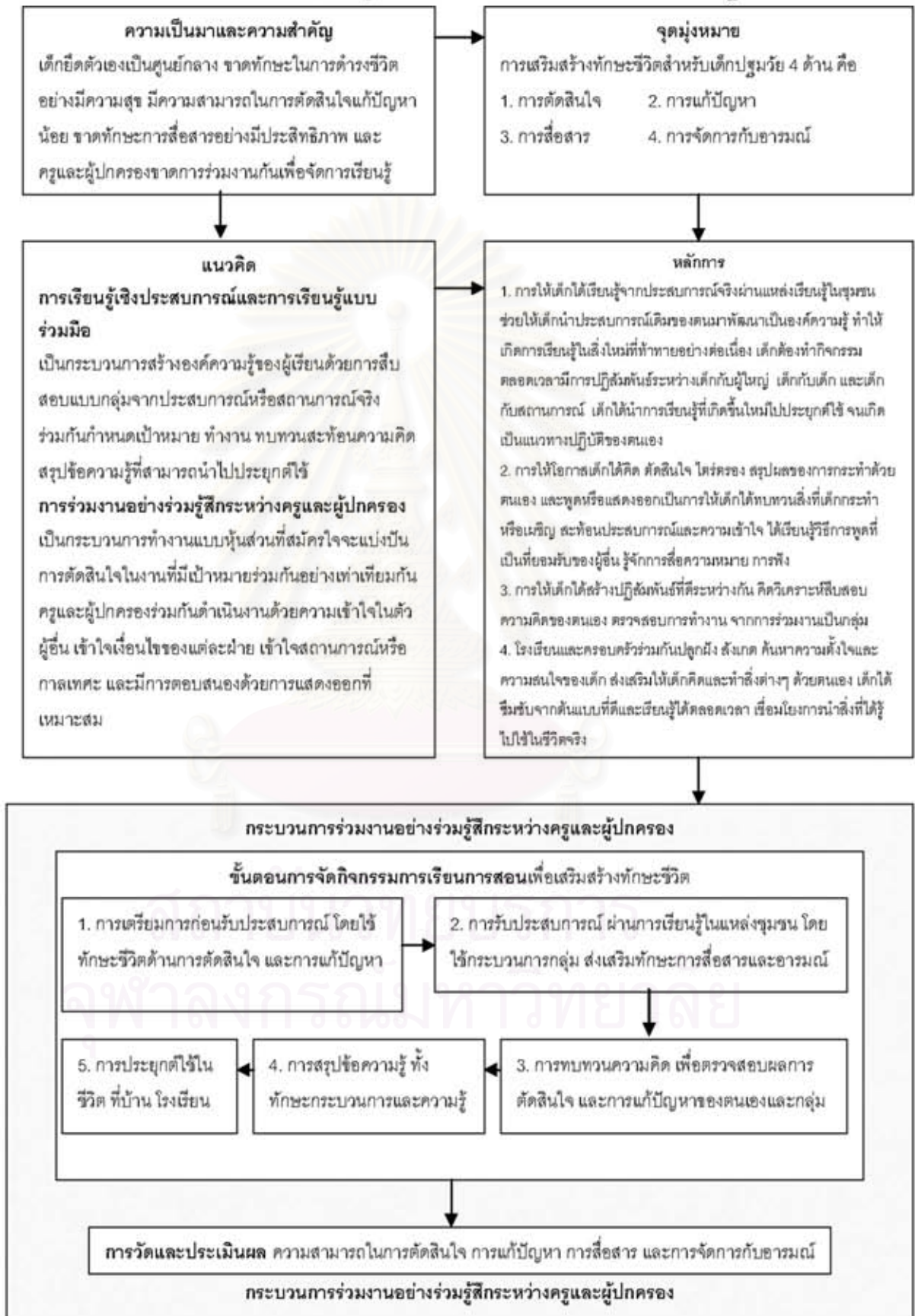
2.1.3 กลุ่มองค์ประกอบด้านกระบวนการร่วมงานอย่างร่วมรู้สี่ระหว่างผู้ปกครองและครู ประกอบด้วย 1) การสร้างกลุ่มของครูและผู้ปกครอง 2) การปฏิบัติการของผู้ปกครองและครูใน 3 กิจกรรม คือ การระดมสมอง การหาแนวทางปฏิบัติ การลงมือปฏิบัติ และ 3) การประเมินผลการปฏิบัติการของครูและผู้ปกครอง ซึ่งในขั้นของการปฏิบัติการของผู้ปกครองและครู จะดำเนินไปเพื่อการเลือกและการจัดลำดับเนื้อหา คือ การวิเคราะห์งานและการจัดลำดับของงานว่าในการจัดการเรียนการสอนนั้นควรจะนำสาระใดไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอันดับแรก สาระใดควรจะนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในอันดับต่อไป โดยใช้สาระที่เด็กควรเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และบริบทของชุมชนเกี่ยวกับเทศกาล ฤดูกาลและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นข้อพิจารณาร่วมกัน รวมทั้งเพื่อการพัฒนาบทเรียน คือ การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนและการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะใช้ในการสอนแต่ละครั้ง

2.2 นำองค์ประกอบที่จัดกลุ่มไว้แล้ว มาจัดเรียงตามลำดับความสำคัญก่อนหลัง ทั้งในระดับกลุ่มองค์ประกอบ และระหว่างกลุ่มองค์ประกอบ

2.3 แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในรูปของแผนภูมิแสดงรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สี่เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย ดังแผนภูมิที่ 17

แผนภูมิที่ 17 รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ

โดยการ่วมงานอย่างร่วมรู้สึกเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย

จากแผนภูมิที่ 17 อธิบายรายละเอียดของรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยได้ดังนี้

ความเป็นมาของรูปแบบ

สังคมโลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับความรู้และวิทยาการใหม่ๆ ที่ทันสมัยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นยุคที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า โลกและพลโลกจะมีกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงทวีมากขึ้น ข้อมูลข่าวสารต่างๆ จะมีมากขึ้น ซึ่งสถานการณ์เช่นนี้ทำให้สังคมมีความซับซ้อนและเต็มไปด้วยปัญหามากมาย คนในสังคมยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ไม่ใส่ใจเอื้ออาทรซึ่งกันและกันเช่นสังคมไทยในอดีต ส่งผลให้เด็กไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างเหมาะสมจากบุคคลแวดล้อมในสังคม เด็กต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่ส่งผลต่อการทำร้ายทั้งร่างกายและจิตใจเด็ก เช่น การที่เด็กถูกทำร้าย ข่มขืน ล่อลวง อุบัติเหตุร้ายแรง และการหาประโยชน์จากตัวเด็กโดยบุคคลและสังคมรอบตัวเด็ก เด็กก่อนวัยเรียน หรือวัยเข้าโรงเรียนระยะแรกมีปัญหาความผิดปกติในเชิงยั่วยุต่อต้าน หรือการกระทำที่สื่อเค้าวามีปัญหา

ทักษะชีวิตเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตในฐานะมนุษย์ เป็นเครื่องมือในการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพกับความต้องการและสิ่งท้าทายต่างๆ ในชีวิตประจำวัน สามารถที่จะรักษาสภาพจิตใจที่สมบูรณ์ รู้จักแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือสภาพแวดล้อมต่างๆ ของวัฒนธรรม เป็นภูมิคุ้มกันให้ดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข การพัฒนาทักษะชีวิตเป็นสิ่งที่มนุษย์จำเป็นต้องพัฒนาอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยเริ่มต้นจากขั้นพื้นฐานของชีวิตในวัยเด็กอย่างถูกต้องเหมาะสม และสอดคล้องกับวัฒนธรรม คุณธรรมพื้นฐานของแต่ละชุมชน เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความสามารถที่มีอยู่ในตนเอง

เด็กอายุ 4 ปี จะเป็นช่วงเวลาที่เด็กจะได้เรียนรู้จากสภาพแวดล้อมที่ไกลตัวออกไป คือ สังคมโรงเรียน ช่วงที่เด็กเริ่มเข้าโรงเรียน เด็กต้องเผชิญกับการปรับตัวทั้งปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ เพื่อน ครู และบุคคลแวดล้อมที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ซึ่งสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับเด็กวัยนี้ จึงอาจมีความขัดแย้งหรือสิ่งที่ไม่ตรงกับความต้องการของเด็ก จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจ และแก้ปัญหาเพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เด็กเล็กที่อยู่ในชนบทยังมีพัฒนาการทางภาษาและสติปัญญาช้ากว่าปกติ รวมทั้งขาดทักษะในการรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล นอกจากนี้การมีพฤติกรรมต่อต้านสังคมและการกระทำที่รุนแรงใน

วัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ พบว่าเป็นผลมาจากการถูกทอดทิ้ง ไม่ใส่ใจ ปรับตัวเข้ากับใครไม่ได้ และมีประวัติ การแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวในวัยเด็ก การสื่อความหมาย (Communication) ก็เป็นปัญหาสำคัญอีก ประการหนึ่งสำหรับเด็กวัยนี้เนื่องจากเป็นช่วงต้นของการซึมซับข้อมูลข่าวสารผ่านการปฏิสัมพันธ์และ การมีประสบการณ์ร่วมกับเด็กและผู้ใหญ่คนอื่น ๆ มีความสามารถจำกัดในการใช้คำศัพท์ การเข้าใจ โครงสร้างประโยค ส่งผลให้เด็กวัย 4-5 ปี มีปัญหาในการฟัง การสนทนา การใช้คำศัพท์ ไวยากรณ์และ การเชื่อมประโยค การแสดงทิศทางของการพูด ตลอดจนปัญหาในการพูดไม่ชัด ดังนั้นทักษะชีวิตด้าน การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสารและการจัดการกับอารมณ์ จึงเป็นทักษะสำคัญและจำเป็นต้อง เสริมสร้างตั้งแต่วัยแรกเริ่มเข้าสู่โรงเรียน

World Health Organization (1999) สรุปในการประชุมตัวแทนองค์กรที่มีส่วนในการจัด การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ว่าจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตมีลักษณะที่หลากหลาย เป็น ลักษณะของการศึกษาที่ควรจัดการผ่านการดำเนินชีวิตประจำวันในโรงเรียนให้กับเด็ก ซึ่งทักษะชีวิต สามารถออกแบบให้สอดคล้องกับหลักสูตรต่างๆ ได้เป็นอย่างดี สามารถสอนแยกเป็นวิชาหรือ บูรณาการร่วมกับวิชาอื่นก็ได้ การพัฒนาทักษะชีวิตมีลักษณะความเป็นพลวัตและเป็นกระบวนการที่ ต้องอาศัยความร่วมมือกัน ในการจัดการเรียนรู้จึงควรให้โรงเรียนได้มีส่วนร่วมร่วมกับเด็กหรือเยาวชน พ่อ แม่ผู้ปกครอง และชุมชนท้องถิ่นร่วมกันตัดสินใจ การจัดการเรียนรู้ผ่านการดำเนินชีวิตประจำวัน เรียนรู้ จากประสบการณ์ตรงหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตของเด็ก เพื่อให้เด็กเกิดความเข้าใจ เชื่อมโยง กับประสบการณ์ สร้างองค์ความรู้ของตนเอง พัฒนาความรู้นั้นให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เผชิญ จน สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ หลักการเรียนรู้ดังกล่าวนี้ มีพื้นฐานมาจากปรัชญาการศึกษาแบบพิพัฒนา การนิยม (Progressivism) ที่เน้นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดทิศทางพัฒนาตนเอง และ แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่มีพื้นฐานปรัชญา การศึกษามาจากปรัชญาการศึกษาแบบพิพัฒนาการนิยมเช่นเดียวกัน เป็นแนวคิดที่เน้นที่การทำงาน เป็นกลุ่มแบบพึ่งพาอาศัยกันขนาดเล็ก ซึ่งจากผลการนำแนวคิดไปใช้ในการจัดการเรียนสอนระดับชั้น ต่าง ๆ มากมายยืนยันได้ว่า ผู้เรียนจะได้พัฒนาทางด้านสัมพันธภาพและการสื่อสาร ประกอบกับทำให้ เด็กมีสุขภาพจิตที่ดีในการเรียนรู้ และทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ซึ่งแนวคิดการเรียนรู้แบบ ร่วมมือต่างจากการทำงานกลุ่มทั่วไป ที่กระบวนการทำงานที่แต่ละคนได้รับผลงานของกลุ่มเท่าเทียม กัน ไม่เปรียบเทียบกันเองในกลุ่ม แต่อาจมีการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม ดังนั้นจึงทำให้สมาชิกแต่ละคน ในกลุ่มนำศักยภาพของตัวเองออกมาเพื่อพัฒนาผลงานของกลุ่มอย่างเต็มที่ ดังนั้นแนวคิดการจัดการ เรียนรู้เชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือจึงเป็นแนวคิดที่เหมาะสมกับการนำมาจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหาและการจัดการกับอารมณ์

ปัจจัยสำคัญของการเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กนอกจากแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ผ่านการเผชิญสถานการณ์จริงในกิจกรรมประจำวันของเด็กแล้ว ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือความร่วมมือจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง การร่วมงานกัน (Collaboration) ระหว่างครอบครัวและโรงเรียน จะทำให้ความสำเร็จของเด็กเกิดขึ้นและมีความคงอยู่ของความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องระหว่างครูและชุมชน แต่ในทางปฏิบัติการทำงานร่วมกัน เพื่อนร่วมงานอาจบอกว่าการกำลังทำงานแบบ Collaboration ในความเป็นจริงอาจจะวางแผนร่วมกัน แบ่งความรับผิดชอบกันแต่ไม่ใช่การร่วมงาน (Collaboration) เนื่องจากการร่วมงานเป็นรูปแบบของการทำงานและความรู้สึกของการเป็นชุมชนที่สมาชิกจะได้ร่วมกันตัดสินใจมองตัวเองเป็นส่วนที่เสริมให้ชุมชนมีความสมบูรณ์และการสนับสนุนให้ผู้ที่มีทัศนคติเข้ามาในชุมชน ดังนั้นการพัฒนาความร่วมรู้สึก (Empathy) หรือการพัฒนาการรับรู้และเข้าใจภาวะของผู้อื่นตามกรอบอ้างอิงของบุคคลนั้นด้วยกระบวนการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างครูและผู้ปกครองจะทำให้แต่ละฝ่ายมีความเข้าใจและรับรู้ความรู้สึกที่เกิดกับอีกฝ่าย นำไปสู่บุคลิกภาพที่เปิดเผย ความใส่ใจต่อความต้องการของผู้อื่นในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้ง พัฒนาการทำงานเป็นทีม และความพึงพอใจในการทำงาน ทำให้เกิดการร่วมงานกันอย่างแท้จริง และทำให้งานบรรลุเป้าหมายสูงสุดร่วมกัน ไม่ใช่เป้าหมายของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ดังที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2548) กล่าวถึงลักษณะของคนที่เป็นผู้ร่วมงานที่ดี ต้องมีหลักพรหมวิหาร 4 เป็นพื้นฐานจิตใจและแสดงออกภายนอกตามหลักสังคหวัตถุ 4 กล่าวคือ 1) ให้ปัน หรือมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือ สงเคราะห์ 2) พูดอย่างรักกัน ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผล กล่าวคำแสดงความเห็นอกเห็นใจให้กำลังใจ 3) ทำประโยชน์แก่เขา หรือ ช่วยเหลือ ช่วยแก้ไข้ปัญหา และช่วยส่งเสริมในด้านจริยธรรม และ 4) เอาตัวเข้าสमान หรือทำตัวให้เข้ากับเขาได้ ไม่เอาเปรียบ ร่วมทุกข์ ร่วมสุข เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

สรุปได้ว่าทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยด้านความสามารถในการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ มีความสำคัญจำเป็นที่มีผลต่อการปรับตัวและการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของเด็กวัยเริ่มเข้าสู่โรงเรียน และการเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยควรเป็นกระบวนการที่โรงเรียนดำเนินการผ่านประสบการณ์ตรงหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันของเด็กโดยอาศัยความร่วมมือจากครอบครัวในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องของหลักการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ และหลักการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างบ้านกับโรงเรียนหรือครูและผู้ปกครอง ดังนั้นรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู จึงเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย

แนวคิดพื้นฐาน

แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนนี้ประกอบด้วย

1. หลักการเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย
2. แนวคิดเกี่ยวกับการสอนเด็ก
3. แนวคิดเกี่ยวกับการร่วมงานระหว่างครูและผู้ปกครอง

1. หลักการเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย

ทักษะชีวิตคือความสามารถในการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพในสภาพแวดล้อมต่างๆ ของวัฒนธรรมนั้นๆ ข้อสรุปในการประชุมตัวแทนองค์กรที่มีส่วนในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตว่าจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตมีลักษณะที่หลากหลาย เป็นลักษณะของการศึกษาที่ควรจัดการผ่านการดำเนินชีวิตประจำวันในโรงเรียนให้กับเด็ก ซึ่งทักษะชีวิตสามารถออกแบบให้สอดคล้องกับหลักสูตรต่างๆ ได้เป็นอย่างดี สามารถสอนแยกเป็นวิชาหรือบูรณาการร่วมกับวิชาอื่นก็ได้ การพัฒนาทักษะชีวิตมีลักษณะความเป็นพลวัตและเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือกัน จึงควรให้โรงเรียนได้มีส่วนร่วมร่วมกับเด็กหรือเยาวชน พ่อแม่ผู้ปกครอง และชุมชนท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้

2. แนวคิดเกี่ยวกับการสอนเด็ก

การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning) หมายถึง การเรียนรู้จากประสบการณ์ หรือการเรียนรู้โดยการลงมือกระทำ โดยการดึงเอาประสบการณ์จากตัวผู้เรียน แล้วกระตุ้นให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดเกี่ยวกับประสบการณ์นั้นออกมาเพื่อพัฒนาความคิด เจตคติและทักษะใหม่ ไปสู่ความรู้ใหม่ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์เป็นแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ที่มีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากประสบการณ์ที่ได้รับ

การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) เป็นวิธีการที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน แต่ละคนจะต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้และในความสำเร็จของกลุ่มทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นกำลังใจ

แก่กันและกัน สมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองเท่านั้น แต่จะต้องรับผิดชอบต่อ
ต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละคนคือความสำเร็จของกลุ่ม

ดังนั้นการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือจึงมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

- 1) ประสบการณ์ของผู้เรียน เป็นการสอนที่เน้นการมีประสบการณ์จริงและการลงมือกระทำ
ของผู้เรียน
- 2) การสื่อสารเพื่อสังเคราะห์ความรู้ คือมีการอภิปราย แลกเปลี่ยน สะท้อนความคิดเกี่ยวกับ
ประสบการณ์ออกมาเพื่อพัฒนาความคิด เจตคติและทักษะใหม่ นำไปสู่ความรู้ใหม่
- 3) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นการสอนที่ให้ความสำคัญกับความสามารถในการ
ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทั้งระหว่างเด็กกับเด็ก และเด็กกับผู้ใหญ่
- 4) กระบวนการกลุ่ม เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็น
กลุ่มเล็ก ๆ สมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองเท่านั้น แต่จะต้องรับผิดชอบต่อ
การเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม

3. แนวคิดเกี่ยวกับการร่วมงานระหว่างครูและผู้ปกครอง

การร่วมงาน (Collaboration) เป็นรูปแบบของการทำงานและความรู้สึกของการเป็นชุมชนที่
สมาชิกจะได้ร่วมกันตัดสินใจ มองตัวเองเป็นส่วนที่เสริมให้ชุมชนมีความสมบูรณ์และการสนับสนุนให้ผู้
ที่อุทิศตนเข้ามาในชุมชน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การร่วมงานประกอบด้วย การพัฒนาสถานการณ์ที่ดี
การสร้างภาพรวมด้วยกันมากกว่าการสรุปแต่ละส่วน การแบ่งปันความรับผิดชอบ และการแบ่งปัน
บุคคลที่ร่วมงานกันมองว่าคนอื่น ๆ เป็นหุ้นส่วน ส่งเสริมให้คนอื่นมีลักษณะที่นำไปสู่ความหมายของ
ความเป็นเลิศ สร้างเป้าหมายร่วมกันและใช้พลังของแต่ละคนและองค์กรเพื่อความสำเร็จร่วมกัน
การร่วมงานเป็นกระบวนการของการแก้ปัญหาร่วมกันบนพื้นฐานของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ
การร่วมงานจึงต้องอาศัยคุณลักษณะของการรับรู้ตนเอง (Intrapersonal) และการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น
(Interpersonal) สมาชิกจึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าวเพื่อให้การร่วมงานกันมีประสิทธิภาพ
มากขึ้น

ความร่วมมือ (Empathy) ประกอบด้วยการรับรู้และเข้าใจ และการแสดงให้เห็นด้วยการ
ตอบสนองอย่างเหมาะสม การพัฒนาความร่วมมือ เป็นกระบวนการที่นำมาใช้เพื่อลดความขัดแย้งใน
การทำงานร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องจากความร่วมมือคือ การรับรู้และเข้าใจภาวะของผู้อื่นตามกรอบอ้างอิง
ของบุคคลนั้น

ดังนั้นลักษณะสำคัญของการร่วมงานอย่างร่วมรู้สี่ระหว่างผู้ปกครองและครู มีดังนี้

1. เป็นการทำงานที่มีเป้าหมายร่วมกัน
2. การร่วมงานเป็นเครื่องมือช่วยแก้ปัญหาของผู้ที่มีส่วนร่วม
3. การร่วมงานเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่ทำให้เกิดทีมของผู้เชี่ยวชาญที่

หลากหลายที่จะหาทางออกของปัญหาร่วมกันอย่างหลากหลาย

4. การร่วมงานในบรรยากาศของการสื่อสารด้วยการรับรู้ เข้าใจและการแสดงออก

ต่อกันด้วยการตอบสนองอย่างเหมาะสม

หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยตามรูปแบบการเรียนการสอนนี้เป็นการเสริมสร้างทักษะชีวิตที่เกิดขึ้นจากองค์ประกอบต่างๆ ที่อยู่ภายใต้สถานการณ์การจัดการเรียนการสอนที่อยู่บนพื้นฐานของรูปแบบของการทำงานและความรู้สึกร่วมกันของครูและผู้ปกครองที่ได้ร่วมกันตัดสินใจ มองตัวเองเป็นส่วนที่เสริมให้ชุมชนมีความสมบูรณ์และการสนับสนุนให้ผู้ที่มีทัศนคติเข้ามาในชุมชน ใช้พลังของแต่ละคนเพื่อความสำเร็จร่วมกัน ทำให้สถานการณ์การจัดการเรียนการสอนเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน เด็กสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้เชื่อมโยงไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง โดยอาศัยประสบการณ์ของเด็ก เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน แต่ละคนจะต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้และในความสำเร็จของกลุ่มทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นกำลังใจแก่กันและกัน มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครู และเด็กกับเด็ก มีการทบทวนอภิปราย ทำให้เกิดการขยายตัวของความรู้ที่กว้างขวางยิ่งขึ้น เกิดความเข้าใจและนำการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ไปประยุกต์ใช้ในลักษณะหรือสถานการณ์อื่นๆ จนเกิดเป็นแนวทางปฏิบัติของนักเรียนเอง สรุปเป็นหลักการสำคัญที่สอดคล้องกับหลักการแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบได้ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนมุ่งให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงผ่านแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ช่วยให้เด็กนำประสบการณ์เดิมของตนมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง เด็กต้องทำกิจกรรมตลอดเวลาที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ เด็กกับเด็ก และเด็กกับสถานการณ์ เด็กได้นำการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ไปประยุกต์ใช้ จนเกิดเป็นแนวทางปฏิบัติของตนเอง

2. การจัดการเรียนการสอนมุ่งให้โอกาสเด็กได้คิด ตัดสินใจ ไตร่ตรอง สรุปผลของการกระทำของตนเอง ด้วยการพูดหรือแสดงออกสิ่งที่เด็กกระทำหรือมีประสบการณ์ เป็นการทบทวนประสบการณ์และความเข้าใจ ได้เรียนรู้วิธีการพูดที่เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น รู้จักการสื่อความหมาย การฟัง

3. การจัดการเรียนการสอนมุ่งให้เด็กได้สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ทั้งเด็กกับเด็กและเด็กกับผู้ใหญ่ คิดวิเคราะห์สืบสอบความคิดของตนเอง ตรวจสอบการทำงาน จากการร่วมงานเป็นกลุ่ม

4. การจัดการเรียนการสอนมุ่งให้โรงเรียนและครอบครัวร่วมกันขัดเกลาเด็ก สังเกต ค้นหาความตั้งใจและความสนใจของเด็ก รับฟังและส่งเสริมให้เด็กคิดและทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง เด็กได้ซึมซับจากต้นแบบที่ดีและเรียนรู้ได้ตลอดเวลา เชื่อมโยงการนำสิ่งที่ได้รู้ไปใช้ในชีวิตจริง

จุดมุ่งหมาย

รูปแบบที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่มุ่งเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย หรือความสามารถในการจัดการความต้องการและสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพสำหรับเด็กปฐมวัย มีวัตถุประสงค์ของรูปแบบดังนี้

1. พัฒนาความสามารถในการบอกทางเลือกก่อนการตัดสินใจ การคาดการณ์ผลที่อาจจะเกิดขึ้นเนื่องจากการตัดสินใจแล้วระบุทางเลือก และการประเมินผลการตัดสินใจ เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมดังนี้

1.1 การบอกทางเลือกหรือตัวเลือกที่มี

1.2 การบอกลักษณะและคุณสมบัติของสิ่งต่างๆ

1.3 การสอบถามเกี่ยวกับลักษณะและคุณสมบัติของสิ่งต่างๆ เช่น การถามอะไร ทำไม และ

อย่างไร

1.4 การเปรียบเทียบข้อจำกัดและข้อดีของสิ่งต่างๆ ได้

1.5 การระบุหรือบอกทางเลือกที่ต้องการ

1.6 การสรุปความพึงพอใจและปฏิบัติตามที่ตัดสินใจ

2. พัฒนาความสามารถในการการระบุปัญหา การวางแผนแก้ปัญหา และการกระทำเพื่อคลี่คลายปัญหา เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมดังนี้

2.1 การบอกปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและ / หรือผู้อื่น

2.2 การอธิบายสาเหตุของปัญหา

- 2.3 การบอกเป้าหมายหรือผลที่ต้องการได้รับจากการแก้ปัญหา
 - 2.4 การคิดหาวิธีแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย
 - 2.5 การอธิบายแนวทางในการแก้ปัญหาแต่ละแนวทางที่มี
 - 2.6 การบอกข้อดีข้อเสียของแนวทางแก้ปัญหาแต่ละแนวทาง
 - 2.7 การเลือกแนวทางแก้ปัญหา
 - 2.8 การกระทำตามขั้นตอนของแนวทางแก้ปัญหาที่เลือก
 - 2.9 การตรวจสอบผลลัพธ์กับความต้องการที่ตั้งเป้าหมายไว้
 - 2.10 การปรับเปลี่ยนการกระทำเมื่อผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามที่ตั้งเป้าหมาย
 - 2.11 การสรุปผลของการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น
3. พัฒนาศักยภาพในการรับสาร และส่งสารทั้งที่เป็นภาษาพูดและภาษาท่าทางได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมดังนี้
- 3.1 การแสดงความตั้งใจและกระตือรือร้นที่จะฟังผู้อื่น
 - 3.2 การอดทนฟังผู้พูดพูดจนจบโดยไม่พูดสอดแทรกหรือรบกวนผู้พูด
 - 3.3 การถามคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่รับฟังอย่างเหมาะสม
 - 3.4 การสนทนาโต้ตอบเป็นเรื่องราว
 - 3.5 การแนะนำตนเอง มีคำขึ้นต้น-ลงท้าย
 - 3.6 การบอกจุดประสงค์ของการนำเสนอ
 - 3.7 การใช้คำสุภาพ น้ำเสียงเหมาะสมไม่ตะโกน
 - 3.8 การแสดงออกทางสีหน้า ท่าทาง น่าสนใจและชวนติดตาม
 - 3.9 การใช้สื่อประกอบการนำเสนอ
4. พัฒนาศักยภาพในการรู้จักอารมณ์ การเข้าใจอารมณ์ และการแสดงอารมณ์สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมดังนี้
- 4.1 การบอกชื่ออารมณ์ เช่น ดีใจ เสียใจ โกรธ
 - 4.2 การบอกลักษณะอาการของอารมณ์ต่างๆ
 - 4.3 การแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม
 - 4.4 การจำแนกแยกแยะอารมณ์
 - 4.5 การบอกความเข้มของอารมณ์
 - 4.6 การบอกอารมณ์ร่วมกันมากกว่า 1 อารมณ์
 - 4.7 การแสดงทิศทางของอารมณ์

สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ที่ใช้เป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ประกอบด้วยเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก บุคคลและสถานที่ที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัวเด็ก และสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็กที่เด็กมีโอกาสใกล้ชิดหรือมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันหรือเป็นสิ่งที่เด็กสนใจ ไม่เน้นเนื้อหา การท่องจำ เน้นทักษะหรือกระบวนการโดยเฉพาะทักษะชีวิตด้านความสามารถในการ ตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสารและการจัดการกับอารมณ์

กระบวนการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย มีลักษณะเด่น คือ การปฏิบัติการสอนของครูและผู้ปกครองบนพื้นฐานของการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึก (รายละเอียดในคู่มือการใช้รูปแบบ) เป็นกระบวนการต่อเนื่องทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่โรงเรียนครูจะดำเนินการในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์และกิจกรรมสร้างสรรค์ มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการก่อนรับประสบการณ์

ในขั้นการเตรียมการก่อนรับประสบการณ์ ดำเนินการช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ในวันที่ 1 ของการใช้แผนการสอน ครูจะสำรวจตรวจสอบพร้อมทั้งให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียนรู้ ครูอธิบายบทบาทของหัวหน้าและสมาชิกที่ดี และจัดกลุ่มเด็กกลุ่มละ 5 คน ให้เด็กตั้งชื่อกลุ่ม และเลือกหัวหน้ากลุ่ม แนะนำสถานที่ บอกหัวข้อที่ต้องการไปศึกษา ช่วยแนะนำเด็กในการตัดสินใจเลือกหัวข้อ โดยใช้คำถาม สรุปลักษณะและข้อดีข้อจำกัดอีกครั้ง แล้วให้เด็กแต่ละกลุ่มร่วมกันเลือกหัวข้อที่ต้องการศึกษา ครูบันทึกการเลือกของเด็กแต่ละกลุ่ม และสรุปหัวข้อของแต่ละกลุ่มอีกครั้ง เด็กจะได้ฝึกทักษะการตัดสินใจ ตั้งแต่การบอกทางเลือกที่มี การคาดเดาผลของการตัดสินใจ ตลอดจนการฝึกทักษะการแก้ปัญหา ตั้งแต่การระบุปัญหา และวางแผนการแก้ปัญหา มีข้อควรพิจารณาดังนี้

1) การตัดสินใจก่อนการสอน เป็นการเตรียมการก่อนการได้รับประสบการณ์ ครู กำหนดขนาดและจำนวนกลุ่ม วางแผนเรื่องสถานที่ สื่อ วัสดุอุปกรณ์

2) การมอบหมายงาน เป็นการอธิบายว่างานที่ต้องทำคืออะไร เกี่ยวข้องกับบทเรียนอย่างไร กำหนดเกณฑ์การประเมินกระบวนการงานบนหลักของการพึ่งพาอาศัยและการใช้ศักยภาพส่วนบุคคล

3) การตรวจสอบความรู้เดิมของเด็ก

ขั้นที่ 2 การได้รับประสบการณ์จริง

ขั้นตอนนี้ต่อเนื่องจากขั้นตอนที่ 1 ช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ และอาจใช้เวลาตลอดครึ่งวันเช้าของวันที่ 1 ซึ่งเด็กจะได้รับประสบการณ์จริง และเรียนรู้ด้วยการสืบสอบแบบกลุ่ม ที่สมาชิกในกลุ่มย่อยร่วมกันกำหนดจุดประสงค์วางแผน กำหนดหน้าที่ ปฏิบัติตามแผนและสรุปผลการปฏิบัติงานร่วมกันในกลุ่มย่อยก่อนการนำเสนอต่อกลุ่มใหญ่ เด็กจะฝึกการสื่อสารและการจัดการกับอารมณ์จากกระบวนการทำงานกลุ่ม และฝึกทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหาต่อเนื่องจากกิจกรรมในขั้นการเตรียมการก่อนการรับประสบการณ์ กิจกรรมที่เกิดขึ้นในขั้นนี้มีหลากหลาย เช่น การบรรยาย การทดลอง การสาธิต การใช้คำถาม การสังเกต การอภิปราย เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การทบทวนความคิด

ขั้นตอนนี้ดำเนินการช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ในวันที่ 2 ของการใช้แผนการสอน เด็กจะได้ทบทวนหัวข้อ แนวทางการหาคำตอบที่กลุ่มร่วมกันเลือก และได้นำเสนอผลงานหรือข้อสรุปจากการวางแผน และปฏิบัติงานร่วมกัน รวมทั้งประเมินผลงานของกลุ่มตนเองและกลุ่มเพื่อนอีกด้วย เป็นการฝึกการตรวจสอบผลการตัดสินใจ และการวางแผนการแก้ปัญหาว่าเป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้หรือไม่ สอดคล้องกับการวางแผนไว้อย่างไร ซึ่งมีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง 3 ประการ คือ

- 1) การทบทวนงานที่ได้รับมอบหมาย
- 2) การรายงานกระบวนการปฏิบัติงาน
- 3) การประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเองและของกลุ่ม

ขั้นที่ 4 การสรุปข้อความรู้จากการไปศึกษาแหล่งเรียนรู้

ขั้นนี้ดำเนินการช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ในวันที่ 2 ของการใช้แผนการสอน เป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องจากขั้นที่ 3 เพื่อดำเนินการดังนี้

- 1) การอภิปรายสิ่งที่ได้เรียนรู้ทั้งด้านทักษะกระบวนการและเนื้อหา
- 2) การร่วมกันตัดสินใจแนวทางที่สามารถนำไปปฏิบัติต่อไป

การดำเนินการในขั้นที่ 3 และ 4 นี้ครูผู้สอนต้องพิจารณาช่วงความสนใจของเด็ก ยึดหยุ่นกิจกรรมตามความเหมาะสม อาจให้เด็กพักดื่มด่ำน้ำ เข้าห้องน้ำ หรือใช้เพลง คำคล้องจอง การเคลื่อนไหวสั้นๆ เพื่อผ่อนคลาย และกระตุ้นความสนใจของเด็ก

ขั้นที่ 5 การนำไปปฏิบัติ

เป็นการนำข้อสรุปที่ได้ไปฝึกปฏิบัติหรือใช้ในการทำกิจกรรมตามตารางกิจกรรมประจำวันของเด็กที่โรงเรียน โดยที่โรงเรียนดำเนินการขั้นนี้ในวันที่ 3-5 ของการใช้แผนการสอน ด้วยการทบทวนข้อสรุปที่ได้จากขั้นที่ 4 ช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ และนำไปใช้ในการทำกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันที่บ้าน

กระบวนการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู

กระบวนการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูมีลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างกลุ่มของครูและผู้ปกครอง เป็นช่วงของการสร้างความคุ้นเคย การพัฒนาความร่วมมือ และการให้ความรู้ที่จำเป็นกับครูและผู้ปกครอง ซึ่งความรู้ที่ให้ในขั้นนี้ได้แก่ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย การเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย การสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ กิจกรรมย่อยประกอบด้วย การทำแบบประเมิน การอภิปราย การบรรยายให้ความรู้ การเล่าประสบการณ์ชีวิต การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การสะท้อนความคิด การเยี่ยมบ้าน

การจัดกิจกรรมในขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ
2. เพื่อหาอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการ
3. เพื่อประเมินความร่วมมือก่อนการทดลอง
4. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกในโครงการ
5. เพื่อให้ความรู้เรื่องการเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย
6. เพื่อพัฒนาความสามารถในการร่วมรู้สึก
7. เพื่อกำหนดปฏิทินการทำงานร่วมกัน

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติการของครูและผู้ปกครอง ในขั้นนี้จะเป็นการระดมสมอง หาแนวทางปฏิบัติ จากองค์ความรู้ที่ได้รับร่วมกันในขั้นที่ 1 ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย คือ การเล่าประสบการณ์ชีวิต การอภิปราย การร่วมกันตัดสินใจ การสะท้อนความคิด การส่งสารสัมพันธ์ผู้ปกครอง การเยี่ยมบ้าน ผู้ปกครองอาสาสมัครในห้องเรียน มี 3 ขั้นตอน ได้แก่

1) การระดมสมอง เป็นขั้นที่ครูและผู้ปกครองทุกคนมีความเท่าเทียมกันในการนำเสนอ ความคิดเห็นของตนเกี่ยวกับหน่วยการสอน แนวทางการจัดกิจกรรม แหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหน่วย การสอนสำหรับเด็ก เพื่อหาข้อสรุปที่จะนำมาปฏิบัติร่วมกัน

2) การหาแนวทางปฏิบัติ เป็นช่วงที่พัฒนามาจากการอธิบายความแตกต่างทางความคิด ของช่วงการระดมสมอง ครูและผู้ปกครองได้เจรจาต่อรองเพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับหน่วยการสอน แนวทางการจัดกิจกรรม แหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหน่วยการสอนสำหรับเด็ก กำหนดกฎเกณฑ์ พื้นฐานของกลุ่ม การตกลงเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการสอนแต่ละหน่วย การจัดกิจกรรมเพื่อให้บรรลุ จุดมุ่งหมายทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน และผลลัพธ์ที่จะตามมา

3) การลงมือปฏิบัติ คือการที่ผู้ปกครองและครูนำข้อตกลงหรือแนวทางที่ได้จากการประชุม หาแนวทางร่วมกันตามหลักการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือจากกลุ่มไปปฏิบัติ โดย ครูปฏิบัติการสอนที่โรงเรียน และผู้ปกครองนำไปใช้ที่บ้าน ระหว่างการปฏิบัติจะมีสารผู้ปกครองที่ เสนอแนะกิจกรรมที่ผู้ปกครองสามารถนำไปใช้ปฏิบัติกับลูกที่บ้านซึ่งเป็นผลมาจากการหาข้อสรุป แนวทางร่วมกัน ครูจัดตารางการเยี่ยมบ้าน ผู้ปกครองมาเป็นอาสาสมัครในห้องเรียน หลังจากนั้น กลับมาประชุมกันตามตารางที่กำหนดเพื่อทบทวนและประเมินสถานการณ์ หรือนำปัญหาที่พบมาหา แนวทางปรับปรุงแก้ไขร่วมกันต่อไป

การจัดกิจกรรมในขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อเลือกหน่วยการสอน
2. เพื่อหาแนวทางในการจัดกิจกรรมตลอดภาคเรียน
3. เพื่อหาแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กในหน่วยการสอนต่างๆ
4. เพื่อปฏิบัติงานตามแผน
5. เพื่อติดตามผลการปฏิบัติงาน

ขั้นที่ 3 การประเมินผลการปฏิบัติการของครูและผู้ปกครอง เป็นช่วงที่ครูและผู้ปกครองได้ลง มือปฏิบัติตามที่ได้หาแนวทางร่วมกันครบทุกขั้นตอนแล้ว จึงกลับมาประเมินผลของการปฏิบัติทั้งของ

ตนเองและของกลุ่มสมาชิกร่วมกัน ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย คือ การเล่าประสบการณ์ชีวิต การสะท้อนความคิด การทำแบบประเมิน

การจัดกิจกรรมในชั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. สรุปการดำเนินงานตลอดโครงการ
2. ประเมินผู้เข้าร่วมโครงการ

บทบาทครู ผู้ปกครอง

1. บทบาทครู มีดังนี้

- 1.1 ศึกษาทำความเข้าใจรูปแบบการเรียนการสอน
- 1.2 จัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจผู้เกี่ยวข้อง ทั้งครู ผู้ปกครอง และผู้บริหารสถานศึกษา
- 1.3 ประสานงาน ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาความร่วมมือรู้สึกของสมาชิก
- 1.4 จัดทำ จัดหาเอกสารเพื่อเผยแพร่ข้อสรุปของแนวทางปฏิบัติ รวมทั้งทำสารสัมพันธ์ใน

รูปแบบต่างๆ

- 1.5 ปฏิบัติการสอนที่โรงเรียน
- 1.6 เยี่ยมบ้านผู้ปกครอง
- 1.7 เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กเป็นรายบุคคล

2. บทบาทผู้ปกครอง

- 2.1 ศึกษาทำความเข้าใจรูปแบบการเรียนการสอน
- 2.2 เข้าร่วมประชุมชี้แจงทำความเข้าใจผู้เกี่ยวข้อง และเข้าร่วมประชุมตามปฏิทินการ

ปฏิบัติงาน

2.3 เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาความร่วมมือรู้สึกของสมาชิก นำข้อสังเกตหรือข้อค้นพบมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับสมาชิก

- 2.4 ปฏิบัติการสอนที่บ้าน
- 2.5 เป็นผู้ปกครองอาสาสมัครในห้องเรียน
- 2.6 ประสานงานกับครูเกี่ยวกับสถานที่ สื่อ วัสดุอุปกรณ์
- 2.7 สังเกตพัฒนาการเด็ก และบันทึก (ถ้าสามารถทำได้)

หลักการปฏิบัติงานของผู้ปกครองและครู

หลักการปฏิบัติงานของผู้ปกครองและครูตามรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย ผู้ปกครองและครูควรยึดหลักดังนี้

1. เป็นผู้แนะแนวทางไม่ใช่การให้คำตอบกับเด็ก คำตอบในสถานการณ์นั้นจะได้จากการคิดตัดสินใจ ไตร่ตรอง หรือมาจากการสรุปผลของการกระทำด้วยตนเองของเด็ก เป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก ผู้แนะนำ กระตุ้นให้เกิดการคิดโดยใช้คำถาม
2. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก สังเกต ค้นหาความตั้งใจและความสนใจของเด็ก รับฟังและส่งเสริมให้เด็กคิดและทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง เพื่อให้เด็กเกิดความไว้วางใจในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
3. ให้โอกาสเด็กได้คิด และพูดหรือแสดงออกเป็นการให้เด็กได้ทบทวนสิ่งที่เด็กกระทำหรือเผชิญ สะท้อนประสบการณ์และความเข้าใจ ได้เรียนรู้วิธีการพูดที่เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น รู้จักการสื่อความหมาย การฟัง
4. ให้โอกาสเด็กได้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน คิดวิเคราะห์หาลิขิตความคิดของตนเอง ตรวจสอบการทำงาน จากการร่วมงานเป็นกลุ่มกับเพื่อน และการร่วมงานกับผู้ใหญ่
5. ครูและผู้ปกครองมีบทบาทในการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพต่อกัน เพื่อเชื่อมโยงความรู้ระหว่างบ้านและโรงเรียน สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนเพื่อให้เด็กได้ซึมซับจากต้นแบบที่ดีและเรียนรู้ได้ตลอดเวลา เชื่อมโยงการนำสิ่งที่ได้รู้ไปใช้ในชีวิตจริง
6. ครูมีบทบาทในการดำเนินการและเข้ากิจกรรมร่วมประชุมกลุ่มเพื่อแสดงความคิดเห็น เยี่ยมบ้าน ปฏิบัติการสอนที่โรงเรียน นำประสบการณ์การสอนที่โรงเรียนมาร่วมแบ่งปันกับกลุ่มสมาชิก ผู้ปกครองมีบทบาทในการเข้ากิจกรรมร่วมประชุมกลุ่มเพื่อแสดงความคิดเห็น ปฏิบัติการสอนที่บ้าน การเป็นผู้ปกครองอาสาสมัคร นำประสบการณ์การสอนที่บ้านมาร่วมแบ่งปันกับกลุ่มสมาชิกโดยครูและผู้ปกครองมีการรับรู้และแสดงออกทางพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่าบุคคลสามารถตอบสนองต่อความรู้สึกและความหมายที่บุคคลที่สื่อสารด้วยสื่อออกมา

3.2 แผนการสอน เป็นเอกสารที่กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักการของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น สำหรับผู้สอนใช้เป็นแนวปฏิบัติในการจัดกิจกรรม โดยแต่ละแผนการสอนมีองค์ประกอบย่อย ดังนี้

- 3.2.1 ชื่อหน่วยการสอน
- 3.2.2 จุดประสงค์
- 3.2.3 สารที่ควรรู้
- 3.2.4 กิจกรรมและประสบการณ์
- 3.2.5 การประเมินผล
- 3.2.6 กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้
- 3.2.7 ภาคผนวก

การจัดทำแผนการสอนนี้ ผู้วิจัยจัดทำหน่วยการสอนจากการวิเคราะห์สาระที่ควรเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เป็นเรื่องราวรอบตัวเด็ก ประกอบด้วย เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก ที่นำมาเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ไม่เน้นการท่องจำเนื้อหา ซึ่งผู้วิจัยร่วมกับผู้ปกครองกำหนดรายละเอียดของหน่วยการสอนขึ้นเองให้สอดคล้องกับวัย ความต้องการ และความสนใจของเด็ก โดยคำนึงถึงประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงของเด็ก และให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นตอนของรูปแบบ มีจำนวน 20 แผน ทั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดกิจกรรมไว้ในช่วงของกิจกรรมเสริมประสบการณ์ และกิจกรรมสร้างสรรค์ (ตัวอย่างแผนการสอนแสดงในภาคผนวก จ) ตามตารางกิจกรรมประจำวันที่โรงเรียน

ส่วนที่ 2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย

การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย ปรากฏผลการทดลอง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ผลการรวบรวมและวิเคราะห์ที่แสดงด้วยค่าทางสถิติ และผลการรวบรวมที่ได้จากการสังเกต

ผลการทดลองใช้รูปแบบที่แสดงด้วยค่าทางสถิติ

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบวัดทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย มาวิเคราะห์ทางสถิติปรากฏผล ดังนี้

1) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุดคะแนนทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ของเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่าง ผู้ปกครองและครู ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุดคะแนนทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ของเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอน ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

ทักษะชีวิต	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	MAX	MIN
การตัดสินใจ					
ก่อนการทดลอง	12	6.90	1.74	9	2
หลังการทดลอง	12	10.55	1.05	12	9
การแก้ปัญหา					
ก่อนการทดลอง	22	10.60	3.63	16	4
หลังการทดลอง	22	19.65	1.92	22	14
การสื่อสาร					
ก่อนการทดลอง	18	7.85	2.45	12	3
หลังการทดลอง	18	16.10	1.74	18	11
การจัดการกับอารมณ์					
ก่อนการทดลอง	18	11.50	1.70	15	9
หลังการทดลอง	18	16.45	1.31	18	13
รวม 4 ด้าน					
ก่อนการทดลอง	70	37.00	6.20	46	24
หลังการทดลอง	70	62.77	4.18	70	53

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยรวม 4 ด้านก่อนการทดลองเท่ากับ 37.00 หลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 62.77 มีคะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตด้านความสามารถในการตัดสินใจก่อนการทดลองเท่ากับ 6.90 หลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 10.55 มีคะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตด้านความสามารถในการแก้ปัญหา ก่อนการทดลองเท่ากับ 10.60 หลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 19.65 มีคะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตด้านความสามารถในการสื่อสารก่อนการทดลองเท่ากับ 7.85 หลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.10 และมีคะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตด้านความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ก่อนการทดลองเท่ากับ 11.50 หลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.45

2) ผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		ค่า t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
กลุ่มทดลอง	36.70	6.19	62.9	4.17	-25.186*

* P < .05

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า คะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตของเด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุดคะแนนทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ของเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่าง ผู้ปกครองและครู กับเด็กที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบ หลังการทดลอง ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุดคะแนนทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ของเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอน กับเด็กที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบ หลังการทดลอง

ทักษะชีวิต	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	MAX	MIN
การตัดสินใจ					
กลุ่มควบคุม	12	8.75	1.55	11	5
กลุ่มทดลอง	12	10.55	1.05	12	9
การแก้ปัญหา					
กลุ่มควบคุม	22	14.90	5.03	21	4
กลุ่มทดลอง	22	19.65	1.92	22	14
การสื่อสาร					
กลุ่มควบคุม	18	11.05	3.30	18	7
กลุ่มทดลอง	18	16.10	1.74	18	11
การจัดการกับอารมณ์					
กลุ่มควบคุม	18	14.70	1.97	18	12
กลุ่มทดลอง	18	16.45	1.31	18	13
รวม 4 ด้าน					
กลุ่มควบคุม	70	49.73	9.78	67	33
กลุ่มทดลอง	70	62.77	4.18	70	53

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตรวม 4 ด้านหลังการทดลองเท่ากับ 62.77 กลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 49.73 กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตด้านความสามารถในการตัดสินใจหลังการทดลองเท่ากับ 10.55 กลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.75 กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตด้านความสามารถในการแก้ปัญหาหลังการทดลองเท่ากับ 19.65 กลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 14.90 กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตด้านความสามารถในการสื่อสารหลังการทดลองเท่ากับ 16.10 กลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 11.05 และกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตด้านความสามารถในการจัดการกับอารมณ์หลังการทดลองเท่ากับ 16.45 กลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 14.70

4) ผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้ดีระหว่างผู้ปกครองและครู กับเด็กที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบ ก่อนการทดลอง ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้ดีระหว่างผู้ปกครองและครู กับเด็กที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบ ก่อนการทดลอง

	กลุ่มควบคุม		กลุ่มทดลอง		ค่า t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
ก่อนการทดลอง	35.35	7.94	36.7	6.19	-0.616*

* P < .05

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่า คะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตของเด็กที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้ดีระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย และคะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตเด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนก่อนการทดลอง ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่สถิติที่ระดับ 0.05

5) ผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู กับเด็กที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบ หลังการทดลอง ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู กับเด็กที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบ หลังการทดลอง

	กลุ่มควบคุม		กลุ่มทดลอง		ค่า t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
หลังการทดลอง	49.7	9.78	62.9	4.17	-5.318*

* P < .05

จากตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่า หลังการทดลอง คะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตของเด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย สูงกว่าเด็กที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบอย่างมีนัยสำคัญที่สถิติที่ระดับ 0.05

ผลการทดลองใช้รูปแบบที่ได้จากการสังเกต

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ด้านความสามารถในการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ที่ได้จากแบบบันทึกพฤติกรรมแบบสั้นมาวิเคราะห์ปรากฏผลดังนี้

ทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ

เด็กสามารถบอกทางเลือกก่อนการตัดสินใจ กล่าวคือ สามารถบอกทางเลือกหรือตัวเลือกที่มีบอกลักษณะและคุณสมบัติของสิ่งต่างๆ และมีการสอบถามเกี่ยวกับลักษณะและคุณสมบัติของสิ่งต่างๆ เช่น การถามอะไร ทำไม และอย่างไร ตัวอย่างเช่น กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้หน่วยลอยกระทง เด็กๆ ต้องเลือกหยวกกล้วยรูปทรงสามเหลี่ยม ทรงสี่เหลี่ยม และทรงกลมเพื่อทำเป็นฐานกระทง น้องที่ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มองุ่น ถามเพื่อนว่า "จะเอารูปอะไรดี มีทั้งสามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม และวงกลม" น้องเอบอกว่า "สามเหลี่ยมตรงขอบมันจะหลุดแล้ว" น้องที่จึงสรุปว่า "งั้นเอาอันนั้นนะ เหมือนที่แม่ น้องเอสทำให้เราดู" หรืออีกตัวอย่างหนึ่งเป็นการเลือกวัสดุเพื่อประดิษฐ์ในหน่วยกระยาสารท วัสดุที่มีให้เลือกได้แก่ ถั่วลิสง งา และข้าวตอก เด็กๆ ทั้ง 4 กลุ่มเลือกถั่วลิสง และข้าวตอก ครูจึงถามว่า "ทำไมไม่มีกลุ่มไหนเลือกงาเลย" เด็ก ๆ บอกว่า "มันเล็ก ติดยาก" จากตัวอย่างทั้ง 2 เหตุการณ์แสดงให้เห็นว่านอกจากเด็กจะบอกทางเลือกได้แล้ว ยังสามารถเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของทางเลือกได้ด้วย

ทักษะชีวิตด้านการแก้ปัญหา

เด็กมีความสามารถในการบอกปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่น พร้อมทั้งอธิบายสาเหตุของปัญหา ตัวอย่างเช่น หน่วยอาหารจากเห็ด ทุกกลุ่มตั้งใจทำกิจกรรมตามขั้นตอนที่ได้วางแผนไว้ ยกเว้นกลุ่มลำไย ซึ่งแสดงพฤติกรรมที่ไม่สนใจทำกิจกรรม เล่นกันขณะที่คุณตาน้องเอกกำลังสาธิต หรือตอบคำถามของกลุ่มอื่น โดยเฉพาะน้องเคซึ่งเป็นหัวหน้ากลุ่ม เมื่อถึงขั้นของการสรุปข้อความรู้ ครูถามว่า "การออกไปรับประสบการณ์ครั้งนี้เด็กๆ คิดว่ามีปัญหาอะไรเกิดขึ้นบ้าง" น้องเอและน้องที่ บอกว่า "น้องเคไม่สมควรเป็นหัวหน้ากลุ่ม" เพื่อนๆ ในห้องแสดงความเห็นด้วย ครูถามว่า "เพราะอะไร" น้องที่ตอบว่า "ไม่ดูแลลูกน้องในกลุ่ม ไม่ตั้งใจเรียน" ครูจึงถามต่อว่า "พวกเขาจะทำอย่างไรต่อไป" น้องวายเสนอให้ปลดจากตำแหน่ง แล้วเลือกหัวหน้าใหม่ ซึ่งขณะนั้นน้องเคทำหน้าที่หน้าเศร้า ไม่พูดและไม่ยิ้ม น้องที่บอกว่า "เครื่องให้แล้ว สงสารเค" ครูถามต่อไปว่า "พวกเราควรทำอย่างไรดี" น้องเอบอกว่า "ให้เขาปรับปรุงตัวเองก่อน แล้วค่อยพิจารณาใหม่" ครูจึงถามน้องเคว่า "น้องเคต้องการอย่างไรต่อไป" น้องเคก้มหน้าตอบเบาๆ ว่า "อยากเป็นหัวหน้า" สรุปว่าน้องเคเป็นหัวหน้าต่อไป แต่ต้องปรับปรุงบทบาทหน้าที่ของตนเองให้ดีขึ้น

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าเด็กมีความสามารถในการบอกปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่น พร้อมทั้งอธิบายสาเหตุของปัญหา มีการคิดหาวิธีการที่หลากหลาย และเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับเหตุการณ์

ตัวอย่างที่ 2 หน่วยหมู อู๊ด อู๊ด ชั้นของการเตรียมการก่อนรับประสบการณ์เมื่อเด็กเลือกหัวข้อ แล้วต้องตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบในชั้นของการรับประสบการณ์

กลุ่มแดงโม ถามว่า "หมูกินอะไรเป็นอาหาร"

กลุ่มหน่อไม้ถามว่า "หมูกินผักได้อย่างไร"

กลุ่มลำไยถามว่า "หมูออกลูกอย่างไร" และ

กลุ่มองุ่นถามว่า "หมูออกมาแล้วเดินได้อย่างไร"

ต่อจากนั้นครูถามว่า "แล้วหนูจะหาคำตอบได้อย่างไรหรือวิธีการใดบ้าง"

กลุ่มแดงโมตอบว่า "ถามพี่น้องอา" "ทดลองให้กินดู"

กลุ่มหน่อไม้ตอบว่า "ไปดู" "ให้มันกินให้ดู"

กลุ่มลำไยตอบว่า "ไปดู"

กลุ่มองุ่นตอบว่า "ถามพี่น้องอา"

แสดงให้เห็นว่าเด็กมีเป้าหมายในการแก้ปัญหา มีการคิดหาวิธีการที่หลากหลาย

และเมื่อไปถึงบ้านน้องอา ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องหมู อู๊ด อู๊ด คุณพี่น้องอา ก็อธิบายเรื่องการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมของเด็กเมื่อมีหมูอยู่ในบ้าน สาริตการให้การอาหารหมู ให้เด็กทดลองผสมอาหารหมู และกิจกรรมสุดท้ายเป็นการซักถามข้อสงสัย ตัวแทนกลุ่มต่างๆ ถามคำถามที่เตรียมมา ยกเว้นกลุ่มลำไยที่ไม่มีคนถาม ซึ่งเมื่อคุณครูถามว่า "ทำไมจึงไม่ถาม" น้องเคตอบว่า "พี่น้องอาบอกแล้ว" แสดงให้เห็นว่าเด็กมีการตรวจสอบผลลัพธ์กับเป้าหมายที่ตั้งไว้

ตัวอย่างที่ 3 หน่วยผักสดสะอาด ระหว่างที่เดินทางกลับจากบ้านน้องคิว น้องซีพยายามถามครูหลายครั้งว่า "จะแวะบ้านหนูไหม" จนสุดท้ายครูและเพื่อนๆ ก็แวะบ้านน้องซีซึ่งเป็นทางผ่านระหว่างโรงเรียนกับบ้านน้องคิว เมื่อรถจอดน้องซีเปิดประตูรถวิ่งเข้าไปในบ้านอย่างรวดเร็ว ครูเดินตามมาพร้อมกับเพื่อนๆ พบว่าคุณแม่น้องซีไม่อยู่บ้าน น้องซีวิ่งไปที่หน้าตู้โบริ่งหนึ่งภายในบ้านแขวนหมวกชั้นบนของตู้ซึ่งสูงประมาณ 2 เมตรจากพื้น น้องซีวิ่งมาที่ถังน้ำซึ่งภายในบรรจุน้ำไว้เต็ม น้องซีเทน้ำในถังออกในขณะที่ทุกคนมองตามน้องซีอย่างไม่เข้าใจ น้องซีนำถังน้ำไปวางหน้าตู้ในลักษณะคว่ำ แล้วปีนเหยียบขึ้นไปหยิบกล่องขนมซึ่งอยู่ชั้นบนของตู้มาแจกเพื่อนๆ น้องซีบอกเพื่อนและครูอย่างภูมิใจว่า ให้แม่เตรียมไว้ให้นานแล้ว

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นลำดับการคิดแก้ปัญหาของน้องซีอย่างชัดเจน เริ่มจากการถามครูบ่อยๆ เพื่อให้ครูพาเพื่อนไปบ้าน เมื่อไปถึงบ้านพบว่าหยิบขนมให้เพื่อนไม่ได้ ก็ตัดสินใจอย่างรวดเร็วในการใช้ถังน้ำมาคว่ำเพื่อต่อตัวให้สูงขึ้น

ทักษะชีวิตด้านการจัดการกับอารมณ์

เด็กสามารถบอกชื่ออารมณ์ เช่น ดีใจ เสียใจ โกรธ มีความเข้าใจลักษณะอารมณ์และสามารถแสดงออกสอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม ตัวอย่างเช่น วันที่ครูและผู้ปกครองไปศึกษาดูงานโรงเรียนหยุด 1 วัน ซึ่งตรงกับวันหยุดสัปดาห์ ในวันพุธครูจึงบอกเด็กๆ ว่าให้หยุดในวันพฤหัสบดี ส่วนวันศุกร์ให้มาโรงเรียนตามปกติ ห้ามขาดเรียนเพราะเพื่อนก็จะมากันทุกคน ในตอนเช้าวันศุกร์ น้องคิวยืนร้องไห้อยู่หน้าห้องเรียน เมื่อคุณครูเดินมา น้องคิวยืนพูดว่า "คุณครูโกหกหนู บอกให้หนูมาโรงเรียน ๆ เพื่อนไม่เห็นมากันเลย หนูบอกว่าจะมาไง หนูโกรธครูแล้ว" ครูบอกน้องคิวยืนว่า "เดี๋ยวเพื่อนก็มาตอนนี้ยังเข้าอยู่เพื่อนยังไม่ถึง" ประกอบกับเพื่อนเริ่มทยอยมากันบ้าง น้องคิวยืนก็เดินเข้าห้องและทำกิจกรรมทำความสะอาดห้องเรียนตามปกติ พฤติกรรมดังกล่าว น้องคิวยืนสามารถบอกได้อย่างชัดเจนว่า "โกรธ" แต่เมื่อเข้าใจอารมณ์ของตนเอง และเหตุผลของครู น้องคิวยืนก็สามารถปรับพฤติกรรมเป็นการแสดงออกอย่างเหมาะสมได้ในทันที

ตัวอย่างที่ 2 น้องเคทีเล่าให้คุณครูฟังว่า "บ้านหนูเลี้ยงหมา แล้วก็เลี้ยงแมวด้วย มันอยู่ด้วยกันไม่กัดกัน แต่ว่าแมวมันโดนรถทับตายหน้าบ้าน ตอนที่แมวหนูตาย หนูร้องไห้ด้วย" ครูถามว่า "หนูร้องไห้ทำไมคะ" น้องเคทีบอกว่า "ก็หนูเสียใจที่แมวมันตาย" "แต่ตอนนี้หนูมีหมาตัวใหม่แล้ว" แสดงให้เห็นว่าน้องเคทีสามารถบอกชื่ออารมณ์ และลักษณะอาการของอารมณ์เสียใจได้

ตัวอย่างที่ 3 กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้หน่วย วัว มอมอ เด็กฟังนิทานเรื่องอึ่งอ่างกับวัว ฟังจบแล้วเด็กๆ วาดภาพระบายสีตัวละครในนิทาน และบอกความรู้สึกของตัวละครที่วาด พร้อมทั้งอธิบายเหตุผลที่ทำให้รู้สึกเช่นนั้นน้อง น้องที่วาดภาพวัวตัวใหญ่ และอึ่งอ่างตัวเล็ก น้องที่อธิบายภาพว่า "อึ่งอ่างมันตัวเล็ก มันคิดว่ามันตัวใหญ่ เหมือนวัว มันเลยตาย" ครูถามว่า "หนูรู้สึกอย่างไรกับแม่วัว แล้วก็อึ่งอ่างคะ" "สงสารลูกอึ่งอ่างที่แม่ตาย" แสดงให้เห็นว่าเด็กมีความเข้าใจอารมณ์ สามารถจำแนกแยกแยะอารมณ์ได้

ทักษะชีวิตด้านการสื่อสาร

เด็กมีความสามารถในการรับฟังผู้อื่น แสดงความตั้งใจและกระตือรือร้นที่จะฟังผู้อื่น สามารถถามคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่รับฟังอย่างเหมาะสม และสนทนาโต้ตอบเป็นเรื่องราว ตัวอย่างเช่น การสังเกตกิจกรรมการเล่นเหตุการณ์หรือข่าวประจำวันซึ่งเป็นกิจกรรมกลุ่มใหญ่ เด็กๆ จะนั่งเป็นรูปครึ่งวงกลม ผลัดเปลี่ยนกันอาสาสมัครออกมาเล่าเรื่องราว เด็กๆอาสาสมัครผลัดกันออกมาเล่าเรื่องอย่างต่อเนื่อง วันหนึ่งน้องเอ็นออกมาเล่าเรื่องที่ได้ไปจับปลาที่พ่อ ได้ปลาเยอะ น้องเอ็นเริ่มต้นจากการกล่าวคำสวัสดิ์ แนะนำชื่อตนเอง และบอกเรื่องที่จะเล่า จากนั้นก็เล่าเรื่องไปเรื่อยๆ ไม่ติดขัด เมื่อเล่าจบก็บอก

เพื่อนๆ ว่า "จบแล้ว เพื่อนๆ มีอะไรสงสัยไหมครับ" ในขณะที่เพื่อนร่วมห้องก็ตั้งใจฟัง และเมื่อน้องเอ็นถามว่ามีอะไรสงสัยหรือไม่ สมาชิกที่นั่งฟัง ก็ยกมือขึ้นหลายคน ครูเรียกน้องเอฟ "น้องเอฟจะถามว่าอะไรคะ" "ทำไมได้ปลาเยอะ" น้องเอฟถาม น้องเอ็นตอบว่า "ก็พ่อเราเก่ง ใช้ได้เดือนหรือหกมัน"

สถานการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านอกจากเด็กจะมีความสามารถในการรับฟังผู้อื่นแล้ว เด็กยังมีความสามารถในการนำเสนอ มีการแนะนำตนเอง สามารถตั้งคำถาม และตอบคำถามได้ตอบเป็นเรื่องราว

ตัวอย่างที่ 2 เด็กมีความสามารถในการนำเสนอ หน่วย วัว มอมมอ กลุ่มหน่อไม้ นำเสนอเรื่องอาหารวัว โดยให้ตัวแทนกลุ่มออกไปนำเสนอ 4 คน น้องเคที และน้องวายเป็นคนถือป้ายนิเทศ น้องเอฟสอง และน้องพีถือตัวอย่างอาหารวัว น้องวายเป็นการนำเสนอด้วยการแนะนำชื่อตนเอง คนอื่นที่ออกมานำเสนอแนะนำชื่อ นามสกุล เช่นกัน น้องวายเป็นบอกว่า "วันนี้กลุ่มหน่อไม้ จะมาเล่าเรื่องอาหารวัว" น้องวายุพูดพร้อมกับชี้ให้เพื่อนดูภาพจากป้ายนิเทศ และบอกให้เพื่อนส่งตัวอย่างอาหารวัวไปให้เพื่อนกลุ่มอื่นดู เมื่อนำเสนอจบ กล่าวว่า "จบแล้ว เพื่อนๆ มีอะไรสงสัยไหมคะ" "ถ้าฉันขอจบแค่นี้ สวัสดิ์ดีคะ"

สถานการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นความสามารถในการนำเสนอที่มีการแนะนำตนเอง มีคำขึ้นต้น-ลงท้าย บอกจุดประสงค์ของการนำเสนอ ใช้คำสุภาพ น้ำเสียงเหมาะสมไม่ตะโกน และใช้สื่อประกอบการนำเสนอ

ตัวอย่างที่ 3 เด็กสามารถสื่อสารด้วยการถ่ายทอดเป็นผลงานศิลปะ และบรรยายหรืออธิบายผลงานเป็นภาษาพูดได้น่าสนใจและชวนติดตาม

หน่วยฝึกสดสะอาด น้องจี เล่าว่า "คนตัดผักเขานอนอยู่ แล้วเขาก็ถือมีด กำลังจะตัดต้นคะน้า"

หน่วยส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ น้องเอส เล่าว่า "ข้างบนชื่อหนู ลูกไปซื้อดอกไม้มาเป็นของขวัญให้พ่อ ให้แม่"

สถาบันวิทย์บริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา เรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการ่วมงานอย่างร่วมรู้สี่ระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการ่วมงานอย่างร่วมรู้สี่ระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย 2) เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการ่วมงานอย่างร่วมรู้สี่ระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยที่มีต่อทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ของนักเรียนชั้นอนุบาล1 โดยศึกษาจากการเปรียบเทียบผลการทดลอง 2 ประเด็น คือ 1) เปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการ่วมงานอย่างร่วมรู้สี่ระหว่างผู้ปกครองและครู ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง 2) เปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการ่วมงานอย่างร่วมรู้สี่ระหว่างผู้ปกครองและครู กับเด็กที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบ

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการ่วมงานอย่างร่วมรู้สี่ระหว่างผู้ปกครองและครู

ตอนที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการ่วมงานอย่างร่วมรู้สี่ระหว่างผู้ปกครองและครู เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

ตอนที่ 3 การประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการ่วมงานอย่างร่วมรู้สี่ระหว่างผู้ปกครองและครู เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

ตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู มี 5 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อสร้างรูปแบบเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ขั้นที่ 2 การสร้างรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ขั้นที่ 3 การสร้างเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ขั้นที่ 4 การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย และขั้นที่ 5 การปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

ตอนที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย

การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย ดำเนินการโดยใช้รูปแบบที่พัฒนากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนระดับอนุบาล 1 โรงเรียนวัดพระธาตุ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2 ห้องเรียน โดยสุ่มแยกเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียน และกลุ่มควบคุม 1 ห้องเรียนด้วยการจับฉลาก นักเรียนห้องทดลองมีจำนวนห้องละ 21 คน และนักเรียนห้องควบคุมมีจำนวน 22 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) แบบวัดทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ และ 2) แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมเด็ก

ตอนที่ 3 การประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

การประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนพิจารณาจากการเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างครูและผู้ปกครองกับคะแนนทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบ โดยกำหนดเกณฑ์ที่แสดงประสิทธิภาพของรูปแบบ คือ คะแนนทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบที่สร้างขึ้นสูงกว่าคะแนนทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ได้รูปแบบการเรียนการสอนที่มีองค์ประกอบสำคัญ คือ ความเป็นมาของรูปแบบ แนวคิดพื้นฐาน หลักการ จุดมุ่งหมาย สาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กระบวนการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู บทบาทครู ผู้ปกครอง หลักการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึก และการวัดประเมินผล ดังนี้

ความเป็นมาของรูปแบบ

จากการศึกษาสถานการณ์เกี่ยวกับเด็กปฐมวัย พบว่าเด็กถูกละเมิดสิทธิ มีจำนวนเพิ่มขึ้น และเป็นกลุ่มเด็กเล็กที่มีอายุต่ำกว่า 6 ปี และมีแนวโน้มว่ามีเด็กที่ถูกละเมิดทางเพศที่มีอายุน้อยลง มีบ่อยครั้งและรุนแรงมากขึ้น เด็กปฐมวัยว่ามีพัฒนาการที่สงสัยล่าช้าด้านภาษา สังคมและการช่วยเหลือตนเอง เด็กนอกเขตเทศบาลมีระดับสติปัญญาต่ำลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น ขาดกระบวนการวิเคราะห์เพื่อเลือกรับสื่อ มีปัญหาปรับตัวต่อการเลี้ยงดู ผู้ปกครองเด็กปฐมวัยมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับ

ปัญหาที่เกิดจากพัฒนาการและความสามารถตามวัยของเด็ก ในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และลักษณะการร่วมงานของผู้ปกครองกับโรงเรียนเป็นไปในลักษณะการร่วมงานจัดกิจกรรมพิเศษเท่านั้น ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนของเด็ก

แนวคิดพื้นฐาน

แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนารูปแบบประกอบด้วย

- 1) หลักการเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย
- 2) แนวคิดเกี่ยวกับการสอนประกอบด้วย 2 แนวคิด คือ 1) แนวคิดเกี่ยวกับการสอนเชิงประสบการณ์ 2) การเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 3) แนวคิดเกี่ยวกับการร่วมงานระหว่างผู้ปกครองและครู ประกอบด้วย 2 แนวคิด คือ 1) แนวคิดการร่วมงาน 2) แนวคิดการพัฒนาความร่วมมือ

หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน

- 1) การจัดการเรียนการสอนมุ่งให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง
- 2) การจัดการเรียนการสอนมุ่งให้โอกาสเด็กได้คิด ตัดสินใจ ไตร่ตรอง สรุปผลของการกระทำด้วยตนเอง และพูดหรือแสดงออกเป็นการให้เด็กได้ทบทวนสิ่งที่เด็กกระทำหรือเผชิญ สะท้อนประสบการณ์และความเข้าใจ ได้เรียนรู้วิธีการพูดที่เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น รู้จักการสื่อความหมาย การฟัง
- 3) การจัดการเรียนการสอนมุ่งให้เด็กได้สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ทั้งเด็กกับเด็ก และเด็กกับผู้ใหญ่ คิดวิเคราะห์สืบสอบความคิดของตนเอง ตรวจสอบการทำงาน จากการร่วมงานเป็นกลุ่ม
- 4) การจัดการเรียนการสอนมุ่งให้โรงเรียนและครอบครัวร่วมกันขัดเกลาเด็ก สังเกต ค้นหาความตั้งใจและความสนใจของเด็ก รับฟังและส่งเสริมให้เด็กคิดและทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง เด็กได้ซึมซับจากต้นแบบที่ดีและเรียนรู้ได้ตลอดเวลา เชื่อมโยงการนำสิ่งที่ได้รู้ไปใช้ในชีวิตจริง

จุดมุ่งหมาย

จุดมุ่งหมายของการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อมุ่งเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย หรือความสามารถในการจัดการความต้องการและสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพสำหรับเด็กปฐมวัย 4 ด้าน ได้แก่ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์

สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ใช้เป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย ได้จากสาระที่ควรเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ได้แก่ เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก บุคคลและสถานที่ที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัวเด็ก และสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก ซึ่งผู้ปกครองและครูร่วมกันวิเคราะห์จากสิ่งที่เด็กมีโอกาสใกล้ชิดหรือมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันหรือเป็นสิ่งที่เด็กสนใจ และสอดคล้องกับบริบทของชุมชน จะไม่เน้นการท่องจำเนื้อหา เน้นทักษะหรือกระบวนการโดยเฉพาะทักษะชีวิตด้านความสามารถในการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสารและการจัดการกับอารมณ์

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย มีลักษณะเด่น คือ การปฏิบัติการสอนของครูและผู้ปกครองบนพื้นฐานของการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึก เป็นกระบวนการต่อเนื่องทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่โรงเรียนครูจะดำเนินการในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์และกิจกรรมสร้างสรรค์ มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการก่อนรับประสบการณ์ ดำเนินการช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ในวันที่ 1 ของการใช้แผนการสอน ครูจะสำรวจตรวจสอบพร้อมทั้งให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียนรู้ ครูอธิบายบทบาทของหัวหน้าและสมาชิกที่ดี และจัดกลุ่มเด็กกลุ่มละ 5 คน ให้เด็กตั้งชื่อกลุ่ม และเลือกหัวหน้ากลุ่ม แนะนำสถานที่ บอกหัวข้อที่ต้องการไปศึกษา ช่วยแนะนำเด็กในการตัดสินใจเลือกหัวข้อ โดยใช้คำถาม สรุปลักษณะและข้อดีข้อจำกัดอีกครั้ง แล้วให้เด็กแต่ละกลุ่มร่วมกันเลือกหัวข้อที่ต้องการศึกษา ครูบันทึกการเลือกของเด็กแต่ละกลุ่ม และสรุปหัวข้อของแต่ละกลุ่มอีกครั้ง

ขั้นที่ 2 การได้รับประสบการณ์จริง ขั้นตอนนี้ต่อเนื่องจากขั้นตอนที่ 1 ช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ และอาจใช้เวลาตลอดครึ่งวันเช้าของวันที่ 1 ซึ่งเด็กจะได้รับประสบการณ์จริง และเรียนรู้ด้วยการสืบสอบแบบกลุ่ม

ขั้นที่ 3 การทบทวนความคิด ขั้นตอนนี้ดำเนินการช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ในวันที่ 2 ของการใช้แผนการสอน เด็กจะได้ทบทวนหัวข้อ แนวทางการหาคำตอบที่กลุ่มร่วมกันเลือก และได้นำเสนอผลงานหรือข้อสรุปจากการวางแผน และปฏิบัติงานร่วมกัน รวมทั้งประเมินผลงานของกลุ่มตนเองและกลุ่มเพื่อน

ขั้นที่ 4 การสรุปข้อความรู้จากการไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ ขั้นนี้ดำเนินการช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ในวันที่ 2 ของการใช้แผนการสอน เป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องจากขั้นที่ 3 เพื่ออภิปรายสิ่ง

ที่ได้เรียนรู้ทั้งด้านทักษะกระบวนการและเนื้อหาและร่วมกันตัดสินใจแนวทางที่สามารถนำไปปฏิบัติต่อไป

ขั้นที่ 5 การนำไปปฏิบัติ เป็นการนำข้อสรุปที่ได้ไปฝึกปฏิบัติหรือใช้ในการทำกิจกรรมตามตารางกิจกรรมประจำวันของเด็กที่โรงเรียน โดยที่โรงเรียนดำเนินการขั้นนี้ในวันที่ 3-5 ของการใช้แผนการสอน ด้วยการทบทวนข้อสรุปที่ได้จากขั้นที่ 4 ช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ และนำไปใช้ในการทำกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันที่บ้าน

กระบวนการ่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู

กระบวนการ่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูมีลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างกลุ่มของครูและผู้ปกครอง เป็นช่วงของการสร้างความคุ้นเคย การพัฒนาความร่วมรู้สึก และการให้ความรู้ที่จำเป็นกับครูและผู้ปกครอง ซึ่งความรู้ที่ให้ในขั้นนี้ได้แก่ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย การเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย การสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้อย่างร่วมมือ

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติการของครูและผู้ปกครอง ในขั้นนี้จะเป็นการระดมสมอง หาแนวทางปฏิบัติจากองค์ความรู้ที่ได้รับร่วมกันในขั้นที่ 1 เป็นขั้นที่ครูและผู้ปกครองทุกคนมีความเท่าเทียมกันในการนำเสนอความคิดเห็นของตนเกี่ยวกับหน่วยการสอน แนวทางการจัดกิจกรรม แหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหน่วยการสอนสำหรับเด็ก กำหนดจุดมุ่งหมายของการสอนแต่ละหน่วย การจัดกิจกรรมเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน โดยครูปฏิบัติการสอนที่โรงเรียน และผู้ปกครองนำไปใช้ที่บ้าน ระหว่างการปฏิบัติจะมีสารผู้ปกครองที่เสนอแนะกิจกรรมที่ผู้ปกครองสามารถนำไปใช้ปฏิบัติกับลูกที่บ้านซึ่งเป็นผลมาจากการหาข้อสรุปแนวทางร่วมกัน ครูจัดตารางการเยี่ยมบ้าน ผู้ปกครองมาเป็นอาสาสมัครในห้องเรียน หลังจากนั้นกลับมาประชุมกันตามตารางที่กำหนดเพื่อทบทวนและประเมินสถานการณ์ หรือนำปัญหาที่พบมาหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขร่วมกันต่อไป

ขั้นที่ 3 การประเมินผลการปฏิบัติการของครูและผู้ปกครอง เป็นช่วงที่ครูและผู้ปกครองได้ลงมือปฏิบัติตามที่ได้หาแนวทางร่วมกันครบทุกขั้นตอนแล้ว จึงกลับมาประเมินผลของการปฏิบัติทั้งของตนเองและของกลุ่มสมาชิกร่วมกัน

บทบาทครู ผู้ปกครอง

บทบาทครู คือ การศึกษาทำความเข้าใจรูปแบบการเรียนการสอน จัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจผู้เกี่ยวข้อง ทั้งครู ผู้ปกครอง และผู้บริหารสถานศึกษา ประสานงาน ดำเนินกิจกรรมการ

พัฒนาความร่วมมือรู้สึกของสมาชิก จัดทำ จัดหาเอกสารเพื่อเผยแพร่ข้อสรุปของแนวทางปฏิบัติ รวมทั้งทำ
สารสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ปฏิบัติการสอนที่โรงเรียน เยี่ยมบ้านผู้ปกครอง และเก็บรวบรวมข้อมูล
เกี่ยวกับตัวเด็กเป็นรายบุคคล

บทบาทผู้ปกครอง คือการศึกษาทำความเข้าใจรูปแบบการเรียนการสอน เข้าร่วม
ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจผู้เกี่ยวข้อง และเข้าร่วมประชุมตามปฏิทินการปฏิบัติงาน เข้าร่วมกิจกรรม
การพัฒนาความร่วมมือรู้สึกของสมาชิก นำข้อสังเกตหรือข้อค้นพบมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับสมาชิก
ปฏิบัติการสอนที่บ้าน เป็นผู้ปกครองอาสาสมัครในห้องเรียน ประสานงานกับครูเกี่ยวกับสถานที่ สื่อ
วัสดุอุปกรณ์ สังเกตพัฒนาการเด็ก และบันทึก (ถ้าสามารถทำได้)

หลักการปฏิบัติงานของผู้ปกครองและครู

- 1) เป็นผู้แนะแนวทางไม่ใช่การให้คำตอบกับเด็ก เป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก ผู้
แนะนำ กระตุ้นให้เกิดการคิดโดยการให้คำถาม
- 2) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก สังเกต ค้นหาความตั้งใจและความสนใจของเด็ก
- 3) ให้โอกาสเด็กได้คิด และพูดหรือแสดงออกเป็นการให้เด็กได้ทบทวนสิ่งที่เด็กกระทำ
หรือเผชิญ สะท้อนประสบการณ์และความเข้าใจ
- 4) ให้โอกาสเด็กได้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน คิดวิเคราะห์หาคำตอบความคิดของ
ตนเอง ตรวจสอบการทำงาน จากการร่วมงานเป็นกลุ่มกับเพื่อน และการร่วมงานกับผู้ใหญ่
- 5) ครูและผู้ปกครองมีบทบาทในการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ
ต่อกัน เพื่อเชื่อมโยงความรู้ระหว่างบ้านและโรงเรียน
- 6) ครูและผู้ปกครองมีบทบาทในการดำเนินการและเข้ากิจกรรมร่วมประชุมกลุ่มเพื่อ
แสดงความคิดเห็น การเยี่ยมบ้าน ปฏิบัติการสอนที่โรงเรียน นำประสบการณ์การสอนที่โรงเรียนมาร่วม
แบ่งปันกับกลุ่มสมาชิก ด้วยการรับรู้และแสดงออกทางพฤติกรรมและคำพูดที่สื่อออกมา แสดงให้เห็น
ว่าบุคคลสามารถตอบสนองต่อความรู้สึกและความหมายที่บุคคลที่สื่อสารด้วยสื่อออกมา

การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยใช้แบบวัดทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ด้านการ
ตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ และแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมเด็ก
เป็นแบบบันทึกสั้น โดยวัดความสามารถดังต่อไปนี้

- 1) วัดความสามารถในการการบอกทางเลือกก่อนการตัดสินใจ การคาดการณ์ผลที่อาจเกิดขึ้นเนื่องจากการตัดสินใจ และการประเมินผลการตัดสินใจ
 - 2) วัดความสามารถในการระบุปัญหา การวางแผนแก้ปัญหา และการกระทำเพื่อคลี่คลายปัญหา
 - 3) วัดความสามารถในการรับฟังผู้อื่น การบอกความต้องการกับผู้อื่น และการนำเสนอ
 - 4) วัดความสามารถในการรู้จักอารมณ์ การเข้าใจอารมณ์ และการแสดงอารมณ์
- สอดคล้องกับสถานการณ์ อย่างเหมาะสม

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย เป็นการทดลองแบบมีกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองที่มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง การทดลองใช้ระยะเวลา 30 สัปดาห์ ผลการทดลองปรากฏดังนี้

นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย มีทักษะชีวิตหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่สถิติที่ระดับ 0.05

นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย หลังการทดลองมีทักษะชีวิตสูงกว่านักเรียนที่อยู่ในกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญที่สถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการทดลองใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้น และการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ 2 ด้าน คือ ด้านประสิทธิภาพของรูปแบบ และด้านการพัฒนารูปแบบ มีรายละเอียดดังนี้

ด้านประสิทธิภาพของรูปแบบ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูที่พัฒนาขึ้น สามารถเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ โดยมีประเด็นอภิปรายดังนี้

1. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ของเด็กปฐมวัยที่ได้จากการทดสอบก่อนและหลังเรียนของเด็กที่อยู่ในกลุ่มทดลอง และการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ที่ได้จากการทดสอบหลังเรียนของเด็กในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ผลการวิเคราะห์คะแนนทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มทดลอง แสดงให้เห็นว่า หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะชีวิตด้านการสื่อสารเพิ่มขึ้นสูงที่สุด เพิ่มขึ้นร้อยละ 45.83 รองลงมาคือ คะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตด้านการแก้ปัญหา การตัดสินใจ เพิ่มขึ้นร้อยละ 41.14 และ 30.42 ตามลำดับ ส่วนคะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มน้อยที่สุด คือ คะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตด้านการจัดการกับอารมณ์ เพิ่มขึ้นร้อยละ 27.50

จากการวิเคราะห์คะแนนทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แสดงให้เห็นว่า หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะชีวิตสูงกว่ากลุ่มควบคุมมากที่สุดในด้านการสื่อสาร กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุมร้อยละ 28.06 รองลงมาคือด้านการแก้ปัญหา และการตัดสินใจ กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุมร้อยละ 21.59 และ 15.00 ตามลำดับ ส่วนคะแนนเฉลี่ยที่สูงกว่าน้อยที่สุดคือ คะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตด้านการจัดการกับอารมณ์ กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุมร้อยละ 9.72

ผลการเปรียบเทียบดังกล่าวชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่ารูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพในการนำไปใช้กับเด็กปฐมวัยที่มีอายุตั้งแต่ 4 ขวบขึ้นไป เนื่องจากหลังการใช้แล้วเด็กในวัยดังกล่าวบรรลุจุดมุ่งหมายของรูปแบบ กล่าวคือมีคะแนนทักษะ

ชีวิตเพิ่มขึ้นทุกด้านทั้งด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ ตาม จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ โดยคะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตที่เพิ่มขึ้นสูงที่สุด คือ คะแนนทักษะชีวิตด้านการสื่อสาร ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบทั้ง 5 ขั้นตอน เด็กได้ฝึกทักษะการ สื่อสารตลอดเวลา ทั้งการสื่อสารในกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ และการสื่อสารระหว่างเด็กกับเด็ก และเด็กกับ ผู้ใหญ่ โดยเฉพาะในขั้นที่ 3 และขั้นที่ 4 ของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่โรงเรียน เด็กแต่ละกลุ่ม จะต้องมีการปรึกษาหารือเพื่อนำเสนอผลงานของกลุ่ม และออกไปนำเสนอผลงานของกลุ่มหน้าชั้น เรียน บางครั้งเด็กอาจตกลงกันที่จะนำเสนอเพียงคนเดียว บางอาจนำเสนอทั้งกลุ่ม ขึ้นอยู่กับการ ตัดสินใจของกลุ่ม อีกประการหนึ่ง คือ การที่เด็กได้รับการส่งเสริมการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารอย่าง ต่อเนื่องจากที่บ้าน ผู้ปกครองมีความรู้พื้นฐานในการส่งเสริมพัฒนาการด้านนี้จากการให้ความรู้ในชั้น ของการสร้างกลุ่มผู้ปกครองและครู ผู้ปกครองจึงส่งเสริม กระตุ้น และเป็นต้นแบบของการใช้ภาษาเพื่อ การสื่อสารของเด็ก Utah State Office of Education (2007) ให้ความหมายของการสื่อสารในขอบเขต ของทักษะชีวิตว่าเป็นศิลปะในการแสดงออก การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และความรู้สึก การสื่อสาร เป็นกระบวนการทบทวนเพื่อแสดงออกที่รวมการเลือก การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร ต่างๆ ต่อบุคคลอื่น ดังนั้นทักษะชีวิตด้านการสื่อสารจึงเป็นการแสดงออกทั้งพัฒนาการทางภาษาและ การคิด ซึ่งตามทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ เด็กอายุ 4-7 ปี อยู่ในขั้นระยะ Intuitive การคิดของเด็กเริ่มมีเหตุผลขึ้นบ้าง เด็กเริ่มมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น สนใจอยากรู้ ชักถามและ เริ่มเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ เริ่มใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการคิด ผลจากการทดลองใช้รูปแบบ การเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับทฤษฎีดังกล่าว เนื่องจากคะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตด้านที่ เพิ่มขึ้นสูงรองลงมา คือทักษะชีวิตด้านการแก้ปัญหา และการตัดสินใจ ซึ่งเป็นพัฒนาการด้านการคิด ของเด็ก

ส่วนคะแนนทักษะชีวิตที่เพิ่มขึ้นน้อยที่สุด คือ คะแนนทักษะชีวิตด้านการจัดการกับอารมณ์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น เกิดขึ้นบนพื้นฐานของการ ร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู ทั้งที่บ้านและโรงเรียน ทำให้ผู้ปกครองและครูมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการด้านอารมณ์ จึงสามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านนี้ได้เหมาะสม ทำให้เด็กไม่ต้องเผชิญกับปัญหาการปรับตัวจากการอบรมเลี้ยงดู และเหตุผลอีกประการหนึ่ง คือ การที่ เด็กมีทักษะทักษะด้านการสื่อสารที่ดี ทำให้บุคคลที่แวดล้อมเด็กในชีวิตประจำวันสามารถตอบสนอง ความต้องการและความสนใจของเด็กได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสุภาวดี ลักยานุกูล (2532) ระบุว่าเด็กที่มี พื้นฐานความสามารถในการติดต่อสื่อสารที่ดี จะส่งผลให้สังคมที่แวดล้อมเด็กมีความเข้าใจที่ดีต่อเด็ก

ดังนั้น ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นในประเด็นดังกล่าว จึงเป็นหลักฐานสำคัญที่ยืนยันประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนที่มีต่อการเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

2. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะชีวิตที่ได้จากการทดสอบก่อนและหลังเรียนของเด็กที่อยู่ในกลุ่มทดลอง และการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะชีวิตได้จากการทดสอบหลังเรียนของเด็กในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ผลการทดสอบของเด็กในกลุ่มทดลองในช่วงก่อนและหลังการทดลองพบว่า เด็กมีคะแนนทักษะชีวิตที่ได้จากการทดสอบหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาทักษะชีวิตของเด็กในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายหลังการทดลองพบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า เด็กในกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูมีความสามารถด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์สูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่เด็กได้ปฏิบัติทั้ง 5 ขั้นตอนตามตารางกิจวัตรประจำวันที่โรงเรียน ในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์และกิจกรรมสร้างสรรค์ ตั้งแต่ขั้นแรก ขั้นเตรียมการก่อนการรับประสบการณ์ เด็กจะได้เรียนรู้กระบวนการกลุ่ม การฝึกทักษะในการสื่อสารภายในกลุ่มและการสื่อสารระหว่างกลุ่ม การสื่อสารกับครู ได้ฝึกกระบวนการคิดตัดสินใจ ตั้งแต่การเลือกหัวข้อเรื่องที่จะศึกษา การฝึกการแก้ปัญหาระหว่างที่ทำงานกลุ่มกับเพื่อน ฝึกกำหนดปัญหาต่างๆ ด้วยการตั้งคำถาม ซึ่งในช่วงแรกเด็กยังไม่สามารถตั้งคำถามเป็นรูปประโยคคำถามได้ เช่น "เรือกับใบไม้" แทนการถามว่า "ใบไม้เป็นเรือได้อย่างไร" ซึ่งในกระบวนการฝึกต่างๆ เหล่านี้เด็กได้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดจากครูผู้สอน ในขั้นตอนที่ 2 คือการรับประสบการณ์จริง เด็กได้ออกไปทำกิจกรรมนอกห้องเรียนเป็นกลุ่ม โดยมีผู้ปกครองอาสาสมัครมาเป็นผู้ช่วยครูในการช่วยดูแลและแนะนำช่วยเหลือขณะเด็กทำกิจกรรม รวมทั้งเป็นการออกไปทำกิจกรรมนอกห้องเรียนในชุมชนของตนเอง ปัจจัยเหล่านี้ทำให้เด็กเกิดความสนใจ ตื่นเต้น รวมทั้งมีความภาคภูมิใจต่อชุมชนและบุคคลในครอบครัว ส่งผลต่อพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม นอกจากนี้การใช้กระบวนการกลุ่มยังเป็นการฝึกการตัดสินใจ และการแก้ปัญหาอีกด้วย ดังนั้นตลอดช่วงเวลาของขั้นการรับประสบการณ์ เด็กจะได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่าต่อชีวิตประจำวันของตัวเอง ได้ฝึกปฏิบัติด้วยการลงมือกระทำในสถานการณ์จริง แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง แก้ปัญหาร่วมกับกลุ่มเพื่อน ต่อมาในขั้นตอนที่ 3 เด็กได้

กลับมาทบทวนประสบการณ์ของตนเอง ร่วมกันจัดป้ายนิเทศ นำเสนอผลการเรียนรู้ตามหัวข้อที่เลือก ในขั้นตอนที่ 1 เด็กได้สะท้อนความคิดร่วมกันในกลุ่มใหญ่ ได้ประเมินผลการทำงานของกลุ่มตนเอง และกลุ่มเพื่อน ขั้นตอนที่ 4 เป็นกิจกรรมต่อเนื่องจากขั้นตอนที่ 3 เป็นการสรุปข้อความรู้ และข้อควรปฏิบัติที่เด็กๆ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ในขั้นตอนที่ 5 เป็นช่วงของการนำข้อสรุปที่ได้ไปประยุกต์ใช้ โดยเด็กได้ทำกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้จะประกอบด้วยอย่างน้อย 4 ศูนย์การเรียนรู้ที่แต่ละศูนย์จะมีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อพัฒนาความสามารถของเด็กด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ ดังนั้นในแต่ละสัปดาห์เด็กได้ลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเองโดยผ่านการสืบสอบผ่านกลุ่มเพื่อนอย่างสม่ำเสมอตลอดทั้ง 5 ขั้นตอน ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่เด็กได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองนี้มีพื้นฐานมาจากปรัชญาการศึกษาแบบพิพัฒนาการนิยม (Progressivism) ที่เน้นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดทิศทางการพัฒนาตนเอง ส่งผลให้ในช่วงท้ายของการทดลองเด็กสามารถดำเนินกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนได้ด้วยตนเองโดยต้องการคำแนะนำจากครูน้อยลงมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ Junge and Manglallan (2003) เรื่องการสร้างทักษะชีวิตผ่านการมีส่วนร่วมในโปรแกรมการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือหลังเลิกเรียน โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงเกรด 6 ที่ลงทะเบียนในโปรแกรม 4-H หลังเลิกเรียน ซึ่งเป็นโปรแกรมที่เน้นการสอนเชิงประสบการณ์ และกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ และให้โอกาสเด็กได้ปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ที่มีศักยภาพ พบว่าเด็กที่ลงทะเบียนมีทักษะชีวิตเพิ่มขึ้น

สาเหตุอีกประการหนึ่งคือกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีลักษณะเด่นที่การได้รับประสบการณ์จริงของเด็กในลักษณะต่างๆ เช่น ในขั้นการเตรียมการก่อนรับประสบการณ์ เด็กได้รับประสบการณ์ในลักษณะของการกระตุ้นจากเพลง รูปภาพ วิดีโอ ของจริง ในขั้นของการรับประสบการณ์ เด็กได้เรียนรู้ภาคสนาม ได้ประสบการณ์การสำรวจ จากการเล่น ทดลอง สำรวจ และเผชิญกับสถานการณ์ ในขั้นของการทบทวนความคิด เด็กได้ประสบการณ์การเชื่อมโยงผลลัพธ์ กิจกรรม การสร้างสรรค์ ที่เหมาะสมกับบริบท ในขั้นการสรุปข้อความรู้ เด็กได้ประสบการณ์การสรุปต้นแบบของประสบการณ์ที่จะส่งเสริมเด็ก และในขั้นสุดท้ายเด็กได้นำข้อสรุปต้นแบบไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เป็นการทำหน้าที่ของสมาชิกของชุมชนหรือสังคมของตน Gibbons and Hopkins (1980 อ้างถึงใน Neill, 2004) สรุประดับของการมีประสบการณ์ที่ส่งผลต่อแบบแผนของพฤติกรรมไว้ 10 ระดับ ซึ่งระดับของการมีประสบการณ์ที่ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการเป็นแบบอย่าง การทำหน้าที่ของสมาชิกของชุมชนหรือสังคมของตน ทำให้เกิดความเข้าใจตนเองและความสัมพันธ์กับผู้อื่น ยอมรับบทบาท หน้าที่ พัฒนาไปสู่วุฒิภาวะและความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น จัดเป็นแบบแผนแบบ

จิตวิทยาสังคม (Psychosocial mode) ซึ่งเป็นบันไดขั้นสูงที่สุดของการมีประสบการณ์ เด็กจะได้รับประสบการณ์ที่นำไปสู่การพัฒนาเสริมสร้างการเป็นพลเมืองดีของสังคม จะเห็นได้ว่าตลอดขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับแบบแผนดังกล่าว แม้ว่าจะมีคำถามจากนักการศึกษาว่า เด็กวัยอนุบาลยังมีลักษณะของการยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางมากเกินไปที่จะร่วมเป็นส่วนหนึ่งทางสังคมและด้านสติปัญญาตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ Vermette (2004) ได้รวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ถูกนำมาใช้กับเด็กวัยอนุบาลนั้น เพื่อใช้ผลจากวิจัยเป็นพื้นฐานในการตอบคำถามที่จะเกิดจากลักษณะของเด็กในวัยนี้ จากการศึกษาพบว่า แม้จะมีหลักฐานงานวิจัยมากมายสนับสนุนว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือจะส่งผลด้านบวกต่อตัวเด็ก ในความเป็นจริงทักษะการทำงานร่วมกันเป็นสิ่งที่ต้องให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการทำงานตามวัยของเด็ก ดังนั้น คำว่าการทำงานร่วมกัน ที่ครูในระดับชั้นสูงขึ้นไปใช้ก็ไม่ได้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของแนวคิดนี้ แต่ครูมักจะพูดว่าเด็กเรียนรู้แบบร่วมมือ เนื่องจากตามทฤษฎีของไวทือตสกี จำเป็นต้องส่งเสริมเด็กเพื่อให้เด็กได้มีพัฒนาการที่สูงขึ้น

นอกจากการปฏิบัติกิจกรรมของเด็กที่โรงเรียนจัดให้แล้ว ความร่วมมือจากการพัฒนาความสัมพันธ์ด้วยความรู้สึกที่ดีต่อกันของผู้ปกครองและครู ทำให้มีการติดต่อสื่อสารข้อมูลระหว่างบ้านกับโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอและทันเหตุการณ์ ผู้ปกครองนำกระบวนการเดียวกันกับครูไปใช้ปฏิบัติกับเด็กที่บ้าน ซึ่งเป็นเหตุการณ์จริงในชีวิตของเด็กอีกด้วย เช่น การแบ่งกลุ่มง่ายๆ ให้ลูกเลือกที่จะช่วยคุณพ่อหรือคุณแม่ หรืออาจเป็นสมาชิกคนอื่น กวาดบ้าน ล้างจาน รดน้ำต้นไม้ แล้วกลับมาเล่าให้อีกกลุ่มฟังว่าทำอะไรไปบ้าง ทำอย่างไร เป็นต้น หรือเหตุการณ์ที่ให้ลูกเลือกเสื้อผ้าใส่ไปงานกับคุณพ่อหรือคุณแม่ การให้ลูกแนะนำตนเองกับญาติพี่น้อง กิจกรรมเหล่านี้ผู้ปกครองได้ใช้คำถามเพื่อช่วยให้เด็กเกิดกระบวนการคิดและให้โอกาสเด็กถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกของตนเอง ขณะเดียวกันก็ช่วยแนะนำขัดเกลาควบคุมไปด้วย ทำให้เด็กได้พัฒนาทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์อย่างต่อเนื่องทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน ซึ่งข้อสรุปจาก World Health Organization (1999) ในการประชุมตัวแทนองค์กรที่มีส่วนในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ว่าจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตมีลักษณะที่หลากหลาย เป็นลักษณะของการศึกษาที่ควรจัดผ่านการดำเนินชีวิตประจำวันในโรงเรียนให้กับเด็ก ซึ่งทักษะชีวิตสามารถออกแบบให้สอดคล้องกับหลักสูตรต่างๆ ได้เป็นอย่างดี สามารถสอนแยกเป็นวิชาหรือบูรณาการร่วมกับวิชาอื่นก็ได้ การพัฒนาทักษะชีวิตมีลักษณะความเป็นพลวัตและเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือกัน ในการจัดการเรียนรู้จึงควรให้โรงเรียนได้มีส่วนร่วมร่วมกับเด็กหรือเยาวชน พ่อแม่ผู้ปกครอง และชุมชนท้องถิ่นร่วมกันตัดสินใจ ความร่วมมือของผู้ปกครองและชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งเพื่อให้การพัฒนาทักษะชีวิตเกิดขึ้น

อย่างต่อเนื่องในชีวิตประจำวันของเด็ก มิใช่เฉพาะการทำงานของโรงเรียนหรือสถานศึกษาเพียงด้านเดียว

นอกจากลักษณะของประสบการณ์ที่เด็กได้รับแล้ว รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่เริ่มต้นจากความต้องการและความคาดหวังร่วมกันของผู้ปกครองและครูที่เข้าร่วมการทดลอง จึงทำให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องมีเป้าหมายเดียวกันที่ชัดเจน และเป็นเป้าหมายที่ไม่สามารถทำให้บรรลุผลสำเร็จได้ด้วยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทุกคนจึงตั้งใจทำหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มความสามารถ Cramer (1998) กล่าวว่า การร่วมงานช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการแก้ปัญหาและการแสวงหาทางออก ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากทีมงาน และการร่วมงานกันเป็นการทำงานที่มีเป้าหมายเพื่อการสร้างบรรยากาศความร่วมมือทางวิชาการ โดยมีเป้าหมายที่ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน การร่วมงานต้องเป็นเครื่องมือที่จะอำนวยความสะดวกในการแก้ปัญหาของผู้ที่มีส่วนร่วม เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่ทำให้เกิดทีมของผู้เชี่ยวชาญที่หลากหลายที่จะหาทางออกของปัญหา ผลลัพธ์กระบวนการผลิต ที่ไม่สามารถแก้ปัญหาได้เพียงลำพัง ขณะเดียวกันขั้นตอนการทำงานและบรรยากาศการทำงานของผู้ปกครองและครูมีความยืดหยุ่น ยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน กิจกรรมในแต่ละขั้นตอนของการทำงานร่วมกัน ผู้ปกครองและครูได้รับรู้และเข้าใจตนเองและผู้อื่นจากการปฏิสัมพันธ์ที่ติดต่อกัน มีการตอบสนองอย่างเหมาะสมซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการพัฒนาร่วมรู้สึก Rogers (1964 อ้างถึงใน Clark, 2004) กล่าวว่า ความร่วมรู้สึกเป็นกระบวนการที่นำมาใช้เพื่อลดความขัดแย้งในการทำงานร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องจากความร่วมรู้สึกคือ การรับรู้และเข้าใจภาวะของผู้อื่นตามกรอบอ้างอิงของบุคคลนั้น

การสื่อสารระหว่างครูกับผู้ปกครองเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย การวิจัยนี้ผู้ปกครองและครูร่วมกันเลือกวิธีการสื่อสารทำให้สามารถตอบสนองต่อความรู้พื้นฐานและความสามารถในการเข้าใจของแต่ละบุคคล ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกัน ดังที่ Davis and Thomas (1989 อ้างถึงใน Cramer, 1998) อธิบายว่าบรรยากาศความไว้วางใจและการสื่อสารที่ดีระหว่างคณะทำงานและผู้บริหารในโรงเรียนเป็นเงื่อนไขแรกของการร่วมงานที่มีประสิทธิภาพ และวิธีการสื่อสารที่ใช้ในการวิจัยนี้มีทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ กล่าวคือการติดต่อกันทางโทรศัพท์ จดหมายจากโรงเรียน การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งที่เป็นส่วนตัวและเป็นกลุ่ม วิธีการต่างๆ เหล่านี้ทำให้เข้าถึงพ่อแม่ ผู้ปกครองที่มีความแตกต่างกัน อภิญา เวชชัย (2544) ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองในการพัฒนาการศึกษา พบว่าแนวคิดที่จะนำไปสู่การสร้างและพัฒนาสัมพันธภาพที่เหมาะสมระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครองและครู คือการให้ความสำคัญกับการสื่อสารแบบสองทาง ในรูปแบบความสัมพันธ์ที่เป็นทั้งแบบไม่เป็นทางการ และแบบ

เป็นทางการ เพราะจะสามารถสร้างแบบแผนที่เป็นธรรมชาติ ที่จะเข้าถึงพ่อแม่ ผู้ปกครองที่มี
หลากหลายลักษณะได้

จากการเริ่มต้นการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนามาจากงานวิจัยเกี่ยวกับสภาพ
สังคมไทยและแนวโน้มเด็กไทยในอนาคต ประกอบกับรากฐานของวัฒนธรรม คือ การใช้สถานศึกษา
เป็นฐานและเชื่อมโยงเข้ากับบริบทแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ในลักษณะ
ของการระดมสรรพกำลังเพื่อเด็ก ตามแนวปฏิบัติพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542
และสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 บนหลักการของการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึ
ระหว่างผู้ปกครองและครู ส่งผลให้การนำกระบวนการจัดการเรียนการสอนไปสู่ปฏิบัติการสอนของครูที่
โรงเรียน และของพ่อแม่ผู้ปกครองที่บ้านมีความสอดคล้องต่อเนื่องสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอ

ดังนั้นรูปแบบการเรียนการสอนที่ประกอบด้วยความร่วมมืออย่างร่วมรู้สึระหว่างผู้ปกครอง
และครูเพื่อจัดกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักการเรียนรู้ด้วยการมีประสบการณ์จริง ลงมือ
กระทำ ใช้กระบวนการกลุ่ม ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ทำให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการดำเนินชีวิตประจำวันใน
โรงเรียนและที่บ้านอย่างต่อเนื่องเป็นพลวัต ส่งผลให้ค่าคะแนนเฉลี่ยของทักษะชีวิตเด็กหลังการเรียน
ตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนการเรียน และค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะชีวิตเด็ก
ปฐมวัยของเด็กกลุ่มทดลองสูงกว่าคะแนนของเด็กกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ด้านการพัฒนารูปแบบ

การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น จากการประเมินผลการ
ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน โดยพิจารณาจากข้อสรุปที่ได้จากการเปรียบเทียบทักษะชีวิตเด็ก
ปฐมวัย ด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ ปรากฏว่าได้ผลดีใน
การเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสารและการจัดการกับ
อารมณ์ แสดงให้เห็นปัจจัยสนับสนุนด้านการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมถูกต้องตาม
หลักการ กล่าวคือ รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นได้พัฒนามาจากทฤษฎี แนวคิด และจาก
การศึกษางานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาประยุกต์ปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพการจัด
การศึกษาระดับปฐมวัย และสภาพการณ์ปัจจุบันของไทย โดยกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะของรูปแบบ
การเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสารและ
การจัดการกับอารมณ์

แนวทางในการพัฒนารูปแบบครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านสภาพการณ์ปัจจุบัน ปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ปัญหาด้านผู้เรียนหรือตัวเด็ก แล้วระบุเป็นสภาพที่ต้องการพัฒนา จากนั้นจึงนำสภาพความต้องการมาวิเคราะห์จัดอันดับงานที่เกี่ยวข้อง กำหนดปรัชญาการศึกษาที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน กำหนดกรอบแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนและขอบเขตของคุณลักษณะที่ต้องการพัฒนา เพื่อวิเคราะห์งานและจัดลำดับการจัดการเรียนการสอน การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนและการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะใช้ในการสอนแต่ละครั้ง จัดทำเป็นรูปแบบการเรียนการสอน คู่มือการใช้รูปแบบ แผนการสอน ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแก้ไขและให้คำแนะนำ แล้วจึงทดลองใช้รูปแบบที่ได้ออกแบบไว้ สุดท้ายเป็นการประเมินผลการสอน หลังจากได้ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นแล้ว

รูปแบบการเรียนการสอนนี้ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบระเบียบ โดยมีปรัชญาแนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาและได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้รูปแบบการเรียนการสอนนี้มีประสิทธิภาพตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายเฉพาะที่ตั้งไว้ คือ มุ่งเสริมสร้างทักษะชีวิต เด็กปฐมวัยด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสารและการจัดการกับอารมณ์ การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนนี้สอดคล้องกับข้อสรุปเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนของ ทิศนา ชามมณี (2545) และหลักการออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนของ Leslin, Pollock and Reiguluth (1992) ซึ่งเป็นรูปแบบการออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ การวิเคราะห์ความต้องการ การเลือกและการจัดลำดับเนื้อหา การพัฒนาบทเรียน และการประเมินผลการสอน

การพัฒนารูปแบบอย่างมีระเบียบแบบแผน ประกอบกับกระบวนการที่นำมาใช้ทุกขั้นตอนมาจากการร่วมกันตัดสินใจด้วยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู จึงทำให้การปฏิบัติการของผู้ปกครองและครูเกิดขึ้นบนพื้นฐานของโรงเรียนและชุมชนอย่างแท้จริง ทำให้การดำเนินงานในรูปแบบดังกล่าวคงอยู่ พร้อมทั้งเกิดความอกงามในด้านต่างๆ เช่น สัมพันธภาพระหว่างบุคคล ความก้าวหน้าทางวิชาการ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เป็นต้น ซึ่งหลังจากการสรุปประเมินโครงการแล้ว ในปีการศึกษา 2550 โรงเรียนที่เป็นสถานที่ทดลองการใช้รูปแบบ ได้นำรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งระดับชั้นอนุบาล 1 และอนุบาล 2 จำนวน 4 ห้องเรียน มีโครงการรองรับการดำเนินงาน 3 โครงการ ได้แก่ โครงการบ้านโรงเรียนรวมพลัง : เสริมสร้างพัฒนาการเด็กปฐมวัย โครงการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และโครงการพัฒนาศูนย์การ

เรียนรู้ปฐมวัย โดยเฉพาะโครงการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ปฐมวัยที่พัฒนามาจากกระบวนการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู ปัจจุบันได้รับคัดเลือกเป็นศูนย์ปฐมวัยต้นแบบเครือข่าย มีผู้มาศึกษาดูงานการดำเนินงานของศูนย์ดังกล่าวมากมาย อาทิ คณะครูนักเรียน กรรมการสถานศึกษาจากจังหวัดกาญจนบุรี คณะครูผู้บริหารโรงเรียนศูนย์ปฐมวัยต้นแบบจากจังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดตาก เป็นต้น ซึ่งการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ปฐมวัยโรงเรียนวัดพระธาตุปัจจุบัน เป็นทั้งการให้บริการในลักษณะแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย และแหล่งค้นคว้าสำหรับผู้ปกครอง มีผู้ปกครองอาสาสมัครในการดูแล ซึ่งผลลัพธ์ที่เหล่านี้เป็นไปตามหลักการการร่วมงานของ Cramer (1998) ที่ว่าการร่วมงานกันช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการแก้ปัญหาและการแสวงหาทางออก เป็นการทำงานที่มีเป้าหมายเพื่อการสร้างบรรยากาศความร่วมมือทางวิชาการ โดยมีเป้าหมายที่ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุศักยภาพสูงสุดของเขา การร่วมงานเป็นเครื่องมือที่จะอำนวยความสะดวกในการแก้ปัญหาของผู้ที่มีส่วนร่วม การร่วมงานเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่ทำให้เกิดทีมของผู้เชี่ยวชาญที่หลากหลายที่จะหาทางออกของปัญหา ผลลัพธ์ กระบวนการผลิต ที่ไม่สามารถแก้ปัญหาได้เพียงลำพัง เมื่อเกิดความพยายามที่จะแก้ปัญหา และการร่วมงานเป็นความพยายามที่จะทำให้สิ่งที่สนใจร่วมกันมีความหลากหลายมากขึ้นด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์การทำงานจากการมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน

ประสิทธิภาพและประสิทธิผลเชิงประจักษ์ดังกล่าวนี้ เป็นผลมาจากการพัฒนารูปแบบที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่ตรงสภาพบริบทชุมชน การคัดเลือกวิธีสอนที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย การใช้วิธีการดำเนินที่สอดคล้องกับคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมายทั้งเด็กและผู้ปกครอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักการที่เป็นระบบ

ข้อสังเกตจากการปฏิบัติงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู

คะแนนความร่วมรู้สึกของผู้ปกครองจากการใช้แบบวัดความร่วมรู้สึกที่ผู้วิจัยแปลและพัฒนาขึ้นจากแบบวัดความร่วมรู้สึกของ Baron-Cohen and Wheelwright (2004) พบว่า ในช่วงก่อนและหลังการทดลอง ผู้ปกครองมีคะแนนความร่วมรู้สึกเฉลี่ยที่ได้จากการทดสอบหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนความร่วมรู้สึกระหว่างก่อนการทดลองอยู่ที่ 32.1 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 6.27 ซึ่งค่าเฉลี่ยของคะแนนดังกล่าวอยู่ในระดับความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและตอบสนองอย่างเหมาะสมกับผู้อื่นต่ำกว่าค่าเฉลี่ย และคะแนนความร่วมรู้สึกหลังการทดลองอยู่ที่ 44.0 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 7.63 ซึ่งค่าเฉลี่ยของคะแนนดังกล่าวอยู่ในระดับ

ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและตอบสนองอย่างเหมาะสมกับผู้อื่นในระดับสูงกว่าค่าเฉลี่ย แม้ว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังการทดลองจะอยู่ในระดับสูงกว่าค่าเฉลี่ย แต่เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนสูงสุดที่สามารถเป็นไปได้ คือ 80 นับว่าเป็นคะแนนที่แตกต่างจากค่าสูงสุดที่เป็นไปได้ค่อนข้างมาก แต่ผู้ปกครองก็มีระดับความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและตอบสนองอย่างเหมาะสมกับผู้อื่นสูงขึ้น 2 ช่วงระดับคะแนน คือจากระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ย เป็นระดับสูงกว่าค่าเฉลี่ย

ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของการวัดความร่วมมือรู้สึก คือ พื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของสมาชิกที่มีอยู่เดิมก่อนการเข้าร่วมโครงการ เนื่องจากผู้เข้าร่วมโครงการเข้ามาในฐานะของอาสาสมัคร ลักษณะของความเป็นอาสาสมัครดังกล่าวเป็นลักษณะภายในที่แสดงถึงความเต็มใจที่จะร่วมมือกันทำงานหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินโครงการ จึงส่งผลให้คะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดความร่วมมือรู้สึกก่อนการร่วมกิจกรรมมีค่าสูง และเมื่อผ่านกระบวนการพัฒนาความร่วมมือแล้วคะแนนเฉลี่ยที่เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นจึงสูงขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ความสามารถในการรู้หนังสือของผู้ปกครองเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลโดยตรงกับค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้ เนื่องจากกลุ่มผู้ตอบแบบวัดความร่วมมือรู้สึกมีการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6 อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ 2 คน มีอาชีพรับจ้าง และทำนา ส่งผลต่อความสามารถในการทำความเข้าใจแบบวัดความร่วมมือรู้สึก ดังที่ อุทัยวรรณ โชคบุญยสิทธิ์ (2547) ให้ความเห็นในเรื่องนี้ว่า การไม่รู้หนังสือไม่ได้หมายความว่าอ่านหนังสือไม่ออก เขียนหนังสือไม่ได้ เท่านั้นเสียแล้ว อาจกล่าวได้ว่าความหมายของการไม่รู้หนังสือนั้นแปรผันไปตามบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ในโลกยุคปัจจุบัน การไม่รู้หนังสือ จึงหมายถึงความไม่รู้สิ่งที่เป็นพื้นฐานของคนในสังคม และไม่มีความรู้พอที่จะใช้ชีวิตได้อย่างอยู่รอดปลอดภัยในสังคมที่สลับซับซ้อน การรู้หนังสือมีส่วนช่วยปรับปรุงชีวิตให้สมบูรณ์ขึ้น ในทางกลับกันการอ่านไม่ออกเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ ขาดความมั่นใจในตนเอง เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตอย่างมาก ซึ่งในบางข้อความในแบบวัดที่ใช้ในการวิจัยนี้ผู้ปกครองต้องใช้การคิดแบบย้อนกลับ เช่น "ฉันไม่เข้าใจว่า ทำไมบางคนต้องไม่สบายใจกับบางสิ่งบางอย่างมากมายนัก" ผู้ปกครองที่ทำแบบวัดระหว่างก่อนการทดลองบอกว่ายากไม่ยากทำอีก นอกจากนี้เนื่องจากแบบวัดความร่วมมือรู้สึกมีจำนวน 60 ข้อ ความรู้สึกที่ "ยาก" ของผู้ปกครองจึงส่งผลต่อความตั้งใจและความมั่นใจในการทำแบบวัดข้อหลัง ๆ อีกด้วย

จากการวิเคราะห์ระดับความร่วมมือรู้สึกด้วยมาตรวัดความร่วมมือรู้สึก 5 ระดับของ Carkhuff and Berenson (1977) ยังพบว่า ในการประชุมกลุ่มครั้งแรกๆ ผู้ปกครองมีการใช้คำถาม และแสดงการตอบสนองด้วยคำพูดที่แสดงการไม่ยอมรับหรือปฏิเสธ หรือแนะนำ แต่ในการประชุมครั้งต่อ ๆ มา หลังจากผู้ปกครองฟังเรื่องเล่าหรือประสบการณ์ของสมาชิกที่เข้าประชุมกลุ่มแล้ว จะนิ่งเงียบสักครู่

ก่อนที่จะแสดงความคิดเห็น และการตอบสนองก็เป็นคำพูดที่อยู่ในขั้นที่แสดงการรับรู้อารมณ์และสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นมากขึ้น

กิจกรรมตามขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย ส่งผลดีทั้งต่อการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกของผู้ปกครองและทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ข้อสังเกตดังกล่าวนี้จึงเป็นหลักฐานยืนยันประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นอีกประการหนึ่งด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการใช้รูปแบบ

รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นรูปแบบที่พัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการและการแก้ปัญหาที่เฉพาะเจาะจงที่การเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย 4 ด้าน คือ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือการร่วมงานระหว่างบ้านและโรงเรียน ดังนั้นการนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้จึงต้องพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายด้าน เช่น สภาพปัญหา ความต้องการ ของชุมชนและโรงเรียน วิถีชีวิตของผู้ปกครอง ตลอดจนนโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบไปใช้ดังนี้

1. ครูหรือผู้ใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้จำเป็นต้องมีการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน บริบทของชุมชนและโรงเรียนอย่างละเอียดและตรงไปตรงมา โดยต้องตระหนักว่ารูปแบบการเรียนการสอนนี้อยู่บนพื้นฐานการร่วมงานแบบหุ้นส่วนที่เท่าเทียมกัน การกำหนดจุดมุ่งหมายจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกฝ่ายที่ร่วมงานกันต้องเห็นไปในแนวทางเดียวกัน จึงจะทำให้กระบวนการทำงานบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ และพบปัญหาน้อยที่สุด ซึ่งการกำหนดจุดมุ่งหมายของรูปแบบการเรียนการสอนนี้มาจากสภาพปัญหาของโรงเรียน จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกในเรื่องกระบวนการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน และการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา และผู้วิจัยดำเนินการศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนเกี่ยวกับ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งผลที่ได้สอดคล้องกัน จึงทำให้การร่วมงานกันตามรูปแบบบรรลุจุดมุ่งหมายของรูปแบบที่กำหนดไว้

2. ครูหรือผู้ใช้รูปแบบต้องศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกรายบุคคล ทั้งอายุ อาชีพ การศึกษารายได้ วันหยุด ข้อจำกัดทางเชื้อชาติ ศาสนา อย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้มาพิจารณา กำหนดวิธีการสื่อสาร ช่วงเวลาในการทำกิจกรรม วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

3. การกำหนดแบบแผนของการใช้รูปแบบ ระยะเวลาการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบผู้ใช้สามารถปรับให้เหมาะสมกับสภาพกลุ่มสมาชิกผู้ร่วมโครงการ โดยเฉพาะการกำหนดช่วงเวลาการเตรียมการหรือการสร้างกลุ่มของผู้ปกครองและครู ซึ่งขึ้นอยู่กับระดับความสัมพันธ์ของครูและผู้ปกครองที่มีอยู่เดิม และการใช้แบบวัดความร่วมมือรู้สึกจะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญในการออกแบบการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบได้สอดคล้อง

4. ครูหรือผู้ใช้รูปแบบต้องเตรียมตนเองให้พร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ เวลา และงบประมาณ เนื่องจากกิจกรรมตามรูปแบบนี้ครูหรือผู้ใช้ต้องมีความมุ่งมั่นตั้งใจจริง มีความเป็นกัลยาณมิตร และเสียสละ โดยเฉพาะเรื่องเวลาอันมีค่าของชีวิต เพื่อทำกิจกรรมตามรูปแบบ เช่น การเยี่ยมบ้าน สัมภาษณ์ ชุมชน อย่างน้อยสัปดาห์ละประมาณ 10 ชั่วโมง ใช้เวลาในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากการเยี่ยมบ้าน การประชุมกลุ่มกับผู้ปกครอง ข้อมูลเด็กรายบุคคล รวมทั้งการเตรียมพร้อมเผชิญกับเหตุการณ์หรือปัญหาของครอบครัวที่ไปเยี่ยมเยียน การดูแลความปลอดภัยของตนเอง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการเรียนสำหรับเด็กปฐมวัย

เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย มีลักษณะสำคัญที่เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เด็กได้รับประสบการณ์จริง และการพัฒนาอย่างเป็นพลวัตระหว่างที่บ้านและที่โรงเรียน จึงเป็นรูปแบบการเรียนการสอนเสริมสร้างทักษะชีวิตบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู และการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ภายใต้บริบทสังคม วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรักความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้กับเด็ก สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และหลักสูตรการศึกษาระดับปฐมวัย พ.ศ. 2546 สถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัย

จึงควรนำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปใช้อย่างกว้างขวาง โดยผู้เกี่ยวข้อง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ปกครอง ควรตระหนักถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ความรู้ผู้ปกครองและครู ช่วยเหลือสนับสนุนด้านงบประมาณ และอำนวยความสะดวกในการประชุมหรือพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ปกครองและครู ตลอดจนแสดงบทบาทในการสร้างขวัญและกำลังใจต่อผู้ปกครองและครูในการปฏิบัติงานร่วมกัน
2. รูปแบบการเรียนการสอนนี้ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ กิจกรรมส่วนใหญ่เด็กเป็นผู้ตัดสินใจและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ครูจึงต้องทำความเข้าใจกิจกรรมการเรียนการสอนเหล่านี้และต้องใช้วิจยารณญาณว่าควรให้คำแนะนำกับเด็กน้อยในช่วงเวลาใด มากน้อยเพียงไหน และที่สำคัญคือการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก สังเกต ค้นหาความตั้งใจและความสนใจของเด็ก รับฟังและส่งเสริมให้เด็กคิดและทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง
3. รูปแบบการเรียนการสอนนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครอง ครูจึงต้องมีหัวใจบริการในการติดต่อประสานงานกับผู้ปกครอง โดยการเยี่ยมเยียน บริกษาหาหรือ ทั้งกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย และรายบุคคล ให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง รายงานให้ผู้ปกครองได้ทราบความก้าวหน้าและพัฒนาการในการเรียนรู้ของเด็ก
4. ผู้ปกครองหรือครอบครัวมิได้มีบทบาทเพียงการพัฒนาสัมฤทธิผลทางการศึกษาของเด็กเท่านั้น แต่ยังคงมีบทบาทในการพัฒนาบุคลิกภาพ สักดิ์ศรีในตนเอง ทักษะชีวิต และทักษะทางสังคมให้แก่เด็ก ๆ ด้วย จึงควรมีบทบาทในการพัฒนาเด็กทุกด้านร่วมกันไม่ผลักระความรับผิดชอบให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยดังกล่าวแล้วข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยที่ควรดำเนินการต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการวิจัยโดยการดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นนี้ เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยด้านอื่นๆ และศึกษาความแตกต่างและความสัมพันธ์ของรูปแบบที่มีต่อทักษะชีวิตแต่ละด้าน

2. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อติดตามและประเมินทักษะชีวิตของเด็กระดับปฐมวัยที่ได้รับการสอน ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น รวมทั้งติดตามความคงอยู่ของการร่วมงานระหว่างผู้ปกครองและครู

3. ควรมีการศึกษาระยะยาวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการนำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปใช้ติดต่อกันตั้งแต่ระดับปฐมวัยไปจนถึงระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อศึกษาผลที่จะเกิดขึ้น ทั้งต่อตัวเด็ก ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครองและชุมชน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กองทุนสนับสนุนการวิจัย,สำนักงาน. เด็กและเยาวชนไทยจะไปทางไหนท่ามกลางกระแส

บริโภคนิยม. ประชาคมวิจัย (23 สิงหาคม 2547) : 12-13

การศึกษาและการเลี้ยงดูเด็กองค์ความรู้ที่ต้องทบทวน. กรุงเทพธุรกิจ (19 เมษายน 2545) : 5

กิ่งแก้ว อารีรักษ์, ละเอียต จุฑานันท์, ทิศนา แคมมณี และชาริณี ตริวิรัญญู. บรรณานุกรม.

การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบหลากหลาย. กรุงเทพฯ : อัสฟ้า มิเด็นเนียม, 2548.

กุศล สุนทรธาดา และคณะ. ทบทวนสถานการณ์และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยง

ดูเด็กในประเทศไทย. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน. คู่มือครูประกอบแผนการจัดการประสบการณ์ระดับ

อนุบาลศึกษา เล่มที่ 3 ถามอย่างไรช่วยให้เด็กคิดเป็น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2537.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน. นโยบายและแผนการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

(0-5) ปีพ.ศ 2545-2549. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค, 2544.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน. รายงานการวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษา

สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านการคิดระดับสูง. กรุงเทพฯ : ศูนย์แห่งชาติเพื่อพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษ สกศ, 2544.

จรีลักษณ์ จิรวินุลย์. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนอ่านสำหรับนักเรียนระดับ

ประถมศึกษาที่มีความบกพร่องในการเรียนรู้ด้านการอ่านตามแนวคิดพหุสัมผัสและแนวคิดสื่อกลางการสอน. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2545.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. รายงานโครงการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544. (อัดสำเนา)

เจนจิรา คงสุข. การพัฒนาโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการ

ทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาลด้วยรูปแบบการให้ประชาชนในชนบทมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2540.

- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. เพลิงเพื่อรู้. กรุงเทพฯ : วชิราวุธวิทยาลัย, 2539.
- ทิพย์วัลย์ สีจันทร์ และคณะ. การคิดและการตัดสินใจ. กรุงเทพฯ : โครงการศูนย์หนังสือสถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2546.
- ทิตนา แชมมณี. รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- ทิตนา แชมมณี. ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- นิตยา คงเกษม. ผลการเรียนแบบร่วมมือที่บูรณาการกับโยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- นิภาพรรณ หงษ์ชูเกียรติ. สภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- นุดอนงค์ ทัดบัวขำ. การศึกษาบทบาทของครูในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของเด็กวัยอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- ประภาพรรณ มั่นเจริญ. ผลของการใช้กิจกรรมเพื่อพัฒนาความร่วมมือรู้สึกและการใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ที่มีต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- ประเวศ วะสี. ชีวิตกับการศึกษาอยู่ที่เดียวกัน. โรงเรียนอนุบาลหนูน้อย, 2545. (อัดสำเนา)
- ปาหนัน บุญหลง. การพยาบาลจิตเวช เล่ม 1. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์ป๋อง, 2528.
- ปิยธิดา ขจรชัยกุล. การพัฒนากระบวนการคิดแก้ปัญหาสำหรับเด็กปฐมวัยตามแนวคิดทฤษฎีสกีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- พจนีย์ สิทธิอำพรพรรณ. พัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ของเด็กไทยวัย 4 - 8 ปี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). ธรรมนุญชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2548.

- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. “รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์” การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบหลากหลาย. กิ่งแก้ว อารีรักษ์, ละเอียด จุฑานันท์, ทิศนา เขมมณี และซาริณี ตวีรัญญา. บรรณานุกรม. กรุงเทพฯ : อัลฟ่า มิเลินเนี่ยม, 2548.
- มาริษา สุจิตวนิช. อย่าปล่อยให้เด็กไว้กับทีวี. กรุงเทพฯธุรกิจ (12 มกราคม 2548)
- ยิ่ง กীরติบุรณะ. ผลของการใช้แนวคิดการทำงานแบบร่วมมือในการดำเนินงานการศึกษาจากระบบโรงเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2544.
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. การประเมินโครงการ: แนวคิดและการปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- รักษ์เด็ก, มูลนิธิ. ทักษะชีวิตคืออะไร. ม.ป.ป. (อัดสำเนา)
- รศนา อัจฉะกิจ. การแก้ปัญหาและการตัดสินใจเชิงวิทยาศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- เวรดี ศิรินคร. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรกับความพร้อมรู้สึกรักของพยาบาลวิชาชีพที่มีต่อผู้ป่วยในโรงพยาบาลของรัฐกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาพยาบาลศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- วัลย์รัตน์ ประจักษ์วิกรานต์. ผลของการฝึกทักษะในการฟังตามแนวของไอวีต่ออารมณ์และความพร้อมรู้สึกรักของนักศึกษาพยาบาล. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- วัชรภรณ์ อภิวิฑูรย์. รูปแบบการสร้างแรงจูงใจชุมชนในการร่วมพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ:กรณีศึกษาโรงเรียนวัดห้วยหิน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- วนิดา ขาวมงคล เอกแสงศรี. หลักการสอนการพัฒนาทักษะชีวิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- วิจิตร ศรีสะอาด. การพัฒนาทรัพยากรบุคคลไทย สำหรับศตวรรษที่ 21. สีมาจารย์ 9 (พฤศจิกายน 2537 – มีนาคม 2538) : 7-20
- วิชาการ, กรม. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2546.
- วิชาการ, กรม. การศึกษาและพัฒนาในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนขั้นเด็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2527.

วีระ นิยมวัน. เทคนิคการพัฒนาคน. [Online]. 2547. Available from :

<http://www.anamai.moph.go.th/advisor/tamra/plan2.html#col22> [20
กันยายน 2549]

เว็บสเตอร์-สแตริตตัน. วิธีเสริมสร้างทักษะทางอารมณ์และสังคมของเด็ก. แปลโดย วิชาดา
อังสุมาลิน และ ศรีนทิพย์ สตรีศิลป์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว,
2546.

ศศิลักษณ์ ชัยนิกิจ. การพัฒนาโปรแกรมการใช้สารนิทัศน์เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่าง
ผู้ปกครองและครูในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัยอนุบาล. วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

ศิริบุรณ์ สายโกสม. พื้นฐานการให้คำปรึกษา. เอกสารการสอนวิชา PC 238 ภาควิชา
จิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ม.ป.ป. (อัดสำเนา)
ศึกษาธิการ, กรม. หลักสูตรการศึกษานอกระบบ พุทธศักราช 2546. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา,
2546.

สมพันธ์ วงษ์ดี. การพัฒนารูปแบบการเรียนแบบร่วมมือในรายวิชาพื้นฐานดนตรี นาฏศิลป์
และการละครเพื่อส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างผู้เรียน : กรณีศึกษามหาวิทยาลัย
พายัพ. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2544.

ส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ, สำนักงาน.
สถานการณ์กลุ่มเป้าหมายโครงการส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน
ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ : กระทรวงการพัฒนาสังคมและ
ความมั่นคงของมนุษย์, 2546 (อัดสำเนา)

ส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ, สำนักงาน.
สรุปรายงานสถานการณ์เด็ก สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก
เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ : กระทรวงการพัฒนาสังคมและ
ความมั่นคงของมนุษย์, 2549 (อัดสำเนา)

สันต์ สิงห์ศักดิ์. ความรู้ในมือความรัก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กั้งหัน, 2545.

สาธารณสุข,กระทรวง. มองเด็กและครอบครัวไทยผ่านโครงการวิจัยเด็กกระยะยาว. กรุงเทพฯ :
สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2546. (อัดสำเนา)

สุขภาพจิต,กรม. คู่มือกิจกรรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์เด็กอายุ 3-11 ปี. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ ร.ส.พ., 2545.

สุขภาพจิต,กรม. เด็กๆก็ซึมเศร้าได้. ข่าวสด (19 สิงหาคม 2548)

สุภาพจิต,กรม. อึ้งเติก 10 ขวบยกพวกกรุมขี้กาม ด.ญ. วัยแค่ 4 ขวบ. ผู้จัดการ (6 มิถุนายน 2548)

สุมน อมรวิวัฒน์. การศึกษาเชิงมานุษยวิทยาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูตามวิถีชีวิตไทย.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์, 2532.

สุภาวดี ลัภยานุกูล. การเปรียบเทียบกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ด้านการวัดและการสื่อ
ความหมายของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบใช้เกมประกอบการ
สาธิตกับแบบปฏิบัติการทดลอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชา
ประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

สุริน คล้ายรามัญ. การพัฒนากระบวนการฝึกอบรมโดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์
และการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมเพื่อเสริมสร้างความรู้ เจตคติและการมี
ส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำชุมชนที่เป็นสตรี. วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต
ภาควิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2543.

สวัสดิ์ ภูทอง. การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต
สำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต ภาควิชา
การศึกษานอกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

อภิญญา เวชชชัย. รายงานการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองในการพัฒนา
การศึกษา. กรุงเทพฯ : พัฒนาพานิช, 2544.

อนามัย, กรม. รายงานสำรวจสภาวะสุขภาพ พัฒนาการและการเจริญเติบโตเด็กปฐมวัย.
กรุงเทพฯ : กระทรวงสาธารณสุข, ม.ป.ป. (อัดสำเนา)

อมรวิรัช นาคกรรพ. เดินเครื่อง 10 ยุทธศาสตร์ ช่อมสังคมช่อมเยาวชน. ม.ป.ป. (อัดสำเนา)

อังค์สุมล เชื้อชัย. การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมความรู้เรื่องเพศศึกษาสำหรับนักเรียนหญิง
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือแบบต่อจิ๊กซอว์. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2543.

อุทัยวรรณ ไชคณนยสิทธิ์. การรู้หนังสือยอมทำให้เราเป็นอิสระ. [online]. 2547. Available
from : <http://dnfe5.nfe.go.th/localdata/webimags/story69freedom.html> [20
กันยายน 2550]

ภาษาต่างประเทศ

- Association for Experiential Education. What is experiential education ? [online]. n.d. Available from : <http://www.aee.org> [2005, August 23]
- Barnes, A. and Thagard, P. Empathy and Analogy. [online]. 1997. Available from : <http://coghci.uwaterloo.ca> [2005, August 13]
- Baron – Cohen and Wheelwright. The empathy quotient : an investigation of adult with asperger syndrome or high functioning autism and normal sex differences [online]. Kluwer academic publishers : journal of Autism and developmental disorders, 2004. Available from : <http://www.ingentaconnect.com> [2005, August 23]
- Bavolek , S. J. Developing empathy in families. [online]. n.d. Available from : www.nurturingparenting.com/research [2005, August 8]
- Berger, E. H. Parents as partners in education: families and schools working together. 4th ed. New Jersey : Prentice-Hall, 1995.
- Blatner, A. Using role playing in teaching empathy. [online]. American Psychiatric Association Annual Meeting, 2002.
- Broedariow, C. What is empathy? Traits of empathy. [online]. 2005. Available from: http://healing.about.com/CS/empathic/a/uc_empathtraits.html
- Carkhuff, R. R., and Berenson, B.G. Beyond counseling and therapy. 2nd ed. USA : Holt, Rinehart and Winston Inc., 1977.
- Christenson, S.L. Supporting home-school collaboration. In A. Thomas & J.Grimes (Eds.), Best practices in school psychology III (pp.253-267). Washington, DC: National Assosiation of School Psychologists, 1995.
- Chistenson, S.L. and Others. Parent's and school psychologists' perspectives on parent involvement activities. The school psychology. Review v.26 no.1 p111-30_[online]. 1997. Available from: <http://vnweb.hwwilsoweb.com> [2005, May 23]
- Clark, A. J. Empathy : implications of three ways of knowing in counseling. Journal of humanistic counseling, education and development. V. 43 [online]. 2004. Available from :<http://vnweb.hwwilsonweb.com> [2005, September 11]

- Clauer, P. Life skill development. [online] 2002. Available from :
<http://ulissc.cas.psu.edu> [2002 April 1]
- Cramer, S.F. Collaboration : a success Strategy for special educators. Needham Heights : Allyn & Bacon, 1998.
- Cotton, K. Developing empathy in children and youth. NW regional educational laboratory. [online]. 1992. Available from:
<http://www.nwrel.org/scpd/sirs/7/cu13.html> [2005, May 23]
- Darden, A.D., Gazda,G.m. and Ginter ,E.J. Life skills and mental health counseling. [online]. 1996. Journal of mental health counseling ,18,134-141. [2005, May 23]
- Davis, G. and Thomas, M. Effective school & effective teachers. Boston : Allyn & Bacon, 1989.
- Deen, M.Y, Bailey, S.J. and Parker, L. Life skills evaluation system. [online]. 2001. Wenatchee, WA : Washington State University Cooperative Extension. [2005, May 23]
- Erera, P.I. Empathy training for helping professionals : model and evaluation. Journal of social work education v.33 p 245-60 spr/summ'97. [online] . 1997. Available from:
http://vnweb.hwwilsonweb.com/hww/results_single_fullteat.jhtml?_DAR G [2005, May 23]
- Ferrari, M., Hogue, A. and Scheer, D. Parents' perception of life skills development in the A-H cloerbud program. Journal of extension. [online]. 2004. Available from : <http://www.joe.org/joe/2004june/rbb.shtml> [2004, June 1]
- Friend, M. and Cook, L. Interactions : collaboration skills for school professionals. Boston : Pearson Education, 2003.
- Gallaudet University. What you child does in communication training. [online]. 2003. Available from : <http://clerccenter.gallaudet.edu> [2005, August 23]
- Glenn, C.L. Just school for monitoring children. Phi Delta Kappan, 70(10) 777-779. 1989.
- Goleman, Daniel. Emotional intelligence. New York: A Bantam Book, 1995.

- Hardee, J.T. An overview of empathy. The permanente Journal [online]. 2003.
Available from: [Http: //xnet.kp.org/permanente journal/fall03/cpc.html](http://xnet.kp.org/permanente_journal/fall03/cpc.html)
[2005, May 23]
- Harris, R. Introduction to decision making. [online]. 1998. Available from:
<http://www.virtualsalt.com> [2005, August 23]
- Hendricksw, P. Targeting life skills model : incorporating developmentally appropriate learning opportunities ta assess impact of life skills development. Ames, IA: Iowa state University. [online]. 1996. Available from: [http://www. extension.iastate.edu](http://www.extension.iastate.edu) [2004, May 23]
- Himmelman, A. T. Communities working collaboratively for a change. [online]. 1992.
- Ingram, M. A. Shelling beans: the use of sociocultural poetry to assist pre-service teachers and counselors develop empathic understanding of cultural differences. Washington, DC (ERIC Document Reproduction Service), 2000.
- Johnson, D.N. and Johnson, R.T. Instructional goalstructure : cooperative, competitive, or individualistic. Review of educational research, 44,213-240, 1994.
- Johnson, R.T. and Johnson, D.W. An overview of cooperative learning. In J.S.thousand, R.A.villa & A.I.Nevin (Eds), Creativity and collaborative learning (pp.31-34). Baltimore, Maryland : Paul H.Brookes Publishing Co. , 1994.
- Johnson, D.W. and Johnson, R.T. Learning together and alone : cooperative, competitive and indivividualistic learning. 3rd ed. New Jersey : Prentice-Hall, 1991.
- Joyce, B., and Weil, M. Model of teaching. Eglewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall, 1972.
- Junge, S. K., Manglallan, S. and Raskauskas,J. Building life skills through afterschool participation in experiential and cooperative learing. Child study journal. [online]. 2003. Available from : [http://vaweb hwwilsonweb.com](http://vaweb.hwwilsonweb.com) [2004, May 23]

- Katz, L.G. and Lilian, G. How children learn through cooperation. Scholastic early childhood today. 16 no6 p 42 [online]. 2002. Available from : <http://vnweb.hwwilsonweb.com> [2002, august 23]
- King, Magaret. Working with working families. [online] ERIC Digest. ERIC cleaninghouse on elementary and early childhood education Urbana IL. , 1990.
- Knirk, F.G., B., and Gustafson, K.L. Introductory technology : a systematic approach to education. Florida : Holt, Rinehart and Winston, 1986.
- Kolb, D. A. Experiential learning : experience as the source of learning and development. Englewood Cliff, N.J. : Prentice – Hall, 1984.
- Leslin, C.B., Pollock, J. and Reigeluth, C.M. Introductory design strategies and tactics. Educational Technology Publications Englewood Cliffs, New Jersey, 1992.
- Lawrence et al. Measuring empathy : reliability and validity of the empathy quotient [online]. 2004. Available from: <http://www.em-online.org/publications.html> [2006, february 20]
- Lewis, J. Experiential learning : a new approach. San Francisco : Jossey-Bass, 1994.
- Liontos, L.B. At-risk families and school: becoming partners. Eugene, OR : ERIC cleaninghouse and educational management, College of Education University of Oregon, 1998.
- Long, T.A. and Gamberg, S.M. “Critical care” in decision making in nursing. Borton : International Thomson, 1996.
- Lucker and Nadler. Why experiential is so effective ? [online]. 2002. Available from : <http://www.Sabrehg.com> [2005, August 23]
- Martin, M. Cooperative learning. [online]. Office of education research and Improvement : education research consumer guide, 1992. Available from: <http://ulissc.cas.psu.edu> 2002 [2005, August 23]
- Mattesich, P. W., and Monsey, B. R. Collaboration : what makes it work. [online]. 1992.

Mehrabian, A. The balanced emotional empathy test (BEES) and optional software.

Personality test of emotional empathy [online]. 2005. Available from :

<http://www.kaaj.com/psych/scales/emp.html> [2005, August 23]

Montana, S. Understanding empathy. [online]. 2003. Available from:

http://www.sli.org/page_108_understanding_empathy.html [2005, August 23]

Morris, V. and others. Preparing teachers to reach out to families and communities.

Action in teacher education. [online]. 1997. Available from :

<http://vnweb.hwwilsonweb.com> [2004, August 2]

Neill, J. Experiential learning cycles [online]. 2004. Available from:

<http://www.wilderdom.com> [2005, August 23]

Pearce, J. C. Star power for preschoolers : learning life skills through physical play.

[online]. n.d.. Available from : <http://www.redleafpress.org> [2005, August 23]

Powell, K. and Wells, M. The effectiveness of three experiential teaching

approaches on student science learning in fifth-grade public school

classroom. The journal of environmental education, 33 no2 p 33-38 42

[online]. 2002. Available from : <http://vnweb.hwwilsonweb.com>

[2002 ,august 23]

Raffaele, L.M. and Knoff, M. Improving home-school collaboration with

disadvantaged families : organizational principles perspectives and

approaches [online]. 1999. The school psychology review v.28 no.3 p.448-66 [2005, August 23]

Rhoda, B. Parents and Schools. ERIC Digest. ERIC Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education Urbana IL, 1986.

Rogers, C. R. On becoming a person : a therapist's view of psychotherapy.

Boston : houghton mifflin company, 1961.

Rosen, S. Academic are not enough : incorporating life skills in the curriculum for children and youth with visual impairments. University of Arisona,

Department of Education [online]. 2003. Available from :

www.ed.arizona.edu. [2004, August 23]

- Rudo, H. M. Collaborative action team process : bringing home, school, community, and students together to improve results for children and families. [online]. 2000.
- Russell, D.H. Children's thinking. Boston : Gin and Company, 1956.
- Santrock, J.W. Child development. 9th ed. United State: Mcgraw-Hill Company, 2001.
- Schneider,J. Teaching life skills: connecting with the real world. Education Canada [online]. 2004. Available from : <http://vnweb.hwwilsonweb.com> [2004, August 23]
- Slavin, R. E. Cooperative learning and student achievement. School and classroom organization. New Jersey : Erlbaum, 1989.
- Tolan, J. Skills in person-centred counselling & psychotherapy. London : SAGE publications Ltd., 2003.
- Utah State Office of Education. Utah State Office of Education Curriculum 3 – 8 : life skills inventory. [online]. 2007. Available from : www.casamples.com/downloads/UT-SOECurr-3-8-LSI.pdf [2007, august 20]
- Vermette, P.J. Cooperative and collaborative learning...with 4-8 Year Olds : How does research support teachers'practice? Journal of instructional psychology. 31 No2 p130-134 [online]. 2004. Available from: <http://vnweb.hwwilsonweb.com> [2002, august 23]
- Virginia department of education. Collaborative family-school relationships for children's learning. [online]. Office of student service. 2002. [2005, June 4]
- Wintre,M.G., and Vallence, D. A developmental sequence in the comprehension of Emotions : intensity, multiple emotions and valence. Developmental Psychology. 30, 509-514., 1994.
- Washington State University. Life skills evaluation system. [online]. 2001. Wenatchee, WA : Washington State University Cooperative Extension. [2005, May 23]

World Health Organization. Partner in life skills education : conclusions from a United Nations Inter-Agency Meeting. [online]. 1999. Available from : <http://www.who.int/entity/me> [2005, Feb 20]

Yuen, L.H. Evaluation of a three-year school developing parent involvement project. PECERA second conference and meeting, CCE. 11-14 July, 2001.

Zellman, G.L. and Waterman, J.M. Understanding the impact of parents school involvement on childrens' education outcomes. The journal of education reseach. [online]. 1998. Available from : <http://vnweb.hwwilsonweb.com> [2004, August 23]

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือและแผนการทดลองที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบเครื่องมือและแผนการทดลองที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1. รองศาสตราจารย์ สุภาพรรณ โคตรจรัส คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริเดช สุชีวะ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. อาจารย์ ดร.อมรวิชัย นาคทรรพ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. อาจารย์ ดร.วรนาท รักสกุลไทย อาจารย์ใหญ่ แผนกอนุบาล โรงเรียนเกษมวิทยา
5. อาจารย์ ดร.อัฉรา วงษ์เอก ผู้อำนวยการสำนักบริหารงานการศึกษาท้องถิ่น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบวัดทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย
2. แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมเด็ก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบวัดทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

ชื่อ-สกุลเด็ก ชั้น.....ห้อง..... อายุ.....ปีเดือน
 ผู้ประเมิน.....ความสัมพันธ์กับเด็ก..... วัน/เดือน/ปี ที่ประเมิน.....

ข้อ	พฤติกรรม	สถานการณ์/คำถาม		บันทึกคำตอบ	คะแนน		
		สถานการณ์	คำถาม		0	1	2
ทักษะการตัดสินใจ							
1	การบอกทางเลือกหรือตัวเลือกที่มี	1. ครูแนะนำให้เด็กคุ้นเคยกับภาพสีหน้าแสดงอารมณ์ 4 อารมณ์ 3 ระดับ 2. ครูเตรียมกระดานแม่เหล็ก ภาพเด็กหญิง เด็กชาย ให้เด็กเลือกภาพแทนตัวเอง	1. หนูบอกครูซิคะว่ามีอะไรให้หนูเลือกบ้าง 2. สิ่งของที่คุณนำมาให้เลือก หนูอยากได้อันไหนมากที่สุดคะ ถ้าให้เลือกอีกชิ้นหนึ่งหนูจะเลือกอะไรอีกคะ				
2	การบอกลักษณะและคุณสมบัติของสิ่งต่างๆ	3. ครูเตรียมสิ่งของเพื่อให้เด็กเลือกได้แก่ หนังสือนิทาน ตุ๊กตาสัตว์ รถเครื่องบิน	หนูอธิบายให้ครูฟังซิคะว่าแต่ละอย่างมีลักษณะอย่างไร				
3	การสอบถามเกี่ยวกับลักษณะและคุณสมบัติของสิ่งต่างๆ เช่น การถามอะไร ทำไม และอย่างไร	4. ครูบอกเด็กว่า "มีสิ่งของจะให้เลือกได้แก่ หนังสือนิทาน ตุ๊กตาสัตว์ รถเครื่องบิน" 5. จากนั้นถามคำถาม	หนูอยากรู้อะไรเกี่ยวกับสิ่งของเหล่านี้ใหม่คะ หรือหนูอยากถามอะไรคุณครูเกี่ยวกับสิ่งของเหล่านี้บ้างใหม่คะ				
4	การเปรียบเทียบข้อจำกัดและข้อดีของสิ่งต่างๆ ได้	1. ครูนำของเล่นในชุดที่เด็กเลือกแต่มีคุณสมบัติแตกต่างกันมาให้เด็กเลือก 2. ถามคำถามที่ 1 3. ถ้าเด็กไม่บอกข้อดี ข้อเสีย ถามคำถามที่ 2	1. หนูชอบ ... ชิ้นไหนมากที่สุดคะ (รอให้เด็กตอบหรือชี้ของที่ครูเตรียมไว้) เพราะอะไรคะ 2. ชิ้นที่หนูเลือกดีกว่าอย่างไร ชิ้นที่หนูไม่เลือกไม่ดีอย่างไร				

ข้อ	พฤติกรรม	สถานการณ์/คำถาม		บันทึกคำตอบ	คะแนน		
		สถานการณ์	คำถาม		0	1	2
5	การระบุหรือบอกทางเลือกที่ต้องการ	ครูสมมติว่า ถ้าใกล้ถึงวันเกิดหนู คุณแม่บอกว่าจะซื้อของเล่นให้หนู แต่หนูสามารถเลือกได้เพียงชิ้นเดียว	สรุปว่าหนูจะเลือกอะไรคะ				
6	การสรุปความพึงพอใจและปฏิบัติตามที่ตัดสินใจ	หลังจากเด็กตอบ/ชี้/หยิบ ของเล่นที่ชอบมากที่สุดแล้ว ครูเก็บของเล่นที่เด็กไม่ได้เลือก	หนูบอกอยากได้ของสิ่งนี้มากใช่ไหมคะ (ครูชี้และรอให้เด็กตอบ) ให้หนูดูดีๆ อีกครั้งหนึ่งนะคะ ครูจะให้โอกาสหนูเลือกอีกครั้งหนึ่ง หนูอยากเปลี่ยนของที่หนูเลือกเป็นชิ้นอื่นไหมคะ (รอให้เด็กตอบ และหยิบสิ่งของที่อยากได้)				
ทักษะการจัดการกับอารมณ์ทางบวก (ดีใจ, ยินดี)							
7	การจำแนกแยกแยะอารมณ์	1. ครูสมมติว่า “หนูไม่เคยบอกใครเลยว่าหนูอยากได้ ... (สิ่งที่เด็กตอบในข้อ 6)... แต่เมื่อถึงวันเกิดของหนู คุณแม่ก็ซื้อของเล่นที่หนูอยากได้มากที่สุดให้”	1. หนูจะรู้สึกอย่างไรคะ ที่คุณแม่ซื้อของเล่นที่หนูอยากได้มากที่สุดให้ (ให้เด็กเลือกชี้ภาพและตอบ) 2. หน้าในภาพมีลักษณะอาการอย่างไรคะ (รอเด็กตอบ)				
8	การบอกอารมณ์ร่วม	2. จากนั้นถามคำถาม 3. ครูแสดงภาพสีหน้าท่าทางที่แสดงอารมณ์ทางบวก และอารมณ์ทางลบ เพื่อให้เด็กเลือกติดบนกระดานแม่เหล็ก 4. ถ้าเด็กตอบอารมณ์ที่ขัดแย้งกัน ครูต้องถามเหตุผลและบันทึกไว้	นอกจากหนูรู้สึก..... แล้วหนูรู้สึกอย่างไรอื่นด้วยหรือเปล่าคะ (ให้เด็กชี้ภาพหรือตอบ)				

ข้อ	พฤติกรรม	สถานการณ์/คำถาม		บันทึกคำตอบ	คะแนน		
		สถานการณ์	คำถาม		0	1	2
9	การบอกความเข้มของอารมณ์	ครูเก็บภาพแสดงอารมณ์ทางบวก และอารมณ์ทางลบ นำภาพที่มีการแสดงระดับอารมณ์มาให้เด็กเลือก	เมื่อหนูบอกครูว่าหนูรู้สึก..... หนูรู้สึกมากแค่ไหนคะ (รอเด็กตอบ และหยิบภาพติดบนกระดานแม่เหล็ก) (ถามทุกอารมณ์ที่เด็กตอบ)				
10	การแสดงให้เห็นทิศทางของอารมณ์	(พิจารณาความสอดคล้องของอารมณ์ที่เด็กตอบ)					
11	การแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม	ถ้าเด็กไม่ตอบคำถามแรก ครูนำภาพที่มีการแสดงอารมณ์ 4 ชนิดๆ ละ 3 ระดับ ให้เด็กเลือก	ถ้าหนูรู้สึกดีใจมากๆ หนูจะแสดงอาการอย่างไรคะ (รอเด็กตอบ ถ้าเด็กไม่ตอบถามต่อว่า "หนูจะแสดงอาการเหมือนในภาพหรือไม่ ภาพใด")				
ทักษะการจัดการกับอารมณ์ทางลบ (โกรธ, เสียใจ)							
12	การจำแนกแยกแยะอารมณ์	1. ครูสมมติว่า "พี่ข้างบ้านเห็นว่าหนูได้ของเล่นใหม่จึงขอเล่นด้วย แต่เขาไม่รอซ้ำแย่งของเล่นที่หนูเพิ่งได้มาจากคุณแม่ไป และผลักหนูล้ม" 2. จากนั้นถามคำถาม 3. ครูแสดงภาพสีหน้าท่าทางที่แสดง	1. หนูจะรู้สึกอย่างไรคะ ที่พี่ข้างบ้านแย่งของเล่นหนูไป และผลักหนูล้ม (ให้เด็กเลือกสีภาพหรือตอบ) 2. หน้าในภาพที่มีลักษณะอาการอย่างไรคะ (รอเด็กตอบ)				
13	การบอกอารมณ์ร่วม	อารมณ์ทางบวก และอารมณ์ทางลบ เพื่อให้เด็กเลือกติดบนกระดานแม่เหล็ก	นอกจากหนูรู้สึก..... แล้วหนูรู้สึกอย่างอื่นด้วยหรือเปล่าคะ (ให้เด็กชี้ภาพหรือตอบ)				

ข้อ	พฤติกรรม	สถานการณ์/คำถาม		บันทึกคำตอบ	คะแนน		
		สถานการณ์	คำถาม		0	1	2
14	การบอกความเข้มของอารมณ์	ครูเก็บภาพแสดงอารมณ์ทางบวกและอารมณ์ทางลบ นำภาพที่มีการแสดงระดับอารมณ์มาให้เด็กเลือก	เมื่อหนูบอกครูว่าหนูรู้สึก..... หนูรู้สึกมากแค่ไหนคะ (รอเด็กตอบ และหยิบภาพติดบนกระดานแม่เหล็ก) (ถามทุกอารมณ์ที่เด็กตอบ)				
15	การแสดงให้เห็นทิศทางของอารมณ์	(พิจารณาความสอดคล้องของอารมณ์ที่บอก)	(พิจารณาความสอดคล้องของอารมณ์ที่บอก)				
16	การแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม	ถ้าเด็กไม่ตอบคำถามแรก ครูนำภาพที่มีการแสดงอารมณ์ 4 ชนิดๆ ละ 3 ระดับ ให้เด็กเลือก	ถ้าหนูรู้สึกโกรธหรือเสียใจมากๆ หนูจะแสดงอาการอย่างไรคะ (รอเด็กตอบ ถ้าเด็กไม่ตอบถามต่อว่า “หนูจะแสดงอาการเหมือนในภาพหรือไม่ภาพใด”)				

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อ	พฤติกรรม	สถานการณ์/คำถาม		บันทึกคำตอบ	คะแนน		
		สถานการณ์	คำถาม		0	1	2
ทักษะการแก้ปัญหา							
17	การบอกปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและ/หรือผู้อื่น	<p>ทบทวนเหตุการณ์ให้เด็ก “เราสมมติกันใหม่คะว่า ถ้าคุณแม่ซื้อของที่ถูกต้องที่สุดให้หนู หนูก็เลยดีใจมาก แต่ตอนนี้หนูกำลังโกรธพี่ข้างบ้านเพราะเขามาแย่งของเล่นหนูไปและก็มีปลั๊กหนูล้มเจ็บด้วย” ที่นี้บอกคุณนะคะ</p>	ตอนนี้ปัญหาของหนูคืออะไร/ เกิดอะไรขึ้นคะ				
18	การอธิบายสาเหตุของปัญหา		เล่าให้ฟังหน่อยได้ไหมคะว่า ทำไมจึงเกิดเหตุการณ์นี้ขึ้น				
19	การบอกเป้าหมายหรือผลที่ต้องการได้รับ		หนูต้องการให้เป็นอย่างไรต่อไป				
20	การคิดหาวิธีแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย		หนูคิดว่าจะทำอย่างไรได้บ้าง จึงจะเป็นไปตามที่หนูต้องการ				
21	การอธิบายแนวทางในการแก้ปัญหาแต่ละแนวทางที่มี		แต่ละวิธีต้องทำอย่างไรคะ				
22	การบอกข้อดีข้อเสียของแนวทางแก้ปัญหาแต่ละแนวทาง		ถ้าหนูทำ...(วิธีที่เด็กตอบ)...แล้วจะเป็นอย่างไรคะ และถ้าหนูทำ...(วิธีที่เด็กตอบ)...แล้วจะเป็นอย่างไรคะ				
23	การเลือกแนวทางการแก้ปัญหา		ตกลงว่าหนูจะทำแบบไหนคะ				
24	การกระทำตามขั้นตอนของแนวทางการแก้ปัญหาที่เลือก		สมมติว่าคุณเป็นพี่ข้างบ้าน หนูจะทำอย่างไรคะ หนูจะเริ่มจากการทำอะไรก่อนคะ แล้วยังไงต่อไป				

ข้อ	พฤติกรรม	สถานการณ์/คำถาม		บันทึกคำตอบ	คะแนน		
		สถานการณ์	คำถาม		0	1	2
ทักษะการแก้ปัญหา (ต่อ)							
25	การตรวจสอบผลลัพธ์กับผลที่ต้องการ	ครูสมมติว่าเมื่อเด็กทำตามที่เลือกแล้ว เหตุการณ์ไม่เป็นไปตามที่เด็กคิดไว้ แล้วถามต่อ	ผลเป็นอย่างไร เป็นไปตามที่หนูคิดไว้ไหมคะ				
26	การปรับเปลี่ยนการกระทำเมื่อผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย		หนูจะทำอะไรต่อไปคะ				
27	การสรุปผลของการแก้ปัญหา	ครูสมมติว่าเมื่อเด็กทำตามที่เลือกแล้ว เหตุการณ์เป็นไปตามที่เด็กคิดไว้	ผลเป็นอย่างไร เป็นไปตามที่หนูคิดไว้ไหมคะ				

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อ	พฤติกรรม	สถานการณ์/คำถาม		บันทึกคำตอบ	คะแนน		
		สถานการณ์	คำถาม		0	1	2
ทักษะการสื่อสาร							
28	การแสดงความตั้งใจและกระตือรือร้นที่จะฟังผู้อื่น	สังเกตการพูดและการฟังระหว่างการทดสอบ					
29	การอดทนฟังผู้พูดพูดจนจบโดยไม่พูดสอดแทรกหรือรบกวนผู้พูด						
30	การถามคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่รับฟังอย่างเหมาะสม						
31	การสนทนาโต้ตอบเป็นเรื่องราว						
32	การแนะนำตนเอง มีคำขึ้นต้น-ลงท้าย	สังเกตพฤติกรรมการนำเสนอผลงานในกิจกรรมประจำวัน					
33	การบอกจุดประสงค์ของการนำเสนอ						
34	การใช้คำสุภาพ น้ำเสียงเหมาะสมไม่ตะโกน						
35	การแสดงออกทางสีหน้า ท่าทาง น่าสนใจและชวนติดตาม						
36	การใช้สื่อประกอบการนำเสนอ						

คู่มือแบบวัดทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

คำชี้แจง

1. **ทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย** หมายถึง ความสามารถด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสารและการจัดการกับอารมณ์ตามระดับพัฒนาการของเด็กวัย 4 ขวบ ที่เรียนอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 1

การตัดสินใจ หมายถึง ความสามารถในการเลือกทางเลือกที่มีอยู่หลายทางเลือก โดยการเลือกทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดเพียงทางเดียว โดยประเมินจากการบอกทางเลือกก่อนการตัดสินใจ การคาดการณ์ผลที่อาจเกิดขึ้นเนื่องจากการตัดสินใจ ระบุทางเลือก และการประเมินผลการตัดสินใจ

การแก้ปัญหา หมายถึง ความสามารถในการหาคำตอบหรือแนวทางปฏิบัติเพื่อคลี่คลายข้อสงสัย คำถาม สิ่งที่ทำให้คับข้องใจ สิ่งที่ไม่รู้ สิ่งที่น่าสนใจ ใ้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างเหมาะสม โดยประเมินจากการระบุปัญหา การวางแผนแก้ปัญหา และการกระทำเพื่อคลี่คลายปัญหา

การสื่อสาร หมายถึง ความสามารถในการรับสาร เข้าใจ และส่งสารทั้งที่เป็นภาษาพูดและภาษาท่าทางได้อย่างเหมาะสม โดยประเมินจากการรับฟังผู้อื่น การแสดงออกเพื่อส่งสารกับผู้อื่น และการนำเสนอ

การจัดการกับอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการรู้จัก เข้าใจและแสดงอารมณ์ของตนเองอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ เป็นไปตามวัย โดยประเมินจากการรู้จักอารมณ์ การเข้าใจอารมณ์ และการแสดงอารมณ์สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม

2. **การประเมินทักษะชีวิต** ด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา และการจัดการกับอารมณ์ประเมินจากการตอบข้อคำถามและการเลือกรูปภาพสีหน้าท่าทางการแสดงอารมณ์ ส่วนการสื่อสาร ประเมินจากการสนทนาขณะตอบข้อคำถามและการสังเกตการทำกิจกรรมในห้องเรียน

3. สิ่งของหรือของเล่นที่นำมาให้เด็กเลือกเพื่อการประเมินทักษะชีวิต เป็นสิ่งของหรือของเล่นที่เด็กเล่นได้ทั้งเพศชายและหญิง ได้แก่ หนังสือนิทาน ตุ๊กตาหมี ตุ๊กตาหมู รถ และเครื่องบิน โดยของเล่นทั้ง 5 ชนิดจะมีอีกชุดหนึ่งที่เหมือนกัน แต่มีตำหนิ ได้แก่ หนังสือนิทานที่มีรอยฉีกขาด ตุ๊กตามีรอยปะ รถไม่มีล้อ และเครื่องบินไม่มีใบพัด

4. การให้คะแนน

ข้อ	พฤติกรรม	คำถาม	การให้คะแนน
ทักษะการตัดสินใจ			
1	การบอกทางเลือกหรือตัวเลือกที่มี	1. หนูบอกครูซิคะว่ามีอะไรให้หนูเลือกบ้าง 2. สิ่งของที่คุณนำมาให้เลือก หนูอยากได้อันไหนมากที่สุดคะ ถ้าให้เลือกอีกชิ้นหนึ่งหนูจะเลือกอะไรอีกคะ	บอกสิ่งที่มีให้เลือกได้ครบทุกชิ้น ให้ 2 คะแนน บอกสิ่งที่มีให้เลือกได้ตั้งแต่ 3 ชิ้น ขึ้นไป ให้ 1 คะแนน บอกสิ่งที่มีให้เลือก 0-2 ชิ้น ให้ 0 คะแนน
2	การบอกลักษณะและคุณสมบัติของสิ่งต่างๆ	หนูอธิบายให้ครูฟังซิคะว่าแต่ละอย่างมีลักษณะอย่างไร	บอกคุณสมบัติของทางเลือกได้มากกว่า 2 ลักษณะ ให้ 2 คะแนน บอกคุณสมบัติของทางเลือกได้ 1-2 ลักษณะ ให้ 1 คะแนน บอกคุณสมบัติของทางเลือกไม่ได้ ให้ 0 คะแนน
3	การสอบถามเกี่ยวกับลักษณะและคุณสมบัติของสิ่งต่างๆ เช่น การถามอะไร ทำไม และอย่างไร	หนูอยากรู้อะไรเกี่ยวกับสิ่งของเหล่านี้ไหมคะ หรือ หนูอยากถามอะไรคุณครูเกี่ยวกับสิ่งของเหล่านี้บ้างไหมคะ	ถามตั้งแต่ 2 คำถามขึ้นไป ให้ 2 คะแนน ถาม 1 คำถาม ให้ 1 คะแนน ไม่ถาม ให้ 0 คะแนน
4	การเปรียบเทียบข้อจำกัดและข้อดีของสิ่งต่างๆ ได้	1. หนูชอบ ... ชิ้นไหนมากที่สุดคะ (รอให้เด็กตอบหรือชี้ของที่ครูเตรียมไว้) เพราะอะไรคะ (ถ้าเด็กไม่บอกข้อดี ข้อเสีย ถามคำถามที่ 2) 2. ชิ้นที่หนูเลือกดีกว่าอย่างไร ชิ้นที่หนูไม่เลือกไม่ดีอย่างไร	บอกได้ทั้งข้อดีและข้อจำกัด โดยไม่ต้องถามคำถามที่ 2 ให้ 2 คะแนน บอกข้อดีและข้อจำกัด โดยต้องถามคำถามที่ 2 ให้ 1 คะแนน บอกข้อดีและข้อจำกัดไม่ได้ ให้ 0 คะแนน

ข้อ	พฤติกรรม	คำถาม	การให้คะแนน
5	การระบุหรือบอกทางเลือกที่ต้องการ	สรุปว่าหนูจะเลือกอะไรคะ	เลือก 1 ขึ้น และสอดคล้องกับเหตุผล ให้ 2 คะแนน เลือก 1 ขึ้น แต่ไม่สอดคล้องกับเหตุผล ให้ 1 คะแนน เลือก 2 ขึ้น ให้ 0 คะแนน
6	การสรุปความพึงพอใจและปฏิบัติตามที่ตัดสินใจ	หนูบอกอยากได้ของสิ่งนี้มากใช่ไหมคะ (ครูชี้และรอให้เด็กตอบ) หนูดูดี ๆ อีกครั้งหนึ่งนะคะ ครูจะให้โอกาสหนูเลือกอีกครั้งหนึ่ง หนูอยากเปลี่ยนของที่หนูเลือกเป็นชิ้นอื่นไหมคะ (รอให้เด็กตอบ และหยิบสิ่งของที่อยากได้)	ยืนยันคำตอบแรกในข้อ 5 ให้ 2 คะแนน เปลี่ยนคำตอบแต่เป็นตัวเลือก 1 ใน 2 ตัวเลือกที่เลือกในข้อ 1 ให้ 1 คะแนน เปลี่ยนคำตอบและไม่ใช้ตัวเลือกที่ตอบในข้อ 1 ให้ 0 คะแนน
ทักษะการจัดการกับอารมณ์ (ดีใจ)			
7	การจำแนกแยกแยะอารมณ์	1. หนูจะรู้สึกอย่างไรคะ ที่คุณแม่ซื้อของเล่นที่หนูอยากได้มากที่สุดให้ (ให้เด็กเลือกชี้ภาพและตอบ) 2. หน้าในภาพมีลักษณะอาการอย่างไรคะ (รอเด็กตอบ)	บอกชื่ออารมณ์และลักษณะอาการได้ ให้ 2 คะแนน บอกชื่ออารมณ์หรือลักษณะอาการได้อย่างใดอย่างหนึ่ง ให้ 1 คะแนน บอกชื่ออารมณ์และลักษณะอาการไม่ได้ ให้ 0 คะแนน
8	การบอกอารมณ์ร่วม	นอกจากหนูรู้สึก..... แล้วหนูรู้สึกอย่างไรด้วย หรือเปล่าคะ (ให้เด็กชี้ภาพหรือตอบ) ถ้าเด็กตอบ อารมณ์ที่ขัดแย้งกัน ครูต้องถามเหตุผลและบันทึกไว้	บอกอารมณ์อย่างอื่นได้ ให้ 2 คะแนน บอกอารมณ์อย่างอื่นได้ แต่ครูต้องถามคำถามนำ ให้ 1 คะแนน ไม่บอกอารมณ์อื่นเพิ่ม ให้ 0 คะแนน
9	การบอกความเข้มของอารมณ์	เมื่อหนูบอกครูว่าหนูรู้สึก..... หนูรู้สึกมากแค่ไหนคะ (รอเด็กตอบ และหยิบภาพติดบนกระดานแม่เหล็ก) (ถามทุกอารมณ์ที่เด็กตอบ)	บอกความเข้มของได้ ให้ 1 คะแนน ไม่ตอบ หรือตอบ “ไม่รู้” ให้ 0 คะแนน

ข้อ	พฤติกรรม	คำถาม	การให้คะแนน
10	การแสดงให้เห็นทิศทางของอารมณ์	(พิจารณาความสอดคล้องของอารมณ์ที่เด็กตอบ)	บอกชื่ออารมณ์ด้านเดียวกัน ให้ 2 คะแนน บอกชื่ออารมณ์ที่ขัดแย้งกัน แต่บอกเหตุผลในข้อ 8 ได้สอดคล้องกับความเข้มของอารมณ์ ให้ 1 คะแนน บอกชื่ออารมณ์ขัดแย้งกัน และบอกความเข้มของอารมณ์เท่ากัน ให้ 0 คะแนน
11	การแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม	ถ้าหนูรู้สึกดีใจมากๆ หนูจะแสดงอาการอย่างไรคะ (รอเด็กตอบ ถ้าเด็กไม่ตอบถามต่อว่า “หนูจะแสดงอาการเหมือนในภาพหรือไม่ ภาพใด”)	บอกหรือแสดงลักษณะอาการเหมาะสม โดยไม่ต้องให้ดูภาพ ให้ 2 คะแนน ชี้ภาพที่แสดงลักษณะอาการเหมาะสม ให้ 1 คะแนน บอกหรือแสดงหรือชี้ภาพลักษณะอาการ “ไม่ได้หรือตอบ “ไม่รู้” ให้ 0 คะแนน
ทักษะการจัดการกับอารมณ์ (โกรธ, เสียใจ)			
12	การจำแนกแยกแยะอารมณ์	1. หนูจะรู้สึกอย่างไรคะ ที่พี่ข้างบ้านแย่งของเล่นหนูไป และผลักหนูล้ม (ให้เด็กเลือกชี้ภาพหรือตอบ) 2. หน้าในภาพที่ชี้มีลักษณะอาการอย่างไรคะ (รอเด็กตอบ)	บอกชื่ออารมณ์และลักษณะอาการได้ ให้ 2 คะแนน บอกชื่ออารมณ์หรือลักษณะอาการได้อย่างใดอย่างหนึ่ง ให้ 1 คะแนน บอกชื่ออารมณ์และลักษณะอาการไม่ได้ ให้ 0 คะแนน
13	การบอกอารมณ์ร่วม	นอกจากหนูรู้สึก..... แล้วหนูรู้สึกอย่างอื่นด้วยหรือเปล่าคะ (ให้เด็กชี้ภาพหรือตอบ) ถ้าเด็กตอบอารมณ์ที่ขัดแย้งกัน ครูต้องถามเหตุผลและบันทึกไว้	บอกอารมณ์อย่างอื่นได้ ให้ 2 คะแนน บอกอารมณ์อย่างอื่นได้ แต่ครูต้องถามคำถามนำ ให้ 1 คะแนน ไม่บอกอารมณ์อื่นเพิ่ม ให้ 0 คะแนน

ข้อ	พฤติกรรม	คำถาม	การให้คะแนน
14	การบอกความเข้มของอารมณ์	เมื่อหนูบอกครูว่าหนูรู้สึก..... หนูรู้สึกมากแค่ไหนคะ (รอเด็กตอบ และหยิบภาพติดบนกระดานแม่เหล็ก) (ถามทุกอารมณ์ที่เด็กตอบ)	บอกความเข้มของได้ ให้ 1 คะแนน ไม่ตอบ หรือตอบ “ไม่รู้” ให้ 0 คะแนน
15	การแสดงให้เห็นทิศทางของอารมณ์	(พิจารณาความสอดคล้องของอารมณ์ที่เด็กตอบ)	บอกชื่ออารมณ์ด้านเดียวกัน ให้ 2 คะแนน บอกชื่ออารมณ์ที่ขัดแย้งกัน แต่บอกเหตุผลในข้อ 13 ได้สอดคล้องกับความเข้มของอารมณ์ ให้ 1 คะแนน บอกชื่ออารมณ์ขัดแย้งกัน และบอกความเข้มของอารมณ์เท่ากัน ให้ 0 คะแนน
16	การแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม	ถ้าหนูรู้สึกดีใจมากๆ หนูจะแสดงอาการอย่างไรคะ (รอเด็กตอบ ถ้าเด็กไม่ตอบถามต่อว่า “หนูจะแสดงอาการเหมือนในภาพหรือไม่ ภาพใด”)	บอกหรือแสดงลักษณะอาการเหมาะสม โดยไม่ต้องให้ดูภาพ ให้ 2 คะแนน ชี้ภาพที่แสดงลักษณะอาการเหมาะสม ให้ 1 คะแนน บอกหรือแสดงหรือชี้ภาพลักษณะอาการ “ไม่ได้หรือตอบ “ไม่รู้” ให้ 0 คะแนน
ทักษะการแก้ปัญหา			
17	การบอกปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและ/หรือผู้อื่น	ตอนนี้ปัญหาของหนูคืออะไร/ เกิดอะไรขึ้นคะ	บอกปัญหาได้ ให้ 2 คะแนน บอกได้แต่ต้องถามกระตุ้นหรือทบทวนเหตุการณ์ซ้ำ ให้ 1 คะแนน บอกปัญหาไม่ได้ ให้ 0 คะแนน
18	การอธิบายสาเหตุของปัญหา	เล่าให้ฟังหน่อยได้ไหมคะ ว่าทำไมจึงเกิดเหตุการณ์นี้ขึ้น	บอกสาเหตุหรือเหตุการณ์ได้ ชัดเจน ให้ 2 คะแนน บอกสาเหตุหรือเหตุการณ์ได้แต่ต้องถามหรือทบทวนเหตุการณ์ซ้ำ ให้ 1 คะแนน ไม่สามารถบอกสาเหตุหรือเหตุการณ์ได้ ให้ 0 คะแนน

ข้อ	พฤติกรรม	คำถาม	การให้คะแนน
19	การบอกเป้าหมายหรือผลที่ต้องการได้รับ	หนูต้องการให้เป็นอย่างไรต่อไป	บอกความต้องการที่เหมาะสม สอดคล้อง เป็นไปได้ ให้ 2 คะแนน บอกความต้องการที่ไม่เหมาะสมและเป็นไปไม่ได้ ให้ 1 คะแนน บอกความต้องการไม่ได้ ให้ 0 คะแนน
20	การคิดหาวิธีแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย	หนูคิดว่าจะทำอย่างไรได้บ้าง จึงจะเป็นไปตามที่หนูต้องการ	บอกแนวทางที่จะปฏิบัติได้ตั้งแต่ 2 ทางเลือกขึ้นไป ให้ 2 คะแนน บอกแนวทางที่จะปฏิบัติได้ 1 ทางเลือก ให้ 1 คะแนน บอกแนวทางที่จะปฏิบัติไม่ได้ ให้ 0 คะแนน
21	การอธิบายแนวทางในการแก้ปัญหาแต่ละแนวทางที่มี	แต่ละวิธีต้องทำอะไรคะ	อธิบายแนวทางในข้อ 23 ได้ทุกแนวทาง ให้ 2 คะแนน อธิบายแนวทางในข้อ 23 ได้บางแนวทาง ให้ 1 คะแนน อธิบายแนวทางในข้อ 23 ไม่ได้ ให้ 0 คะแนน
22	การบอกข้อดีข้อเสียของแนวทางการแก้ปัญหาแต่ละแนวทาง	ถ้าหนูทำ...(วิธีที่เด็กตอบ)...แล้วจะเป็นอย่างไรคะ และถ้าหนูทำ...(วิธีที่เด็กตอบ)...แล้วจะเป็นอย่างไรคะ	บอกได้ทั้งข้อดี-ข้อจำกัด ได้ทุกแนวทางในข้อ 23 ให้ 2 คะแนน บอกได้ทั้งข้อดี-ข้อจำกัด ได้บางแนวทางในข้อ 23 ให้ 1 คะแนน บอกทั้งข้อดี-ข้อจำกัด ไม่ได้ ให้ 0 คะแนน
23	การเลือกแนวทางการแก้ปัญหา	ตกลงว่าหนูจะทำแบบไหนคะ	ตัดสินใจบอกแนวทางที่ต้องการปฏิบัติได้ ให้ 2 คะแนน ตัดสินใจบอกแนวทางที่ต้องการปฏิบัติได้โดยต้องทบทวนข้อดี-ข้อจำกัดอีกครั้ง ให้ 1 คะแนน ไม่สามารถบอกแนวทางที่ต้องการปฏิบัติได้ ให้ 0 คะแนน
24	การกระทำตามขั้นตอนของแนวทางการแก้ปัญหาที่เลือก	สมมติว่าครูเป็นพี่ข้างบ้าน หนูจะทำอย่างไรคะ หนูจะเริ่มจากการทำอะไรก่อนคะ แล้วยังไงต่อไป	บอกหรือแสดงได้ตามที่ระบุในข้อ 25 ทุกขั้นตอน ให้ 2 คะแนน บอกหรือแสดงได้ตามที่ระบุในข้อ 25 บางขั้นตอน ให้ 1 คะแนน บอกหรือแสดงไม่ได้ ให้ 0 คะแนน

ทักษะการแก้ปัญหา (ต่อ)			
25	การตรวจสอบผลลัพธ์กับผลที่ต้องการ	ผลเป็นอย่างไร เป็นไปตามที่หนูคิดไว้ไหมคะ	บอกผลที่เกิดขึ้นและสิ่งที่คาดการณ์ไว้ได้ถูกต้อง ให้ 2 คะแนน บอกผลที่เกิดขึ้นได้แต่ต้องช่วยทบทวนสิ่งที่คาดการณ์ไว้ ให้ 1 คะแนน บอกผลที่เกิดขึ้นและสิ่งที่คาดการณ์ไว้ไม่ได้ ให้ 0 คะแนน
26	การปรับเปลี่ยนการกระทำเมื่อผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย	หนูจะอย่างไรต่อไปคะ	บอกแนวทางอื่นแต่เป็นแนวทางที่ตอบในข้อ 22 ให้ 2 คะแนน บอกแนวทางอื่นที่ไม่ใช่แนวทางที่ตอบไว้ในข้อ 22 ให้ 1 คะแนน บอกแนวทางที่จะปฏิบัติไม่ได้ ให้ 0 คะแนน
27	การสรุปผลของการแก้ปัญหา	ผลเป็นอย่างไร เป็นไปตามที่หนูคิดไว้ไหมคะ	บอกผลที่เกิดขึ้นและสิ่งที่คาดการณ์ไว้ได้ถูกต้อง ให้ 2 คะแนน บอกผลที่เกิดขึ้นได้แต่ต้องช่วยทบทวนสิ่งที่คาดการณ์ไว้ ให้ 1 คะแนน บอกผลที่เกิดขึ้นและสิ่งที่คาดการณ์ไว้ไม่ได้ ให้ 0 คะแนน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อ	พฤติกรรม	การสังเกต	การให้คะแนน
ทักษะการสื่อสาร			
28	การแสดงความตั้งใจและกระตือรือร้นที่จะฟังผู้อื่น	สังเกตการพูดและการฟัง ระหว่างการทดสอบ	สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองอย่างดี ให้ 2 คะแนน สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองแต่ต้องแนะนำเป็นบางครั้ง ให้ 1 คะแนน ไม่สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ให้ 0 คะแนน
29	การอดทนฟังผู้พูดพูดจนจบโดยไม่พูดสอดแทรกหรือรบกวนผู้พูด		เกณฑ์การให้คะแนนเหมือนข้อ 28
30	การถามคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่รับฟังอย่างเหมาะสม		เกณฑ์การให้คะแนนเหมือนข้อ 28
31	การสนทนาได้ตอบเป็นเรื่องราว		เกณฑ์การให้คะแนนเหมือนข้อ 28
32	การแนะนำตนเอง มีคำขึ้นต้น-ลงท้าย	สังเกตพฤติกรรมการนำเสนอ ผลงานในกิจกรรมประจำวัน	สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองอย่างดี ให้ 2 คะแนน สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองแต่ต้องแนะนำเป็นบางครั้ง ให้ 1 คะแนน ไม่สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ให้ 0 คะแนน
33	การบอกจุดประสงค์ของการนำเสนอ		เกณฑ์การให้คะแนนเหมือนข้อ 32
34	การใช้คำสุภาพ น้ำเสียงเหมาะสมไม่ตะโกน		เกณฑ์การให้คะแนนเหมือนข้อ 32
35	การแสดงออกทางสีหน้า ท่าทาง น่าสนใจและชวนติดตาม		เกณฑ์การให้คะแนนเหมือนข้อ 32
36	การใช้สื่อประกอบการนำเสนอ		เกณฑ์การให้คะแนนเหมือนข้อ 32

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพสีหน้าแสดงอารมณ์ 4 อารมณ์ 3 ระดับ

ภาพเด็กหญิง เด็กชาย ให้เด็กเลือกภาพแทนตัวเอง

ภาพสิ่งของเพื่อให้เด็กเลือก ได้แก่ หนังสือนิทาน ตุ๊กตาสัตว์ รถ เครื่องบิน

แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมเด็ก

ชื่อเด็ก.....อายุ.....ปี	
สถานที่.....	
ผู้สังเกต.....	
ทักษะชีวิตด้านที่สังเกตที่สังเกต.....	
เหตุการณ์	ความคิดเห็น
 <p>สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>	

ภาคผนวก ค

เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลการพัฒนาความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและครู

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลการร่วมงานอย่างร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและครู ประกอบด้วย เครื่องมือ 2 ชุด คือ แบบวัดความร่วมมือที่ผู้วิจัยแปลและพัฒนาขึ้นจากแบบวัดความร่วมมือของ Baron-Cohen and Wheelwright (2004) และแบบวิเคราะห์ระดับความร่วมมือ ที่ผู้วิจัยนำมาตรวจวัดความร่วมมือ 5 ระดับของ Carkhuff and Berenson (1977)

1. แบบวัดความร่วมมือที่ผู้วิจัยแปลและพัฒนาขึ้นจากแบบวัดความร่วมมือของ Baron-Cohen and Wheelwright (2004) เป็นตารางวัดมาตรฐานค่า ให้เลือกตอบ 4 ระดับ คือ ได้แก่ "ตรงกับความเป็นตัวฉันมากที่สุด" "ไม่ค่อยตรงกับตัวฉัน" "ค่อนข้างตรงกับตัวฉัน" และ "ไม่ตรงกับตัวฉันเลย" ประกอบด้วย 60 ข้อคำถาม แบ่งเป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือ 40 คำถาม (ข้อ 1, 4, 6, 8, 10, 11, 12, 14, 15, 18, 19, 21, 22, 25, 26, 27, 28, 29, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 43, 44, 46, 48, 49, 50, 52, 54, 55, 57, 58, 59 และ 60) และเป็นข้อความที่เป็นตัวลง 20 คำถาม (ข้อ 2, 3, 5, 7, 9, 13, 16, 17, 20, 23, 24, 30, 31, 33, 40, 45, 47, 51, 53 และ 56) มีคะแนนเต็ม 80 คะแนน

1.1 เกณฑ์การให้คะแนน

1.1.1 ถ้าตอบ "ตรงกับตัวฉันมากที่สุด" ให้ 2 คะแนน และ "ไม่ค่อยตรงกับตัวฉัน" ให้ 1 คะแนน ในการตอบข้อคำถามข้อ 1, 6, 19, 22, 25, 26, 35, 36, 37, 38, 41, 42, 43, 44, 52, 54, 55, 57, 58, 59, 60

1.1.2 ถ้าตอบ "ไม่ตรงกับตัวฉันเลย" ให้ 2 คะแนน และ "ค่อนข้างตรงกับตัวฉัน" ให้ 1 คะแนน ในการตอบข้อคำถามข้อ 4, 8, 10, 11, 12, 14, 15, 18, 21, 27, 28, 29, 32, 34, 39, 46, 48, 49, 50

1.2 เกณฑ์การประเมินค่าคะแนน

0 – 32 หมายถึง ผู้ตอบมีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและตอบสนองอย่างเหมาะสมกับผู้อื่นต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

- 33 – 35 หมายถึง ผู้ตอบมีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและ
ตอบสนองอย่างเหมาะสมกับผู้อื่นในระดับค่าเฉลี่ย คุณ่วิธีที่จะ
ปฏิบัติกับคนอื่นด้วยความรู้สึกการดูแล
- 36 – 63 หมายถึง ผู้ตอบมีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและ
ตอบสนองอย่างเหมาะสมกับผู้อื่นในระดับสูงกว่าค่าเฉลี่ย
- 64 – 80 หมายถึง ผู้ตอบมีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและ
ตอบสนองอย่างเหมาะสมกับผู้อื่นในระดับสูง

แบบวัดความร่วมมือรู้สึกมีขั้นตอนในการพัฒนาดังนี้

- 1) ผู้วิจัยเลือกเครื่องมือที่สอดคล้องกับงานวิจัยนี้ นำมาแปล โดยแปลจาก
ภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย และแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษอีกครั้ง เพื่อตรวจสอบความ
ถูกต้องทางด้านโครงสร้างเนื้อหา ความหมาย และการใช้ภาษา
- 2) นำแบบวัดที่พัฒนาขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาความตรง
ด้านโครงสร้าง เนื้อหาและความเหมาะสมของภาษา ซึ่งได้รับคำแนะนำให้ปรับการเขียนแบบวัดความ
ร่วมมือให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจของผู้ตอบ เนื่องจากผู้ตอบส่วนใหญ่เป็นผู้ปกครองที่จบการศึกษา
ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือต่ำกว่า โดยปรับจากลักษณะตารางเป็นแบบ
มีตัวเลือกให้เลือกตอบ 4 ตัวเลือก ได้แก่ ตรงกับตัวฉันมากที่สุด ไม่ค่อยตรงกับตัวฉัน ค่อนข้างตรงกับ
ตัวฉัน ไม่ตรงกับตัวฉันเลย
- 3) ตรวจสอบความเที่ยงเชิงความคงที่ด้วยการวัดซ้ำ (Measure of Stability) หรือ
Test-Retest Method โดยนำแบบวัดความร่วมมือรู้สึกไปทดสอบกับครูจำนวน 5 คนและผู้ปกครอง
จำนวน 40 คน 2 ครั้ง ทั้งระยะเวลาห่างกัน 2 สัปดาห์ เปรียบเทียบคะแนนที่ได้ระหว่างครั้งที่ 1 และครั้งที่
ที่ 2 โดยใช้ SPSS พบว่า คะแนนครั้งที่ 2 เพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็น
ว่าเครื่องมือดังกล่าวมีความเที่ยง
- 4) นำไปทดลองใช้กับครูและผู้ปกครองที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกับกลุ่มตัวอย่าง
จำนวน 10 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของภาษา และเวลาที่ใช้ในการทำแบบวัด
- 5) นำมาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม

2. แบบวิเคราะห์ระดับความร่วมมือรู้สึก ผู้วิจัยแปลเกณฑ์ลักษณะคำพูดจากหลักการของ Carkhuff and Berenson (1977) มีลักษณะเป็นตารางที่แสดงเกณฑ์การวิเคราะห์ลักษณะคำพูดของผู้ปกครอง แบ่งเป็น 5 ระดับ มีขั้นตอนในการพัฒนาดังนี้

- 1) กำหนดสถานการณ์การตอบสนองที่ต้องการนำมาวิเคราะห์
- 2) กำหนดข้อกระทงคำถามและลักษณะคำสำคัญที่บุคคลจะพูดตอบสนองต่อสถานการณ์ในแต่ละระดับของมาตรฐานความร่วมมือรู้สึก
- 3) นำข้อกระทงคำถามและคำสำคัญที่พัฒนาขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาความตรงด้านโครงสร้าง เนื้อหาและความเหมาะสมของภาษา
- 4) นำมาปรับปรุงแก้ไข

2.1 มาตรฐานความร่วมมือรู้สึกกิจกรรมพัฒนาความร่วมมือรู้สึก

2.1.1 มาตรฐานความร่วมมือรู้สึกเรื่องลูกทิงแม่

ระดับ	คำพูดที่แสดงความคิดเห็น
ระดับที่ 1	เป็นการใช้คำถามเพื่อทำให้แน่ใจ ปฏิเสธ หรือแนะนำ เช่น ฉันเชื่อว่าไม่น่าจะมีแม่หรือลูกแบบนี้อยู่ ลูกควรต้องทำความเข้าใจความต้องการของแม่ให้มากขึ้น ทำไมแม่จึงทำอย่างนั้น
ระดับที่ 2	เป็นการตอบสนองส่วนที่เป็นความคิดเห็นของข้อความ โดยไม่คำนึงถึงความรู้สึก เช่น ลูกคงรู้สึกอับอายเพื่อนฝูง แม่คงรู้สึกเสียใจที่ลูกทำเช่นนั้น
ระดับที่ 3	เป็นการตอบสนองที่สะท้อนความรู้สึกและสภาพการณ์ เช่น ลูกคงรู้สึกเสียใจที่เตี๋ยนและซอร้องแม่แล้ว แต่ไม่ประสบความสำเร็จ แม่คงรู้สึกเสียใจที่เป็นแม่ที่ดีไม่ได้ ทั้งที่ได้พยายามสร้างครอบครัวใหม่แล้ว
ระดับที่ 4	เป็นการตอบสนองที่บอกความรู้สึก และยอมรับความเป็นตัวของบุคคลนั้น เช่น แม่คงรู้สึกท้อแท้ที่ทำให้ลูกเข้าใจไม่ได้ และอยากให้ลูกให้ออกาสอีกสักครั้ง ลูกคงรู้สึกหมัดหวังที่ทำให้แม่เป็นไปตามที่ตนเองต้องการไม่ได้ แต่ก็อยากให้แม่ยอมรับว่าสิ่งที่แม่คิดเป็นไปไม่ได้

ระดับ	คำพูดที่แสดงความคิดเห็น
ระดับที่ 5	เป็นการตอบสนองที่บอกความรู้สึก ยอมรับความเป็นตัวของบุคคลนั้น และให้ข้อเสนอแนะที่ตัวบุคคลยอมรับได้ เช่น แม่คงรู้สึกท้อแท้ที่ทำให้ลูกเข้าใจไม่ได้ และอยากให้ลูกให้อีกสักครั้ง ชั้นแรกแม่สามารถบอกความรู้สึกนี้ให้ลูกได้ทราบ

2.1.2 มาตรฐานวัดความรู้เรื่องทำไมไม่เข้าครัวบ้าง

ระดับ	คำพูดที่แสดงความคิดเห็น
ระดับที่ 1	เป็นการใช้คำพูดถามเพื่อทำให้แน่ใจ ปฏิเสธ หรือแนะนำ เช่น ฉันว่าไม่น่าจะมีครูแบบนี้อยู่ ฉันว่าครูทำรุนแรงเกินไป ทำไมครูทำแบบนี้ ครูควรเข้าใจว่าเด็กคือเด็ก
ระดับที่ 2	เป็นการตอบสนองส่วนที่เป็นความคิดเห็นของข้อความ โดยไม่คำนึงถึงความรู้สึก เช่น ครูคงรู้สึกโกรธมาก พ่อแม่เด็กคงรู้สึกโกรธครูมาก
ระดับที่ 3	เป็นการตอบสนองที่สะท้อนความรู้สึกและสภาพการณ์ เช่น ฉันรู้สึกแย่มากแทนพ่อแม่เด็ก ที่ครูลงโทษลูกรุนแรงขนาดนั้น ฉันคิดว่าครูก็คงรู้สึกเสียใจที่ทำเช่นนั้น แต่ทำไปแล้วแก้ไขไม่ได้
ระดับที่ 4	เป็นการตอบสนองที่บอกความรู้สึก และยอมรับความเป็นตัวของบุคคลนั้น เช่น ครูก็คงรู้สึกเสียใจ แต่เขาเป็นคงอย่างนั้น คาดหวังสูง พ่อแม่รู้สึกโกรธ และอยากให้ผู้ใหญ่รับรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
ระดับที่ 5	เป็นการตอบสนองที่บอกความรู้สึก ยอมรับความเป็นตัวของบุคคลนั้น และให้ข้อเสนอแนะที่ตัวบุคคลยอมรับได้ เช่น ครูก็คงรู้สึกเสียใจ แต่เขาเป็นคงอย่างนั้น คาดหวังสูง คราวต่อไปครูน่าจะมีผู้ช่วยฝึกเมื่อต้องฝึกเด็กเล็กๆ ครูก็คงรู้สึกเสียใจ แต่เขาเป็นคงอย่างนั้น คาดหวังสูง อย่างแรกครูไปขอโทษพ่อแม่เด็ก

2.1.3 มาตรฐานวัดความร่วมรู้สึกเรื่องทางเดินของแม่

ระดับ	คำพูดที่แสดงความคิดเห็น
ระดับที่ 1	เป็นการใช้คำพูดถามเพื่อทำให้แน่ใจ ปฏิเสธ หรือแนะนำ เช่น เป็นธรรมดาแม่ตีลูก ไม่เห็นต้องหงุดหงิด เป็นแม่ที่ใช้ไม่ได้ แม่ทำรุนแรงเกินไป
ระดับที่ 2	เป็นการตอบสนองส่วนที่เป็นความคิดเห็นของข้อความ โดยไม่คำนึงถึงความรู้สึก เช่น เป็นธรรมดาก็มันวุ่นวายอย่างนั้น ลูกไม่ทำตามข้อตกลงก็สมควรถูกทำโทษ ถ้าเป็นเราจะเดินออกไปสงบสติอารมณ์ก่อน
ระดับที่ 3	เป็นการตอบสนองที่สะท้อนความรู้สึกและสภาพการณ์ เช่น ฉันรู้สึกสงสารแม่ที่ทำตามใจตัวเองไม่ได้ เหตุการณ์มันบังคับมาตลอด ฉันรู้สึกแยที่แม่เอาแต่ใจตนเอง ไม่คิดถึงลูกก่อน
ระดับที่ 4	เป็นการตอบสนองที่บอกความรู้สึก และยอมรับความเป็นตัวของบุคคลนั้น เช่น แม่คงรู้สึกสับสน ไม่รู้จะเลือกอะไรระหว่างงานที่ชอบกับลูกที่รัก แม่คงรู้สึกเสียใจ ที่ทำโทษลูกรุนแรงด้วยอารมณ์ชั่ววูบ
ระดับที่ 5	เป็นการตอบสนองที่บอกความรู้สึก ยอมรับความเป็นตัวของบุคคลนั้น และให้ข้อเสนอแนะที่ตัวบุคคลยอมรับได้ เช่น แม่คงรู้สึกสับสน ไม่รู้จะเลือกอะไรระหว่างงานที่ชอบกับลูกที่รัก น่าจะขอความช่วยเหลือจากเพื่อนก่อนหน้า แม่คงรู้สึกเสียใจ ที่ทำโทษลูกรุนแรงด้วยอารมณ์ชั่ววูบ อย่างแรกเลยคือต้องออกจากเหตุการณ์ที่กำลังสับสนนี้ไปตั้งสติก่อน

2.2 มาตรฐานวัดความร่วมมือรู้สึกกิจกรรมการเล่าประสบการณ์

ระดับ	คำพูดที่แสดงความคิดเห็น
ระดับที่ 1	เป็นการใช้คำถามเพื่อทำให้แน่ใจ ปฏิเสธ หรือแนะนำ เช่น ฉันเชื่อว่าไม่น่าจะมีแม่หรือลูกแบบนี้อยู่ ลูกควรต้องทำความเข้าใจความต้องการของแม่ให้มากขึ้น ทำไมแม่จึงทำอย่างนั้น
ระดับที่ 2	เป็นการตอบสนองส่วนที่เป็นความคิดเห็นของข้อความ โดยไม่คำนึงถึงความรู้สึก เช่น ลูกคงรู้สึกอับอายเพื่อนฝูง แม่คงรู้สึกเสียใจที่ลูกทำเช่นนั้น
ระดับที่ 3	เป็นการตอบสนองที่สะท้อนความรู้สึกและสภาพการณ์ เช่น ลูกคงรู้สึกเสียใจที่เดือนและขอร้องแม่แล้ว แต่ไม่ประสบความสำเร็จ แม่คงรู้สึกเสียใจที่เป็นแม่ที่ดีไม่ได้ ทั้งที่ได้พยายามสร้างครอบครัวใหม่แล้ว
ระดับที่ 4	เป็นการตอบสนองที่บอกความรู้สึก และยอมรับความเป็นตัวของบุคคลนั้น เช่น แม่คงรู้สึกท้อแท้ที่ทำให้ลูกเข้าใจไม่ได้ และอยากให้ลูกให้โอกาสอีกสักครั้ง ลูกคงรู้สึกหม่นหวังที่ทำให้แม่เป็นไปตามที่ตนเองต้องการไม่ได้ แต่ก็อยากให้แม่ยอมรับว่าสิ่งที่แม่คิดเป็นไปไม่ได้
ระดับที่ 5	เป็นการตอบสนองที่บอกความรู้สึก ยอมรับความเป็นตัวของบุคคลนั้น และให้ข้อเสนอแนะที่ตัวบุคคลยอมรับได้ เช่น แม่คงรู้สึกท้อแท้ที่ทำให้ลูกเข้าใจไม่ได้ และอยากให้ลูกให้โอกาสอีกสักครั้ง ชั้นแรกแม่สามารถบอกความรู้สึกนี้ให้ลูกได้ทราบ

ภาคผนวก ง

ข้อมูลเกี่ยวกับการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู

1) จำนวนการเข้าร่วมประชุมกลุ่มของผู้ปกครอง

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าร่วมประชุมกลุ่มของผู้ปกครองตลอด 10 ครั้ง
ปรากฏผลดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่ม

รายการ	การประชุมกลุ่มครั้งที่										รวม เฉลี่ย
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
จำนวนผู้เข้าร่วม ประชุม (N=20)	18	20	18	19	15	17	19	16	18	20	18
ค่าร้อยละ	90.0	100	90.0	95.0	75.0	85.0	95.0	80.0	90.0	100	90.0

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่ามีจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มเฉลี่ยร้อยละ 90.0 โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมสูงสุดในการประชุมครั้งที่ 2 และ 10 คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือการประชุมครั้งที่ 4 และ 7 มีผู้เข้าร่วมประชุมคิดเป็นร้อยละ 95.0 ส่วนการประชุมครั้งที่ 5 มีผู้เข้าร่วมประชุมน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 75.0

2) ผู้วิจัยรวบรวมคะแนนความร่วมรู้สึกของกลุ่มผู้ปกครองที่เข้าร่วมประชุมกลุ่มจากการทำแบบวัดความร่วมรู้สึกที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง นำมาเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยรายบุคคล ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คะแนนความร่วมรู้สึกเฉลี่ยของกลุ่มผู้ปกครองระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มคนที่	คะแนนก่อนการทดลอง	คะแนนหลังการทดลอง
1	32	53
2	25	42
3	35	46
4	23	40
5	46	57
6	33	39
7	42	50
8	31	34
9	34	41
10	32	49
11	38	42
12	40	65
13	29	36
14	26	40
15	21	38
16	31	40
17	28	42
18	31	42
19	28	37
20	29	46
คะแนนเฉลี่ย	31.7	44.0

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าคะแนนความร่วมรู้สึกเฉลี่ยของผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มหลังการทดลองสูงกว่าคะแนนความร่วมรู้สึกเฉลี่ยของผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มก่อนการทดลอง

3) ผู้วิจัยนำวิดีโอเทปที่บันทึกระหว่างการทำกิจกรรมกลุ่มทุกครั้งมาบันทึกคำพูดของสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมแต่ละครั้ง และนำคำพูดมาวิเคราะห์ตามข้อทรงคำถามตามมาตรฐานวัดความรู้สึที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ปราบกฏผลระดับความรู้สึของผู้ปกครองเป็นลำดับขั้นดังนี้

3.1 ขั้นการก่อร่างสร้างกลุ่ม (การสร้างกลุ่มของครูและผู้ปกครอง)

การประชุมกลุ่มครั้งแรกที่ผู้วิจัยเล่าเรื่องลูกทึงแม่ ผู้ปกครองมีการใช้คำถาม และแสดงการตอบสนองด้วยคำพูดที่แสดงการไม่ยอมรับหรือปฏิเสธ หรือแนะนำ แต่ในการประชุมครั้งที่ต่อๆ มา พบว่า หลังจากผู้ปกครองฟังเรื่องเล่าแล้ว จะนิ่งเงียบสักครู่ก่อนก่อนที่จะแสดงความคิดเห็น และการตอบสนองก็เป็นคำพูดที่อยู่ในขั้นที่แสดงการรับรู้อารมณ์และสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นมากขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างที่ 1

สถานการณ์ : หลังการเล่าเรื่องลูกทิ้งแม่

คำพูดที่แสดงความคิดเห็น	ระดับ
<ul style="list-style-type: none">- ลูกเห็นแกตัว ได้ดีแล้วล้มตัว- ลูกทำไม่ถูก ถึงอย่างไรแม่ก็เป็นผู้ให้กำเนิด- ไม่รู้สึกอะไร เพราะไม่เกิดกับตัวเรา	ระดับที่ 1
<ul style="list-style-type: none">- แม่ต้องการคนมาช่วยเลี้ยงดูลูกแต่โชคร้ายที่เจอคนไม่ดี ในขณะที่เดียวกันแม่ก็มีหน้าที่ต้องเลี้ยงดูลูกคนอื่นด้วย เมื่อลูกคนโตไปได้ดีมีสุขก็ควรจะมาดูแลญาติพี่น้อง- ลูกสาวรู้สึกว่แม่ทำไม่ถูก แม้ว่าตนเองจะอยู่สุขสบายแต่ก็ได้จากการทำงานของสามีซึ่งเป็นการเพิ่มภาระให้สามี และตนเองก็ได้ช่วยด้วยวิธีการที่ถูกต้องแล้วคือการให้พี่น้องมาช่วยงานที่บริษัทของสามี แต่พี่น้องไม่รักดีไม่ชอบทำงาน เอาแต่แบมือขอ และเมื่อตนเองเลี้ยงดูแม่ แต่แม่กลับนำไปให้ญาติพี่น้อง เอาแต่ปัญหามาให้ ก็ตัดปัญหาด้วยการตัดแม่ออกไปจากชีวิตเพื่อให้ชีวิตเป็นสุข	ระดับที่ 2
<ul style="list-style-type: none">- ถ้าเป็นแม่จะไม่มีสามีใหม่เป็นครั้งที่ 3 ... เพราะนอกจากจะเป็นการทำร้ายความรู้สึกตนเองแล้วยังเป็นการทำร้ายความรู้สึกของลูกด้วย และเมื่อลูกขอร้องก็คงจะเลิก ส่วนเรื่องการดูแลลูกคนอื่นก็ต้องพยายามอธิบายถึงความลำบากของพี่สาวให้ลูกคนอื่นฟัง และช่วยเหลือในเรื่องที่จำเป็นจริง ๆ แสดงให้ลูกสาวเห็นว่าแม่ทำดีที่สุดแล้ว- ถ้าเป็นลูกสาวจะไม่ทอดทิ้งแม่ เพียงแต่ช่วยเหลือเท่าที่สามารถทำได้ เป็นกรณีๆไป	ระดับที่ 3

ตัวอย่างที่ 2

สถานการณ์ : หลังการเล่าเรื่องทำไมไม่เข้าใจครูบ้าง

คำพูดที่แสดงความคิดเห็น	ระดับ
- โกรธครู - ครูไม่มีเหตุผล	ระดับที่ 1
- รู้สึกว่าครูทำรุนแรงเกินไป - รู้สึกโกรธครู - รู้สึกเห็นใจพ่อแม่	ระดับที่ 3
- รู้สึกผิดแทนครู จะไปขอโทษพ่อแม่เด็ก และอธิบายเหตุผลของการทำโทษ - รู้สึกละอายใจ อยากบอกเด็กว่าจะไม่ทำโทษรุนแรงเช่นนั้นอีก - พ่อแม่รู้สึกโกรธ และอยากให้ผู้ใหญ่รับรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น	ระดับที่ 4
- ครูอาจมีเหตุผลที่สมควรทำโทษ สิ่งแรกที่จะทำได้คือบอกผู้บริหาร - พ่อแม่รู้สึกสงสารลูก กลัวลูกเสียใจ เข้าข้างลูก อยากให้ครูใหญ่รับรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อตักเตือนครู - พ่อแม่ต้องการปกป้องลูก ต้องการแสดงให้เห็นว่าพ่อแม่รักลูกมากแค่ไหน อยากบอกคนรอบข้างถึงความรักของตน สิ่งที่ทำได้คืออ้อให้หายโกรธก่อน	ระดับที่ 5

3.2 ขั้นการชุมนุมเพื่อพัฒนา (การปฏิบัติการของครูและผู้ปกครอง)

การตอบสนองของผู้ปกครองในขั้นนี้อยู่ในช่วงของการปฏิบัติการ การตอบสนองมีการใช้คำพูดที่สะท้อนการเข้าใจอารมณ์ สภาพการณ์ และเสนอแนะแนวทางปฏิบัติตามสภาพเงื่อนไขของผู้ขอคำปรึกษา มากกว่าในขั้นของการก่อร่างสร้างกลุ่ม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

สถานการณ์ : คุณแม่น้องเอ็มเล่าให้สมาชิกที่เข้าประชุมกลุ่มฟังว่า น้องเอ็มเป็นเด็กที่เอาแต่ใจตนเองมาก ขัดใจไม่ได้ เช่นถ้าฝนตก แต่อยากกินขนม แม่ก็ต้องไปซื้อให้ ถ้าไม่ทำก็จะมีคนนินทา และทำให้คุณแม่มีปัญหาเกี่ยวกับคุณพ่อตามมา เพราะพ่อตามีใจมาก

คำพูดที่แสดงความคิดเห็น	ระดับ
- คุณแม่รู้สึกเหนื่อยหน่ายกับพฤติกรรมของลูกและพ่อ อยากบอกให้คุณพ่อทราบ แต่ไม่รู้จะเริ่มต้นยังไง กลัวมีปัญหา	ระดับที่ 4
- คุณแม่ต้องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลูก แต่กลัวคุณพ่อไม่เข้าใจ ก่อนอื่นที่ทำได้คือคุยกับคุณพ่อก่อน - พ่อต้องการปกป้องลูก ต้องการแสดงให้เห็นว่าพ่อรักลูกมากแค่ไหน คุณแม่ลองคุยกันกับคุณพ่อก่อน - คุณแม่กำลังกังวลใจกลัวว่าเมื่อลูกโตขึ้นจะมีปัญหาการปรับตัว ลองสร้างข้อตกลงกับน้องเอ็มดูก่อน แล้วมาเล่าให้ฟังอีกครั้ง	ระดับที่ 5

ตัวอย่างที่ 2

สถานการณ์ : คุณแม่น้องซี บอกว่าน้องซีพูดติดอ่าง เพื่อนบ้านบอกให้ใช้เช็ดตบปากหรือตบปากแรงๆ เวลาที่เขาพูดติดอ่าง

คำพูดที่แสดงความคิดเห็น	ระดับ
- คุณแม่กลัวว่าน้องซีจะพูดติดอ่างไปจนโต ก็เลยอยากหาวิธีช่วย - คุณแม่กลัวลูกเจ็บและไม่แน่ใจว่าวิธีที่เพื่อนบ้านแนะนำจะได้ผล ฉะนั้นเคยทำตบน้องเอ็นเล็กๆ แค่นี้เบาๆ ไม่เป็นไรหรอก คนโบราณเขาทำกัน	ระดับที่ 4
- คุณแม่อยากช่วยให้น้องซีหายติดอ่าง แต่ยังไม่รู้จะทำอย่างไร ลองบอกให้เขาหยุดพูดแล้วคิดก่อนพูดซี - คุณแม่ไม่เห็นด้วยกับวิธีที่เพื่อนบ้านแนะนำ ลองเอามือปิดปากแล้วให้เขาฟังเราพูดก่อนซี - คุณแม่กำลังกังวลใจกลัวว่าเมื่อลูกโตขึ้นจะมีปัญหาเรื่องการพูด ลองให้คนในบ้านช่วยกันโดยการหยุดรอให้เขาคิดเสร็จแล้วค่อยพูด	ระดับที่ 5

3.3 ขั้นการสรุปอย่างกัลยาณมิตร ลิขิตโครงการใหม่ (การประเมินผลการปฏิบัติ)

การตอบสนองของผู้ปกครองในขั้นนี้อยู่ในช่วงของการสิ้นสุดโครงการ สมาชิกจะได้ทบทวนการดำเนินตลอดโครงการ สิ่งที่ได้พัฒนาระหว่างที่ดำเนินโครงการ ผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินงานร่วมกัน การนำไปใช้ทั้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเรา กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ และการวางแผนโครงการต่อไป การแสดงความคิดเห็นในช่วงนี้ มีการใช้คำพูดที่แสดงความรู้สึกของตนเองที่มีต่อโครงการ และการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กมาก เป็นคำพูดที่สะท้อนทั้งความรู้สึก สภาพการณ์ และความต้องการในอนาคต ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

สถานการณ์ : หลังจากเด็กแสดงป้ายนิเทศที่เด็กร่วมกันจัด และบรรยายเหตุการณ์ตามป้ายนิเทศให้แก่ผู้ปกครองที่มาประชุมกลุ่ม

คำพูดที่แสดงความคิดเห็น	ระดับ
<ul style="list-style-type: none">- คุณครูยิ้มไม่หุบเลย ปลื้มใจกับลูกศิษย์ตัวเองละซิ ฉันละคิดไม่ถึงเลยว่ามันจะทำได้ ฉันยังพูดไมค์ (ไมโครโฟน) ไม่ได้เลย- ผมน้อยใจมาตลอดว่าโรงเรียนไม่สนใจอาชีพเพาะเห็ด มีครูนี้แหละมาสนใจต่อไปพาไปเท่าผมรับไม่อื่น	ระดับที่ 4
<ul style="list-style-type: none">- รู้สึกแปลกใจกับพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปของน้องจีมาก เขาเหมือนคนละคนกับน้องจีเวลาอยู่บ้าน คาดไม่ถึงว่าเขาจะทำได้ดีขนาดนี้ อยากให้สอนแบบนี้ต่อในระดับอนุบาล 2 ด้วย- ผมรู้สึกดีใจที่คุณครูให้ความสำคัญกับผู้ปกครองอย่างจริงจัง เดียวนี้ต้องช่วยกัน พ่อแม่เป็นอย่างไรเด็กก็เป็นอย่างนั้นแหละ เริ่มดีแล้วทำต่อไป- รู้สึกดีที่ได้มาประชุมกลุ่มกัน ทำให้ได้กลุ่มของพวกเรา มีเพื่อนที่เข้าใจเหมือนๆกัน ได้แลกเปลี่ยน บางอย่างก็เอาไปใช้กับลูกตัวเองได้ จบแล้วครูจะเลิกหรือเปล่า	ระดับที่ 5

ตัวอย่างที่ 2

สถานการณ์ : ครูถามคำถามว่า “คิดอย่างไรกับกิจกรรมที่ผ่านมาทั้งหมด”

คำพูดที่แสดงความคิดเห็น	ระดับ
- คุณครูไม่ต้องกลัวหรอก ไม่ได้พวกเราไม่มาให้เสียเวลาหรอก - ชอบที่ได้รู้ได้เห็นเกี่ยวกับลูกมากขึ้น แล้วครูคนอื่นเขาจะสอนแบบนี้ไหม	ระดับที่ 4
- ดีใจเมื่อก่อนลูกไม่ค่อยอยากมาโรงเรียน เดี่ยวนี้เข้าวันจันทร์ไม่ต้องปลุกปล้ำกันเหมือนเมื่อก่อน อยากมาโรงเรียน แล้วกลับไปก็มีเรื่องเล่าให้ฟัง มีอะไรต่อไปให้ครูบอกด้วย - ฉันว่าดี ว่าจะบอก ผ.อ. ให้ให้เงินครูบ้าง หยอดไปเยอะเลยสิครู - รู้สึกดีที่ได้มาประชุมกลุ่มกัน แล้วก็ปีหน้าครูจะสอนหรือเปล่า น่าจะทำให้หมดทุกห้อง	ระดับที่ 5

4) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการจัดบันทึกในระหว่างการทำงานกับผู้ปกครองทุกชั้นตอน ประกอบการถอดถอดแถบบันทึกวิดีโอ สรุปลักษณะและปัญหาการปฏิบัติงานในชั้นตอนต่างๆ ได้ดังนี้

4.1 การสร้างกลุ่มของครูและผู้ปกครอง

การทำกิจกรรมเพื่อการสร้างกลุ่มเป็นกิจกรรมการประชุมกลุ่มตั้งแต่ครั้งที่ 1 – 3 เป็นการประเมินและพัฒนาสมาชิกทั้งด้านความรู้และความรู้สึก มีสภาพและปัญหาดังนี้

การประชุมกลุ่มครั้งที่ 1 การนัดประชุมกลุ่มครั้งแรกผู้วิจัยเลือกใช้จดหมายเชิญประชุมจากโรงเรียนเป็นการติดต่อกับผู้ปกครอง โดยกำหนดให้เป็นวันเสาร์เวลา 8.30 -11.30 น. ซึ่งการประชุมครั้งนี้ประกอบด้วยกิจกรรมการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทดลองใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้น หากอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการ ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสมาชิก วัดความร่วมรู้สึกก่อนการทดลอง และกำหนดปฏิทินการทำงานร่วมกัน ให้ความรู้เรื่องหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และเรื่องทักษะชีวิต ผลการจัดกิจกรรมปรากฏว่ามีผู้ปกครองเข้าร่วมโครงการจำนวน 18 คน ผู้ปกครองรู้สึกกังวลกับข้อมูลสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับตัวเด็ก และชุมชนของตนเองที่ผู้วิจัยรายงานให้ทราบ และรู้สึกวิตกกังวลเกี่ยวกับอนาคตของเด็กในความปกครองของตนเองและในชุมชน แต่ก็คิดว่าเป็นหน้าที่ของครูและโรงเรียนที่จะดูแลเด็กด้านต่างๆ ได้เป็นอย่างดี สำหรับข้อมูล

พื้นฐานของสมาชิก ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เป็นเพศชาย 2 คน ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง ทำสวน ทำนา เลี้ยงสัตว์ มีความรู้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 6 มีสมาชิก 2 คนอ่านหนังสือไม่ได้ และผลจากการวัดความรู้ลึกรู้พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 31.7 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของเกณฑ์ การประเมินของแบบวัดดังกล่าว ผู้ปกครองรู้สึกที่แบบวัดทำความเข้าใจยาก ต้องใช้เวลาคิด ส่วนการ กำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานตามโครงการ กำหนดว่าถ้ามีการประชุมกลุ่มต้องการให้เป็นวันศุกร์ ไม่เข้า มากนัก จึงกำหนดให้เป็นวันศุกร์เวลา 9.30-11.30 น. ของวันศุกร์ โดยจัดเป็นสัปดาห์เว้นสัปดาห์ เมื่อ ครบ 1 เดือนจะมีการทบทวนและกำหนดปฏิทินอีกครั้ง เลือกรูปแบบการติดต่อสื่อสารกันด้วยโทรศัพท์ และจดหมายข่าวเป็นหลัก

จากการดำเนินกิจกรรมพัฒนาความรู้ด้วยการเล่าประสบการณ์เรื่องลูกทิ้งแม่ แล้วถามคำถามอภิปรายข้อคิดเห็น แสดงบทบาทสมมติ และสรุปความคิด ความรู้สึก และข้อคิดที่จะ นำไปประยุกต์ใช้ สมาชิกทุกคนร่วมแสดงความคิดเห็นและอภิปรายเกี่ยวกับการกระทำของตัวบุคคลใน เรื่องลูกทิ้งแม่อย่างจริงจัง เนื่องจากในระหว่างที่ครูเล่าเรื่องมีสมาชิกบางคนร้องไห้ จึงมีการสอบถาม ข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้เล่าเรื่องกันมาก เมื่อถึงขั้นตอนของการแสดงบทบาทสมมติ ไม่มีผู้ อาสาสมัคร สมาชิกจึงต้องคัดเลือกตัวแสดงกันเอง เนื่องจากรู้จักกันมาก่อนและเริ่มมีความคุ้นเคย เมื่อ เริ่มแสดงบทบาทสมมติจริงผู้ที่ไม่ได้เป็นตัวแสดงก็จะคอยให้กำลังใจ สังเกตจากสีหน้า ท่าทาง บางคนก็ ตะโกนบอกบ่นให้พูดตามที่ตกลงกันได้ หลังการทำกิจกรรมผู้ปกครองรู้สึกสงสารผู้ที่เป็นแม่ และไม่ชอบ การกระทำของลูก แต่รู้สึกสนุกสนานกับการร่วมกิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ อยากมาร่วมกิจกรรมอีก ได้ความรู้เกี่ยวกับการเรียนของลูกและได้ข้อคิดในการดำเนินชีวิตประจำวันว่า “อย่าตัดสินคนด้วยสิ่งที่ ได้ยินได้ฟังเพียงครั้งเดียว”

การประชุมกลุ่มครั้งที่ 2 เป็นกิจกรรมการบรรยายให้ความรู้ การเล่าประสบการณ์ชีวิต การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ และการสะท้อนความคิด ในการประชุมกลุ่มครั้งนี้ครูใช้การ ติดต่อทางโทรศัพท์เพื่อนัดหมายและเตือนความจำล่วงหน้า 1 วัน ซึ่งมักได้รับคำตอบว่า “อ้อ ไม่ลืม หรือ” โดยครั้งนี้มีผู้ปกครองอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการเพิ่มอีก 2 คน เป็นชาย 1 คน หญิง 1 คน เริ่ม ด้วยกิจกรรมการทำแผนที่ที่ตั้งของบ้านสมาชิก จากนั้นพระครูธรรมมาภิบาล เป็นผู้บรรยายให้ความรู้ใน หัวข้อ “พัฒนาทักษะชีวิตด้วยวิถีชีวิตประจำวัน” ซึ่งเป็นเรื่องของบทบาทของครอบครัวในการเสริมสร้าง การเรียนรู้เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขของเด็ก ต่อจากนั้นจึงเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ใน วิทยเด็กของตนเองร่วมกับท่านพระครูธรรมมาภิบาล ซึ่งท่านยกตัวอย่างการเลี้ยงดูของพ่อแม่ท่านในวัย เด็ก กลุ่มผู้ปกครองที่วัยสูงอายุ เช่น คุณย่า คุณตา คุณยาย ก็แสดงความคิดเห็นกันอย่างจริงจัง เกี่ยวกับวัฒนธรรมการเลี้ยงดูในอดีต ในขณะที่กลุ่มผู้ปกครองที่มีอายุในช่วง 20 – 35 ปี ก็แสดงความ

ขัดแย้งเกี่ยวกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปทำให้การเลี้ยงดูจำเป็นต้องเปลี่ยนตามไปด้วย ซึ่งท่านพระครูธรรมภาณมณเฑียรรูปว่าไม่ว่าจะเลี้ยงดูอย่างไรขอให้ตระหนักไว้เสมอว่าต้องอยู่ในกรอบของศีล ธรรม ความดีงาม และความเหมาะสมกับความเป็นอยู่ของตนเอง และจากการสนทนาธรรมกับท่านพระครูก่อนการมาบรรยายในครั้งนี้ ทำให้ทราบว่าท่านเคยร่วมโครงการเยาวชนคนดีศรีสุพรรณ และท่านสนใจกระบวนการของรูปแบบนี้ ท่านจึงตั้งใจจะเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการในครั้งต่อไปทุกครั้ง

จากนั้นผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมพัฒนาความร่วมมือรู้สึกโดยการเล่าประสบการณ์เรื่องทำไมไม่เข้าใจครูบ้าง โดยครั้งนี้มีสมาชิกบอกว่าไม่เอาเรื่องเศร้าแล้วน้ำตาเหมือนครั้งก่อน เพราะหนักเกินไป การแสดงบทบาทสมมติครั้งนี้มีผู้อสาสมัครจึงไม่มีปัญหาในการเลือกตัวแสดง หลังการทำกิจกรรมที่ประชุมสรุปว่าการที่ครูจะลงโทษเด็กในฐานะผู้ปกครองไม่ควรถือโกรธควรเข้าใจว่าครูหวังดี ซึ่งในเรื่องนี้พ่อแม่ควรคุยกับครูโดยตรงดีๆ ทำความเข้าใจกับครูด้วยตนเองก่อน โดยอาจรอให้ใจเย็นแล้วค่อยไปคุย แต่ขณะเดียวกันครูก็ควรทำโทษด้วยวิธีที่เหมาะสมไม่รุนแรงเกินกว่าเหตุ ให้เข้าใจว่าเด็กคือเด็ก และเด็กคือดวงใจของพ่อแม่ ให้เมตตาเด็กเหมือนลูกหลานและแสดงออกในทางที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ปกครองที่เป็นสมาชิกใหม่ได้คะแนนความร่วมมือรู้สึก 28 และ 29 ซึ่งเป็นคะแนนที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของแบบวัดดังกล่าว ทำให้คะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลองเปลี่ยนเป็น 32.1

การประชุมกลุ่มครั้งที่ 3 เป็นกิจกรรมการบรรยายให้ความรู้ การเล่าประสบการณ์ชีวิต การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ และการสะท้อนความคิด ในการประชุมกลุ่มครั้งนี้ครูใช้การติดต่อทางโทรศัพท์เพื่อนัดหมายและเตือนความจำล่วงหน้า 1 วัน เหมือนเดิม แต่มีผู้ไม่ยืนยันการเข้าร่วมประชุม 2 คน เนื่องจากตรงกับที่แพทย์นัดตรวจ โดยครั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้บรรยายการให้ความรู้เรื่องหลักการจัดการการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตได้ระดับปฐมวัยตามหลักการการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมมือระหว่างครูและผู้ปกครอง จากนั้นผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมพัฒนาความร่วมมือรู้สึกโดยการเล่าประสบการณ์เรื่องนี้หรือทางเดินของแม่ แล้วถามคำถามอภิปรายข้อคิดเห็น แสดงบทบาทสมมติ และสรุปความคิด ความรู้สึก และข้อคิดที่จะนำไปประยุกต์ใช้ การแสดงบทบาทสมมติครั้งนี้มีผู้อสาสมัครจึงไม่มีปัญหาในการเลือกตัวแสดง หลังการทำกิจกรรมที่ประชุมสรุปว่าแม่ทำไม่ถูก เพราะไม่ควรเห็นงานสำคัญกว่าลูก แม่เอาแต่ใจไม่คำนึงถึงพฤติกรรมและผลกระทบที่จะเกิดเป็นนิสัยเด็กในภายหน้า ควรมีการพูดคุยกันด้วยความเข้าใจก่อนจะได้ไม่เป็นบาดแผลในใจกันทุกฝ่าย

กิจกรรมการเยี่ยมบ้าน เป็นกิจกรรมที่ครูจะออกไปทำความรู้จักกับครอบครัวของเด็ก โดยจะไปในวันที่เด็กอยู่กับครอบครัวเพื่อสังเกตการปฏิบัติของบุคคลในครอบครัวที่มีต่อเด็ก จึงกำหนดให้เป็นวันหยุดสุดสัปดาห์ โดยในครั้งแรกผู้วิจัยขอความร่วมมือจากครูในโรงเรียนที่อยู่ในท้องถิ่น

เป็นผู้นำทาง หลังจากนั้นเมื่อมีการประชุมกลุ่มในครั้งที่ 2 ก็มีผู้ปกครองอาสาสมัครเป็นผู้นำทางให้ โดยแบ่งเป็น 3 เส้นทาง คือ เส้นทางแรกคือเส้นทางสายปากแฉกจะรวมหมู่บ้านปากแฉก บ้านใหม่ตอนกลาง เส้นทางที่สองคือสายศาลาขาว เป็นบริเวณรอบๆ โรงเรียนมาด้านตลาดสวนแตง และเส้นทางที่สามคือเส้นทางดอนหัวฝ้าย โดยครูจะกำหนดตารางและนัดหมายกับอาสาสมัครผู้นำทางแต่ละสาย และไปด้วยกันครั้งละ 3-4 บ้าน บางครั้งเมื่อไปบ้านแรก สมาชิกจะถามว่าจะไปไหนต่อก็จะร่วมทางไปด้วย เพราะจะได้ไปเยี่ยมเยียนกันด้วย ในครั้งแรกของการเยี่ยมบ้านแต่ละครอบครัว ผู้ปกครองส่วนใหญ่รู้สึกดีใจ และประทับใจที่มีครูมาบ้าน และอยากให้มาอีกเพื่อมีปัญหาอะไรจะได้ขอคำปรึกษา ส่วนการปฏิบัติกับเด็กผู้ปกครองส่วนใหญ่จะปล่อยให้เด็กไปเล่นกับเพื่อนใกล้ๆ บ้าน มีการใช้คำสั่งค่อนข้างมาก เช่น ไปกินข้าวซี ไปอาบน้ำซะ มีการให้โอกาสเด็กเลือกบ้าง เช่น เลือกของเล่น ก็ปล่อยให้เลือกเองตามใจชอบ การทำโทษส่วนใหญ่ใช้การตีกัน

ปัญหาที่พบในช่วงการสร้างกลุ่ม คือ ความไม่พร้อมเพียงของการเข้าร่วมกิจกรรมตามเวลาที่นัดหมาย และความไม่มั่นใจของผู้ปกครองว่าการร่วมกิจกรรมเป็นไปเพื่อผู้วิจัยหรือเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน

4.2 การปฏิบัติการของครูและผู้ปกครอง เป็นช่วงที่ผู้ปกครองและครูร่วมกันระดมสมองหาแนวทางปฏิบัติ และปฏิบัติการสอนทั้งที่บ้านและที่โรงเรียนตามข้อสรุปที่ได้ร่วมกัน

การประชุมกลุ่มครั้งที่ 4 ประกอบด้วย การอภิปราย การร่วมกันตัดสินใจ การประชุมครั้งนี้มีสมาชิกไม่เข้าร่วมกิจกรรม 3 คน กิจกรรมเริ่มจากการอภิปรายเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ผู้ปกครองต้องการให้เกิดกับเด็กในชุมชนวัดพระธาตุ หรือบุตรหลานของตน สมาชิกร่วมกันสรุปคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นทักษะชีวิต 4 ด้าน คือ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์ จากนั้นผู้วิจัยทบทวนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย นำเสนอขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ นำเสนอหน่วยการสอนตามเนื้อหาสาระที่ปรากฏในหลักสูตรการศึกษาระดับปฐมวัย เพื่อให้สมาชิกร่วมกันอภิปรายและเลือกหน่วยที่คิดว่าเหมาะสม ซึ่งผู้ปกครองเสนอให้มีหน่วยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมประจำปีของชุมชน ได้แก่ วันสารทไทย วันลอยกระทง และเสนอให้มีหน่วยที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ใต้อบุนลายไม้ การเลี้ยงหมู การเลี้ยงวัว การปลูกผัก เพราะเด็กต้องช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านเป็นด้วย ซึ่งสรุปได้ 20 หน่วย สมาชิกร่วมกันเรียงลำดับหน่วยการสอนตามฤดูกาล เทศกาล และความเหมาะสม เมื่อได้กำหนดการสอนแล้ว จึงช่วยกันระดมสมองและอภิปรายเพื่อหาแหล่งเรียนรู้ในแต่ละ

หน่วยการสอน ซึ่งในการประชุมกลุ่มครั้งนี้หาแหล่งเรียนรู้ไว้เพียง 3 หน่วย และในการประชุมกลุ่มครั้งต่อไปจึงจะระดมสมองเพื่อหาแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมในหน่วยต่อไป

การประชุมครั้งนี้นอกจากจะสรุปการสอนได้ตลอด 20 สัปดาห์แล้วยังได้ร่วมกันสรุปหลักการปฏิบัติงานของครูและผู้ปกครองในการเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมืออีกด้วย

การประชุมครั้งที่ 5 ประกอบด้วยกิจกรรมการเล่าประสบการณ์ชีวิต การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ และการสะท้อนความคิด ในการประชุมกลุ่มครั้งนี้ครูใช้การติดต่อทางโทรศัพท์เพื่อนัดหมายและเตือนความจำล่วงหน้า 1 วัน หลังจากส่งจดหมายเชิญประชุมล่วงหน้า 1 สัปดาห์ เนื่องจากเป็นการนัดประชุมกลุ่มที่มีระยะเวลาห่างจากครั้งก่อนเป็นเวลา 4 สัปดาห์ ซึ่งในระหว่างสัปดาห์ที่ 11 - 14 ครูได้ส่งสารสัมพันธ์ที่ในสารจะระบุชื่อหน่วยการสอน วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมที่โรงเรียนทั้งกิจกรรมกลุ่มและศูนย์การเรียนรู้ และตัวอย่างคำถามที่ควรถามเด็กเพื่อพัฒนาการตัดสินใจ แก้ปัญหา การสื่อสารและการจัดการกับอารมณ์ ในการประชุมครั้งนี้เริ่มจากครูและผู้ปกครองอาสาสมัครในหน่วยที่ 1-4 ช่วยกันเล่าบรรยายการศึกษาเรียนรู้ประกอบรูปภาพที่ครูถ่ายไว้มีการนำป้ายนิเทศที่เด็กๆ ช่วยกันจัดในแต่ละหน่วยมาแสดง ซึ่งในการประชุมครั้งนี้คุณแม่ น้องไอชวัน คุณพ่อมาร่วมประชุมกลุ่มด้วย และคุณพ่อน้องเอ็นก็ชวนคุณแม่มาร่วมประชุมกลุ่มด้วยเช่นกัน ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการที่เด็กกลับไปเล่าให้ฟังว่าได้ทำอะไรโรงเรียนบ้าง เด็กๆ รู้สึกตื่นเต้นกับการออกไปเรียนรู้นอกโรงเรียนและมีคุณพ่อ คุณแม่ หรือคุณย่าของเพื่อนร่วมเดินทางไปด้วย ครูถามคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่บ้านโดยทบทวนข้อสรุปเกี่ยวกับบทบาทของครูผู้ปกครองที่ร่วมกันสรุปในการประชุมครั้งก่อน คุณพ่อน้องเอ็นเล่าให้ฟังว่า น้องเอ็นไม่ชอบการมาโรงเรียน และงอแงเกือบทุกวัน ทำให้ที่บ้านวุ่นวายกันทุกเช้าเพื่อบังคับขู่เชิญให้มาโรงเรียน จึงถามว่าทำไมไม่ยอมมาโรงเรียน ซึ่งครั้งแรกน้องเอ็นบอกว่าไม่ยอมตื่นแต่เช้า พ่อจึงหาวิธีให้น้องเอ็นอยากตื่นแต่เช้าด้วยการพาไปปักเบ็ดด้วยตอนเช้า ซึ่งน้องเอ็นก็ยินดีที่จะตื่นเช้า แต่น้องเอ็นก็ไม่อยากมาโรงเรียนอยู่ดี พฤติกรรมก่อนมาโรงเรียนไม่เปลี่ยนแปลง คุณพ่อจึงถามว่ามีปัญหาอะไรที่โรงเรียนหรือเปล่า เพราะคุณพ่อมักจะมาเป็นอาสาสมัครตลอดทั้งเดือนก็ไม่เห็นว่าครูจะมีพฤติกรรมอะไรที่ทำให้เด็กอึดอัดใจ สุดท้ายน้องเอ็นบอกพ่อว่าโกรธครูที่ไม่ให้เป็นหัวหน้ากลุ่ม จึงไม่อยากมาโรงเรียน ซึ่งเมื่อรู้ปัญหาแล้วในตอนแรกคุณยายก็บอกให้ไปบอกครู แต่เนื่องจากคุณพ่อกับคุณแม่อาสาสมัครอยู่เป็นประจำจึงทราบว่าหัวหน้ากลุ่มนั้นได้มาจากการเลือกของเพื่อนในกลุ่ม จึงบอกให้ครูทราบและครูก็อธิบายวิธีการเลือกหัวหน้า บทบาทหน้าที่ของหัวหน้าและสมาชิกกลุ่มอยู่เป็นประจำโดยครูไม่ได้ระบุว่าบอกน้องเอ็นคนเดียว ซึ่งตอนนี้ น้องเอ็นก็อยากมาโรงเรียนเพราะได้ออกไปเรียนรู้นอก

โรงเรียนและได้ไปบ้านเพื่อนด้วย ที่ประชุมกลุ่มเล็กที่จะแสดงบทบาทสมมติเรื่องนี้ด้วย โดยคุณแสดง เป็นแม่น้องเอ็นตอนเช้าๆ ส่วนคุณแม่แสดงเป็นคุณครู ส่วนคุณพ่อเป็นน้องเอ็น จากการแสดงบทบาท สมมติทำให้ครูเข้าใจบรรยากาศของครอบครัวเกือบทุกบ้านที่ต้องสละเวลาอยู่กับการเตรียมตัวเด็กๆ ไป โรงเรียน และต้องรีบไปทำงานให้ทันเวลา ทำให้ครูต้องมาโรงเรียนเช้าขึ้น เพื่อแบ่งเบาภาระของ ผู้ปกครองในตอนเช้า และสมาชิกสรุปพร้อมกันว่าเวลาที่ลูกหรือหลานร้องไห้ ไม่ทำตามข้อตกลง จะ ปฏิบัติโดยการทำให้เด็กสงบก่อน แล้วจึงพยายามสอบถามหาสาเหตุ แล้วจึงให้เด็กตัดสินใจอีกครั้งว่า ต้องการให้เป็นไปอย่างไร ที่สำคัญที่ตัวผู้ปกครองจะต้องพยายามคือการควบคุมตัวเองไม่ให้ออกคำสั่ง หรือลงโทษด้วยการตี รอกการตัดสินใจของเด็ก

จากการเล่าประสบการณ์การปฏิบัติต่อเด็กในครั้งนี้ผู้ปกครองบอกว่า ยังปฏิบัติกับเด็ก ได้ไม่เต็มที่ เนื่องจากไม่เคยทำมาก่อน ไม่รู้จะทำตอนไหน แต่การมาประชุมกลุ่มทำให้ได้เพื่อนมากขึ้น ทำให้มีกลุ่ม “พวกเรา” ที่เหมือนๆ กัน ได้พบปะแลกเปลี่ยนพูดคุยกัน ทำให้รู้สึกว่ามีเพื่อนที่ “พูดภาษา เดียวกัน” ผู้ปกครองรู้สึกว่าการปฏิบัติของครูตั้งแต่ต้นแสดงความตั้งใจที่มีต่อตัวเด็กอย่างจริงจัง ไม่ถือ ตัว รู้สึกสะดวกใจที่จะพูดคุยด้วย

ในช่วงสุดท้ายของการประชุมกลุ่ม เป็นการระดมสมอง หาแนวทางปฏิบัติในการเลือก แหล่งเรียนรู้และผู้ปกครองอาสาสมัครช่วยสอนหน่วยที่ 4-6

การประชุมครั้งที่ 6 ประกอบด้วยกิจกรรมการเล่าประสบการณ์ชีวิต การอภิปราย และ การสะท้อนความคิด ในการประชุมกลุ่มครั้งนี้ครูใช้การติดต่อทางโทรศัพท์เพื่อนัดหมายและเตือน ความจำล่วงหน้า 1 วัน เหมือนเดิม ประเด็นในการอภิปรายเป็นเรื่องเกี่ยวกับ ระเบียบวินัย และการ ปฏิบัติตามข้อตกลง ซึ่งมีปัจจัยเกี่ยวกับบุคคลในครอบครัวคนอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้การปฏิบัติตาม ที่ตั้งจุดประสงค์ร่วมกันไว้ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร สำหรับในการประชุมกลุ่มครั้งนี้ครูและ ผู้ปกครองตกลงกันว่าจะไปศึกษาดูงานในโรงเรียนอื่นเพื่อสร้างประสบการณ์ร่วมกัน และนำข้อความรู มาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนของเรา ซึ่งการประชุมกลุ่มครั้งนี้บรรยากาศการประชุมเป็นกันเองมากขึ้น อย่างเห็นได้ชัด มีการพูดคุยกันอย่างเปิดเผย สมาชิกบางคนเล่าเรื่องภายในครอบครัว เช่น สามเฒ่า เหล้า เสียงดัง ต้องให้ลูกไปอยู่บ้านญาติเป็นบางครั้ง เพราะลูกเป็นผู้หญิงไม่ต้องการให้ลูกเห็น พฤติกรรมที่ไม่ดีของพ่อ หรือได้ยินคำพูดที่ไม่สุภาพ และญาติๆ ก็เอ็นดูเด็กมากอยู่แล้ว การประชุมครั้งนี้ มีสมาชิกขาดไป 1 คน ซึ่งครูโทรศัพท์แล้วไม่ได้รับสายจึงฝากลูกชายคนโต ให้บอก แต่ก็ไม่ได้รับการ ติดต่อกลับมา และได้ทราบว่าสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มนี้มี 2 คน ที่ไม่ถูกกันเนื่องจากการรื้อเก้าอี้พื้นที่ เพาะปลูก ซึ่งเป็นที่น่าแปลกกว่าทั้ง 2 คนจะมาเป็นอาสาสมัครในห้องเรียนไม่พร้อมกัน แต่จะดูแลหลาน

ของอีกฝ่ายหนึ่งอย่างดี ทั้งที่ผู้ใหญ่ไม่พูดกัน แต่ในการประชุมกลุ่มที่มีการแสดงความคิดเห็นก็ไม่มีการขัดแย้งกัน และแสดงความคิดเห็นในเรื่องเดียวกันได้ ตลอดจนทำตามข้อสรุปร่วมกันได้

ในช่วงสุดท้ายของการประชุมกลุ่มครั้งนี้ เป็นการระดมสมอง หาแนวทางปฏิบัติในการเลือกแหล่งเรียนรู้และผู้ปกครองอาสาสมัครช่วยสอนหน่วยที่ 7-9

การประชุมครั้งที่ 7-9 ประกอบด้วยกิจกรรมการเล่าประสบการณ์ชีวิต การอภิปราย และการสะท้อนความคิด และใช้การติดต่อทางโทรศัพท์เพื่อนัดหมายและเตือนความจำล่วงหน้า 1 วัน เหมือนเดิม ผลการจัดกิจกรรมพบว่า ครูและผู้ปกครองมีการค้นหาข้อมูลส่วนตัวกันมากขึ้น ทั้งด้วยการสอบถามด้วยตนเอง และการสอบถามจากผู้อื่น มีครอบครัวหนึ่งสืบถามจนทราบภายหลังว่าเป็นเครือญาติกันกับครูผู้สอน มีผู้ปกครองเข้ามาปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัว เช่น ปัญหาเรื่องการประกอบอาชีพ ซึ่งครูก็ช่วยให้คำแนะนำว่าการขายก๋วยเตี๋ยวที่บ้าน กับการไปขายปลาเค็มในเมือง มีข้อดีข้อเสีย เปรียบเทียบรายรับ รายจ่าย จนหาข้อสรุปได้ ซึ่งสมาชิกคนนี้เลือกการไปขายปลาเค็มในเมืองเพราะ คาดว่าจะมีรายได้มากขึ้น และวันที่มีธุระก็สามารถหยุดงานได้โดยไม่เสียลูกค้าประจำเหมือนการขายก๋วยเตี๋ยวที่บ้าน ในขณะที่เดียวกันก็มีผู้ปกครองที่เป็นสมาชิกโครงการบางคนที่มาเป็นอาสาสมัครใน ห้องเรียน เห็นการทำงานของครูที่ต้องช่วยงานธุรการโรงเรียนด้วย และมีงานที่ต้องไปร่วมประชุมสัมมนาต่างๆ เพื่อนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็ก ก็อาสาสมัครมาช่วยงานการทำสื่อการสอน การตกแต่งห้องเรียน เป็นผู้ช่วยครูในการจัดกิจกรรมช่วงบ่าย

นอกจากนี้ในการประชุมครั้งที่ 8 หลังจากการศึกษาดูงานที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กพิระยานาวิน ในวันที่ 7 ธันวาคม 2549 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ข้อสรุปว่าอาคารที่ใช้ประชุมกลุ่มซึ่งเคยใช้เป็นห้องเรียนเด็กวัย 3 ขวบ แต่ปัจจุบันไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า จึงต้องการพัฒนาเป็นห้องสื่อการเรียนการสอนระดับปฐมวัย โดยผู้ปกครองเห็นของเล่นและสื่อที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กพิระยานาวิน แล้วน่าจะสามารถช่วยกันทำขึ้นเองได้ และส่วนหนึ่งครูและผู้ปกครองก็จะหาเงินทุนสนับสนุนด้วย โดยจะจัดมุมหนึ่งของห้องเป็นมุมสำหรับครูและผู้ปกครอง ในการพัฒนาตนเองและปรึกษาหารือกันในเรื่องต่างๆ

การประชุมครั้งที่ 7-9 ได้ระดมสมอง หาแนวทางปฏิบัติในการเลือกแหล่งเรียนรู้และผู้ปกครองอาสาสมัครช่วยสอนหน่วยที่ 10-20 ตลอดการประชุมกลุ่มครั้งที่ 4 – 9 สมาชิกได้ร่วมกันเรียงลำดับหน่วยการสอนตามฤดูกาล เทศกาล และความเหมาะสม เมื่อได้กำหนดการสอนแล้ว จึงช่วยกันระดมสมองและอภิปรายเพื่อหาแหล่งเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการสอน ทั้งหมด 20 หน่วย

กิจกรรมการเยี่ยมบ้าน ในช่วงของการปฏิบัติการ ครูจะนัดหมายกับผู้ปกครอง รายบุคคลและออกไปด้วยตนเอง เนื่องจากมีแผนที่ที่ร่วมกันสร้างกับผู้ปกครอง และเคยมีสมาชิกผู้นำ

ทางพาไปแล้วในช่วงของการสร้างกลุ่ม แต่ความสัมพันธ์ยังคงเป็นไปเหมือนช่วงการสร้างกลุ่ม คือเมื่อไปบ้านแรก สมาชิกจะถามว่าจะไปไหนต่อก็จะร่วมทางไปด้วย เพราะจะได้ไปเยี่ยมเยียนกันด้วย ซึ่งกิจกรรมการเยี่ยมบ้านแต่ละครอบครัวในครั้งนี้นี้แต่ละครอบครัวรู้สึกตื่นเต้นน้อยลง และพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องเด็กมากขึ้น แต่ก็ปรึกษาปัญหาอื่นๆ มากขึ้น เช่น การขอความช่วยเหลือเกี่ยวกับเรื่องเทคโนโลยี การเดินทางเข้ากรุงเทพฯ หรือสอบถามปัญหาเกี่ยวกับระบบการเรียนระดับอุดมศึกษา เพราะกลัวถูกลูกหลานหรือถอนเงินไปใช้อย่างอื่น และต้องการให้มาอีกเมื่อมีปัญหาอะไรจะได้ขอคำปรึกษา ส่วนการปฏิบัติกับเด็กผู้ปกครองส่วนใหญ่บอกว่าเวลาจะทำอะไรกับเด็กก็นึกถึงครูก่อน ครูสังเกตเห็นการปฏิบัติกับเด็กที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น จากการไปครั้งแรกที่สั่งให้เด็กปฏิบัติ “ไปยกน้ำในตู้เย็น หยิบแก้วใบเกลี้ยงๆ มาด้วย” เปลี่ยนไป “หนูคุณครูมา ไม่ทำอะไรให้ครูกินหละ” ซึ่งเป็นคำพูดที่เปิดโอกาสให้เด็กได้คิด ได้ตัดสินใจมากขึ้น

กิจกรรมผู้ปกครองอาสาสมัคร เป็นผู้ช่วยครูในห้องเรียน กิจกรรมนี้ผู้ปกครองที่เป็นสมาชิกโครงการได้ทำอย่างน้อย 1 ครั้ง แต่มี 5 คนที่เข้าร่วมกิจกรรมทุกสัปดาห์ แต่ไม่อยู่ตลอดวัน การที่ผู้ปกครองได้มาอยู่ในบรรยากาศของห้องเรียนจริง ทำให้เข้าใจครูมากขึ้น บางคนบอกว่า “ฉันอยู่ไม่ได้หรอก ปวดหัว ครูอยู่ได้อย่างไร” “ฉันลูกคนเดียวก็จะตาย นี่ตั้ง 20-30 คน โอ๊ย...” นอกจากความเข้าใจแล้วยังได้นำวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างไปใช้กับลูกที่บ้านได้ด้วย เช่น การถามคำถามของครู การเล่านิทาน เพลงและคำคล้องจองสำหรับเด็ก เป็นต้น

ปัญหาที่พบในช่วงการปฏิบัติการของครูและผู้ปกครอง คือ ในช่วงของการระดมสมองเพื่อเลือกหน่วยการเรียนรู้ มีผู้ปกครองเสนอหน่วยการเรียนรู้ที่ไม่สัมพันธ์กับสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาระดับปฐมวัย พ.ศ. 2546 การปฏิบัติของผู้ปกครองอาสาสมัครในห้องเรียนในช่วง 4 สัปดาห์แรก ผู้ปกครองไม่รู้จักแสดงบทบาทอย่างไร จึงทำหน้าที่เป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ และการส่งสารสัมพันธ์มีผู้ปกครองที่อ่านไม่ออก

4.3 การประเมินผลการปฏิบัติ

การประเมินผลการปฏิบัติประกอบด้วยกิจกรรมการเล่าประสบการณ์ การสะท้อนความคิด และการทำแบบวัดความรู้สึกร่วมกัน เป็นช่วงเวลาของการสิ้นสุดโครงการ สมาชิกจะได้ทบทวนการดำเนินตลอดโครงการ สิ่งที่ได้พัฒนาระหว่างที่ดำเนินโครงการ ผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินงานร่วมกัน การนำไปใช้ทั้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเอง กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ และการวางแผนโครงการต่อไป การจัดกิจกรรมในครั้งสุดท้ายนี้เป็นการเล่าความประทับใจ ความรู้สึกที่เกิดขึ้น และสิ่งที่คาดว่าจะปฏิบัติต่อไป หรือปฏิบัติให้ดีขึ้น จากการร่วมกิจกรรมตลอดโครงการ ซึ่งผลจากการจัดกิจกรรมพบว่า

สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 20 คน มีคะแนนจากการวัดความร่วมมือรู้สึกเฉลี่ย 44 คะแนน ซึ่งอยู่ในระดับสูงกว่าค่าเฉลี่ยของแบบวัดดังกล่าว เด็กที่มีผู้ปกครองเข้าร่วมโครงการมีคะแนนจากการวัดทักษะชีวิตเฉลี่ย 62 คะแนน ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก สมาชิกรู้สึกว่าการมีประโยชน์ต่อตัวเด็ก สมาชิกโรงเรียน และต่อชุมชน อยากให้โครงการดำเนินต่อไป โดยกลุ่มสมาชิกที่มีอยู่เดิมจะเป็นแกนนำในการขยายโครงการไปสู่ห้องเรียนอื่นในระดับอนุบาล เนื่องจากการร่วมงานกันตลอดโครงการทำให้เห็นใจกันทุกด้าน ที่สำคัญทุกคนทุกฝ่ายได้ผลประโยชน์ร่วมกัน เป็นเรื่องที่ทำฝ่ายหนึ่งฝ่ายเดียวไม่สำเร็จ และสมาชิกจะยังคงดำเนินโครงการการสร้างศูนย์การเรียนรู้ระดับปฐมวัยต่อไป แม้ว่าโครงการทดลองรูปแบบการสอนจะจบแล้ว แต่ตัวครูหรือผู้วิจัยยังคงปฏิบัติราชการอยู่ในโรงเรียน จึงขอให้ครูขยายโครงการในปีการศึกษาต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

ตัวอย่างแผนการสอนตามรูปแบบปกติ

แผนการจัดประสบการณ์

หน่วยวันปีใหม่

วันที่.....

กิจกรรมเสริมประสบการณ์

จุดประสงค์

1. รู้จักสนทนาและแสดงความคิดเห็นกับครูและเพื่อนได้
2. ร่วมกิจกรรมได้ด้วยความสนใจ
3. แสดงข้อคิดเห็นจากการสังเกตได้
4. นับปากเปล่า 1-30 ได้
5. รู้ค่าจำนวน 1-9
6. รู้จักการปฏิบัติอย่างมีสัมมาคาราวะ
7. ร้องเพลงและพูดคำคล้องจองได้
8. ร่วมกิจกรรมได้ด้วยความสนใจและสนุกสนาน

สาระการเรียนรู้

1. สาระที่ควรรู้

- 1.1 ความเป็นมาของวันขึ้นปีใหม่
- 1.2 เพลง ไชโยปีใหม่ สวัสดิ์ปีใหม่ ปีใหม่ รำวงปีใหม่
- 1.3 คำคล้องจอง ปีใหม่
- 1.4 นิทานเรื่อง ของขวัญวันปีใหม่
- 1.5 ประเพณีที่ปฏิบัติกันในวันขึ้นปีใหม่
- 1.6 การนับปากเปล่า 1-30
- 1.7 ค่าจำนวน 1-9
- 1.8 การกล่าวคำอวยพรในวันปีใหม่
- 1.9 การปฏิบัติตนเป็นคนดี

2. ประสบการณ์สำคัญ

การสังเกต, การนับเพิ่มทีละหนึ่ง จำนวน 1-30, ค่าจำนวน 1-9, การร้องเพลง, การพูดคำคล้องจอง, การปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมไทย

กิจกรรมและประสบการณ์

วันที่ 1

ขั้นเตรียมการก่อนการรับประสบการณ์ (ใช้เวลาประมาณ 15-20 นาที)

1. ให้เด็กเข้ากลุ่ม (ครูอธิบายบทบาทของหัวหน้าและสมาชิกที่ดี)
2. ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดยให้เด็กฟังเพลงพรปีใหม่ และถามเด็กๆ เกี่ยวกับเนื้อเพลง เช่น ในเพลงเขาทำกิจกรรมอะไรบ้างในวันปีใหม่ เด็กๆ ควรปฏิบัติตนอย่างไรในเทศกาลปีใหม่ เป็นต้น
3. ครูแนะนำสถานที่ที่จะไปศึกษาเรื่องวันสงกรานต์ปีเก่าต้อนรับปีใหม่ คือที่บ้านตาเซ่ง ยายลา ซึ่งเป็นผู้สูงอายุของชุมชน
4. ครูบอกหัวข้อที่ต้องการศึกษาในวันสงกรานต์ปีเก่าต้อนรับปีใหม่ ได้แก่ กิจกรรมที่นิยมปฏิบัติ สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ สิ่งของที่นิยมใช้เป็นของขวัญปีใหม่ การกล่าวอวยพร
5. ครูช่วยแนะนำเด็กในการตัดสินใจเลือกหัวข้อ โดยใช้คำถามต่อไปนี้
 - 5.1 มีหัวข้ออะไรให้เด็กๆ เลือกบ้าง
 - 5.2 หัวข้อ..... เด็กๆ ต้องศึกษาเกี่ยวกับอะไรบ้าง
 - 5.3 เด็กๆ มีคำถามอะไรจะถามคุณครูเกี่ยวกับหัวข้อต่างๆ บ้าง
 - 5.4 หัวข้อ..... มีข้อจำกัดอะไรบ้าง
6. ครูสรุปลักษณะและข้อดีข้อจำกัดอีกครั้ง แล้วให้เด็กแต่ละกลุ่มร่วมกันเลือกหัวข้อที่ต้องการศึกษา ครูบันทึกการเลือกของเด็กแต่ละกลุ่ม และสรุปหัวข้อของแต่ละกลุ่มอีกครั้ง
7. แนะนำผู้ปกครองอาสาสมัครที่มาช่วยในการทำกิจกรรม
8. เด็กๆ เข้ากลุ่มย่อยเพื่อร่วมกันระบุนโยบายและวางแผนการแก้ปัญหา โดยครูใช้คำถามต่อไปนี้
 - 8.1 สิ่งที่กลุ่มหนูสงสัยคืออะไร
 - 8.2 หนูต้องการเรียนรู้อะไรบ้าง
 - 8.3 หนูจะทำอย่างไรจึงจะคลี่คลายข้อสงสัยได้
 - 8.4 แต่ละวิธีมีข้อดีข้อเสียอย่างไร
 - 8.5 สรุปว่าหนูจะใช้วิธีไหนคะ
9. ครูและเด็กร่วมกันสรุปเป้าหมาย คำถาม และหน้าที่ของแต่ละกลุ่ม เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่คาดว่าจะต้องใช้ในการไปนอกสถานที่ โดยมีผู้ปกครองเป็นที่เลี้ยง
10. ครูบันทึกการเลือกของเด็กแต่ละกลุ่ม

ขั้นการได้รับประสบการณ์ (ใช้เวลาประมาณ 1-2 ชั่วโมง)

พาเด็กไปบ้านคุณตาแข่ง คุณยายลา

1. เมื่อไปถึงสถานที่จริงครูทบทวนหัวข้อที่แต่ละกลุ่มรับผิดชอบอีกครั้ง
2. แนะนำวิทยากรผู้ให้ความรู้ เพื่อให้เด็กถามคำถามที่เตรียมมา
3. วิทยากรอธิบายและสาธิตโดยมีกิจกรรมดังนี้
 - 3.1 การอธิบายเกี่ยวกับกิจกรรมที่นิยมปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติ
 - 3.2 สาธิตขั้นตอนการขอพรผู้ใหญ่
 - 3.3 สาธิตการกล่าวอวยพร
 - 3.4 ให้เด็กแต่ละกลุ่มได้ถามคำถามที่เตรียมมา
4. ครูและวิทยากรร่วมกันสรุปเกี่ยวกับการส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่
5. เด็กๆ แต่ละกลุ่มเตรียมการนำเสนอ ครูต้องกระตุ้นเด็กเกี่ยวกับหัวข้อที่กลุ่มเลือกมาศึกษา แนะนำเด็กเกี่ยวกับการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ หรือสื่อประกอบการนำเสนอผลงานของกลุ่มตนเอง โดยมีผู้ปกครองเป็นที่เลี้ยง
6. ก่อนเดินทางกลับเปิดโอกาสให้เด็ก ครู และผู้ปกครองอาสาสมัครได้ถามข้อสงสัยต่อวิทยากร
7. ตัวแทนเด็กๆ กล่าวขอบคุณวิทยากร

วันที่ 2

ขั้นสะท้อนความคิดจากการสังเกต (ใช้เวลาประมาณ 20-40 นาที)

1. ทบทวนเรื่อง บุคคล และสถานที่ที่เด็กๆ ได้ไปเรียนรู้ในวันก่อน “เด็กๆ จำได้ไหมว่าเมื่อวานเราไปไหนกันมาคะ” “เราได้เจอใครบ้าง” “เราไปเรียนเรื่องอะไรกันบ้างคะ”
2. ครูแสดงรูปถ่ายจากการทำกิจกรรมของเด็กๆ ในวันที่ผ่านมา ตั้งแต่เริ่มเข้ากลุ่มเพื่อเตรียมคำถาม การออกนอกสถานที่ จนกลับสู่นั่งเรียน
3. ใช้เวลาประมาณ 10 นาที เพื่อให้เด็กแต่ละกลุ่มเตรียมออกมารายงานเกี่ยวกับหัวข้อที่เลือกไปศึกษาและวิธีการทำงานของกลุ่มตนเองต่อกลุ่มใหญ่ โดยมีผู้ปกครองอาสาสมัครช่วยการทำกิจกรรม
4. แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานของตนเองพร้อมทั้งบอกวิธีการได้มาซึ่งคำตอบ (ครูช่วยกระตุ้นโดยการถามกระถาม เช่น “กลุ่มของหนูมีวิธีการเลือกหัวข้อกันอย่างไร” “ในระหว่างที่ไปทัศนศึกษามีปัญหาอะไรเกิดขึ้นในกลุ่มของหนูบ้าง” “ทำไมจึงเกิดปัญหา

นั่นขึ้น” “หนูแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร” “ในครั้งต่อไปหนูต้องการให้เป็นอย่างไร” “ถ้ามี ปัญหาในครั้งต่อไปหนูจะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร”)

5. เด็กๆ รู้สึกอย่างไรกับผลงานของกลุ่มตนเอง กลุ่มของเพื่อน มีอะไรที่คิดว่าทำได้ดีแล้ว และอะไรบ้างที่ไม่ต้องการให้เกิดขึ้นอีก

ขั้นการสรุปความคิดรวบยอด

1. ครูและเด็กร่วมกันทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมโดยครูทำหน้าที่คิด บนกระดานดำหรือกระดานชาร์ต
2. ครูและเด็กร่วมกันจัดทำป้ายนิเทศ
3. ร่วมกันอภิปรายสิ่งที่ได้เรียนรู้ทั้งด้านทักษะกระบวนการและเนื้อหา ครูใช้คำถาม เกี่ยวกับกิจกรรมที่นิยมปฏิบัติ สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ สิ่งของที่นิยมใช้เป็นของขวัญปีใหม่ การกล่าวอวยพร
4. ครูยกตัวอย่างพฤติกรรมของกลุ่มหรือของเด็กบางคนที่เหมาะสมเพื่อชี้ให้เห็นทักษะที่ดี ตามคำถามเพื่อนำการนำไปปฏิบัติต่อไป
5. ร่วมกันตัดสินใจแนวทางที่สามารถนำไปปฏิบัติ

วันที่ 3-5

ขั้นการนำไปปฏิบัติ

1. การนำไปใช้ในการทำกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้
2. การนำไปใช้ในชีวิตประจำวันที่บ้านและโรงเรียน

การประเมินผล

1. สังเกตการตอบคำถามเกี่ยวกับกิจกรรมที่นิยมปฏิบัติ สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ สิ่งของที่นิยมใช้ เป็นของขวัญปีใหม่ การกล่าวอวยพร
2. สังเกตการการทำกิจกรรมกลุ่ม
3. สังเกตการปฏิบัติตนในการทำกิจกรรมประจำวัน
4. ประเมินชิ้นงานจากการทำกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้

กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้
หน่วยที่ 15 เรื่อง ส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่

กิจกรรมแนะนำศูนย์

1. ครูทบทวนความคิดรวบยอดที่ได้จากการเรียนรู้เกี่ยวกับการส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่
2. ครูบอกข้อตกลงในการเข้าศูนย์การเรียนรู้ โดยให้แต่ละกลุ่มต้องเปลี่ยนกิจกรรมเมื่อได้ยินเสียงสัญญาณจากครู และบันทึกสัญลักษณ์ในศูนย์ที่สมาชิกในกลุ่มได้ทำกิจกรรมครบทุกคนแล้ว
3. ครูอธิบายวิธีการทำกิจกรรมในแต่ละศูนย์จนครบทุกศูนย์
4. เด็กเข้าทำกิจกรรมในแต่ละศูนย์
5. เมื่อหมดเวลาเด็กทุกคนมานั่งล้อมวง เพื่อสำรวจว่าได้ทำกิจกรรมได้บ้าง ทำอย่างไร ผลงานที่ได้เป็นอย่างไร

ชื่อศูนย์	จุดประสงค์/ทักษะ	กิจกรรมและประสบการณ์	สื่อการสอน	การประเมินผล
ให้ของขวัญ อะไรดี (การ ตัดสินใจ และ การ แก้ปัญหา)	1. ฝึกกระบวนการตัดสินใจ 2. ฝึกกระบวนการแก้ปัญหา	1. เด็กๆ ร่วมกันคิดและอภิปรายว่าจะเลือกสิ่งของอะไร เพื่อเป็นของขวัญกับผู้อำนวยการ 2. เด็กๆ ร่วมกันเลือกกล่องเพื่อบรรจุสิ่งของที่กลุ่ม ตนเองเลือก 3. เลือกกระดาษ และริบบิ้น เพื่อห่อ (ครูอาจต้องช่วยใน การห่อ)	1. สิ่งของที่จะห่อเพื่อ มอบเป็นของขวัญ สำหรับผู้อำนวยการ เช่น แจกัน ปากกา ที่ ทับกระดาษ เป็นต้น 2. อุปกรณ์การห่อ ของขวัญ เช่น กระดาษ กระดาษ ริบบิ้น	1. สังเกตการทำ กิจกรรม 2. ตรวจสอบผลงาน

ชื่อศูนย์	จุดประสงค์	กิจกรรมและประสบการณ์	สื่อการสอน	การประเมินผล
มาอวยพร กันเถอะ (การตัดลิ้นใจ และการ สื่อสาร)	1. ฝึกกระบวนการตัดลิ้นใจ 2. ฝึกการสื่อสาร	1. เด็กๆ วาดภาพตามจินตนาการเพื่อเป็นการอวยพร ซึ่งมีข้อความ สวัสดิ์ปีใหม่ 2550 2. เด็กๆ คิดคำอวยพรของตนเองเพื่ออวยพรให้กับ ผู้อำนวยการ และบอกให้คุณครูช่วยเขียนให้บนการ์ด 3. เด็กๆ หัดพูดคำอวยพรของตนเอง 4. หลังจากจบกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ ครูพาเด็กไปอวย พรและขอพรปีใหม่จากผู้อำนวยการ	1. กระดาษแข็งขนาด 4*6" มีข้อความ สวัสดิ์ ปีใหม่ 2550 2. สี	1. สังเกตการทำ กิจกรรม 2. ตรวจสอบผลงาน
ฉันอยาก เป็น ของขวัญ (การสื่อสาร และอารมณ์)	1. เพื่อฝึกทักษะการพูดและ การฟัง 2. ฝึกพื้นฐานการเขียน 3. ฝึกการควบคุมอารมณ์	1. ให้เด็กตกลงกัน โดยให้สมาชิกคนหนึ่งในกลุ่มเป็นคน ปิดตา ส่วนคนที่เหลือเป็นคนบอกเส้นทาง 2. ตกลงก่อนการทำกิจกรรมว่าผู้ที่ปิดตาห้ามเปิดผ้า ออกดูจนกว่าจะทำจนเสร็จเท่านั้น ถ้าเปิดผ้าก่อนเสร็จก็ ไม่สามารถทำงานชิ้นเดิมต่อได้ ต้องทำแผ่นใหม่ 3. เด็กที่เป็นผู้ลากเส้นเลือกอุปกรณ์สำหรับลากเส้นตาม ต้องการ ใช้อุปกรณ์ที่เลือกลากเส้นไปตามเส้นที่กำหนด ในแผ่นกิจกรรม โดยเริ่มจากภาพสิ่งของ กระดาษห่อ ริบบิ้น และกล่องไปยังภาพกล่องของขวัญที่ห่อเรียบร้อยแล้ว แล้ว ตามที่เพื่อนบอก 4. ผลัดกันเป็นผู้บอกและผู้ลากเส้น	1. แผ่นกิจกรรม "ฉัน อยากเป็นของขวัญ" 2. อุปกรณ์การเขียน เช่น ดินสอ ปากกา ดินสอสี สีเทียน เป็นต้น 3. ผ้าปิดตา	1. สังเกตการทำ กิจกรรม 2. ตรวจสอบผลงาน

ชื่อศูนย์	จุดประสงค์	กิจกรรมและประสบการณ์	สื่อการสอน	การประเมินผล
วาดภาพตาม เพลง (การสื่อสาร และอารมณ์)	1. เพื่อฝึกทักษะการฟัง 3. ฝึกการแสดงอารมณ์	1. เปิดเพลงพรปีใหม่ ของสุนทราภรณ์ ให้เด็กฟัง 2. เด็กๆ ละเลงสีตามจินตนาการ 3. เด็กผลัดกันเล่าเรื่องจากผลงานของตนเองให้เพื่อนในกลุ่มฟัง 4. เปิดเพลงขณะที่เด็กทำงาน	1. สีน้ำ และพู่กัน 2. กระดาษ 3. เพลงพรปีใหม่ ของสุนทราภรณ์	1. สังเกตการทำกิจกรรม 2. ตรวจผลงาน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพกิจกรรมหน่วยส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่

1. เข้ากลุ่มตั้งคำถาม

2. พวกเรา...ตามไปดู

3. ช่วยกันทบทวนความรู้

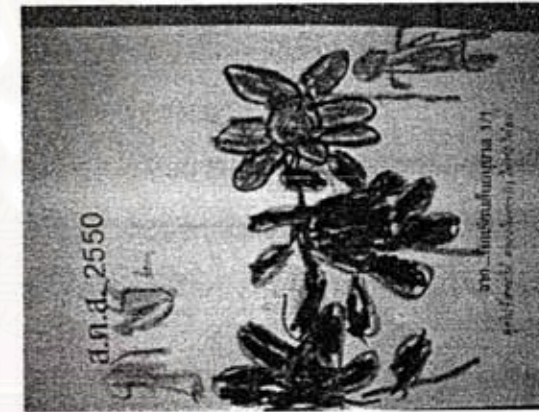

4. สรุปว่าหนูจะนำอะไรไปใช้

5. ไหนทดลองทำดูหน่อยสิ

ภาคผนวก ข

คู่มือรูปแบบการเรียนรู้การสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย

บทที่ 1

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ครูที่สนใจจะใช้รูปแบบการเรียนรู้การสอนนี้ควรปฏิบัติดังนี้

1. การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสอน

1.1 **ศึกษารูปแบบการสอน** ครูที่สนใจจะใช้รูปแบบการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย ควรศึกษารูปแบบการสอนนี้อย่างละเอียด เพื่อให้ทราบถึงหลักการ จุดมุ่งหมาย กระบวนการจัดการเรียนการสอน บทบาทครู บทบาทผู้ปกครอง บทบาทผู้เรียน ตลอดจนการวัดและประเมินผล ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถนำรูปแบบนี้ไปใช้ได้ถูกต้องและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

1.2 **ศึกษาคู่มือการใช้รูปแบบการสอน** คู่มือการใช้รูปแบบการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นเอกสารแนะนำให้ครูได้ทราบถึงการเตรียมการสอนและการปฏิบัติตนในการสอน เนื้อหาสาระในคู่มือจะช่วยให้ครูที่จะใช้รูปแบบการสอนนี้เกิดความเข้าใจในการใช้รูปแบบการสอนมากขึ้น

1.3 **ศึกษาการจัดกิจกรรมพัฒนาการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู** การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นเอกสารแนะนำให้ครูได้ทราบถึงการเตรียมการสอนและการปฏิบัติตนในการร่วมกิจกรรมกับผู้ปกครอง เนื้อหาสาระในคู่มือประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย ระยะเวลา ขั้นตอนการจัดกิจกรรม และภาคผนวก ที่จะช่วยให้ครู มีการเตรียมการที่ดี และปฏิบัติตนในการร่วมกิจกรรมกับผู้ปกครองตามขั้นตอนอย่างถูกต้องเหมาะสม อันจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

2. การจัดเตรียมสื่อ อุปกรณ์

สื่อ อุปกรณ์ สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ สื่อที่ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล

2.1 สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

แผนการสอนแต่ละแผนจะกำหนด สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ให้แล้ว ครูควรศึกษาว่าจะสื่อแต่ละชนิดในขั้นตอนใด และใช้อย่างไร นอกจากนี้ยังควรทดลองใช้สื่อจนคล่องก่อนนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนจริง โดยเฉพาะสื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ ครูจะต้องเตรียมการล่วงหน้าอย่างเหมาะสม อาจมีการปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม การจัดเตรียมสื่อ อุปกรณ์ ควรเตรียมไว้ให้เพียงพอกับการใช้งาน เพื่อไม่ให้เกิดข้อจำกัดที่อาจส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของเด็กได้

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลเด็ก

2.2.1 แบบวัดทักษะชีวิต เป็นแบบวัดความสามารถด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสารและการจัดการกับอารมณ์ตามระดับพัฒนาการของเด็กวัย 4 ขวบ ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 27 ข้อ ประเมินจากการตอบข้อคำถามและการเลือกรูปภาพสีหน้าท่าทางการแสดงอารมณ์ ส่วนการสื่อสาร ประเมินจากการสนทนาขณะตอบข้อคำถามและการสังเกตการทำกิจกรรมในห้องเรียน อีก 9 ข้อ แบบวัดเป็นแบบสอบด้วยการถามคำถามให้เด็กตอบ โดยครูจะสมมติสถานการณ์ซึ่งรายละเอียดของการถามคำถามและการดำเนินการสอบ ครูควรศึกษาจากคู่มือแบบวัดทักษะชีวิตอย่างละเอียด โดยเฉพาะเกณฑ์การให้คะแนนแต่ละข้อคำถาม ซึ่งครูควรบันทึกคำตอบของเด็กอย่างละเอียดเพื่อการประเมินค่าคะแนนอย่างถูกต้อง

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งของการใช้แบบวัดทักษะชีวิต คือ การเตรียมสิ่งของหรือของที่นำมาให้เด็กเลือก ควรเป็นสิ่งของที่อยู่ในชีวิตประจำวันของเด็ก เด็กหญิงและเด็กชายมีโอกาสในการเลือกเท่าๆ กัน ซึ่งในการทดสอบนี้ผู้วิจัยเลือกใช้ หนังสือนิทาน ตุ๊กตาทมิ ตุ๊กตาทมู รถ และเครื่องบิน โดยของเล่นทั้ง 5 ชนิดจะมีอีกชุดหนึ่งที่เหมือนกัน แต่มีตำหนิ ได้แก่ หนังสือนิทานที่มีรอยฉีกขาด ตุ๊กตาทมูมีรอยปะ รถไม่มีล้อ และเครื่องบินไม่มีใบพัด

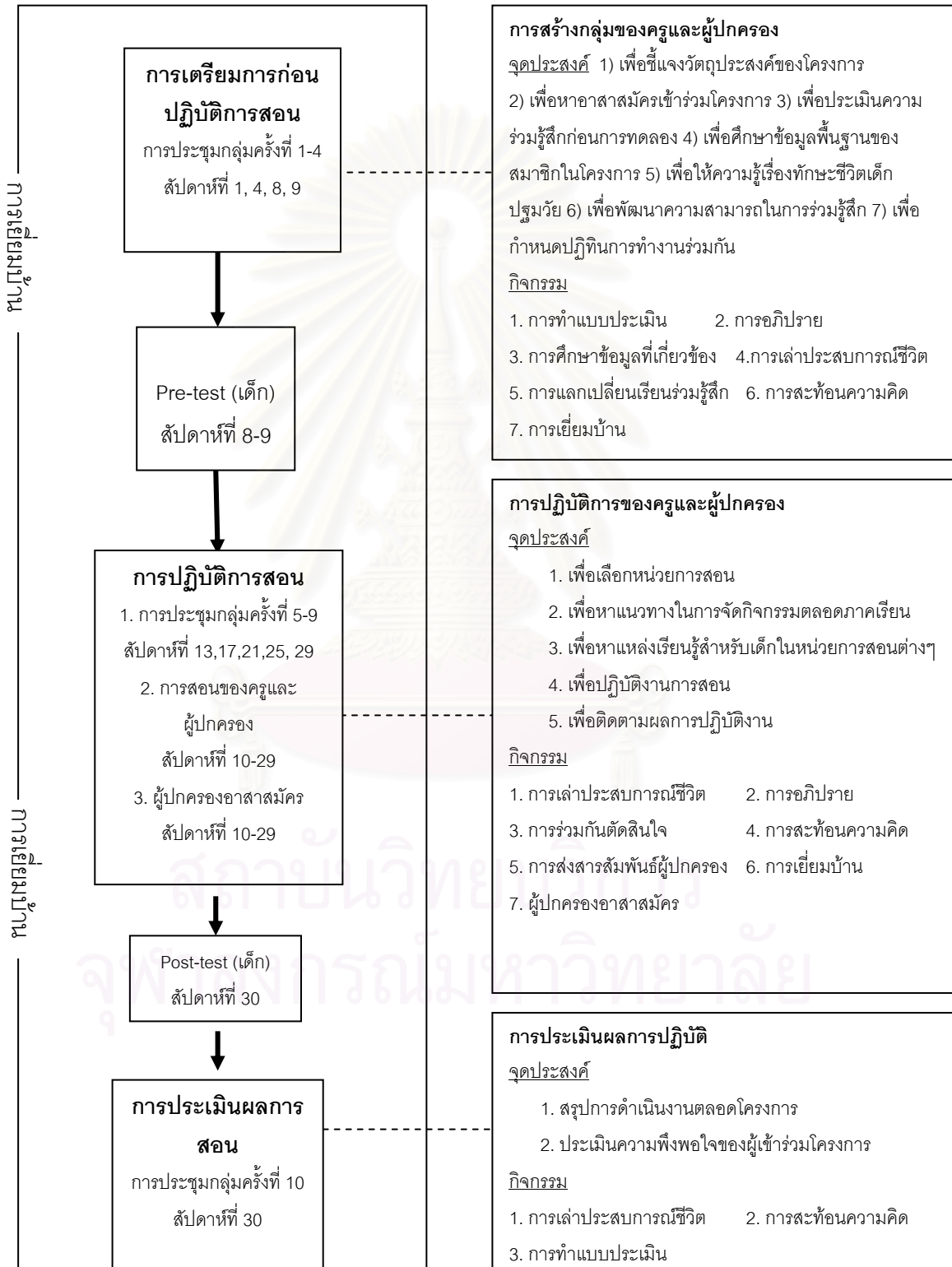
2.2.2 แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมเด็ก

เป็นการอธิบายพฤติกรรมเด็กโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบอกว่าเกิดอะไรขึ้น เมื่อไร ที่ไหน และอาจมีการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

3. การดำเนินการใช้รูปแบบ

เมื่อครูได้ศึกษาเอกสารและจัดเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว ควรทราบแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมการใช้รูปแบบการเรียนการสอนอย่างละเอียด ระยะเวลาการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบผู้ใช้สามารถปรับให้เหมาะสมกับสภาพกลุ่มสมาชิกผู้ร่วม

โครงการ โดยเฉพาะการกำหนดช่วงเวลาการเตรียมการหรือการสร้างกลุ่มของผู้ปกครองและครู ซึ่งขึ้นอยู่กับระดับความสัมพันธ์ของครูและผู้ปกครองที่มีอยู่เดิม และการใช้แบบวัดความรู้สึกละจะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญในการออกแบบการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบได้สอดคล้อง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในที่นี้จึงเสนอระยะเวลา และกิจกรรมเป็นแนวทางไว้ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 ระยะเวลาและกิจกรรมการใชรูปแบบ

อธิบายรายละเอียดกิจกรรมการใช้รูปแบบการเรียนการสอนอธิบายได้ดังตารางต่อไปนี้

ขั้นตอน / การประชุม	จุดประสงค์	กิจกรรม	บทบาทผู้ปกครอง	บทบาทครู
การสร้างกลุ่มของครูและผู้ปกครอง (การประชุมครั้งที่ 1-4 สัปดาห์ที่ 1,4,8,9)	1) เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ	ประชุมครั้งที่ 1 1. การชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสร้างกลุ่ม	1. รับฟังและพิจารณาตัดสินใจ	1. ชี้แจงวัตถุประสงค์
	2) เพื่อหาอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการ	2. การทำแบบวัดความร่วมมือรู้สึก	2. ทำแบบวัดความร่วมมือรู้สึก	2. อธิบาย / ช่วยเหลือการทำแบบวัดความร่วมมือรู้สึก
	3) เพื่อประเมินความร่วมมือรู้สึกก่อนการทดลอง	3. การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546	3. ร่วมกิจกรรมการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	3. เตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการอภิปราย
	4) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกในโครงการ	4. การเล่าประสบการณ์ชีวิต	4. เล่าประวัติ ชื่อ อายุ อาชีพ ความชำนาญ ความคาดหวังในการร่วมกิจกรรม	4. เล่าประวัติ ชื่อ อายุ อาชีพ ความชำนาญ ความคาดหวังในการร่วมกิจกรรม
	5) เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย			
6) เพื่อพัฒนาความร่วมมือรู้สึก				

ขั้นตอน / การประชุม	จุดประสงค์	กิจกรรม	บทบาทผู้ปกครอง	บทบาทครู
	7) เพื่อกำหนดปฏิทินการทำงานร่วมกัน	5. การพัฒนาความร่วมมือรู้สึก	5. ฟัง ถามคำถาม อภิปรายข้อคิดเห็น แสดงบทบาทสมมติ สรุปลความคิด ความรู้สึก และ ข้อคิดที่จะนำไป ประยุกต์ใช้	5. เล่าเรื่อง “ลูกทิ้งแม่” ตอบคำถาม ดำเนินการอภิปราย
		6.. การเยี่ยมบ้าน	6. กำหนดวัด nderหมายกับครู	6. เยี่ยมบ้านตามวัน เวลาที่นัดหมายไว้
		ประชุมครั้งที่ 2 1. การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิตด้วยวิถีชีวิตประจำวัน	1. ร่วมกิจกรรม การศึกษาข้อมูล	1. เตรียมข้อมูล ประสานงานกับ วิทยากร
		2. การเล่าประสบการณ์ชีวิต	2. แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ในวัย เด็กเกี่ยวกับการ สอนของพ่อแม่และ ครู	2. แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ในวัย เด็กเกี่ยวกับการสอน ของพ่อแม่และครู

ขั้นตอน / การประชุม	จุดประสงค์	กิจกรรม	บทบาทผู้ปกครอง	บทบาทครู
		3. การพัฒนาความร่วมมือรู้สึก	3. ฟัง ถามคำถาม อภิปรายข้อคิดเห็น แสดงบทบาทสมมติ สรุปความคิด ความรู้สึก และ ข้อคิดที่จะนำไป ประยุกต์ใช้	3. เล่าเรื่อง “ทำไมไม่ เข้าใจครูบ้าง” ตอบ คำถาม ดำเนินการ อภิปราย
		4. การเยี่ยมบ้าน	4. กำหนดวัด นัดหมายกับครู	4. เยี่ยมบ้านตามวัน เวลาที่นัดหมายไว้
		ประชุมครั้งที่ 3 1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหลักการเรียนรู้เชิง ประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ	1. ร่วมกิจกรรม การศึกษาข้อมูลที่ เกี่ยวข้อง	1. เตรียมข้อมูลที่ เกี่ยวข้อง ดำเนินการ อภิปราย
		2. การเล่าประสบการณ์ชีวิต	2. แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ในวัย เด็กเกี่ยวกับการ สอนของพ่อแม่และ ครู	2. แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ในวัย เด็กเกี่ยวกับการสอน ของพ่อแม่และครู

ขั้นตอน / การประชุม	จุดประสงค์	กิจกรรม	บทบาทผู้ปกครอง	บทบาทครู
		3. การพัฒนาความร่วมมือรู้สึก	3. ฟัง ถามคำถาม อภิปรายข้อคิดเห็น แสดงบทบาทสมมติ สรุปความคิด ความรู้สึก และ ข้อคิดที่จะนำไป ประยุกต์ใช้	3. เล่าเรื่อง “นี่หรือ ทางเดินของแม่” ตอบคำถาม ดำเนินการอภิปราย
		4. การเยี่ยมบ้าน	4. กำหนดวัด นัด หมายกับครู	4. เยี่ยมบ้านตามวัน เวลาที่นัดหมายไว้
		ประชุมครั้งที่ 4 การหาแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับ การกำหนด หน่วยการสอนตลอดภาคเรียน และ กำหนด กิจกรรม กำหนดแหล่งเรียนรู้	แสดงความคิดเห็น ร่วมกันตัดสินใจ	แสดงความคิดเห็น ร่วมกันตัดสินใจ
วัดทักษะชีวิตเด็กก่อนการปฏิบัติการของครูและผู้ปกครอง (สัปดาห์ที่ 8-9)				

ขั้นตอน / การประชุม	จุดประสงค์	กิจกรรม	บทบาทผู้ปกครอง	บทบาทครู
การปฏิบัติการของครูและผู้ปกครอง (การประชุมกลุ่มครั้งที่ 5-9 สัปดาห์ที่ 13,17,21,25, 29 การสอนของครูและผู้ปกครอง สัปดาห์ที่ 10-29)	1. เพื่อเลือกหน่วยการสอน	ประชุมครั้งที่ 5-9 1. การหาแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับ การกำหนดกิจกรรม กำหนดแหล่งเรียนรู้ ครั้งละ 4 สัปดาห์	1. แสดงความคิดเห็น ร่วมกันตัดสินใจ	1. แสดงความคิดเห็น ร่วมกันตัดสินใจ
	2. เพื่อหาแนวทางในการจัดกิจกรรมตลอดภาคเรียน	2. การเล่าประสบการณ์ชีวิต	2. แลกเปลี่ยน ประสบการณ์การปฏิบัติของตนเองที่บ้าน	2. แลกเปลี่ยน ประสบการณ์การปฏิบัติของตนเองที่โรงเรียน
	3. เพื่อหาแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กในหน่วยการสอนต่างๆ	3. การส่งสารสัมพันธ์ผู้ปกครอง	3. ศึกษาเอกสาร และปฏิบัติกิจกรรมการสอน	3. จัดทำเอกสารสารสัมพันธ์รายสัปดาห์
	4. เพื่อปฏิบัติงานสอน	4. ผู้ปกครองอาสาสมัคร	4. อาสาสมัครเป็นผู้ช่วยครูในห้องเรียน และร่วมกิจกรรมกับเด็กในชั้นตอนต่างๆ	4. ประสานงานกับผู้ปกครองที่ตกลงนัดหมายกันไว้จากการประชุมกลุ่ม
	5. เพื่อติดตามผลการปฏิบัติงาน	5. การเยี่ยมบ้าน	5. กำหนดวัด นัดหมายกับครู	5. เยี่ยมบ้านตามวันเวลาที่นัดหมายไว้

ขั้นตอน / การประชุม	จุดประสงค์	กิจกรรม	บทบาทผู้ปกครอง	บทบาทครู
การปฏิบัติการสอนของครูที่โรงเรียนและผู้ปกครองที่บ้าน (สัปดาห์ที่ 10-29)				
		<p><u>การสอน</u> ดำเนินกิจกรรม 5 ขั้นตอน</p> <p><u>ขั้นที่ 1 การเตรียมการก่อนวัน</u></p> <p><u>ประสบการณ์</u></p> <p>เป็นการใช้เพลง เกม คำถาม คำคล้องจอง กระตุ้นความสนใจเด็กสำรวจตรวจสอบ พร้อมทั้งให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียนรู้ด้วยคำถาม และมอบหมายงานฝึกการใช้ทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ และการแก้ปัญหา</p>	<p>เป็นพี่เลี้ยงประจำ</p> <p>กลุ่ม สรุปเป้าหมาย</p> <p>คำถาม และหน้าที่</p> <p>ของแต่ละกลุ่ม</p> <p>เตรียมวัสดุอุปกรณ์</p>	<p>ประสานงานกับ</p> <p>ผู้ปกครอง กำหนด</p> <p>ขนาดและจำนวน</p> <p>กลุ่ม อธิบายงาน</p> <p>แนะนำเด็กในการ</p> <p>ตัดสินใจเลือกหัวข้อ</p> <p>โดยการใช้คำถาม</p> <p>บันทึกการตัดสินใจ</p> <p>เลือกของเด็ก และ</p> <p>ปัญหาหรือคำถามที่</p> <p>เด็กสงสัย</p>

ขั้นตอน / การประชุม	จุดประสงค์	กิจกรรม	บทบาทผู้ปกครอง	บทบาทครู
		<p>ขั้นที่ 2 การรับประสบการณ์</p> <p>รับประสบการณ์ผ่านการเรียนรู้ในแหล่งชุมชน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ส่งเสริมทักษะการสื่อสารและอารมณ์</p>	<p>แนะแนวทาง</p> <p>อำนวยความสะดวก</p> <p>สะดวกในการหา</p> <p>คำตอบของเด็ก</p> <p>สังเกต ค้นหาความ</p> <p>ตั้งใจและความ</p> <p>สนใจของเด็ก</p> <p>รับฟังและส่งเสริม</p> <p>ให้เด็กคิดและทำสิ่ง</p> <p>ต่าง ๆ ด้วยตนเอง</p> <p>สังเกตการร่วม</p> <p>กิจกรรมของเด็ก</p>	<p>แนะแนวทาง อำนวย</p> <p>ความสะดวกในการ</p> <p>หาคำตอบของเด็ก</p> <p>สังเกต ค้นหาความ</p> <p>ตั้งใจและความสนใจ</p> <p>ของเด็ก</p> <p>รับฟังและส่งเสริมให้</p> <p>เด็กคิดและทำสิ่งต่าง</p> <p>ๆ ด้วยตนเอง</p> <p>สังเกตการร่วม</p> <p>กิจกรรมของเด็ก</p>

ขั้นตอน / การประชุม	จุดประสงค์	กิจกรรม	บทบาทผู้ปกครอง	บทบาทครู
		<p><u>ขั้นที่ 3 การทบทวนความคิด</u> เพื่อตรวจสอบผลการตัดสินใจ และการ แก้ปัญหาของตนเองและกลุ่ม</p> <p><u>ขั้นที่ 4 การสรุปข้อความรู้</u> เป็นการสรุปทั้งทักษะกระบวนการและ ความรู้</p>	<p>ใช้คำถามเพื่อช่วย เด็กทบทวน ประสบการณ์ ให้โอกาสเด็กได้คิด และพูดหรือ แสดงออก แสดงรูปถ่ายจาก การทำกิจกรรมของ เด็กฯ ขั้นที่ 1-2 สังเกตการสนทนา โต้ตอบ และการ ประเมินของเด็ก</p> <p>สนทนากับเด็กเพื่อ ทบทวน ประสบการณ์ ใช้คำถามเพื่อหา ข้อสรุป</p>	<p>เป็นที่ปรึกษาและ แนะนำในการเตรียม นำเสนอ</p>

ขั้นตอน / การประชุม	จุดประสงค์	กิจกรรม	บทบาทผู้ปกครอง	บทบาทครู
		ขั้นที่ 5 การประยุกต์ใช้ เป็นการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันทั้งที่บ้านและโรงเรียน โดยที่โรงเรียนเป็นการจัดกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ 4 กิจกรรมที่เน้นทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการจัดการกับอารมณ์	จัดกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ สังเกตการปฏิบัติกิจกรรมของเด็ก สังเกตการนำข้อสรุปจากการทำกิจกรรมไปปฏิบัติ	เป็นผู้ช่วยครูในการจัดกิจกรรม ช่วยครูเตรียมวัสดุอุปกรณ์ นำข้อสรุปจากการทำกิจกรรมไปปฏิบัติที่บ้าน
การประเมินผลการปฏิบัติ (การประชุมกลุ่มครั้งที่ 10 สัปดาห์ที่ 30)	1. สรุปการดำเนินงานตลอดโครงการ 2. สรุปความพึงพอใจในผู้เข้าร่วมโครงการ	1. การเล่าประสบการณ์ชีวิต 2. การสะท้อนความคิด 3. การประเมินผลการดำเนินงาน	1. แลกเปลี่ยนประสบการณ์การปฏิบัติของตนเองที่บ้าน	1. แลกเปลี่ยนประสบการณ์การปฏิบัติของตนเองที่โรงเรียน
			2. แสดงความคิดเห็น	2. แสดงความคิดเห็น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

การจัดกิจกรรมพัฒนาการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู

การจัดกิจกรรมพัฒนาการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นการแนะนำกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติในแต่ละขั้นของการร่วมงานระหว่างผู้ปกครองและครู เพื่อให้ครูได้ทราบถึงการเตรียมการและการปฏิบัติตนในการร่วมกิจกรรมกับผู้ปกครอง ครูและผู้สนใจที่จะนำรูปแบบการสอนนี้ไปใช้ควรทำความเข้าใจสาระที่นำเสนอไว้ก่อนที่จะนำรูปแบบการสอนไปใช้ เนื้อหาสาระประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

1. การจัดกิจกรรมพัฒนาการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึก เช่น กิจกรรมพัฒนาความร่วมมือรู้สึก กิจกรรมการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง กิจกรรมการเล่าประสบการณ์ เป็นต้น
2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความร่วมมือรู้สึกของผู้ปกครองและครู

การจัดกิจกรรมพัฒนาการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึก

กิจกรรมพัฒนาความร่วมมือรู้สึก

กิจกรรมพัฒนาความร่วมมือรู้สึกเป็นกิจกรรมที่จัดในช่วงของการสร้างกลุ่มระหว่างครูและผู้ปกครองในการประชุมกลุ่มครั้งที่ 1 – 3 ลักษณะเด่นของกิจกรรมนี้ประกอบด้วย การเล่าประสบการณ์ หรือเรื่องราวที่ประทับใจและเกี่ยวข้องกับการทำงานในชีวิตประจำวันของครูและผู้ปกครอง การถามคำถามเพื่อทำความเข้าใจเรื่องราว และแสดงบทบาทสมมติตามเรื่องราวที่ได้รับฟังและทำความเข้าใจ และการแสดงความคิดเห็นตามข้อกระทงคำถามที่กำหนดไว้

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมได้ทำความเข้าใจความรู้สึกของตนเองที่มีต่อเนื้อเรื่อง
2. เพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมได้ทำความเข้าใจเหตุปัจจัยของการแสดงพฤติกรรม
3. เพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมได้ฝึกให้ข้อมูลย้อนกลับและตอบสนองต่อภาวะของผู้อื่นด้วยการสื่อสารที่เหมาะสม

ระยะเวลา ประมาณ 1 ชั่วโมง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในอิริยาบถที่ผ่อนคลาย อาจเปิดดนตรีที่เป็นทำนองสบายๆ

1. ผู้ดำเนินกิจกรรมเล่าเรื่องประสบการณ์ชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติของครู และการปฏิบัติของพ่อแม่ เช่น เรื่องลูกทิ้งแม่ โดยเล่าครั้งละ 1 เรื่อง จากนั้น ตามคำถามที่ 1 “คิดอย่างไรกับเรื่องนี้” ให้สมาชิกร่วมกันแสดงความคิดเห็น จากนั้นให้ผู้ดำเนินกิจกรรมรวบรวมความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมอีกครั้ง

2. ผู้ดำเนินกิจกรรมตามคำถามที่ 2 “มีสาเหตุอะไรบ้างที่ทำให้บุคคลในเรื่องทำเช่นนั้น” ให้สมาชิกร่วมกันแสดงความคิดเห็น

3. ผู้ดำเนินกิจกรรมตามคำถามที่ 3 “ถ้าเราเป็นบุคคลในเรื่องที่เราจะทำอย่างไร” ให้สมาชิกร่วมกันแสดงความคิดเห็น

4. ให้ผู้มีส่วนร่วมจับคู่กันแล้ว **สมมติตนเองเป็นตัวละคร**ในเรื่อง (ในเรื่องนี้คือ แม่กับลูก) พยายามอธิบายเหตุผลหรือทำอย่างไรก็ได้ให้อีกฝ่ายเข้าใจการกระทำของเรา จากนั้นสลับบทบาทกัน เมื่อทำกิจกรรมนี้เสร็จ ผู้ดำเนินกิจกรรมตามคำถามดังนี้

1) รู้สึกอย่างไรเมื่อต้องสมมติว่าเป็นคนอื่น

2) ขณะที่เป็นผู้ฟัง สามารถรับรู้และแสดงข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้พูด

กล่าวได้ถูกต้องหรือไม่

3) มีอะไรที่จะช่วยให้เข้าใจผู้พูดได้ถูกต้องมากขึ้น

4) ได้ข้อคิดอะไรเพิ่มเติมจากกิจกรรมนี้

5. **สรุปเหตุปัจจัยของการกระทำ** และความคิดความรู้สึกที่หลากหลายของตัวละครในเรื่อง นำไปสู่การรับรู้และเข้าใจผู้อื่นด้วยหลักของความเมตตาและกรุณา

กิจกรรมการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

กิจกรรมการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเป็นกิจกรรมที่จัดในช่วงของการสร้างกลุ่มระหว่างครูและผู้ปกครองในการประชุมกลุ่มครั้งที่ 1 – 3 ลักษณะเด่นของกิจกรรมนี้ คือ การนำเสนอ แลกเปลี่ยน ข้อความที่ต่อเติมประสบการณ์เดิมของสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมกลุ่ม ให้มีพื้นความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการสอน โดยมีการกำหนดเนื้อหาไว้ดังนี้

- ครั้งที่ 1 การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และเรื่อง ความหมายความสำคัญทักษะชีวิต
- ครั้งที่ 2 การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับในหัวข้อ "พัฒนาทักษะชีวิตด้วยวิถีชีวิตประจำวัน"
- ครั้งที่ 3 การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหลักการจัดการการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็ก
ระดับปฐมวัยตามหลักการการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่าง
ร่วมรู้สี่ระหว่างครูและผู้ปกครอง

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้ปกครองและครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย เนื้อหา และวิธีสอน
ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
2. เพื่อให้ผู้ปกครองและครูตระหนักถึงความสำคัญของการเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย
3. เพื่อให้ผู้ปกครองและครูเข้าใจหลักการปฏิบัติต่เด็ก ในฐานะที่เป็นผู้ขัดเกลาและเป็น
แบบอย่างของพฤติกรรมของเด็ก
4. เพื่อให้ผู้ปกครองและครูมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติกิจกรรมกับลูกที่บ้านตาม
รูปแบบการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วม
รู้สี่ระหว่างครูและผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย

ระยะเวลา ประมาณ 30 นาที

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ผู้ดำเนินกิจกรรมทบทวนกิจกรรมการประชุมกลุ่มครั้งที่ผ่านมา และทบทวนข้อสรุป
ที่ได้จากการประชุม
2. ผู้ดำเนินกิจกรรมบอกวัตถุประสงค์ของการบรรยายแต่ละครั้ง พร้อมทั้งแนะนำ
วิทยากร (กรณีที่มีผู้วิจัยไม่ได้บรรยายด้วยตนเอง)
3. ผู้บรรยายนำเสนอข้อความรู้ตามหัวข้อที่กำหนดแต่ละครั้ง
4. ผู้บรรยายและสมาชิกที่เข้าร่วมการประชุมกลุ่มช่วยกันสรุปข้อความรู้ที่ได้จากการ
บรรยาย โดยใช้คำถามเช่น

1) วันนี้เราฟังบรรยายเกี่ยวกับเรื่องอะไร

- 2) ทำไมเด็กต้องมีทักษะชีวิต
- 3) มีเรื่องอะไรที่เด็กสามารถเรียนรู้ได้
- 4) ผู้ปกครองจะช่วยให้ลูกเลือกเป็น แก้ปัญหาเป็นได้อย่างไร

ฯลฯ

5. ผู้วิจัยเขียนสรุปบนกระดานหรือกระดาษชาร์ต และนำมาติดแสดงในการประชุมครั้ง

ต่อไป

กิจกรรมการเล่าประสบการณ์

กิจกรรมการเล่าประสบการณ์กิจกรรมที่จัดการประชุมกลุ่มระหว่างครูและผู้ปกครองทุกครั้ง ลักษณะเด่นของกิจกรรมนี้ประกอบด้วย การเล่าประสบการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับการปฏิบัติงาน ตามรูปแบบหรือเกี่ยวข้องกับการทำงานในชีวิตประจำวันของคุณและผู้ปกครอง การถามคำถามเพื่อการทำความเข้าใจเรื่องราว และการแสดงความคิดเห็นตามข้อกระทงคำถามที่กำหนดไว้

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้สมาชิกที่เข้าร่วมประชุมกลุ่มได้ทำความเข้าใจความรู้สึกของตนเองที่มีต่อ ประสบการณ์ของผู้อื่น
2. เพื่อให้สมาชิกที่เข้าร่วมประชุมกลุ่มได้ฝึกให้ข้อมูลย้อนกลับและตอบสนองต่อภาวะ ของผู้อื่นด้วยการสื่อสารที่เหมาะสม
3. เพื่อให้สมาชิกที่เข้าร่วมประชุมกลุ่มเกิดความเข้าใจในวิธีการปฏิบัติงานตามรูปแบบ และสามารถนำประสบการณ์ของสมาชิกคนอื่นๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของ ตนเองได้

ระยะเวลา ประมาณ 1 ชั่วโมง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในอิริยาบถที่ผ่อนคลาย อาจเปิดดนตรีที่เป็นทำนองสบายๆ

1. ผู้ดำเนินกิจกรรมเล่าเรื่องประสบการณ์ชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติของคุณ และการปฏิบัติของพ่อแม่ จากนั้น ถามคำถามที่ 1 “คิดอย่างไรกับเรื่องนี้” ให้สมาชิกร่วมกันแสดงความคิดเห็น จากนั้นให้ผู้ดำเนินกิจกรรมรวบรวมความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมอีกครั้ง
2. ผู้ดำเนินกิจกรรมถามคำถามที่ 2 “มีสาเหตุอะไรบ้างที่ทำให้บุคคลในเรื่องทำเช่นนั้น” ให้สมาชิกร่วมกันแสดงความคิดเห็น

3. ผู้ดำเนินกิจกรรมถามคำถามที่ 3 “ถ้าเราเป็นบุคคลในเรื่องที่เราจะทำอย่างไร”
ให้สมาชิกร่วมกันแสดงความคิดเห็น

4. **สรุปเหตุปัจจัยของการกระทำ และความคิดความรู้สึกที่หลากหลายของบุคคล**
ในเรื่อง นำไปสู่การรับรู้และเข้าใจผู้อื่นด้วยหลักของความเมตตาและกรุณา

กิจกรรมการตัดสินใจร่วมกัน

กิจกรรมการตัดสินใจร่วมกัน เป็นกิจกรรมที่ทำในช่วงของการปฏิบัติการของครูและ
ผู้ปกครองในการประชุมกลุ่มครั้งที่ 4-9 ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มจะระดมสมอง หาแนวทางปฏิบัติ และลง
มือปฏิบัติตามข้อตกลงที่ตัดสินใจร่วมกัน ครูและผู้ปกครองที่มาร่วมประชุมจะต้องเตรียมนำเสนองานที่
ได้ทำให้ลุล่วงตามที่กำหนดไว้ สมาชิกร่วมกันอภิปรายสะท้อนความคิดของตนเอง

จุดประสงค์

1. เพื่อเลือกหน่วยการสอน
2. เพื่อหาแนวทางในการจัดกิจกรรมตลอดภาคเรียน
3. เพื่อหาแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กในหน่วยการสอนต่างๆ
4. เพื่อปฏิบัติงานตามแผน
5. เพื่อติดตามผลการปฏิบัติงาน

ระยะเวลา ประมาณ 30 นาที

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ผู้วิจัยทบทวนกิจกรรมการประชุมกลุ่มครั้งที่ผ่านมา และทบทวนข้อสรุปที่ได้จาก
การประชุม
2. ผู้ดำเนินกิจกรรมบอกวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ต้องการร่วมกันตัดสินใจ
3. เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น หาแนวทางปฏิบัติ และสรุปเป็นข้อตกลง
ร่วมกัน
4. ผู้วิจัยทบทวนข้อสรุปอีกครั้ง โดยการกล่าวประเด็นที่ได้จากการระดมสมองทั้งหมด
และข้อสรุปสุดท้ายที่ได้
5. ผู้วิจัยเขียนสรุปบนกระดานหรือกระดาษชาร์ต และนำมาติดแสดงในการประชุมครั้ง
ต่อไป

กิจกรรมการเยี่ยมบ้าน

กิจกรรมการเยี่ยมบ้าน เป็นกิจกรรมที่ทำตลอดช่วงเวลาของการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึก ระหว่างครูและผู้ปกครอง โดยเป็นกิจกรรมที่ผู้วิจัยต้องใช้เวลาออกเหนือจากการสอนและการประชุมกลุ่ม นัดหมายกับผู้ปกครองเป็นรายบุคคล มีรายละเอียดดังนี้

จุดประสงค์

1. เพื่อสังเกตสภาพความเป็นอยู่ และสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับผู้ปกครอง
2. เพื่อสังเกต ติดตามการปฏิบัติของผู้ปกครองที่มีต่อเด็ก
3. เพื่อสำรวจชุมชนและแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็ก ในหน่วยการสอนต่างๆ

ระยะเวลา ประมาณ 30 นาที

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ผู้วิจัยสอบถามเส้นทางและตำแหน่งที่ตั้งของบ้านสมาชิก วาดเป็นแผนที่โดยสังเขป
2. ผู้วิจัยหาผู้นำทางที่เป็นคนในชุมชนที่มีความคุ้นเคยกับทั้งผู้วิจัยและคนในชุมชน
3. ผู้วิจัยติดต่อนัดหมายล่วงหน้ากับผู้ปกครอง และผู้นำทาง
4. ผู้วิจัยและผู้นำทางไปตามที่ได้นัดหมายไว้ โดยในการเยี่ยมบ้าน ผู้วิจัยกำหนดไว้ 3 ครั้งต่อหลัง ครั้งที่ 1 มีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจเส้นทาง ศึกษาสภาพความเป็นอยู่ และสร้างความสัมพันธ์ จึงกำหนดให้เสร็จสิ้นในช่วงของการสร้างกลุ่ม ครั้งที่ 2-3 มีจุดมุ่งหมายเพื่อสังเกต ติดตาม การปฏิบัติของผู้ปกครอง สอบถามปัญหา หรือข้อเสนอแนะ จึงดำเนินการในช่วงของการปฏิบัติการ

กิจกรรมการส่งสารสัมพันธ์ผู้ปกครอง

กิจกรรมการส่งสารสัมพันธ์ผู้ปกครอง เป็นกิจกรรมที่ในช่วงการปฏิบัติการของการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างครูและผู้ปกครอง โดยสารสัมพันธ์ผู้ปกครองแต่ละฉบับประกอบด้วย ชื่อหน่วย จุดมุ่งหมาย สาระการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ กิจกรรมเสนอแนะให้ผู้ปกครองทำกับเด็กที่บ้านเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการแสดงอารมณ์ การสังเกตความก้าวหน้าของพัฒนาการ ตลอดจนการบันทึกข้อสรุปที่ได้จากการประชุม และนัดหมายการประชุมในครั้งต่อไป

จุดประสงค์

1. เพื่อเป็นช่องทางการสื่อสารระหว่างครูและผู้ปกครอง

2. เพื่อกระตุ้นให้สมาชิกปฏิบัติตามแนวทางที่ร่วมกันตัดสินใจจากการประชุมกลุ่ม
3. เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติของผู้ปกครองต่อเด็กให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน

ระหว่างครูและผู้ปกครอง

ระยะเวลา สัปดาห์วันศุกร์ของสัปดาห์ หรือวันอื่นหากเป็นวันหยุดราชการ เป็นเวลา 20 สัปดาห์

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความร่วมมือรู้สึกของผู้ปกครองและครู

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู ประกอบด้วย เครื่องมือ 2 ชุด คือ แบบวัดความร่วมมือรู้สึกที่ผู้วิจัยแปลและพัฒนาขึ้นจากแบบวัดความร่วมมือรู้สึกของ Baron-Cohen and Wheelwright (2004) และแบบวิเคราะห์ระดับความร่วมมือรู้สึก ที่ผู้วิจัยใช้มาตรวจวัดความร่วมมือรู้สึก 5 ระดับของ Carkhuff and Berenson (1977)

1. แบบวัดความร่วมมือรู้สึกที่ผู้วิจัยแปลและพัฒนาขึ้นจากแบบวัดความร่วมมือรู้สึกของ Baron-Cohen and Wheelwright (2004) เป็นตารางวัดมาตรฐานประมาณค่า ให้เลือกตอบ 4 ระดับ คือ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วยเล็กน้อย ไม่เห็นด้วยเล็กน้อยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ประกอบด้วย 60 ข้อคำถาม แบ่งเป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือรู้สึก 40 ข้อคำถามและเป็นข้อความที่เป็นตัวลวง 20 ข้อคำถาม มีคะแนนเต็ม 80 คะแนน มีเกณฑ์การประเมินค่าคะแนนดังนี้

0 – 32	หมายถึง ผู้ตอบมีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและตอบสนองอย่างเหมาะสมกับผู้อื่นต่ำกว่าค่าเฉลี่ย
33 – 35	หมายถึง ผู้ตอบมีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและตอบสนองอย่างเหมาะสมกับผู้อื่นในระดับค่าเฉลี่ย คุณวิธีที่จะปฏิบัติกับคนอื่นด้วยความรู้สึกการดูแล
36 – 63	หมายถึง ผู้ตอบมีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและตอบสนองอย่างเหมาะสมกับผู้อื่นในระดับสูงกว่าค่าเฉลี่ย
64 – 80	หมายถึง ผู้ตอบมีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและตอบสนองอย่างเหมาะสมกับผู้อื่นในระดับสูง

2. แบบวิเคราะห์ระดับความร่วมมือรู้สึก ผู้วิจัยแปลเกณฑ์ลักษณะคำพูดจากหลักการของ Carkhuff and Berenson (1977) มีลักษณะเป็นตารางที่แสดงเกณฑ์การวิเคราะห์ลักษณะคำพูดของผู้ปกครอง แบ่งเป็น 5 ระดับ (ตัวอย่างในภาคผนวก)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เรื่องเล่าที่ใช้ในกิจกรรมพัฒนาความร่วมมือรู้สึก

1. เรื่องลูกทิ้งแม่

เรื่องที่จะเล่าต่อไปนี้เป็นชีวิตจริงของครอบครัวหนึ่ง...

2. เรื่องทำไมไม่เข้าใจครูบ้าง

เรื่องที่จะเล่าต่อไปนี้เป็นชีวิตจริงของครูในโรงเรียนชนบทแห่งหนึ่ง...

3. เรื่องทางเดินของแม่

ครอบครัวหนึ่ง สามีเป็นอาจารย์ในโรงเรียนระดับมัธยม ส่วนภรรยายังสอบบรรจุไม่ได้จึงทำหน้าที่เป็นครูอัตราจ้างของโรงเรียนที่สามีสอนอยู่ไปด้วย แต่เมื่อผู้เป็นภรรยาตั้งครรภ์สามีก็ต้องการให้ภรรยาพักผ่อนจึงให้ลาออกจากการเป็นครูอัตราจ้าง มาทำหน้าที่แม่อย่างเดียว ภรรยาก็เต็มใจที่จะทำหน้าที่แม่บ้าน แม้ว่าใจจริงจะอยากทำงานนอกบ้านก็ตาม จึงตั้งใจว่าเมื่อคลอดลูกแล้วก็จะเอาลูกไปฝากยายเลี้ยงดูให้ แล้วจะกลับมาเป็นครูหรือหางานอื่นทำเหมือนเดิม....

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างแบบวัดความร่วมมือรู้สึก

แบบวัดความร่วมมือรู้สึก

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งการศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมมือระหว่างครู และผู้ปกครอง เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

2. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม และส่วนที่ 2 เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงความร่วมมือรู้สึก

3. คำตอบของท่านจะถูกปกปิดเป็นความลับและนำไปใช้เพื่อการวิเคราะห์ผลทางการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลต่อการปฏิบัติงานหรือการดำเนินชีวิตของท่านแต่อย่างใด

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

1. ชื่อ-สกุล

2. ที่

อยู่.....

.....

โทรศัพท์.....

3. เพศ ชาย หญิง

4. อายุ..... ปี

5. อาชีพ

ส่วนที่ 2

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงความร่วมมือรู้สึก

ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นตัวท่านมากที่สุด

1. เมื่อมีคนต้องการเข้ามาพูดคุยหรือสนทนา ฉันจะรู้ได้อย่างง่ายดายว่าเขาต้องการจะพูดคุยกับฉัน

ตรงกับตัวฉันมากที่สุด ไม่ค่อยตรงกับตัวฉัน

ค่อนข้างตรงกับตัวฉัน ไม่ตรงกับตัวฉันเลย

2. ฉันชอบสัตว์มากกว่าคน

ตรงกับตัวฉันมากที่สุด ไม่ค่อยตรงกับตัวฉัน

ค่อนข้างตรงกับตัวฉัน ไม่ตรงกับตัวฉันเลย

3. ฉันพยายามติดตามแฟชั่นที่ทันสมัย

ตรงกับตัวฉันมากที่สุด ไม่ค่อยตรงกับตัวฉัน

ค่อนข้างตรงกับตัวฉัน ไม่ตรงกับตัวฉันเลย

4. เป็นเรื่องยากที่จะอธิบายสิ่งที่ฉันเข้าใจเป็นอย่างดีให้คนที่ไม่เข้าใจจากการอธิบายครั้งแรก

ให้เกิดความเข้าใจ

ตรงกับตัวฉันมากที่สุด ไม่ค่อยตรงกับตัวฉัน

ค่อนข้างตรงกับตัวฉัน ไม่ตรงกับตัวฉันเลย

5. เวลาว่างฉันมักฝันเกือบทุกคืน

ตรงกับตัวฉันมากที่สุด ไม่ค่อยตรงกับตัวฉัน

ค่อนข้างตรงกับตัวฉัน ไม่ตรงกับตัวฉันเลย

6. ฉันชอบที่จะดูแลคนอื่น

ตรงกับตัวฉันมากที่สุด ไม่ค่อยตรงกับตัวฉัน

ค่อนข้างตรงกับตัวฉัน ไม่ตรงกับตัวฉันเลย

7. ฉันพยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองมากกว่าจะนำปัญหาไปพูดคุยกับคนอื่น

ตรงกับตัวฉันมากที่สุด ไม่ค่อยตรงกับตัวฉัน

ค่อนข้างตรงกับตัวฉัน ไม่ตรงกับตัวฉันเลย

8. ฉันคิดว่าการเข้าสังคมเป็นเรื่องยาก เพราะไม่รู้จะทำตัวอย่างไร

ตรงกับตัวฉันมากที่สุด ไม่ค่อยตรงกับตัวฉัน

ค่อนข้างตรงกับตัวฉัน ไม่ตรงกับตัวฉันเลย

ภาคผนวก ค

แบบวิเคราะห์ระดับการแสดงความร่วมรู้สึก

แบบวิเคราะห์ระดับความร่วมรู้สึก

กิจกรรม..... วัน เดือน

ปี.....

สถานการณ์..... ผู้บันทึก

ก.....

ระดับ	ลักษณะคำพูด	บันทึกคำพูด
ระดับที่ 1	เป็นการใช้คำพูดถามเพื่อทำให้แน่ใจ ปฏิเสธ หรือแนะนำ	
ระดับที่ 2	เป็นการตอบสนองส่วนที่เป็นความคิดเห็นของข้อความ โดยไม่คำนึงถึงความร่วมรู้สึก	
ระดับที่ 3	เป็นการตอบสนองที่สะท้อนความร่วมรู้สึกและสภาพการณ์	
ระดับที่ 4	เป็นการตอบสนองที่บอกความร่วมรู้สึก และยอมรับความเป็นตัวของบุคคลนั้น	
ระดับที่ 5	เป็นการตอบสนองที่บอกความร่วมรู้สึก ยอมรับความเป็นตัวของบุคคลนั้น และให้ข้อเสนอแนะที่ตัวบุคคลยอมรับได้	

2. เพื่อกระตุ้นให้สมาชิกปฏิบัติตามแนวทางที่ร่วมกันตัดสินใจจากการประชุมกลุ่ม
3. เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติของผู้ปกครองต่อเด็กให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน

ระหว่างครูและผู้ปกครอง

ระยะเวลา ส่งทุกวันศุกร์ของสัปดาห์ หรือวันอื่นหากเป็นวันหยุดราชการ เป็นเวลา 20 สัปดาห์

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความร่วมมือรู้สึกของผู้ปกครองและครู

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครู ประกอบด้วย เครื่องมือ 2 ชุด คือ แบบวัดความร่วมมือรู้สึกที่ผู้วิจัยแปลและพัฒนาขึ้นจากแบบวัดความร่วมมือรู้สึกของ Baron-Cohen and Wheelwright (2004) และแบบวิเคราะห์ระดับความร่วมมือรู้สึก ที่ผู้วิจัยใช้มาวัดความร่วมมือรู้สึก 5 ระดับของ Carkhuff and Berenson (1977)

1. แบบวัดความร่วมมือรู้สึกที่ผู้วิจัยแปลและพัฒนาขึ้นจากแบบวัดความร่วมมือรู้สึกของ Baron-Cohen and Wheelwright (2004) เป็นตารางวัดมาตรฐานค่า ให้เลือกตอบ 4 ระดับ คือ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วยเล็กน้อย ไม่เห็นด้วยเล็กน้อยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ประกอบด้วย 60 ข้อคำถาม แบ่งเป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือรู้สึก 40 คำถามและเป็นข้อความที่เป็นตัวลวง 20 คำถาม มีคะแนนเต็ม 80 คะแนน มีเกณฑ์การประเมินค่าคะแนนดังนี้

0 – 32	หมายถึง ผู้ตอบมีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและ
ตอบสนองอย่างเหมาะสมกับผู้อื่นต่ำกว่าค่าเฉลี่ย
33 – 35	หมายถึง ผู้ตอบมีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและ
ตอบสนองอย่างเหมาะสมกับผู้อื่นในระดับค่าเฉลี่ย คุณ
วิธีที่จะปฏิบัติกับคนอื่นด้วยความรู้สึกการดูแล
36 – 63	หมายถึง ผู้ตอบมีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและ
ตอบสนองอย่างเหมาะสมกับผู้อื่นในระดับสูงกว่า
ค่าเฉลี่ย
64 – 80	หมายถึง ผู้ตอบมีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและ
ตอบสนองอย่างเหมาะสมกับผู้อื่นในระดับสูง

2. แบบวิเคราะห์ระดับความร่วมมือผู้วิจัยแปลเกณฑ์ลักษณะคำพูดจากหลักการของ Carkhuff and Berenson (1977) มีลักษณะเป็นตารางที่แสดงเกณฑ์การวิเคราะห์ลักษณะคำพูดของผู้ปกครอง แบ่งเป็น 5 ระดับ (ตัวอย่างในภาคผนวก)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เรื่องเล่าที่ใช้ในกิจกรรมพัฒนาความร่วมมือผู้

1. เรื่องลูกทิ้งแม่

เรื่องที่จะเล่าต่อไปนี้เป็นชีวิตจริงของครอบครัวหนึ่ง...

2. เรื่องทำไมไม่เข้าใจครูบ้าง

เรื่องที่จะเล่าต่อไปนี้เป็นชีวิตจริงของครูในโรงเรียนชนบทแห่งหนึ่ง...

3. เรื่องทางเดินของแม่

ครอบครัวหนึ่ง สามีเป็นอาจารย์ในโรงเรียนระดับมัธยม ส่วนภรรยา ยังสอบบรรจุไม่ได้จึงทำหน้าที่เป็นครูอัตราจ้างของโรงเรียนที่สามีสอนอยู่ไปด้วย แต่เมื่อผู้เป็นภรรยาตั้งครรภ์สามีก็ต้องการให้ภรรยาพักผ่อนจึงให้ลาออกจากการเป็นครูอัตราจ้าง มาทำหน้าที่แม่อย่างเดียว ภรรยาก็เต็มใจที่จะทำหน้าที่แม่บ้าน แม้ว่าใจจริงจะอยากทำงานนอกบ้านก็ตาม จึงตั้งใจว่าเมื่อคลอดลูกแล้วก็จะเอาลูกไปฝากยายเลี้ยงดูให้ แล้วจะกลับมาเป็นครูหรือหางานอื่นทำเหมือนเดิม....

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างแบบวัดความรู้สึกร่วม

แบบวัดความรู้สึกร่วม

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งการศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างครู และผู้ปกครอง เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย
2. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม และส่วนที่ 2 เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงความรู้สึกร่วม
3. คำตอบของท่านจะถูกปกปิดเป็นความลับและนำไปใช้เพื่อการวิเคราะห์ผลทางการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลต่อการปฏิบัติงานหรือการดำเนินชีวิตของท่านแต่อย่างใด

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

1. ชื่อ-สกุล
2. ที่อยู่
.....
.....
- โทรศัพท์
3. เพศ ชาย หญิง
4. อายุ..... ปี
5. อาชีพ

ส่วนที่ 2 **ความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงความร่วมมือรู้สึก**
 ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นตัวท่านมากที่สุด

1. เมื่อมีคนต้องการเข้ามาพูดคุยหรือสนทนา ฉันจะรู้ได้อย่างง่ายดายว่าเขาต้องการจะพูดคุยกับฉัน

☐ ตรงกับตัวฉันมากที่สุด	☐ ไม่ค่อยตรงกับตัวฉัน
☐ ค่อนข้างตรงกับตัวฉัน	☐ ไม่ตรงกับตัวฉันเลย
2. ฉันชอบสัตว์มากกว่าคน

☐ ตรงกับตัวฉันมากที่สุด	☐ ไม่ค่อยตรงกับตัวฉัน
☐ ค่อนข้างตรงกับตัวฉัน	☐ ไม่ตรงกับตัวฉันเลย
3. ฉันพยายามติดตามแฟชั่นที่ทันสมัย

☐ ตรงกับตัวฉันมากที่สุด	☐ ไม่ค่อยตรงกับตัวฉัน
☐ ค่อนข้างตรงกับตัวฉัน	☐ ไม่ตรงกับตัวฉันเลย
4. เป็นเรื่องยากที่จะอธิบายสิ่งที่ฉันเข้าใจเป็นอย่างดีให้คนที่ไม่เข้าใจจากการอธิบายครั้งแรก
 ให้เกิดความเข้าใจ

☐ ตรงกับตัวฉันมากที่สุด	☐ ไม่ค่อยตรงกับตัวฉัน
☐ ค่อนข้างตรงกับตัวฉัน	☐ ไม่ตรงกับตัวฉันเลย
5. เวลากลางคืนฉันมักฝันเกือบทุกคืน

☐ ตรงกับตัวฉันมากที่สุด	☐ ไม่ค่อยตรงกับตัวฉัน
☐ ค่อนข้างตรงกับตัวฉัน	☐ ไม่ตรงกับตัวฉันเลย
6. ฉันชอบที่จะดูแลคนอื่น

☐ ตรงกับตัวฉันมากที่สุด	☐ ไม่ค่อยตรงกับตัวฉัน
☐ ค่อนข้างตรงกับตัวฉัน	☐ ไม่ตรงกับตัวฉันเลย
7. ฉันพยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองมากกว่าจะนำปัญหาไปพูดคุยกับคนอื่น

☐ ตรงกับตัวฉันมากที่สุด	☐ ไม่ค่อยตรงกับตัวฉัน
☐ ค่อนข้างตรงกับตัวฉัน	☐ ไม่ตรงกับตัวฉันเลย
8. ฉันคิดว่าการเข้าสังคมเป็นเรื่องยาก เพราะไม่รู้จะทำตัวอย่างไร

☐ ตรงกับตัวฉันมากที่สุด	☐ ไม่ค่อยตรงกับตัวฉัน
☐ ค่อนข้างตรงกับตัวฉัน	☐ ไม่ตรงกับตัวฉันเลย

ภาคผนวก ค

แบบวิเคราะห์ระดับการแสดงความร่วมรู้สึก

แบบวิเคราะห์ระดับความร่วมรู้สึก

กิจกรรม..... วัน เดือน ปี

.....

สถานการณ์..... ผู้บันทึก

.....

ระดับ	ลักษณะคำพูด	บันทึกคำพูด
ระดับที่ 1	เป็นการใช้คำพูดถามเพื่อทำให้แน่ใจ ปฏิเสธ หรือแนะนำ	
ระดับที่ 2	เป็นการตอบสนองส่วนที่เป็นความคิดเห็นของข้อความ โดยไม่คำนึงถึงความรู้สึก	
ระดับที่ 3	เป็นการตอบสนองที่สะท้อนความรู้สึกและสภาพการณ์	
ระดับที่ 4	เป็นการตอบสนองที่บอกความรู้สึก และยอมรับความเป็นตัวของบุคคลนั้น	
ระดับที่ 5	เป็นการตอบสนองที่บอกความรู้สึก ยอมรับความเป็นตัวของบุคคลนั้น และให้ข้อเสนอแนะที่ตัวบุคคลยอมรับได้	

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวชบา พันธุ์ศักดิ์ เกิดเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2515 ที่จังหวัดสุพรรณบุรี สำเร็จการศึกษาปริญญาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต เมื่อปีการศึกษา 2537 สำเร็จการศึกษาปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2542 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตร การสอน และเทคโนโลยีทางการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาควิชา ภาควิชา ภาควิชา ปีการศึกษา 2545 ปัจจุบันรับราชการในตำแหน่งครู โรงเรียนวัดพระธาตุ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย